

IV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM (2022)

JEREMIÁS

PRÓFÉTA KÖNYVE

STUDIA BIBLICA
BIBLIAFORDÍTÁSOK

A SZENT PÁL AKADÉMIA FORDÍTÁSA

STUDIA BIBLICA
BIBLIAI TANULMÁNYOK

IV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

2022

STUDIA BIBLICA – BIBLIAFORDÍTÁSOK

I. KÖTET

SZENT PÁL AKADÉMIA

BUDAPEST

STUDIA BIBLICA – BIBLIAI TANULMÁNYOK
A SZENT PÁL AKADÉMIA TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA
MEGJELENIK ÉVENTE KÉTSZER
IV. évfolyam, 2022/2. szám

STUDIA BIBLICA – BIBLIAFORDÍTÁSOK

I. KÖTET

A sorozatot szerkeszti:
GRÜLL TIBOR, RUFF TIBOR, RUGÁSI GYULA

© A fordítás a Szent Pál Akadémia jogtulajdona

Kiadja: Szent Pál Akadémia
1103 Budapest, Gyömrői út 69.

Szerkesztőbizottság:
GRÜLL TIBOR, HACK PÉTER, HACK MÁRTA, HORVÁTH ANDRÁS,
RUFF TIBOR, RUGÁSI GYULA, TATÁR GYÖRGY

Fordította és a jegyzeteket készítette:
BENKE LÁSZLÓ

Olvasószerkesztők:
POLGÁR STEFÁNIA, SZÉP E. KINGA

A Szerkesztőség címe:
1103 Budapest, Gyömrői út 69.
Tel.: +36 1 432-2720
Elektronikus levelezési cím: sb@szpa.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

ISSN 2676-9166

A borító tipográfiai tervét Navratyil Edina készítette,
a nyomdai munkákat az OOK-Press Kft. végezte.

Felelős vezető: Szathmáry Attila.

TARTALOM

A Szerkesztőség előszava	5
Történeti bevezetés Jeremiás könyvéhez és Siratódalaihoz	7
Fordítói előszó	17
Jeremiás próféta könyve	19
„Miért?!” – Jeremiás siratódalai	115
Fogalom- és névmagyarázat	125
Hivatkozott irodalom	135

A SZERKESZTŐSÉG ELŐSZAVA

A *Studia Biblica* IV. évfolyamának második számával jelentős változás áll be lapunk eddig megszokott struktúrájában. Eddig évente kétszer tanulmánygyűjteménnyel jelentünk meg, amelyben számonként általában négy-öt tanulmány, egy forrásközlés és három-négy recenzió kapott helyet. 2022 őszétől azonban a *Studia Biblica* második száma egy-egy bibliai könyvet közöl új fordításban, bevezetéssel és kommentárokkal. Terveink között szerepel az Újszövetség régebben, az *Új Exodus* teológiai folyóiratban, illetve az *Evangelium* kötetben (Budapest: Hit Gyülekezete – Szent Pál Akadémia, 2001) már megjelent könyveinek újra kiadása: frissített fordításokkal, új jegyzetekkel és bevezetőkkel; és természetesen az ugyanott megjelent ószövetségi könyvek (*Dániel*, *Ézsaiás* és a *Tizenkét kispap*) hasonló formában történő újbóli megjelentetése is. Mostani számunkban egy olyan ószövetségi könyvet adunk közre, amely eddig teljes egészében nem jelent meg mást: *Jeremiás könyvének* és *Jeremiás siralmainak* új fordítását, bevezetővel és jegyzetekkel – amelyek Dr. BENKE LÁSZLÓ többéves fordítói és kutatómunkájának gyümölcsei –, valamint hasznos történeti ismereteket tartalmazó függelékkel. A fordítás szakmai lektorálását Dr. HACK MÁRTA és Dr. CSALOG ESZTER végezte. A fordítói és a lektori munkára a Szent Pál Akadémia Bibliafordító Bizottságának keretében került sor. Ahogyan azt a korábban megjelent – vagy akár a Szent Pál Akadémián jegyzetként használt – fordítások esetében is jeleztük: az itt közölt szövegeket nem tekintjük sem hibátlannak, sem véglegesnek – a *Biblia* héber és görög szövege állandó és változhatatlan, de a fordítás munkája folyamatos, mivel maga a célnyelv (ez esetben a magyar) is folyamatosan változik. Ráadásul – és erre épp *Jeremiás könyve* a legjobb példa – olyan új történeti források is előkerülhetnek, amelyek egy-egy szövegrészt új fényben világítanak meg, lehetővé téve a szöveg helyes értelmezését (lásd a Jer 39:3-ban említett babilóniai főhivatalnokok tiszt-ségnevei). Arra is biztatjuk a Tisztelt Olvasókat, ha a fordításban vagy a jegyzetanyagban bármilyen hibát találnak, vagy kérdésük van azokkal kapcsolatban, jelezzék a Szerkesztőségnek írott elektronikus levélben. Bízunk abban, hogy a *Studia Biblica* új fordításorozata áldásul szolgál mindazoknak, akik Isten Igéjét mélyebben akarják megismerni.

A *Studia Biblica* szerkesztősége

TÖRTÉNETI BEVEZETÉS JEREMIÁS KÖNYVÉHEZ ÉS SIRATÓDALAIHOZ

BENKE LÁSZLÓ

A Közel-Kelet nagyhatalmi struktúrája teljes átrendeződésen ment át, a déli zsidó királyság területe pedig ismét a folyammenti birodalmak felvonulási területévé és ütközőzónájává alakult, amikor Jeremiás megkezdte próféta szolgálatát.¹ A fiatal júdai pap kortársa volt Asszíria összeomlásának és az Újbabiloni Birodalom fölemelkedésének, amely a Közel-Kelet fölötti uralomért megütközött Egyiptommal. Szolgálat során a világpolitikai fordulatok közt hánykódó, ingatag hatalmi szerkezetű országa elodázhatatlan ítéletét hirdette: teljes közéleti „ellenszélben” sürgette az Újbabiloni Birodalomnak való behódolást, valamint az egyéni megtérést mint a károk mérséklésének egyedüli módját. S miközben hazája politikai válságok sorozatát élte át, amelyeket rövid békeidőszakok szakítottak meg, Jeremiás megélte – sőt empátiája és fogságai révén személyesen meg szenvedte – a Szentírásban ábrázolt egyik korszakváltást: a zsidó államiság elvesztését és „a nemzetek ideje” kezdetét, amely korszakot az általa megprófétált „új szövetségnek” kell majd felváltania.²

1. Élettartam-garancia: Jósijáhu királysága

Jósijáhut i. e. 639-ben,³ nyolcévesen ültette Júda trónjára a népi mozgalom, amely egyúttal leszámolt apja, Amon gyilkosaival⁴ – akkortájt, amikor Jeremiás megszületett egy Benjámin területén fekvő lévita városban, Anatótban. A bibliai történeti források közül a Királyok könyve Jósijáhu uralkodásának első szakasza fölött elhalad, s rögtön a tizennyolcadik évre összpontosít, a Tóra-tekerccs megkerülésére és a király által levezenyelt „tórás ébredésre”.⁵ A Krónikákból azonban megtudjuk, hogy a király már tíz évvel korábban – uralkodása nyolcadik évében – vallásreformot indított: lerombolta a bálványszentélyeket és magaslatokat, nemcsak Júdában, hanem az ekkor már kilencven éve

---

1 Miután e folyóirat egy korábbi számában már ismertettem Jeremiás maszoretikus és a Septuagintában, valamint qumráni töredékekben megőrzött szövegének főbb sajátosságait, és kísérletet tettem a szerkesztői elvek kitapogatására (Benke 2020), a jelen bevezetésben csak a Júda sorsát meghatározó történelmi eseményeket, fordulópontokat próbálok a héber Bibliában leírt eseményekkel – különösen Jeremiás élettörténeti adataival – egyeztetni, „összeolvasni”. A történelmi események datálásánál Harrison (1973) és Feinberg (1994) kommentárjaira hagyatkozom.

2 „Nemzetek ideje”: Lk 21:24 (vö. még: Róm 11:25) a Dán 2:31–45; 7:1–27; 8:1–26 alapján; „új szövetség”: Jer 31:31–34.

3 A Bevezetésben szereplő összes következő dátum is i. e.-nek értendő, ha másként nem jelölöm.

4 2Kir 21:24; 2Krn 33:25.

5 2Kir 22:1–23:30.

asszír fogságba hurcolt északi királyság területén is;⁶ az elfeledett tekercs tehát az Erec „megtisztításának” tízéves, radikális programja után került elő, amikor a király „a Ház”, vagyis a salomoni Szentély megtisztítására akart sort keríteni. A bibliai történetíróktól nem tudjuk meg, milyen megfontolásból indított a király portyákat Manasse, Efraim, Simeon, sőt Naftali (legészakibb) törzsi szállásterületére áldozóhalmok, oltárok, szobrok és naposzlopok lerombolására egy évtizeddel azelőtt, hogy a palotája szomszédságában álló Szentély megtisztításához hozzáfogott volna.⁷ Döntése okára talán rávilágít, hogy az Erec megtisztítását az idő tájt indította meg, amikor meghalt Assur-bán-apli (631 k.), az utolsó nagy asszír uralkodó, és az asszír birodalom elkezdte feladni a peremterületei fölötti ellenőrzését. A déli királyság fellélegezhetett, és Jósijáhu a nagyhatalmi kontroll lazulásában tán soha vissza nem térő alkalmat látott, hogy mielőbb kiterjessze fennhatóságát és vallásreformját a hajdani északi királyság területére.

Első vallásreformja épp féldionél tartott, amikor – uralkodása tizenharmadik évében (626 k.), még öt évvel a Tóra-tekercs előkerülése előtt – prófétai elhívást kapott Jeremiás, aki papi családból származott ugyan, de nem értesülünk arról, hogy valaha is papi szolgálatban állt volna. Némelyik kései kommentátor szerint apja ugyanaz a Hilkija (vagy Hilkijáhu) ben Sáfán volt, aki a Szentélyben hamarosan megtalálja a Tóra-tekercsét,⁸ míg a Targum Jonatán (és annak nyomán több más kommentátor) „főpapnak és jómódú anatóti földbirtokosnak” tekinti Hilkiját.⁹ E hagyományoknál megalapozottabb Menahem Haran vélekedése: Jeremiás sajátos helyzetének megértéséhez a honfoglalás után a lévíták számára kiutalt¹⁰ Anatót története adhat kulcsot. A Dávid idején szolgáló Abiátárt – Éli negyedik generációs leszármazottját – ugyanis anatóti földbirtokai miatt száműzte éppen ide Salamon király,¹¹ tehát

Éli családjának, amely a silói és a nóbi Istenházában látott el papi szolgálatot, s amelynek leszármazottjai a Szövetségláda hordozói közé is tartoztak, Anatótban volt földbirtoka. Ennek fényében igen valószínű, hogy Jeremiás, aki az anatóti papok közé tartozott (1:1), s akinek a családja ott földbirtokkal rendelkezett (32:7–12; 37:12), Éli háznépéből származott. Ő az egyetlen a próféták közül, aki említi Silót (7:12, 14; 26: 6,9) – a helyszínt, ahol felmenői papokként szolgáltak

– írta a Héber Egyetem Biblia-professzora.¹²

A fiatal próféta már legelső üzeneteiben északi invázióra figyelmezteti népét, pedig ekkor Asszírria már *nem*, Babilon pedig még *nem* veszélyeztette az országot.¹³ Elhívását és korai szolgálatát – utólagos előrelátással – jelentős fordulatnak tekinthetjük, de Jósijáhu

6 2Krón 34:1–35:27.

7 2Krón 34:6.

8 Így vélekedik Radak, ld. a *Mikraót Gedolót*ban a Jer 1:1-nél.

9 Uo.

10 Józ 21:18.

11 1Sám 22:20; 1Kir 2:26.

12 Haran 2010, 87 és 87, 2. jegyzet.

13 Jer 1:13skk; 4:5–9; 6:22–26.

udvarában még ismeretlen volt, amikor a törvénytekercs előkerült: a két udvari előkelő, valamint a tekercs megfélemlítő pap és a szöveget a királynak felolvasó írnok – akiknek a király megbízást ad, „keressétek meg az URat az én érdekemben”¹⁴ – Hulda prófétaaszszonytól, a király öltöttemesterének feleségétől kér profétai üzenetet, nem pedig a talán ekkor még vidéken élő Jeremiástól. Egy további évtizednek kell eltelnie, hogy a fiatal pap berobbanjon a köztudatba, és nagyobb ismertségre tegyen szert, mint bármely más próféta a Jesája óta eltelt évszázad során.

Jeremiás elhívása helyett a kortársak inkább a Tóra-tekercs megfélemlését érzékelhették jelentős fordulatnak. Miközben ugyanis a szentélyépület megtisztítására és felújítására a Szentély kapujánál adománygyűjtés folyt, előkerült egy Tóra-tekercs, és nem is akármilyen: a krónikás szerint Mózes autográf kézírata.¹⁵ A kézirat előkerülésének pontos helyére a szentírók nem derítenek fényt,¹⁶ a későbbi kommentátorok pedig eltérő hagyományokat őriztek meg: az i.sz. 2. század körül lejegyzett Targum Jonatán szerint a tekercs az előcsarnok (*ulám*) küszöbe alatt rejtőzött;¹⁷ középkori kommentátorok szerint viszont száz évvel korábban kőrákos alá temették a kéziratot, nehogy az elvetemült Akház király elégesse.¹⁸

A király, miután a törvénykönyv hallatán ruháját megszagatva megtért, Huldától megtudta: uralkodása idejére Júda haladékat kap az elkerülhetetlen ítélet elől.¹⁹ Az újabb „ébredési hullámba”, amely során nemcsak egész Júdát, hanem Somrót is megtisztította az elődei idején létesített bálványkultuszoktól, már a fiatal Jeremiás is bekapcsolódhatott – amennyire szövegeinek keltezése alapján megítélhetjük: főként az Isten és a nép közötti szövetségi kapcsolat hirdetésével.²⁰

Nemcsak Jósijáhu használta ki uralma kiterjesztésére az asszír birodalom gyengülését, hanem a kimmerek, a szkíták és a médek is, akik 617 körül szövetségre léptek a függetlenségét kivívó Babilonnal, és sorra hódították meg az asszír területeket.

14 2Kir 22:13.

15 *Széfer-Torat-JHVH be-jad Mose* (2Krn 34:14). A Krónikák talán arra a kézíratra hivatkozik, amelyet Mózes élete alkonyán lejegyzett, és a Lévitákkal a Szövetségláda mellé helyeztetett (Deut 31:24–26).

16 Ahogy azt sem tudjuk meg, hogy pontosan milyen szöveget értettek a történeti könyvek szerzői az előkerült *széfer-ha-berit*, ill. *széfer-Torá* („Szövetségirat”, vagyis „Szerződés”) alatt (2Kir 22:8 ill. 23:2), s az mennyiben egyezhetett az általunk Tóra néven ismert gyűjtemény szövegeivel (ill. azon belül a *széfer-ha-berit*, ill. *széfer-Torá* megnevezést viselő szövegegységekkel, amelyeket Mózes a Szinájon ill. az Arava-völgyben írt le és olvasott fel a népnek, ld. Ex 24:7; ill. Deut 17:18–19; 28:58, 61; 29:20; 30:10; 31:9–11, 26) – a történeti könyvek sajnos nem idéznek az előkerült Tórából. (Erre az izgalmas kérdésre adott sajátos választ a 19. század elején Wilhelm de Wette, akinek meglátása máig meghatározza a Deuteronomium datálását a szekuláris Biblia-kutatásban és a főárambeli hittudományi képzésben: Hilkiya pap a Deuteronomiumot vagy annak központi szövegrészét találta meg, amelyet kevéssel a „felfedezés” előtt írtak, vagyis a lelet kegyes csalás volt.)

17 A Targum Jonatán az Ezék 1:1-nél.

18 Ld. pl. Rásit, Radakot és Jozsef Karát a 2Kir 22:8-nál. Radak szerint Akház több Tóra-példányt is elégetett; ezt az egyet sikerült előle elrejtteni. Ralbag – bizonyára más tekintélyek nyomán – Akház helyett Manasse királyt vádolja a könyvégetéssel, ami miatt ezt a példányt el kellett rejtteni.

19 2Kir 22:15–20.

20 Pl. Jer 11:1–8. Ugyanakkor nem a reform miatt költözött Jeruzsálembe, hanem korábban, ahogy Menahem Haran kiemeli: Jeremiást „profétai hivatása vitte Anatóból Jeruzsálembe; költözésének nem volt köze a reformhoz. A reform előtt néhány éve már Jeruzsálemben lakott, míg rokonai a reform után is Anatóban éltek (ld. Jer 11:21–23; 12:6; 32:6–12)” (Haran 2010, 101).

A fővárost, Assúrt 614-ben foglalták el, két évvel később pedig Ninive, Jónás „háromnap járőföldnyi, hatalmas városa” is behódolt a hódítók előtt.²¹ Ninive elvesztése döntő fordulatnak bizonyult; az egykor rettegett birodalom többé nem lépett fel támadóként. Náhum szavaival: „Jaj a véres városnak! [...] Ő is számkivetésbe, fogságba ment! [...] Szétszéledt néped a hegyeken; nincs, ki összegyűjtse. Nincs enyhítés a töréssre, végzetes a csapásod. Aki csak hallja híredet, megtapsolja, mert ki az, akin sohasem gázolt volna át a gonoszságod?!”²²

Bár az Eufrátesznél, Harránban újjáalakult az asszír udvar, csupán nevében volt a hajdani birodalom örököse – de nagyhatalmú szövetségesre talált Pszammetik fáraóban, aki megkísérelte ütközőállamként újjáéleszteni Asszíriát az újjáéledő Babilóniával szemben. Ám a 610–609. évi, hosszú ostrom után, Pszammetik halálának évében Harrán is a babiloniak és a médek kezére került: véget ért Asszíria, az Úr „haragjának botja”.²³ A Biblián kívüli legjelentősebb forrásunk, a „Babiloni krónika” szerint e babilóniai-méd hadjáratból már Nebukadnecár (avagy Nabú-kudurri-uszur, Nabukodonozor), „a trónörökös királyfi” is kivette a részét: hadvezérként egy hegyi erődvárost hódított meg.²⁴

Pszammetik utódja, II. Nékó fáraó (610–594) igyekezett megerősíteni Egyiptom hatalmát a Szentföld és Szíria fölött, és felvonult a tengerparti síkságon. A hadmozdulat aggasztotta a júdai Jósijáhut: talán meg akarta akadályozni, hogy Egyiptom feltámassza a zsidó királyság ősi ellenségét, Asszíriát, amikor 609-ben, Megiddónál megpróbálta útját állni az egyiptomi hadmozdulatnak, de az egyenlőtlen ütközetben életét vesztette. Talán Hulda próféciáját is félreértette, sebezhetetlennek gondolva magát, hiszen őt nem sújthatja a majdani ítélet... A Királyok könyve szükséztlenül emlékezik meg Jósijáhu haláláról: megütközött Nékóval, és ott, a csatamezőn életét vesztette: „emberei holtan szállították el Megiddóból egy harcikocsin”.²⁵ A Krónikák szerzője másként és részletesebben tudósít: a királyt egyiptomi íjászok megsebesítették, még életben volt, amikor Jeruzsálemba visszaszállították; „de meghalt, és eltemették ősei sírjába”.²⁶ A krónikás erkölcsi ítéletet is tart a király fölött; halálának okát abban látja, hogy Jósijáhu „nem hallgatott Nékó szavaira, pedig azok Isten szájából származtak”.²⁷ A tragikus esemény messze túlmutatott önmagán: Júda aprajánagyja meggyászolta Jósijáhu királyt, talán átérezve halálának végzetes voltát, a haladék lejártát.²⁸ A krónikás azt is feljegyzí, hogy Jeremiás siratódalokat írt Jósijáhu halálára, amelyek eléneklését rendeletbe foglalták Izraelben, s amelyeket „hozzáírtak a siratódalokhoz”.²⁹

21 Jón 3:3.

22 Náh 3:1, 10, 18–19. A bevezetésben szereplő Tanakh-idézeteket magam fordítom.

23 Jes 10:5.

24 Komoróczy 1964, 222.

25 2Kir 23:29–30.

26 2Krn 35:24.

27 2Krn 35:22. A Krónikás szerint tehát Jósijáhu az istentelen Akháb királyhoz hasonló körülmények közt halt meg, az Isten szavával szembeni engedetlenség folytán – és Isten szavát az egyiptomi fáraó képviselte. A Királyok szerzője nem tekinti engedetlennek Jósijáhut.

28 2Kir 23:29skk; 2Krn 35:20–25.

29 2Krn 35:25. A hagyomány egyöntetűen a Ketuvimban fennmaradt Ékhát tekinti az ekkor Jeremiás által szerzett siratódalok foglalatának, ugyanakkor érdemes tisztázni, hogy Jeremiás könyvében is fennmaradtak rövidebb siratók, ld. pl. 8:18–22; 9:10–12; 9:17–21.

2. Tánc a szakadék szélén: Jehojákim királysága

A júdaiak a megüresedett trónra Jósijáhu fiát, a 23 éves Jehoáházt (Jóákházt avagy Sallumot) ültették a trónra, de Nékó fáraó nem hagyta jóvá a vazallusállam döntését, és három hónap múltán leváltotta Jehoáházt annak bátyjára, Jehojákimra (Jójákimra avagy Eljákimra). Jehoáházt Egyiptomba hurcolták, feltehetően előkelő túszként, hogy biztosítsák a júdai királyi család engedelmességét.³⁰ A zsidó állam elvesztette politikai függetlenségét, és súlyos hadisarcra kellett hódolnia Egyiptom előtt. Mi több, a következő három évben Nékó számottevő katonaságot állomásoztatott a Szentföldön és Szíriában – ezekben az években ugyanis a babiloniak épp erőik átcsoportosításával voltak elfoglalva, mert északi határaikat kellett biztosítaniuk, így nem vállalkozhattak komolyabb összetűzésre Egyiptommal.

Jeremiás ez idő tájt tett szert nagyobb ismertségre és közutálatra. Északi fenyegetés híján is töretlenül kirtartott amellett, hogy egy északi birodalom ellenséges serege csataterre változtatja Júdát, s elpusztítja Jeruzsálemet,³¹ igyekezve rábírní országát: váljon Babilon hűbéresévé, hogy minél többen megmeneküljenek a vérontástól. A közhangulat ellenséges volt vele szemben; több ízben is kesergett prófétai elhívása miatt, hiszen tulajdonképpen páriává tette saját országában, melynek túléléséért legjobb lelkiismerete szert küzdött.³² Meglehet, hogy Jósijáhu gyásza idején a siratódalaival is ismertté vált, de már ezt megelőzően hírhedt lett első szentélyhegyi beszédével,³³ amely közéleti vesszőfutásának nyitánya volt: a próféta a templomtéren kétségbe vonta azt a közkeletű, elbizakodott vélekedést, hogy Isten hajléka automatikusan szavatolná a szabadulást, bármiféle veszedelemből. Mi több, megjövendölte, hogy a becses salamoni Templom ugyanarra a sorsra jut, mint évszázadokkal korábban a silói Sátoroszentély³⁴ – e prédikációjával gázolt csak igazán honfitársai lelkébe, mert ezután egy anatói társaság (talán saját rokonsága!) és jeruzsálemi patrióták is terveket szöttek a meggyilkolására.³⁵ Második – immár Jehojákim uralma alatt tartott – szentélyhegyi beszéde alkalmával pedig egyetlen előkelő bátor kiállásán múltott, hogy nem kövezték helyben halálra a prófétát.³⁶ Végül a Tófetben tartott korszótörő prófétai performansz és az utána előadott harmadik szentélyhegyi beszéde után sor kerül első fogságára: Pashur pap, a szentélykörzet ügyvezetője megveszszözteti, és kalodába záratja.³⁷

Jehojákim bizonyára tisztában volt a Júdára leselkedő politikai veszélyekkel, de – Jósijáhuval és Jeremiással ellentétben – nem látott összefüggést a válság és az igaz Isten tiszteletének elhagyása között. Akház és Manasse öröksége, a régi bálványkultu-

30 2Kir 23:31–35.

31 Jer 15:5–9.

32 4:19–21; 15:10–18; 20:7–18.

33 Jer 7:1–8:3 és 26:1–24. Meglehet, hogy a két szakasz ugyanazt az elhíresült szónoklatot dolgozza fel, csak eltérő módon.

34 Jer 7:12–15; 26:6.

35 Jer 11:18–23, ill. 18:18–23.

36 Jer 26:24.

37 Jer 20:1–2.

szok is felbukkantak Júdában,³⁸ és Jeremiás szövegeiből úgy tetszik, újabb kánaánita vallási trendeket is átvettek ekkoriban a júdaiak: csak Jeremiásnál találunk említést az ég királynőjének kultuszáról és az áldozati sütemények szokásáról;³⁹ valamint a városenkénti istenségek utcánkénti oltáiról.⁴⁰ S noha ezek újonnan átvett pogány kultuszok lehettek, mégis igen népszerűek voltak, s talán hivatalos támogatásban is részesültek, hiszen az életével játszott, aki kifogást emelt ellenük.⁴¹

A nép és Istene szövetsége iránt érzéketlen Jehojákim leginkább saját hiúságának és önzésének rabja volt: saját jóléte olyannyira érzéketlenné tette népe szükségei iránt, hogy a vészterhes helyzetben a meglévőknél pompásabb, cédruslambériás emeleteket építtetett a palotájára, mégpedig kényszermunkásokkal – amit Jeremiás újfent nyersen elítélt, nem másutt, mint éppen a bővítés alatt álló királyi palotában.⁴² Az eset beszédesen érzékelteti a bábkirály rövidlátását, az arányérzék és a veszélyérzet teljes hiányát.

Uralkodása negyedik évében nagy horderejű fordulatra került sor: Nékó fáraó 605-ben az Eufrátesz felé vonult, és seregeit a folyón átvezető gázlót felügyelő Karkemishez rendelte – a mai Aleppótól 100 kilométernyire, északkeletre –, hogy a várost a Babilon elleni további műveletei bázisává tegye. A babiloni trónörökös, Nebukadneccár azonban megsemmisítő vereséget mért az egyiptomi seregre,⁴³ amelynek szétzilált maradványai az Orontész partján fekvő Hámátba szédelegtek vissza. Ekkorra az események igazolták Jeremiás üzenetét, hogy Júdának muszáj meghódolnia Babilon előtt, ha nemzetként fenn akar maradni: az Egyiptomba vezető útvonalak babiloni ellenőrzés alá kerültek, s várható volt, hogy Nebukadneccár „lendületből” támadást intéz Egyiptom hűbéresei ellen. A „sasszárnyú oroszlán” nem is hagyott lélegzetvételnyi időt ellenségeinek: Dániel könyvének bevezetője szerint ebben az évben⁴⁴ Nebukadneccár Jeruzsálemet is megostromolta, a Szentély kellékeinek egy részét és néhány nemesifjat Babilóniába hurcolt, köztük Dánielt is – a teljes Szentírás szerint tehát ekkor történt meg a fogságravitel első hulláma.⁴⁵ Ezután pedig, folytatva délnyugati előretörését, 604-ben Filisztea tengerparti síkságán vonult fel, kifosztotta Askelont, és lakóit fogságba hurcolta, Babilonba: a város feldúlását Cefanja (Szofóniás) már Jósijáhu király idejében megprófétálta, Jeremiás pedig, úgy tűnik, a hadjáratral egyidejűleg írt róla.⁴⁶

Ez idő tájt – uralkodása negyedik évében – hirdetett a király böjtöt a jeruzsálemi-ek és a Szentélyhez látogató júdai zarándokok számára: tán veszélyérzete kezdett feléb-

38 Baál-kultusz (2:8; 11:17) és Asera-kultusz (17:1–2).

39 Jer 7:16–18.

40 Jer 11:9–13.

41 Jer 26:20–23.

42 Jer 22:1, 13–19.

43 Jeremiásnál ld: 46:2. Az ütközet legfőbb forrása az ún. „Babiloni krónika” (Komoróczy 1964, 222–223).

44 „Jehojákim harmadik évében”, vagyis 606/605-ben.

45 Dán 1:1–2. Erről az ostromról nem számol be sem a Királyok, sem a Krónikák, sem Jeremiás könyve, sem a „Babiloni krónika”.

46 Szof 2:4–7; Jer 47:5–7. Ez utóbbi szöveg éppen az Askelon elleni hadjárat évében keletkezett, ha az ún. „Nemzetek gyűjteményét” (Jer 46–51. f.) annak alapján datáljuk, hogy a keltezéssel ellátott 25. fejezet is eredetileg oda tartozhatott.

redni. Az államilag elrendelt böjt mindenestre nem tűnik az őszinte megtérés jelének, mert Jeremiás fogságban vagy háziőrizetben sínylődött – nem tudható, mióta és milyen körülmények közt⁴⁷ –, ezért újabb (immár negyedik) szentélyhegyi beszédét írnokával, Bárúkkal kell felolvastatnia a tömeg hallatára. Proféciait ezután a király előtt is felolvassák, akit olyannyira felháborítanak Jeremiás „Összes Művei”,⁴⁸ hogy csak az első négy hasábot tudja elszenvetni, ezután kikapja az írnok kezéből, dühödten szétmetéli, majd tűzserpenyőbe veti.

A babiloni hadjárat eredményeként Jehojákim egyiptomi hűbéresből Babilon vazallusa lett ugyan, de nem Jeremiásnak akart eleget tenni, csupán szükségből forgatott a köpönyegén: három év múltán, amint a babiloni ellenőrzés enyhült, ismét Egyiptom kegyeit kereste.⁴⁹ Történt ugyanis, hogy a 601. év végén a babiloniak Egyiptom határmenti erődítményei ellen vonultak tovább, és váratlanul heves ellenállásba ütköztek: a „Babiloni krónika” szerint „nyílt ütközetben csaptak össze egymással; kölcsönösen nagy veszteséget okoztak egymásnak”; majd Nebukadnecár „és serege ezután visszatért Bábili városba”.⁵⁰ Bizonyára e fordulaton felbátorodva követte el Jehojákim a végzetes hibát: visszасorolt Egyiptom mögé. S Júda máris megérezhette a döntés hatását: a babiloni fő csapásmérő erők ugyan nem vonultak fel egyhamar, de Nebukadnecár környező vazallusait – a szíreket, moábiakat és ammóniakat – megbízta, hogy betörésekkel gyengítsék és fosztogassák a déli királyságot.⁵¹

Az újonnan felszerelt babiloni sereg három évvel később, 598 decemberében vonult Júda ellen, és ostromgyűrűbe zárta Jeruzsálemet. Ekkor, az ostrom előtt vagy kezdetén halt meg vagy került fogságba a király:⁵² a háromhavi ostrom idején fia, Jehojákin (Jójákin, Jekonjáhu avagy Konjáhu) uralkodott. Miután Jeruzsálem 597-ben (adár hó második napján, vagyis március 15-én vagy 16-án) elesett, Nebukadnecár kifosztotta a Szentélyt, de a várost és lakosait nem pusztította el; beérte Jehojákin király, az anyakirálynő, a királyi udvar, a tehetősek, a júdai katonaság, valamint a jeruzsálemi mesteremberek deportálásával: „nem maradt más otthon, csak az ország nincstelen népe”.⁵³

47 Jer 36:5. Jeremiásnak ez a fogsága enyhébb háziőrizet lehetett, mert a könyvégető incidens után a király parancsot ad a letartóztatására (jóllehet Jeremiás fogságban sínylődik), de az Úr elrejti a fogdmegek elől (36:26).

48 A tekercs teljes életműgyűjtemény: „Mindazok a beszédek, amelyeket mondtam neked Izrael, Júda és mindenféle más nép ellen, attól a naptól fogva, hogy megszólítottalak, Jósijáhu idejétől” (Jer 36:2).

49 2Kir 24:1.

50 Komoróczy 1964, 223.

51 2Kir 24:2.

52 A Jehojákim halálára vonatkozó bibliai hagyományok változatosak: Jeremiás profécijája szerint (22:18–19) Jeruzsálem városában hal meg, s holttestét kivonszolják; a Krónikák szerint (2Krón 36:6) Nebukadnecár béklyóba verette, és Babilonba hurcoltatta. A Királyok egy harmadik történetváltozatot képvisel: a szír és egyéb rablócsapatok betörései után „Jehojákim elaludt atyáival [vagyis békés halált halt!]; utána fia, Jehojákin lett a király” – a babiloniak már az ő idejében vonulnak fel az ostromra, tehát Jehojákim nem látott ostromot (2Kir 24:1–10, kül. 6). A széttartó beszámolók részben talán harmonizálhatók, ha feltételezzük, hogy Jehojákim lázadása után a szír és egyéb portyázó csapatok betörései három évig szinte állandó ostromállapotot eredményeztek Júdában; így a történetírók másként határozhatták meg, mikortól tekintik a háborút ostromnak. A király halálára vonatkozó eltérő szövegeket viszont ez a feltevés sem segít harmonizálni.

53 2Kir 24:14–16, ld. még Jer 29:2.

A fogsággravitelnek ezzel a hullámával került a fiatal Ezékiel pap – majdani próféta – is a „kaldok országába”, a Kebár folyó partjára.⁵⁴

3. Szabadesésben: Cidkijáhu királysága

A babiloni uralkodó jóváhagyta, hogy Júda állama fennmaradjon Cidkijáhu (Sedékiás avagy Mattanjáhu) király uralma alatt, aki Jósijáhu legkisebb fia – tehát Jehojákin nagybátyja – volt.⁵⁵ Az új király karaktere megpecsételte a déli királyság végétét, mivel Cidkijáhu gyengekező uralkodónak bizonyult, akit az elhurcolt júdai arisztokrácia helyére lépett új elit zsinóron rángatott.⁵⁶ S bizonyára képtelen volt pótolni a Babilóniába hurcolt államigazgatási szakértőket – udvari és katonai tisztviselőket –, s bár hűségsküt tett Nebukadneccárnak, parvenü nemessége inkább Egyiptomhoz húzott, onnan remélt politikai és katonai támogatást.

Két évvel később, 595-ben Babilóniában felkelés tört ki, amelyben a Júdából elhurcoltak is részt vehettek, abból ítélve, hogy Jeremiás könyve szerint Nebukadneccár épp ekkoriban kivégeztetett több Júdából elhurcolt prófétát.⁵⁷ A felkelés egyik kiváltó oka lehetett, hogy a hamis próféták eredetileg azt jósolták, a száműzetés csupán két évig tart⁵⁸ – szemben Jeremiással,⁵⁹ akit ekkor már nemcsak hazájából, hanem a babilóniai szórványból is megpróbáltak elhallgattatni.⁶⁰ A babilóniai lázadás – bár gyorsan elfojtották – felcsillantotta az új nagyhatalom összeomlásának reményét az egész térségben, és Jeruzsálem máris regionális csúcstalálkozóknak adott otthont: Edom, Ammon, Moáb, Türosz és Szidón küldöttjei 594-ben vagy 593-ban itt ültek tárgyalóasztalhoz, hogy megvitassák a Babilon elleni együttes lázadás lehetőségét.⁶¹ Jeremiás azonban határozottan ellenezte a babiloni fennhatóság felmondását: talán az ő határozott fellépésének is szerepe volt abban, hogy Cidkijáhu még ugyanabban az évben Babilonba látogatott;⁶² minden bizonnyal azért, hogy eloszlassa Nebukadneccár gyanakvását.

A néhány évnyi nyugalmi helyzetet 589-ben Hofra fáraó trónra lépése borította fel, aki ismét ki akarta terjeszteni Egyiptom befolyását a Közel-Keletre. Cidkijáhu engedett a fejére nőtt oligarchák nyomásának, és tárgyalásokat kezdett Hofrával, akinek lovas- és gyalogshaderőt ígért,⁶³ magyarán hűbéresküt tett. A babiloniak ezt a lépést már nyilván-

54 Ezék 1:2–3.

55 Jer 1:3; 2Kir 24:17. Ez esetben a Krónikák tér el a másik két tanútól: a krónikák szerint Cidkijáhu Jehojákin *testvére* volt (2Krón 36:10).

56 Jer 38:5,19.

57 Jer 29:21–23.

58 Jer 28:11.

59 Jer 29:28.

60 Jer 29:27.

61 Jer 27:3.

62 Jer 51:59.

63 Ezék 17:15. Az egyiptomi diaszpóra és zsidó katonaság rövid ismertetéséhez ld. az „Elephantinéi zsidó közösség” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

való lázadásnak tekintették, amit a legsúlyosabb mértékben kellett megtorolniuk. 587-ben a babiloni seregek végigvonultak a szíriai kisállamok mentén, majd sorra lerombolták Júda megerődített városait. Három hónapon belül immár csak a délnyugat-júdeai Lákis és Azéka állt a Jeruzsálem elleni támadás útjában.⁶⁴ A kilátástalan katonai helyzetet és a júdai katonai morál romlását szemléltetik a Lákisban talált, agyagcserépre rótt üzenetek.⁶⁵

Amikor minden remény elveszett, a fővárosba érkezett a hír, hogy a fáraó serege felvonult a város felmentésére. A babiloniak azonnal átcsoportosították erőiket a körülzárt Jeruzsálem alól, hogy hadrendbe álljanak az egyiptomiakkal szemben,⁶⁶ akiket hamarosan visszakergettek határvárosaikba. Amikor az ostromgyűrű ideiglenesen felengedett, Jeremiás megkísérelte elhagyni a várost, hogy átvegye anatóli földbirtokait; ekkor megvádolták, hogy az ellenséghez próbál átállni, és újfent fogságba vetették.⁶⁷ Jeruzsálem még néhány hónapig (összesen harminc hónapon át) ellenállt a babiloni ostromnak, s bár Jeremiás kérte a fogságából öt többszöri konzultációra előhozató Cidkijáhut, hogy adja meg magát,⁶⁸ a királynak ehhez nem volt bátorsága, vagy képtelen volt érvényesíteni akarátát főembereivel szemben. Miután az éhínség eluralkodott, 587-ben a babiloniak elfoglalták Jeruzsálemet, s felszámolták Júda királyságát; a várost kifosztották, és hamarosan a Szentlélyel együtt felégették.⁶⁹ Magát Cidkijáhut megvakították, és a júdai lakosság zömével fogságba hurcolták. Ezzel szemben Jeremiást előhozatták jeruzsálemi börtönéből, vagy kiemelték a már Rámánál haladó transzportból, és – Nebukadneccár parancsára – nagy tisztelettel bántak vele.⁷⁰

Jeremiás ezután csatlakozott a meghódított és szinte elnéptelenedett birodalmi tartomány kormányzójához, Gedaljahuhoz Micpában,⁷¹ hogy támogassa annak kármentésre tett kísérleteit. A letűnt királyi házat támogató párt azonban meggyilkolta Gedaljahut, mire a Micpában maradtak – Babilon megtorlásától tartva – Egyiptomba menekültek, és magukkal hurcolták a prófétát és írnokát is.⁷²

A Jeremiás-könyv legkésőbbre keltezett szövegei tükrében Jeremiás olyasképpen érezhette magát az egyiptomi Tahpanhészban, mint Kasszandra Agamemnón hajóján: megjósolta Nebukadneccár egyiptomi hódítását, s az oda menekült bálványimádó zsidókat is

64 Ma: Tell ed-Duweir és Tell ez-Zakarija.

65 Ld. a „Lákisi cseréplevelek” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

66 Jer 37:5.

67 Jer 37:11–21. Mint kiemeltem, Jeremiás már Jehojákim király uralkodása alatt is raboskodott, egy közelebről meg nem határozott helyen (36:5); Cidkijáhu idején pedig összesen három helyszínen sýnlódik: egy jegyző vagy kancellár házában kialakított esővízgyűjtő veremben és pinchelyiségben (37:16); onnan – kérésére – a király áthelyezteti az őrházudvarba (és napi ellátmányt utal ki neki, 37:21); rövid időre pedig (az éreltyelen király jóváhagyásával) ellenségei az őrházudvar kiszáradt ciszternájába bocsátják le (38:6), ahonnan egyik híve szabadítja ki. A próféta a város elesétét vélhetően az őrházudvarban érte meg.

68 Jer 37:3–10; 38:14–23.

69 2Kir 25:8–9.

70 Jer 39:11–14; vö. 40:1.

71 Jer 40:6.

72 Jer 41–43. f.

elítélte.⁷³ Hofra fáraó (588–569) uralkodása végén, 570 körül Jeremiás még életben volt⁷⁴ – élete végéről azonban nincs megbízható értesülésünk.⁷⁵ A próféta, aki előrejelzője, majd tanúja volt a fájdalmas korszakváltásnak – a jeruzsálemi Szentély lerombolásával véget ért a királyság korszaka, amiként a Jeremiás felmenői által vezetett silói szentély pusztulásával lezárult a bírák kora⁷⁶ –, és hiába próbálta megakadályozni, hogy kortársai Egyiptomba vándoroljanak, éppen az egyiptombarát frakció foglyaként fejezte be napjait, távol az általa megprófétált reményteli üzenetek beteljesedésétől: a hetvenedik évi helyreállítástól s a népe és Istene közötti „új szövetségtől”. Júda szakadatlan önsorsrontó tettei láttán egyedüli, de teljes vigasza maga a Kinyilatkoztató lehetett, aki fiatalokora óta megszólította:

Elém kerültek a beszédeid, és megettem őket; a beszédeid ujjongássá és szívem örömévé lettek. Mivel a te nevedet viselem, URam, Seregek Istene, nem volt maradásom a szórakozó emberek közt, hogy ott felviduljak. Hatalmad miatt magányosan ültem, mert bosszúsággal töltöttél el engem. Miért nem múlik ez a fájdalom, miért nem gyógyul bennem ez a seb? Teljesen olyan vagy velem, mint a délibáb, amely vízének nem lehet hinni! Erre ezt mondta az ÚR: Ha visszatérsz, akkor én visszahozlak, és megállsz előttem. És ha kiválogatod az értéket a szemét közül, akkor úgy beszélsz majd, mint én. Ők fognak visszatérni hozzád, nem te térsz öhozzájuk. Akkor áttörhetetlen ércfalként állítalak a nép elé. Harcolnak ellened, de nem bírnak veled, mert én veled leszek, hogy megszabadítsalak és megmentselek – így szólt az Úr –; megmentelek a rosszakaróid kezéből, és kiváltalak a zaklatóid markából.⁷⁷

73 Jer 44. f.

74 Jer 44:29–30.

75 Egy apokrif/deuterokanonikus könyv 2. századi – tehát kései és igazolatlan – szövege szerint Jeremiás Jeruzsálem eleste után a Nébó hegyén, egy barlangba rejtette a Szentély kellékeit, egyebek mellett a Szövetségládát és az illatáldozati oltárt is, majd lezáratta a barlang bejáratát (2Makk 2:1–8; ld. még: Báruk apokalipszise 6:7–10; Ba-midbar rabba 15:7; bJóma 53b; NB: egy másik hagyományszálban a Szövetségládát még Jósijáhu rejtette el, ld. bJóma 52b; bHorajót 12a; jSekalim 6:1; ezeket rendezi és idézi: Haran 2010, „The emptying of the Inner Sanctum” c. fejezet). Egy késő antik hagyományforrás szerint pedig Nebukadnecár a huszonhetedik évében (578) meghódította Egyiptomot, ahonnan Babilonba vitte Jeremiást és Bárukot – a próféta és írnoke ott fejezte be életét (*Széder Olam Rabba* 26). Nebukadnecár egyiptomi hadjáratáról, amely felől Jeremiás (43:8–13) és Ezékiel (30:10–11) is prófétált, Flavius Josephus így számolt be: „A Jeruzsálem elpusztítása utáni ötödik évben, ami Nabukodonozor uralkodásának huszonharmadik éve volt, hadjáratba kezdett Koilé-Szíria, [...] az ammoniták és a moabiták ellen. Mikor ezeket a népeket is leigázta, rátámadt Egyiptomra, hogy azt is megszeresse, levágta az akkori uralkodót és egy másikat tett a helyébe; és foglyul ejtette azokat a zsidókat, akik ott voltak, és elvitte őket Babilonba” (A zsidók története X. 9.7; ford.: Grüll 2019, „8.2.7. Az egyiptomi diaszpóra” c. fejezet).

76 Az értelmezői hagyomány legalábbis úgy tudja, a filiszteusok a silói Sátorosztályt is megsemmisítették, amikor a Szövetségládát elzárkóztatták; ld. pl. Rásit az 1Sám 9:13-nál. Afelől, hogy Jeremiás vélhetően Éli leszármazottja volt, ld. Menahem Harannak a jelen bevezetés 1. fejezetében Anatót kapcsán idézett okfejtését.

77 Jer 15:16–21.

FORDÍTÓI ELŐSZÓ

A Szent Pál Akadémia új, 2018 és 2020 között elkészült Jeremiás- és Siratódalok-fordításának két szakasza már megjelent nyomtatásban, az *Új Exodus* folyóiratban: Jeremiás 1–17. fejezetei a 26/1. számban (2019. június), 18–36. fejezetei pedig ugyanazon évfolyam 2. számában (2019. december).¹ A fordítások szakmai lektorálását DR. HACK MÁRTA és DR. CSALOG ESZTER végezte el. Jeremiás könyve kereszthivatkozásait MARTON KATALIN készítette, PÉCSI-SZALKAI MELINDA és PÉCSI TIBOR ellenőrizte; Jeremiás siratódalainak kereszthivatkozásait PÉCSI TIBOR készítette, és MARTON KATALIN ellenőrizte.

A jelen kiadást a már korábban elkészült fordítói jegyzetanyag és keresztutalások mellett – függelékben – „Fogalom- és névmagyarázattal” is ellátjuk,² amelyet a *Studia Biblica* „Bibliafordítások” sorozatának további köteteiben kiegészítünk.

Az Akadémia korábban megjelent bibliafordításainak elvi célkitűzésein és sajátosságain³ túl e Jeremiás- és a Siratódalok-fordítás fő ismertetőjegye a funkcionális ekvivalenciára való következetes törekvés, amire felbátorított, hogy a célszöveg olyan, jegyzetapparátussal ellátott „tanulmányozó fordítás”, amely egyaránt enged szabadabban fordítani és az eredeti szóhasználatot érzékeltetni.⁴ E szövegeknél tehát a „szebbnek”, magyarosabbnak ítélt, inkább „értelmet értelemre fordító” változat mindig a kenyérszövegbe; a forrásszöveghez hűségesebb, formálisan ekvivalens, inkább „szót szóra fordító” opció pedig jegyzetbe került, az alternatív lehetőségek mellé. A fordítói jegyzetek tehát főként a „szó szerinti” és a „vagylagos” opciókat jelenítik meg, szemben a törzsben szereplő, szabadabb fordítással. Emellett néhány bevallottan kísérleti jellegű fordítói megoldást is igyekszem kipróbálni olvasóközönségemen. Nincs tudomásom más bibliafordításról, amely megkísérelné megtartani a Siratódalok ábécé-akrosztikonjait;⁵ szerepeltetne magázást olyan helyzetekben, amelyekben a célnyelv használói magá-

---

1 A folyóirat harmadik éve szünetel, tehát a többi szakasz elmaradt közlése nem a fordítással vagy annak megítélésével állt összefüggésben.

2 A Fogalom- és névmagyarázat legtöbb bejegyzésének forrása: Bartha 1993 és Grüll 2019; az ott szereplő (az 1908-as Károli-revizióból vett) Biblia-idézetek és névalakok nem konkordánsak a jelen kötetben közreadott fordításokkal.

3 Ezeket – az Újszövetség kapcsán, tehát az Ószövetségre korlátozott érvénnyel – összefoglalta: Ruff 2014.

4 Tudom, hogy a funkcionális, ill. formális ekvivalencia terminusai mára meghaladottnak számítanak, de az érthetőség kedvéért hadd használjam őket így, leegyszerűsítő szándékkal, két elméleti alapállás meghatározására, ahelyett, hogy a Nida fordításelméletét felváltó kísérletek újabb terminológiájába belebonyolódnék. (Ezek felől ld. Pecsuk 2020, 191 skk.)

5 Siratódalok 1–4. f.

zódának;⁶ Jeremiás külföldieknek megüzent idegennyelvű mondatát idegen nyelven – a kor nemzetközi közvetítő nyelvét napjaink nemzetközi közvetítő nyelvén – adná vissza;⁷ emellett a mértékegységek és a naptár átváltásával is képviselné a funkcionális megfeleltetés szándékát.

A fordítás – Szegedy-Maszák Mihály szavaival – „lehetetlen, de szükségszerű” feladat.⁸ Bibliafordítói munka esetén pedig, ha lehet, még „lehetetlenebb”: a több évezredes kulturális szakadék; a mássalhangzójelölő írásmód gyakori többértelműsége; a szerzői-szerkesztői szándékot néha érthetlenné torzító szövegromlás; az olykor nemcsak írásmódbeli, hanem tartalmi, sőt terjedelmi eltérést is hordozó szövegváltozatok;⁹ valamint a gyakran támogató, de néha félrevezető értelmezői hagyományok miatt,¹⁰ amelyek ráadásul – némelyik szakasz utóéletének teológiai terhével – olykor rákényszerítenék a fordítót, hogy csakis egy sajátos, kései fénytörésben láttassa a szöveget.

A „lehetetlen feladat” elvégzése során számítok olvasóimra: szívesen fogadom észrevételeiket a *Studia Biblica* szerkesztőségének címzett postai vagy elektronikus levélben. Az alábbi szövegek bizonyára sokat változnak még, mire az Akadémia teljes Őszövetség-fordítása elkészül.

Benke László

---

6 NB: esetünkben a célnyelv ebből a stílusregisztereket illető szempontból gazdagabb, mint a forrásnyelv, amit más fordítók figyelmen kívül hagynak.

7 Jer 10:11.

8 Szegedy-Maszák 2013, 182.

9 A héber Bibliában ez a jelenség különösen Jeremiás szövegénél számottevő, ld. Benke 2020, 61–64.

10 NB: a mássalhangzós szöveg maszoretikus pontozása sem mindig magától értetődő, hanem sok esetben értelmezői döntést jelenít meg!

JEREMIÁS KÖNYVE

I¹ Jeremiás, Hilkiájú fia, a Benjámín földjén, Anatótban élő egyik pap beszédei,¹
² akit az ÚR² megszólított³ Jósijáhu, Amon fia, Júda királya idejében – uralkodása tizenharmadik évében –,³ és Jehójákim, Jósijáhu fia, Júda királya idejében; egészen Cidkijáhunak, Jósijáhu fiának, Júda királyának tizenegyedik éve végéig, amikor – az ötödik hónapban – Jeruzsálemet elhurcolták.⁴

⁴ Így szólt hozzám az ÚR: ⁵ Még meg sem formáltalak az anyaméhben, már ismeretek; még elő sem jöttél a hasából, már megszenteltelek; prófétául adtalak a népeknek. ⁶ Mire én: De URam, Istenem, én nem tudok felszólalni, fiatal vagyok hozzá! ⁷ Erre azt felelte az ÚR: Ne mondd, hogy „fiatal vagyok”, mert úgyis elmész, ahová csak küldelek, és mindent elmondasz, amit parancsolok neked!⁵ ⁸ Ne félj tőlük, mert én veled leszek, hogy megmentselek! – Így szólt az ÚR, ⁹ majd kinyújtotta a kezét, hozzáfért a számhoz, és azt mondta nekem az ÚR: Tessék, a beszédeimet a szádba adtam! ¹⁰ Tekintsd úgy, hogy mától kineveztelek a népek és a királyságok fölé, hogy gyomlálj és irts⁶ és pusztíts és rombolj, építs és ültess!

I. fejezet: 1) Józs 21:18; 1Krn 6:60; Ézs 10:30; Jer 11:21; 32:7-9 | 2) 2Kir 22:1; Jer 36:2; Sof 1:1 | 3) 2Kir 23:34; 24:17; 25:8; Jer 52:15 | 4-5) Zsolt 139:16; Ézs 44:2,24; 49:1; Jer 25:15; Gal 1:15 | 6) 2Móz 4:10; 6:12; 1Kir 3:7 | 7) 1Tim 4:12 | 8) Józs 1:5; Jer 15:20; Ez 2:6; Csel 18:9-10 | 9-10) Ézs 49:2; Hós 6:5 | 9) 2Móz 4:12; 5Móz 18:18; Ézs 6:7; 51:13; 59:21; Jer 5:14; Dán 10:10,16 | 10) Jer 12:14; 18:7-10; 24:6; 31:4,28; 2Kor 10:4

1 Anatót: ld. a „Lévita városok” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

2 Fordításunkban a négybetűs istennév előfordulásait – régi bibliafordítói gyakorlat nyomán – a nagybetűkkel szedett „ÚR” szó jelöli. Fordításunk egy másik fontos ismérve a jegyzeteinket illeti: az alábbiakban az általunk egyenrangúnak tekintett olvasatokat a „vagy” szóval vezetjük fel, míg a hű – de ezzel együtt kevésbé magyaros – megfelelőket a „szó szerint”, a kikövetkeztetett, szabadabb fordítói megoldásokat pedig az „esetleg” szavakkal ismertetjük.

3 *Measzólított:* szó szerint: az ÚR beszéde/szava lett/volt hozzá (a továbbiakban is).

4 *Elhurcolták:* a héber *galut* fogságra vitel, száműzetést s a diaszpórát is jelenti. Az itt felsorolt királyok felől ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

5 *Mert úgyis elmész...* vagy felszólító módban, a legtöbb fordítás olvasata szerint: *hanem menj el, mondd el...* A „mert” kötőszó miatt ez a vers inkább olyan ellentmondást nem tűrő parancsra emlékeztet, amelyet Pál kapott, aki „hiába rugdalózott az ösztöke ellen” (ApCsel 9:5).

6 *Gyomlálj és irts:* a két, hasonló csengésű ige egyaránt növények kiszakítására, kitépésére használatos.

¹¹ Majd megszólított az ÚR: Mit látsz, Jeremiás? Azt feleltem: Egy mandulafáról letört hajtást látok! ¹² Erre az ÚR: Jól láttad, mert én arra hajtok, hogy megvalósítsam, amit mondtam!¹⁷

¹³ Másodjára is megszólított az ÚR: Most mit látsz? Mire én: Egy rottyogó bográcst látok, és éppen borul errefelé, északról!¹⁸ ¹⁴ Erre az ÚR: Északról zúdul a baj⁹ az ország¹⁰ minden lakosára! ¹⁵ Tudd meg, hogy hívom az északi országok minden népségét – így mondta az ÚR! –, és idejönnek, és mindegyik lehelyezi a székét Jeruzsálem kapuinál,¹¹ sőt körben az összes kőfalával szemben, és Júda összes városával szemben, ¹⁶ amelyek fölött ítéletet mondok¹² minden hitványségükért:¹³ amiért engem elhagytak, és idegen isteneknek áldoztak,¹⁴ és leborultak a saját készítményeik előtt!¹⁵ ¹⁷ Úgyhogy gyürkőzz neki,¹⁶ állj fel, és mondd meg nekik mindazt, amit én parancsolok neked! Ne ijedj meg tőlük, nehogy aztán én is rád ijesszek előttük!¹⁷ ¹⁸ Figyelj, erődítménnyé tettelek téged, vasoszloppá, érc várfallá az egész ország ellen, és Júda királyai és fejedelmei¹⁸ ellen, papjai és a köznép¹⁹ ellen! ¹⁹ Harcolnak ugyan ellened, de nem bírnak veled, mert én veled vagyok – ezt mondta az ÚR –, hogy megmentselek!

2 ¹ Majd megszólított az ÚR: ² Menj, és kiáltsd Jeruzsálem hallatára:²⁰ Ezt mondta az ÚR: Emlékszem, hogyan ragaszkodtál²¹ fiatalon, hogyan szerettél jegyesként, ho-

11-13) Zak 4:2; Ám 7:8 | 11) 2Móz 25:31-36; 4Móz 17:8 | 12) Dn 9:14; Mt 5:18 | 13) Ez 24:2-5 | 14-15) Jer 4:6; Jól 2:20; Hab 1:6 | 14) Ézs 14:31; Jer 6:1 | 15) Jer 4:16; 6:22; 9:11 | 16) 5Móz 28:20; Jer 4:12; 7:9; 17:13; 19:4; Csel 7:41 | 17) Jer 15:20; Ez 2:6 | 18-19) Jer 15:20 | 18) Ézs 50:7; Ez 3:8-9 | 19) Jer 20:11 | 2. fejezet: 2-3) Ézs 54:6 | 2) 5Móz 8:15; Hós 2:14; Jel 2:4

7 *Mert én arra hajtok...:* szó szerint: *mert én ügyelek a mondásomra, hogy megvalósítsam.* A héber szójátékot és jelen-tését (egy kétjelentésű szó a „mandulaág” főnevet és az „ügyel rá” igét is jelenti) így sikerült visszaadni, szemben a fordítók túlnyomó többségével, akik a szójátékot elejtik, így az olvasónak nem adnak támpontot, miként vezeti rá az Úr Jeremiást a mandulaággal (*sákéd*) arra, hogy ügyel (*sákéd*) a beszédére. Jeremiás válaszában megtarthattuk a „mandulát” is, amely Áron mandulavesszőjére is utalhat – ez ugyanis a papi származású Jeremiásnak kifejezetten az isteni elhívás szimbólumaként szolgálhatott (szemben azokkal a fordításokkal, amelyek valamiként visszaadják a szójátékot, de ezért feláldozzák a „mandulát”).

8 *Éppen borul errefelé, északról:* szó szerint: *a pereme észak felől [van].*

9 *Északról zúdul a baj:* szó szerint: *északról nyílik fel* (talán értsd: ahogy egy boruló bográc szája). A *baj:* vagy: *a gonoszság; a hitványség.* A versre később a 16. vers visszautal: ez Jeruzsálem és Júda hitványságai miatt történik. Vö. még a Jelenések könyvében (9:2) felnyíló mélység kútjával, amelyből füstként tör fel a csapás.

10 *Az ország (Erec):* értsd: Izrael háznépének országa, az ígéret földje; a továbbiakban is.

11 *Lehelyezi a székét Jeruzsálem kapuinál:* a kifejezés bizonyára a hódítók ítélőbírói szerepét jelöli (ld. Nabukodonozor felől a 39:5 és a 43:10 verseket).

12 *Amelyek fölött ítéletet mondok:* vagy: *amelyekkel közlöm rendeleteimet.*

13 *Hitványségükért:* vagy: *gonoszságukért,* a továbbiakban is.

14 *Áldoztak:* vagy: *füstölögtettek; tömjéneztek.*

15 *A saját készítményeik előtt:* szó szerint: *annak, amit a kezeik készítettek.*

16 *Gyürkőzz neki:* szó szerint, a Jeremiás korában egy feladatra vagy konfliktusra való készülést kifejező „ruhás” idiómával: *övezd fel a derekadat.*

17 *Ne ijedj meg...:* vagy: *Ne hagyj, hogy összetörjenek, nehogy aztán én törjelek össze előttük! Előttük:* vagy: *általuk.*

18 *Fejedelmei:* vagy: *(had)vezérei,* a szó további előfordulásainál is.

19 *A köznép:* szó szerint, hebraizmussal: *az ország népe; a föld népe.*

20 *Jeruzsálem hallatára:* szó szerint: *Jeruzsálem füleibe.*

21 *Hogyan ragaszkodtál:* vagy: *milyen hűséges voltál.*

gyan követtél a pusztában, a bevetetlen földön!³ Szent²² Izrael az ÚR szemében, a legelső termése;²³ bárki egyen is belőle, megbűnhődik,²⁴ megkeserüli²⁵ – így mondta az ÚR!

⁴ Halljátok meg az ÚR beszédét, Jákob háznépe,²⁶ Izrael háznépének minden családja! ⁵ Ezt mondta az ÚR: Milyen kivetnivalót²⁷ találtak bennem az apáitok, hogy eltávolodtak tőlem, hogy értelmetlen dolgokat kövessenek, és így értelmetlen lett az életük?²⁸ ⁶ És nem mondták: Hol van az ÚR, aki felhozott minket Egyiptomból, aki vezetett minket a pusztában, sivár és szurdokokkal²⁹ szabdalt földön, aszályos földön, a halál árnyékában,³⁰ ahol még senki sem kelt át, és ahol senki sem lakik? ⁷ Pedig én idehoztalak titeket a termőföldre,³¹ hogy egyétek a gyümölcseit és a javait, erre ahogy idejöttetek, a földemet bemocsokoltátok, és az én örökös földbirtokom förtelem lett miattatok. ⁸ A papok nem mondták: Hol az ÚR? A Tóra³² magyarázói nem ismertek engem, a pásztorok fellázadtak ellenem,³³ és a próféták a Baál által³⁴ prófétáltak, és olyanokat követtek, akik mit sem használnak.³⁵

⁹ Ezért még pereskedem veletek, így szólt az ÚR, sőt még az unokáitokkal is pereskedem majd! ¹⁰ Mert utazzatok át Ciprusra, és nézzetek körül; tessék az Arab-sivatagba is küldöttséget meneszteni,³⁶ és érdeklődjete, és nézzetek körül, történt-e ilyesmi? ¹¹ Létezik olyan nép, amely lecserélte az isteneit? – pedig azok nem is istenek! Az én népem meg

3) 2Móz 19:6; 5Móz 7:6; Jer 50:7; Jak 1:18; Jel 14:4 | 4-5) 2Kir 17:15; Ézs 46:12; Mik 6:3 | 6) 5Móz 8:15; 32:10; Hós 13:4 | 7) 5Móz 8:7-9; 11:10-12; Zsolt 106:34-39; Jer 16:18 | 8) 3Móz 10:11; Jer 4:22; 5:5; 8:8-9; 9:14; 10:21; 23:1-2 | 9) Ez 20:35-36; Mik 6:2 | 10) Jer 18:13 | 11) Zsolt 106:20; Ézs 37:19; Jer 5:7; Róm 1:23; Gal 4:8

22 *Szent*: szó szerint: *szentség az ÚRnak*; esetleg: *az ÚRnak szentelt [áldozat]*, tehát amilyen a Tóra szerint a legelső terméskből Istennek elkülönített áldozat (a Károli-fordításból megszokott kifejezéssel: az első zsenge), olyan első népe Izrael az ÚRnak (lásd 2Móz 34:26, Róma 11:16; az első zsengeből tilos volt enni, ld. 5Móz 23:14).

23 *A legelső termése*: esetleg: *termése legjava*.

24 *Megbűnhődik*: vagy: *vétkezik*.

25 *Megkeserüli*: szó szerint: *csapás/gonoszság éri*.

26 *Háznépe*: szó szerint, hebraizmus: *háza*. Esetleg: *utódjai*. (A továbbiakban is.)

27 *Kivetnivalót*: vagy: *rosszaságot; igazságtalanságot*.

28 *Értelmetlen dolgokat kövessenek...: vagy: hiábavalóságot kövessenek, és így hiábavalóvá váltak*.

29 *Szurdokokkal*: vagy: *árkokkal*; vagy: *gödrökkel*.

30 *A halál árnyékában*: értsd: *életveszélyes földön*. *A halálárnyék földje* a Biblia más helyein is az a hely, ahol lépten-nyomon a halál leselkedik az átutazóra (ld. Zsolt 23:4).

31 *A termőföldre*: vagy: *termékeny földre*. *A karmel* szó – a „puszta” ellentéte – olyan kertet, beültetett földet jelölt, ahol a zöldség, gyümölcs megterem.

32 *Tóra*: vagy: *tanítás*. Nem tudhatjuk, hogy Jeremiás az általunk is ismert konkrét törvénygyűjteményre gondolt-e, amikor Tórát említett, vagy általában – köznévként – az Úr „tanítására” (héber: *torá*). Bizonyos versekben az előbbi, másokban az utóbbi tűnik valószínűbbnek. (A héber *torá* szó helyén a továbbiakban is „Tóra” vagy „tanítás” szerepel.)

33 *Fellázadtak ellenem*: vagy: *vétkeztek ellenem*; vagy: *elszakadtak tőlem*.

34 *A Baál által*: vagy: *a Baálban*; esetleg: *a Baál nevében*. Ld. a „Baál” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

35 *Mit sem használnak*: vagy: *nem segítenek* (a 11. versben is); értsd: idegen isteneiket.

36 *Ciprusra... az Arab-sivatagba*: héb. *Kittimre...*, *Kédárba*. *Kittim* a zsidó szövegekben Ciprust, ill. tágabban a Földközi-tenger keleti szigetvilágát jelenti (az 1Móz 10:4 szerint Jáván utódja). A „sötét” (esetleg értsd: sötétbőrű) jelentésű *Kédár* (az 1Móz 25:13 szerint Jismael második fia) a Bibliában leginkább az Arab-sivatag nomád törzseire használatos. A két áttelnes (északnyugati és délkeleti) hely említésével Jeremiás gyakorlatilag arra szólít: az általatok ismert nemzetközi világban a legszélesebb kitekintéssel, két távoli „mintavétellel” ellenőrizték, történt-e hasonló eset. (Ez a retorikai eszköz hasonló a gyakori „Dántól Bersebáig” fordulathoz, amely a teljes Szentföldet jelenti.)

valami olyanra cserélte le az ő Dicsőségét, ami mit sem használ.¹² Egek, szörnyülködjete ezen,³⁷ rémuljetek meg és száradjatok ki – így mondta az ÚR! –,¹³ mert mindjárt kétszeresen hibázott az én népem: elhagytak engem, a működő vízforrást,³⁸ és maguknak kapartak víztárolókat, repedezett víztárolókat, amelyek nem tartják meg a vizet.

¹⁴ Hát rabszolga Izrael? Vagy háziszolga?³⁹ Miért lett belőle zsákmány? ¹⁵ Oroszlánok ordítanak, bömbölnek⁴⁰ rá, és az országát romhalmazzá tették; városai leomlottak, lakatlanok! ¹⁶ Memfiszben, sőt már Dafnéban kopaszra nyírnak!⁴¹ ¹⁷ Miért, nem te okoztad ezt saját magadnak, azzal, hogy elhagytad az URat, a te Istenedet, még amikor vezetett az úton? ¹⁸ És most mit keresel az egyiptomi úton? Nílus-víz⁴² iszogatnál? És az asszíriai úton mit keresel? Eufrátesz-víz⁴³ iszogatnál? ¹⁹ A saját hitványságod büntet téged, a saját hűtlenséged⁴⁴ ítelt meg téged! Úgyhogy vedd tudomásul, és lásd be: hitvány dolog, és keserves, hogy az URat, a te Istenedet elhagytad, és még félelmet sem érzel irántam!⁴⁵ – így mondta az ÚR, a Seregek URA. – ²⁰ Mert már régen letörtem az igádat, letéptem a szíjaidat, amikor azt mondtad: Dehogyan fogok én szolgálni! Inkább hentelegsz, ugye, minden magas dombon és minden lombos fa⁴⁶ alatt, te ribanc?! ²¹ Pedig én úgy ültettelek, mint tiszta, nemes szőlőfajtát!⁴⁷ Akkor hogyan lett belőled nekem idegen vadszőlő?

²² Még ha mosószerrel⁴⁸ mosakodnál is, és egy halom szappant kennél is magadra, mocskok marad rajtad a bűnöd előttem! – így mondta az ÚR, az én Uram. ²³ Képes

12) 5Móz 32:1; 31:28; Ézs 1:2 | 13) Zsolt 36:10; Ézs 8:6; Sof 1:6; Jn 4:10; Jn 4:14; Jel 7:17 | 14) 1Móz 17:13; 2Móz 4:22 | 15) Ézs 5:29; Jer 4:7; 50:17; Zak 11:3 | 16) Ézs 19:13; Jer 43:7-9; 44:1; Ez 30:16 | 17-19) Hós 13:9 | 17) Jer 4:18 | 18) Ézs 30:2 | 19) Zsolt 36:2; Ézs 3:10; Jer 4:18; Hós 5:5; 7:2 | 20-21) Ézs 1:21 | 20) 3Móz 26:13; 2Kir 17:10; Ézs 57:7; Jer 3:6; 13:27; 17:2 | 21) 2Móz 15:17; Zsolt 80:9-10; Ézs 5:1-2; 27:2; Jer 12:10; Hós 4:18; 10:1; Mt 21:33 | 22) Jób 9:30-31

37 *Egek, szörnyülködjete ezen:* esetleg, ha a héber szójátékot (*sommú samajim*) akarnánk visszaadni, feláldozva, hogy az Úr tanúkul állítja az egeket: *egetverő és leverő*.

38 *Működő vízforrást:* szó szerint, hebraizmussal: *élővízforrást*.

39 *Háziszolga:* szó szerint: *háznál született*; e kifejezést a héber Biblia többször is használja a szolgák egyik kategóriájaként.

40 *Bömbölnek:* szó szerint: *kieresztették hangjukat*.

41 Memfisz (héb. Nóf vagy Móf) és Dafné (héb. Tahpanhész) egyiptomi nagyvárosok; az előbbi több dinasztia fővárosa, az utóbbi pedig keleti határváros, talán az első nagyváros, ahova a Júdából Egyiptomba menekülők érkeztek. *Memfiszben, sőt már Dafnéban:* szó szerint: *Memfisz fiai, sőt már Dafné fiai*. *Kopaszra nyírnak:* szó szerint: *lenyírják a fejtetődöt* (esetleg: *betörnek a fejtetődöt*). Talán a foglyokkal, rabszolgákkal szembeni bánásmód volt, s ez esetben a vers értelme: ha Egyiptomba menekülsz a fogságra vitel elől, a fővárosban, sőt már a határon hadifogolyként bánnak veled, és a rabszolgapiacra találsz magad. A fejtető betörése akár Jósijáhu király egyiptomiak általi megöletésére is vonatkozhat, próféciaként (vö. 2Kir 23:29); több fordító „fejtető” helyett „koronát” vagy „koronás főt” lát ebben a szakaszban.

42 *Nílus-víz:* szó szerint: *a Sihór vizét*. A Sihór a Nílus-delta egyik keleti ágának neve, talán a folyam első ága, amelyet a Júda felől érkezők megpillantottak; más prófétái szöveghehelyek is ezzel a szóval jelölték a Nílust (vö. Ézs 23:3). A tulajdonnév „sötét” vízre utal (vö. a folyam felső szakaszára az etiópok és szudániak által használt „Kék-Nílus” elnevezéssel).

43 *Eufrátesz-víz:* szó szerint: *folyamvizet*; a héber „a Folyamnak” az Eufráteszt nevezi.

44 *Hűtlenséged:* szó szerint: *elfordulásod*; értsd még: *elpártolásod, hitehagyásod*.

45 *Még félelmet sem érzel irántam:* szó szerint: *nincs nálad az én félelmem*.

46 *Lombos fa:* vagy: *zöldellő, viruló fa*. Ahogy e szöveghehelyből és szövegkörnyezetéből is kiténik, az idegen kultuszhehelyeket előszeretettel alakították ki termékeny ligetekben, berkekben, oázisokban.

47 *Fajtiszta nemesszőlőt:* szó szerint: *teljesen igaz magvú/fajú szőlőt*.

48 *Mosószerrel:* esetleg: *mosószóddával*; a héberben a *neter* nevű ásvány szerepel, amely (arab megfelelője útján) a magyar *nátron/nátrium* stb. szavainkban is tovább él.

vagy azt mondani: Dehogy vagyok én mocskos, dehogy követtem én a Baálokat!? Emlékezzél csak, hogyan jártál a völgybe, ismerd már be, mit csináltál, te fel-alá nyaralászó tevekanca,²⁴ te pusztához szokott, zihálva tüzelő⁴⁹ vadszamar! Van, aki utánamenne? Ha keresné valaki, ne fáradjon vele, úgylis előkerül a maga hónapjában!²⁵ Csak aztán nehogy lejárd a lábad, és kiszáradjon a torkod!⁵⁰ Ahogy te mondtad: „Reménytelen; idegeneket szeretek, ezért őket követem!”

²⁶ Ahogy egy rajtakapott tolvaj megszégyenül, úgy szégyenül meg egész Izrael,⁵¹ a királyaival, fejedelmeivel, a papjaival meg a prófétáival együtt!²⁷ Akik egy fadarabnak ezt mondják: „Atyám!” Egy kőnek meg: „Szülőanyám!” Mert a hátukat mutatták, nem az arcukat,⁵² de a bajban már azt mondják: Intézkedjél,⁵³ ments ki ebből!²⁸ Hol is vannak akkor a te isteneid, akiket magadnak csináltál? Intézkedjenek ők! Szerinted kimentenek a bajból? Pedig annyi istened van, ahány városod, Júda!⁵⁴²⁹ Mit vitatkoztok⁵⁵ itt velem? Ti hagyatok el engem,⁵⁶ mind! – így mondta az ÚR. – ³⁰ Hiába vertem meg a gyerekeiteket, nem tanultak belőle. Úgy marcangoltátok fegyverrel a prófétáitokat,⁵⁷ mint egy veszett oroszlán.

³¹ Te nemzedék, figyelj az ÚR beszédére! Hát pusztaság voltam én Izrael számára vagy egy sötét ország? Miért mondta az én népem: Elkószáltunk, már nem is megyünk oda hozzád!³² Elfelejtheti egy lány az ékszereit, vagy egy menyasszony az esküvői ruháját?⁵⁸ Hát engem elfelejtett a népem, már sok ideje!

³³ De nagyon értesz te a társkereséshez,⁵⁹ még a rosszlányokat is te tanítod a módszereidre!³⁴ Közben meg pecsétés a ruhád⁶⁰ ártatlan kisemberek⁶¹ véréből; de nem azért, mert betörésen kaptad őket, hanem mert ellenezték mindezeket.⁶²³⁵ Erre te: De hát büntetlen maradtam,⁶³ biztos nem is haragszik rám!⁶⁴ Úgyhogy már csak azért is elítéllek, amiért azt mondd: Nem követtem el bűnt!

23) Péld 30:12; Ézs 57:11; 60:6; Jer 7:31; 14:10 | 24) Jer 14:6 | 25) 5Móz 32:16; Ézs 57:10; Jer 3:13 | 26) 2Móz 22:2-3; Péld 6:30-31; Jer 48:27 | 27) Bír 10:10; 1Kir 14:9; Jer 3:9; 7:24; 32:33; Hós 4:12; 5:15 | 28) 5Móz 32:37; Bír 10:14; 2Kir 17:29; Ézs 2:8; Jer 11:13 | 29) Ézs 1:18; Jer 5:1 | 30) Ézs 1:5; Dn 9:13; Jer 5:3; 17:23; Csel 7:52; 1Tessz 2:15 | 31) Ézs 45:19 | 32) Ézs 17:10; 61:10; Jer 13:25; 18:15; 23:27 | 34) 2Kir 21:16; Zsolt 106:38; Ézs 59:7 | 35) Hós 12:2

49 Zihálva tüzelő: szó szerint: lelke kívánságában szelet fújtató.

50 A héberre jellemzően tömör mondatrész szó szerint: Kíméld lábadat a mezítlábasságtól, és torkodat a szomjótól.

51 Egész Izrael: szó szerint, hebraizmussal: Izrael háza mind.

52 A hátukat mutatták...: esetleg: vissza[indultak; fejlődtek], nem előre. Hátukat: szó szerint: nyakukat; a héber nyelvérzekben a macacsságot, ellenszegülést kifejező testrészt, amely megfelel a magyar „hátat fordít” kifejezésnek.

53 Intézkedjél: szó szerint: kelj föl (a 28. versben is).

54 Annyi istened van, ahány városod: ld. a „Baál” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

55 Vitatkoztok: vagy: veszekedtek; pereskedtek.

56 Ti hagyatok el engem: vagy: ti vétkeztetek ellenem.

57 Úgy marcangoltátok... a prófétáitokat: szó szerint: Fegyveretek úgy emésztette prófétáitokat.

58 Esküvői ruháját: a héber szó talán ennél szűkebb jelentéssel bírt, díszes esküvői övet vagy nyakláncot jelentett.

59 Társkereséshez: szó szerint: a szerelemkereséshez.

60 Pecsétés a ruhád: szó szerint: a ruhád szegélyén található.

61 Kisemberek: vagy: szegények; szerencsétlenek, elesettek.

62 Mert ellenezték mindezeket: vagy: mindezek miatt.

63 Büntetlen maradtam: vagy: ártatlannak bizonyultam.

64 Biztos nem is haragszik rám: szó szerint: hiszen haragja is elfordult tőlem.

³⁶ Milyen semmisség neked útirányt váltani! Egyiptom miatt is megszegyenülsz majd, ahogy megszegyenültél Asszíria miatt.^{65 37} Onnan is úgy jössz majd el, hogy fogod a fededet, mert az ÚR már megelégette⁶⁶ azokat, akikben te bízol. Nem mész velük semmire!

3¹ Olyan ez, mint amikor egy férj elválik a feleségétől, aki ezután egy másik férfihoz megy: visszatérhet-e azután hozzá? Teljesen lezüllene⁶⁷ az az ország, nem? Te meg a sok barátoddal ribanckodtál, és visszatérnél hozzám? – így mondta az ÚR! –² Nézz körül a dombtetőkön,⁶⁸ és gondold végig: hol nem henteregtél? Úgy letáboroztál a kedvükért az út mellé, mint egy arab a pusztában! Le is züllött az ország a ribanckodásod és a hitványságod miatt!

³ Emiatt maradt ki az őszi eső, és a tavaszi eső sem jött; te mégis úgy mutogattad⁶⁹ a ribanc-tetoválásaidat,⁷⁰ mint akiben szemernyi szégyen sincs!⁴ Most meg kiáltozol itt nekem: „Atyám, fiatalkori barátom⁷¹ vagy!?”⁵ Örökké haragtartó maradsz, a végtelenségig ilyen leszel?⁷² – így beszélsz, és közben annyira hitvány⁷³ módon viselkedsz, amennyire csak bírsz.

⁶ Ezt mondta az ÚR nekem Jósijáhu király idején: Láttad, hogy mit csinált az áruló⁷⁴ Izrael? Elment minden magas hegyre és minden lombos fa alá, és ott ribanckodott.⁷ Én pedig szóltam neki, miután mindezt megtette: Gyere vissza hozzám! – de nem jött vissza. Láta ezt az a hűtlen⁷⁵ húga, Júda,⁸ és végig kellett néznie, hogy mindazok után, hogy megcsalt⁷⁶ az áruló Izrael, én meg elzavartam, és kiadtam a válólelét, nehogy megszeppent volna az a hűtlen⁷⁷ húga, Júda, hanem ő is felcsapott ribancnak!⁹ A könnyűvérű ribanckodása miatt történt, hogy lezüllött az ország. Kővel és fával⁷⁸ csalt meg!¹⁰ Mindezek után sem tért vissza hozzám teljes szívéből a hűtlen húga, Júda, hanem csak megjátszotta!⁷⁹ – így szólt az ÚR.

36) 2Krn 28:20; Ézs 30:1-3 | 37) 2Sám 13:19 | 3. fejezet | 1) 5Móz 24:1-4; Jer 2:7; Hós 1:2; 2:6; 3:1 | 2) 1Móz 38:14; Jer 12:12; Ez 16:25; 43:7-8 | 3) 3Móz 26:19; 5Móz 11:16-17; 1Kir 8:35; Jer 6:15; 14:4 | 4) Jer 2:2 | 5) Zsolt 103:9; Ézs 57:16 | 6-7) Hós 11:7 | 6) 2Kir 17:10; Ézs 57:6; Hós 2:4 | 7-9) Mal 2:11 | 7) Ez 16:46; Ám 4:8 | 8) 5Móz 24:1; 2Kir 17:18-19; Ézs 50:1; Jer 5:7; 13:27; Ez 16:47; 23:11 | 9) Ézs 57:6; Jer 2:7; 2:27 | 10) 5Móz 6:5; Jer 12:2; Ám 4:6-11

65 Asszíria: ld. az „Asszíria a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

66 Megelégette: vagy: leselejtezte; kidobta; vagy: elvetette, megvetette; köznyelvi kifejezéssel: leírta.

67 Teljesen lezüllene: a héberben hangsúlyos szerkezet fejezi ki a legszörnyűbb fertőt, elvetemültséget, sőt vallási értelemben vett megromlást, istentelenséget. (A 9. versben is.)

68 Dombtetőkön: a héber szó magaslatot, tisztást, valamint forgalom által kijárt, kitaposott utat, főutat, karavánutat is jelenthet (a későbbiekben is: 3:21; 4:11; 7:29; 12:12; 14:16).

69 Mutogattad: szó szerint: hivalkodtál.

70 Tetoválásaidat: vagy: [festett?] szemöldökeidet; homlokodat; esetleg: fejpántodat; a bizonytalan jelentésű szó a prostituáltaknak abban a korban és kultúrában megszokott bőrre festett vagy kozmetikai vagy ruházati ismertetőjegyére utalhat.

71 Barátom: vagy: bizalmasom; támaszom.

72 Ez a két mondatrészt, külső „haragtartó” jelző különböző változatokban rendre előkerül a prófétai szövegekben, a kor bevett szófordulata, szállóigéje lehetett, ld. 12. v.; Náh 1:2; Ám 1:11.

73 Hitvány: vagy: gonosz (a továbbiakban is).

74 Áruló: szó szerint: elforduló; hátra forduló.

75 Hűtlen: esetleg: lázadó.

76 Megcsalt: vagy: házasságot tört (a továbbiakban is).

77 Hűtlen: vagy: lázadó; áruló.

78 Kővel és fával: értsd: bálványszobrokkal.

79 Csak megjátszotta: szó szerint: csak csalásból.

¹¹ Ezt mondta nekem az ÚR: Az áruló Izrael még tisztességesebb⁸⁰ volt, mint a hűtlen Júda. ¹² Menjél is, és kiáltsd ezt a beszédet észak felé: Térj vissza, áruló Izrael, így szól az ÚR! Nem haragszom majd rátok, mert én kegyelmes vagyok – így szól az ÚR –, nem leszek örökké haragartató! ¹³ Csak ismerd be a bűnödöt, mert az ÚRral, a te Isteneddel hűtlenkedtél! Mindenfelé futkorásztál idegenek után,⁸¹ minden lombos fa alatt. Csak az én hangomat nem hallottátok! – így szól az ÚR. – ¹⁴ Térjete vissza, hűtlen fiak – így szól az ÚR –, mert én uratok lettem!⁸² Kiválasztok majd közületek városoként egyet, családonként kettőt, és elviszlek titeket Cionba,¹⁵ és szívem szerinti pásztorokat adok nektek, akik hozzáértően, gondosan pásztorolnak titeket,¹⁶ és akkor majd megsokasodtok és gyarapodtok⁸³ az országban. Akkoriban – így szól az ÚR – nem mondják majd: Az ÚR frigyládája! Senkinek sem lesz szívügye, sőt nem is emlékeznek rá, nem kutatják fel,⁸⁴ és újból sem építik meg.⁸⁵ ¹⁷ Abban az időben Jeruzsálemet nevezik majd „Az ÚR Trónszékének”,⁸⁶ és minden nép odasereglik, az ÚR nevéért, Jeruzsálemhez, és már nem a megátalkodott,⁸⁷ hitvány szívük irányítja őket. ¹⁸ Akkoriban a júdaiak átjárnak az izraeliekhez,⁸⁸ és együtt jönnek el az északi országból⁸⁹ abba az országba, amelyet örökségül adtam apáitoknak.

¹⁹ Én ezt mondtam: hogyan fogadjalak a gyerekeimmé titeket, hogy nektek adhassak egy gyönyörű⁹⁰ országot, a népek legszebb⁹¹ földbirtokát? Végül annyit kértem, hogy hívjatok így: „Atyám”, és ne forduljatok el tőlem! ²⁰ Erre ti, Izrael háznépe, úgy hűtlenkedtetek velem, ahogy egy hűtlen nő bánik a társával!⁹² – így szól az ÚR.

²¹ Hallani a dombtetőkön: Izrael háznépe sírva könyörög, mert tévútra tértek, elfelejtették az URat, Istenüket. ²² Térjete vissza, hűtlen fiak, és kigyógyítalak a hűtlenségetekből:⁹³ „Most hozzád jövünk, mert te vagy az ÚR, a mi Istenünk!” ²³ Milyen csalóka⁹⁴

11) Ez 16:52; 23:11 | 12) Zsolt 86:15; 103:8-9; Jer 31:21; Ez 33:11 | 13) 5Móz 12:2; 30:1-3; Jer 2:25; 1Jn 1:9 | 14) Ézs 54:5; Jer 29:14; Hós 2:18; 6:11 | 15) Jer 23:4; Ez 34:23 | 16) 2Móz 25:10-22; Ézs 65:17; 1Kor 2:9 | 17) Ézs 2:2; 62:4; Jer 11:8; 12:16 | 18) 1Kir 11:31; Ézs 11:13; Jer 16:15; 31:8; 50:4; Ez 37:19; Hós 1:11 | 19) 5Móz 7:6; Ézs 9:1; 63:16; 1Pt 1:17 | 20) Jer 5:11 21) Ézs 57:11 | 22) Jer 33:6; Hós 6:1; 14:5 | 23) Zsolt 3:9; Jer 17:14

80 *Tisztességesebb*: szó szerint: *igazabb lelkű*.

81 *Mindenfelé futkorásztál idegenek után*: szó szerint: *útjaidat szétszórtad az idegenek felé*.

82 *Uratok lettem*: vagy: *gazdátok lettem*; esetleg: *feleségül vettelek titeket*. (A héber *bááltt* azt is kifejezi, hogy a nép igazi ura, gazdája az Úr, és nem Baál.)

83 *Gyarapodtok*: szó szerint: *gyümölcsöztök*.

84 *Nem kutatják fel*: vagy: *nem keresik fel*.

85 Ez a prófécia a frigyláda utolsó említése a héber Bibliában; a keletkezése idején még fölkeresték és az ÚR trónjának nevezték.

86 *Jeruzsálemet nevezik majd „Az ÚR Trónszékének”*: értsd: Jeruzsálem veszi át a frigyláda szerepét.

87 *Megátalkodott*: vagy: *makacs; konok; kemény*.

88 *A júdaiak átjárnak az izraeliekhez*: szó szerint, hebraizmussal: *Júda háza átkel Izrael házához*.

89 *Az északi országból*: vagy: *az északi földről*.

90 *Gyönyörű*: vagy: *kívánatos*.

91 *Legszebb*: szó szerint: *ékességek ékessége; ékesnél is ékesebb*.

92 *Szakít a társával*: vagy: *hűtlenné lesz a társával szemben*; vagy: *megcsalja a társát*.

93 *Kigyógyítalak a hűtlenségetekből*: esetleg, értelmelve: *jóváteszem; meg nem történtté teszem a hűtlenségeteket*.

94 *Csalóka*: vagy: *megtévesztő; illúzió*; vagy: *csalásra; hazugságra való*.

a dombokról nézve a hegyek nagy tömege...⁹⁵ – de az ÚRban, Istenünkben tényleg megvan Izrael szabadulása!²⁴ A szégyen⁹⁶ felemészti, amit apáink elértek,⁹⁷ ifjúságunk óta: juhaikat és marháikat, fiaikat és lányaikat.²⁵ Süllyedjünk el⁹⁸ szégyenünkben, borítson be a gyalázatunk! Mert az ÚR, a mi Istenünk ellen követtünk el bűnt, mi is, apáink is, fiatalkorunk óta mindmáig, és nem hallottuk meg az ÚR, a mi Istenünk hangját.”

4¹ Ha visszatérsz, Izrael – így szól az ÚR –, hozzám térjél vissza! És ha eltávolítod előlem az ocsmányságaidat,⁹⁹ és nem távolodsz el,² hanem őszintén, tisztességesen és becsületesen esküszöl – „Él az ÚR!” –,¹⁰⁰ akkor Ővele dicsekednek¹⁰¹ a népek, és Őrá lesznek büszkék!¹⁰² Ezt mondta az ÚR a júdaiaknak és Jeruzsálemnek: Szántsatok magatoknak, és ne a bogáncs közé vessetek!⁴ Az ÚRnak metélkedjétek körül, és a szívetek burkát fejtsétek le,¹⁰³ júdaiak és Jeruzsálem lakói, nehogy aztán a hitvány tetteitek miatt fellobbanjon a haragom, mint a tűz, aztán úgy égjen, hogy már nem lehet eloltani!

⁵ Hirdessétek ki Júdában, hadd hallják ezt Jeruzsálemben! Kürtöljétek¹⁰⁴ országszerte, hangosan hirdessétek ki: Gyülekező, indulás az erődvárosokba!⁶ Feltartott zászlóval Cionra meneküljétek,¹⁰⁵ meg se álljatok! Mert én csapást hozok északról, igazi katasztrófát!¹⁰⁶ ⁷ Előjött az oroszlán a vackáról, a népirtó elindult, otthagya a helyét, hogy az országodat letarolja; a városaid leomlanak, lakatlanok!¹⁰⁷ ⁸ Ezért húzzatok zsákruhát, sírjátok és jagassatok, mert nem kerül el minket az ÚR haragja!

24-25) Ézs 54:4 | 24) Hós 9:10 | 25) Dn 9:7; Ezsd 9:6; Zsolt 106:6; Jer 22:21 | 4. fejezet | 1) Jól 2:12 | 2) 1Móz 12:3; 22:18; Ézs 65:16; Jer 5:2 | 3) Hós 10:12; Mk 4:7 | 4) 5Móz 10:16; 30:6; Ézs 66:24; Jer 9:26; 21:12; Ám 5:6; Sof 2:2; Róm 2:29 | 5) Józ 10:20; Ézs 27:13; Jer 8:14; Jól 2:1 | 6) 2Móz 9:19; Jer 1:14-15; 6:1; 50:3 | 7) 2Kir 24:1; Jer 2:15; 49:19; Dn 7:4; Ézs 5:29 | 8) 2Kir 23:26; Ézs 5:25; 22:12; Jer 6:26; Jól 1:13

95 Nagy tömege: vagy: sokasága; vagy: zajongása; vagy: pompája. A próféta (vagy az általa itt megszólaltatott vagy idézett izraeliek) ezzel a többféleképpen érthető – s így nem egyértelmű – képpel arra az illúzióra utalhat, hogy a provinciális, jelentéktelen Júdából („a dombokról”) lenyűgözőnek hatnak a nagybirodalmak („a hegyek”).

96 Meglehet, hogy ez a vers így értendő: Baál [kultusza] felemészttette, amit apáink elértek – a bibliai szövegek ugyanis gyakran kerülnek Baál bálványisten nevének szerepeltetését, és a „szégyen” vagy „gyalázat” (bóset) szóval helyettesítik (így rögzült pl. Saul fiainak, Mefibbaálnak és Isbaálnak a neve Mefibbóset és Isbóset alakban, ld. pl. 2Sám 2:8, vö. 1Krón 9:39). Ld. a „Baál” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

97 Amit apáink elértek: vagy: apáink eredményeit; terményeit; szerzeményeit; keresetét.

98 Süllyedjünk el: szó szerint: feküdjünk le.

99 Ocsmányságaidat: értsd: bálványaidat.

100 Él az ÚR: a kor egyik esküformulája vagy fogadkozó fordulata egy hiányos mondat, egy eskü részeként értsd: [ahogy igaz, hogy] él az ÚR, [úgy igaz, hogy ezt és ezt megteszem].

101 Dicsekednek: vagy: áldják magukat / egymást; vagy: jókívánságokat mondanak egymásnak. Ővele dicsekszenek: vagy: őbenne vallják magukat áldottnak.

102 Lesznek büszkék: vagy: dicsekszenek. Ővele büszkélkednek: vagy: Őbenne dicséretet kapnak.

103 A szívetek burkát fejtsétek le: szó szerint: a szívetek fitymáját távolítsátok el.

104 Kürtöljétek: Jeremiás korában a kürt a kosszarvból készült sófár volt (a továbbiakban is).

105 Feltartott zászlóval Cionra meneküljétek: vagy: tartsátok fel a zászlót Cion felé, meneküljétek. A jel az erőd irányába mutatott a menekülőknél; Jeruzsálem, azon belül Cion vára volt a júdaiak legjobban megerősített városa (2Sám 5:6).

106 Igazi katasztrófát: vagy: nagy összeomlást; rombolást; pusztulást.

107 A majdani pusztulás felől ez a prófécia a 2:15 párhuzamos szöveghelye; érdekes, hogy a korábbi vers már múlt időben tekintett a pusztulásra.

⁹ Aznap majd – így szól az ÚR – nem lesz lelkiem¹⁰⁸ a királyban, és nem lesz lelkiem a fejedelmekben; megdermednek a papok, és a próféták megdöbbennek. ¹⁰ Én pedig majd ezt mondom: Jaj, URam, te aztán alaposan becsaptad ezt a népet és Jeruzsálemet, amikor ezt mondtad: Békében lesztek!¹⁰⁹ Mert hát fegyverrel törnek az életünkre!¹¹⁰

¹¹ Akkoriban ezt mondják majd ennek a népnek és Jeruzsálemnek: úgy viselkedik az én népem,¹¹¹ mint a pusztai dombtetők tikkasztó szele; nem való sem a magvetéshez, sem a tisztítósóráshoz. ¹² Én erősebb szelet támasztok,¹¹² most én magam tartok ítéletet felettük! ¹³ És tényleg, úgy vonul fel, mint a felhők, harckocsijai csak úgy viharzanak, gyorsabbak a lovai a sasoknál. Jaj nekünk, végünk van!

¹⁴ Mosd meg a hitványságtól a szívedet, Jeruzsálem, hogy megmenekülj! Meddig élnék még benned a romlott gondolataid? ¹⁵ Mert hírnök üzen Dánból, nyomasztó hírek érkeznek Efraim hegyéről: ¹⁶ Értesítétek¹¹³ a népeket, üzenjétek Jeruzsálemnek: Felderítők¹¹⁴ jöttek messze földről, Júda városaira acsarkodnak.¹¹⁵ ¹⁷ Mint egy hajtóvadászaton,¹¹⁶ most úgy körülfojták, mert hűtlenné lett velem szemben – így szól az ÚR. – ¹⁸ Ahogy viselkedtél, és amit műveltél, azzal okoztad ezt saját magadnak. Ilyen keserves a saját gonoszságod, hogy a szívedig ér!¹¹⁷

¹⁹ A hasam, a hasam! Vajúdok?! Elszorul a szívem!¹¹⁸ Zaklatott¹¹⁹ a szívem, nem maradhatok csöndben, mert lélekben kürtszót hallok, háborús riadót! ²⁰ Egyik katasztrófát jelentik be a másik után, odavész az egész ország! Egy csapásra odavesznek a sátraim, egy pillanat alatt a táborhelyeim! ²¹ Meddig látok még zászlót, és hallom a kürtszót?

²² Milyen esztelen az én népem! Meg sem ismernek engem! Bolond gyerekeim ők, akikben semmi értelem! Csak a hitványságokhoz van eszük,¹²⁰ de jót tenni nem tudnak!

9) Ézs 29:9 | 10) Jer 6:14; 14:13 | 11) Ézs 27:8; Ez 17:10; Hós 13:15; Mt 3:12 | 12) Jer 1:16 | 13) 5Móz 28:49; Ézs 5:28; Jer 9:21; JSir 4:19; Hós 8:1; Mik 2:4; Náh 2:4; Hab 1:8 | 14) Ézs 1:16; Jer 13:27; Jk 4:8 | 15) 1Móz 14:14; Jer 6:1; 8:16 | 16) Jer 1:15; 5:15; Ez 21:22 | 17) 5Móz 9:24; 2Kir 25:1,4; Jer 5:23 | 18) Zsolt 107:17; Jer 2:17,19; Csel 8:23 | 19) 4Móz 10:9; Ézs 16:11; Jer 6:24; 20:9; Sof 1:16; Jel 6:15 | 20) Zsolt 42:8; Jer 10:20; Ez 7:26 21-22) Ézs 1:3; 27:11; Jer 2:8; 5:4; 10:8; Hós 4:6; Ám 3:10; 1Kor 14:20; Róm 16:19

108 *Lelkiem*: vagy: *tartás; bátorság*; szó szerint: *szív*.

109 Jeremiás talán a hamis prófétákat gúnyolja, hamis békejóslataikat idézve, akár a fülük hallatára (ld. pl 14:13); ő maga ugyanis sohasem prófétált békéről.

110 *Fegyverrel törnek az életünkre*: szó szerint: *lélekig ér a fegyver*.

111 *Úgy viselkedik*: szó szerint: *olyan az útja*.

112 *Erősebb szelet támasztok*: szó szerint: *erősebb szél jön el miattam*.

113 *Értesítétek*: vagy: *emlékeztessétek*.

114 *Felderítők*: vagy: *örök; őrszemek*.

115 *Júda városaira acsarkodnak*: szó szerint: *Júda városaira / Júda városai ellen hangoskodnak*.

116 *Mint egy hajtóvadászaton*: szó szerint: *mint a hajtók*; vagy: *mint a mezőőrök*.

117 *Szívedig ér*: vagy: *szívedig hat*.

118 *Elszorul a szívem*: szó szerint: *a szívem falai*. Megjegyzendő, hogy a „szív” szó ókori sémi nyelvekben tágabban a bensőt is jelentheti.

119 *Zaklatott*: vagy: *kavarog; háborog*.

120 *Van eszük*: szó szerint: *bölcsék*.

²³ Látom a földet: kopár és kihalt...¹²¹ – és az eget: fénytelen...

²⁴ Látom a hegységet: hogy reng! – és a dombságot: hogy rázkódik!

²⁵ Látom, hogy nincs ember... – s a vadmadarak¹²² mind elvándoroltak...

²⁶ Látom, hogy a termőföld¹²³ pusztaság – és minden város romba dőlt az ÚR előtt, tüzes haragja előtt!

²⁷ Mert ezt mondta az ÚR: Le lesz tarolva az egész ország, de el nem pusztítom. ²⁸ Ezért gyászol a föld, és sötétedik el az ég odafent, mert kimondtam a határozatomat, nem gondolom meg magam,¹²⁴ és nem vonom vissza. ²⁹ Lovasok és íjások hangja elől menekül az egész város; jönnek a bozótoson át, a sziklákra is felkapaszkodnak: az egész város kiürült, senki sem maradt benne.

³⁰ Hát te, aki odavesztél,¹²⁵ most mit csinálsz? Bíborruhát húzol, aranyékszerekkel hiwalkodsz, kifested a szemedet?! Hiába szépítkezel! Akik megkívántak, megundorodtak tőled, sőt az életedre törnek! ³¹ Mert olyan hangot hallok, mint egy vajúdó asszonyé, mint egy először szülő, gyötrődő nőé. Cion lánya zihál, kezével csapkod: Végem van, gyilkosokra vesztegettem el az életemet!¹²⁶

5 ¹ Járjátok végig Jeruzsálem utcáit, nézzetek körül, és figyeljetelek, fésüljétek át a tereit is, hogy van-e egyáltalán csak egyvalaki, aki tisztességesen¹²⁷ viselkedik és hűségre törekszik? Mert akkor megbocsátok a városnak! ² Még amikor azt mondják: Isten bizony!¹²⁸ – akkor is csak fogadkoznak a hazudozásuk mellé!¹²⁹

³ URam, ugye te a hűségre¹³⁰ figyelsz? Verted őket, de fel se vették;¹³¹ irtottad őket, de nem voltak hajlandók tanulni belőle. Kiült az arcukra a keménység,¹³² nem voltak hajlandók megtérni. ⁴ Erre én azt mondtam: De hát ezek csak a kisemberek, azért ilyen értetlenek, mert nem ismerik az ÚR útját, Istenük ítéletét! ⁵ Úgyhogy elmegyek a főemberekhez, majd beszélek velük, mert ők ismerik az ÚR útját, Istenük ítéletét! De ők

23-28) Ézs 5:30 | 23) 1Móz 1:2; Zak 14:6 | 24) Ézs 5:25; Ez 38:20 | 25) Jer 9:10; 12:4; Hós 4:3 | 26) Jer 12:13 | 27) Jer 5:10,18; 30:11 | 28) 4Móz 23:19; Ézs 50:3; Jer 12:4,11; 23:20; 30:24; Hós 4:3 | 29) 2Kir 25:4; Ézs 6:12; Jer 6:23; Jel 6:15 | 30) 2Kir 9:30; Ézs 10:3-4; JSir 1:2; Ez 23:9,22; 23:40 | 31) Ézs 42:14; Jer 6:24; 13:21; JSir 1:17 | 5. fejezet | 1) 1Móz 18:24-32; Ézs 59:15; Jer 2:29; Ez 22:30 | 2) Jer 4:2; Hós 4:15 | 3) 2Kron 16:9; Ézs 1:5; 9:13; Ez 3:8; Ám 4:6; Sof 3:2 | 4) 5Móz 32:28; Jer 4:22; 8:7 | 5) Zsolt 2:2-3; Jer 2:8; 2:20; Mik 3:1

121 *Kopár és kihalt*: az 1Móz 1:2 szókapcsolata: *tohu va-vohu*.

122 *Vadmadarak*: szó szerint: *égi madarak*.

123 *A termőföld*: lásd a 2:7 vershez írt jegyzetet.

124 *Nem gondolom meg magam*: vagy: *nem bánom meg*.

125 *Te, aki odavesztél*: szó szerint: *te elpusztított*.

126 *Vesztegettem el az életemet*: szó szerint: *kimerült a lelkem*. Ld. meg a párhuzamot a 30–31. vers tartalma, valamint a Jelenésekben leírt „Nagy Ribanc” és „vajúdó asszony” között!

127 *Tisztességesen*: vagy: *törvényesen; jogszerűen*.

128 Ugyanaz az esküformula, mint a 4:2-ben (ld. még: 12:16 és 16:14).

129 *A hazudozásuk mellé fogadkoznak*: vagy: *hazugságra esküsznek*.

130 *Hűségre*: vagy: *lelkiismeretességre*.

131 *Fel se vették*: vagy: *nem bánták*; vagy: *nem fáj nekik*.

132 *Kiült az arcukra a keménység*: szó szerint: *keményebbé tették arcukat a kőnél*.

is – egyesült erővel – letörték az igát, és letépték a szíjakat magukról! ⁶ Azért elejti őket az erdei oroszlán, végez velük a pusztai farkas, párduc lapul lesben a városaiknál, és ha valaki kiteszi a lábát, azt széttépi. Mert sok a vétküik, súlyos a hűtlenségük. ¹³³ ⁷ Így akkor hogyan bocsássak meg neked? A gyerekeid elhagytak engem, olyanra esküsznek, aki nem is isten! Jóltartottam őket, mégis házasságot törnek, és a bordélyházban tolonganak! ¹³⁴ ⁸ Felizgult tenyészcsődörök, mindegyik a másik feleségére nyerít! ⁹ Ezekkel ne törődjek – így szól az ÚR –, egy ilyen népen ne álljon bosszút a lelkem?! ¹⁰ Menjetek föl a szőlőhegyeire, és pusztítsátok, de ne irtsátok ki teljesen! Távolítsátok el a szőlővesszőit, mert azok nem az ÚRéi!

¹¹ Mert végképp elhagytak engem az izraeliek és a júdaiak – így szól az ÚR. – ¹² Letagadták az Urat, azt mondták: „Ő nincs is!” ¹³⁵ Nem ér minket a csapás, se fegyvert, se éhínséget nem látunk! ¹³ A próféták meg széllé lesznek, nincs bennük tartalom. ¹³⁶ Ennyi fog történni!” ¹⁴ Ezért azt mondja az ÚR, a Seregek Istene: Mivel így beszéltek, én most tűzzé teszem a beszédemet a szádban, ezt a népet pedig fákká, hogy megeméssze őket! ¹⁵ Tudd meg, hogy egy népet hozok ellened messziről, Izrael háza – így szól az ÚR. – Edzett népről van szó, ősidők óta fennmaradt; egy olyan nép, amelynek nem ismered a nyelvét, úgyhogy nem fogod érteni, hogy mit beszél. ¹⁶ Tegze felnyitva, ¹³⁷ mint egy sírverem. Mind harcosok. ¹⁷ Felemészti, amit learattál, és a kenyeredet; felzabálja a fiadat és a lányaidat; felzabálja a juhaidat és a marháidat, felzabálja a szőlődet és a fügedet. Fegyverrel lerombolja az erődvárosaidat, amelyekben te annyira bízol. ¹⁸ De még akkor sem végzek veletek! – így szól az ÚR. – ¹⁹ És amikor majd azt kérdezik: Miért tette velünk mindezeket az ÚR, a mi Istenünk? – akkor mondd el nekik mindezeket: Ahogy elhagytatok engem, és külföldi isteneket szolgáltatok az országotokban, ugyanúgy szolgáltok majd idegeneket egy olyan országban, amely nem a tiétek.

²⁰ Ezt hirdessétek ki Jákob háznépének, hadd hallják Júdában: ²¹ Hallgass ide, bolond, szívehagyott nép, amelynek van szeme, de nem lát, van füle, de nem hall! ²² Tőlem nem félték – így szól az ÚR –, előttem nem reszkettek? Aki homokból a tengernek határt

6) 2Kir 17:25-26; Jer 30:14; Hós 13:7; Hab 1:8 | 7) 4Móz 25:1; 5Móz 32:21; Jer 9:2; 3:8; Gal 4:8 | 8) Jer 29:23; Ézs 57:6; Ez 22:11 | 10) Jer 4:27 | 11) Ézs 24:16; Jer 3:20 | 12) 2Krón 36:16; Ézs 5:19; Jer 14:13; 23:17 | 13) Jer 14:15 | 14) Jer 1:9; 23:29; Hós 6:5; Jel 11:5 | 15) 5Móz 28:49; Ézs 5:26; 28:11; 33:19; Ám 6:14; Hab 1:6 | 16-17) 3Móz 26:6; 26:16; 5Móz 28:31-33; Ézs 62:8; Jer 50:7; Hab 1:9; Hab 3:17 | 18) Jer 4:27 | 19) 5Móz 28:48; 28:64; 29:24-26; 1Kir 9:9; Jer 16:10-13 | 20-22) Róm 1:20 | 21) Ézs 6:10; 42:18-20; Ez 12:2; Mt 13:15; Mk 8:18 | 22) Péld 8:29; Jer 31:35

133 *Hűtlenségük*: szó szerint: *elfordulásuk*; értsd még: *elpártolásuk*, *hitehagyásuk*.

134 *Tolonganak*: vagy: *vagdossák egymást*; vagy: *vagdossák magukat*. Ha a „vagdossák” olvasatnak adunk hitelt, Jeremiás vagy az „örömtanyák” beteg szadista vagy mazochista aktusaira utalhat, vagy a pogány kultuszok gyakorlatára, amely során papok és áldozók késekkel vagdosták magukat (ld. 1Kir 18:28); vagy a kettő együtt – a „bordélyház” alatt egyben a bálványimádó kultusz hely is – értendő, nemcsak a bálványimádás és a házasságtörés erkölcsi hasonlósága alapján, hanem a kultusz helyeken gyakorolt rituális prostitúció miatt is: a bordélyház és a bálványtemplom a korban gyakran összetartozhatott.

135 *Ő nincs is*: vagy: *ő nem [tesz ilyet]*.

136 *Nincs bennük tartalom*: vagy: *nincs bennük a szó*; esetleg: *nincs bennük a Megszólaló*.

137 A felnyitott tegez vélhetően az összecsapás közvetlen előkészülete volt, mint ma a lőszer csőre húzása vagy a fegyver kibiztosítása.

húztam, állandó korlátot,¹³⁸ és nem is lépi át?! Akárhogy tombolnak a hullámai, nem bírnak vele; akárhogy zúgnak, nem léphetik át!²³ De ennek a népnek makacs és hűtlen lett a szíve; hátat fordított, és elvonult.²⁴ Nem szóltak így a szívükben: Félnünk kéne az Úrtól, Istenüktől, aki tavaszi és őszi esőt küld idejében, és az aratásra kirendelt heteket fenntartja nekünk!¹³⁹ ²⁵ A vétkeitek megfosztanak ettől, bűneitek miatt nem értek hozzá ezekhez a javakhoz!²⁶ Mert gazemberek¹⁴⁰ vannak a népem közt, lesben lapulnak, mint az orvvadászok;¹⁴¹ csapdát állítanak, embereket fognak.²⁷ Ahogy egy csapda megtelik madarakkal, ugyanúgy teltek meg a házaik színleléssel;¹⁴² így lettek ők ilyen fontos és gazdag emberek.²⁸ Degeszre¹⁴³ híztak, és elnézik a hitványságokat: nem ítélnék tisztességesen az árvák perében – hogy azok győzhessenek –, és a szegények igazát nem bírálják el.²⁹ Ezekkel ne törődjek – így szól az ÚR –, egy ilyen népen ne álljon bosszút a lelkem?!³⁰ Ijesztő szörnyűségek történnek az országban: ³¹ a próféták hazudozva prófétálnak, a papok visszaélnak a hatalmukkal, és a népem így szereti! De mihez kezdtek majd, amikor ennek vége szakad?

6¹ Meneküljete ki Jeruzsálemből, benjáminiták, és Tekoában kürtöljete,¹⁴⁴ Bét-Hakkerem fölött adjatok jelet!¹⁴⁵ Mert csapás leselkedik észak felől, igazi katasztrófa.² Kiirtom Cion lányát, azt a csinosat, azt a kényeskedőt.¹⁴⁶ ³ Pásztorok és a juhaik jönnek majd ellene, sátrakat vernek körülötte; mindegyik lelegeli, ami a keze ügyébe esik.¹⁴⁷

⁴ „Hirdessetek ellene szent háborút,¹⁴⁸ gyerünk, vonuljunk fel fényes nappal!”

„Jaj nekünk, mert már eltelt a nap: nyúlnak az esti árnyékok...”

⁵ „Gyerünk, vonuljunk fel éjszaka, úgy is romboljuk le a palotáit!”

⁶ Mert ezt mondta a Seregek URa: Vágjatek ki fákat, hordjatek ostromtöltést Jeruzsálem ellen! Ő az elítélt város, teljes benne az elnyomás! ⁷ Ahogy kút a vizet, úgy tartja ő

23) 5Móz 21:18; Jer 4:17; 6:28 | 24) 1Móz 8:22; 5Móz 11:14; Zsolt 147:8; Jól 2:23; Csel 14:17 | 25) Ézs 59:2 | 26-28) Ézs 32:7 | 26) Jer 9:8; Mik 7:2 | 27) Jer 9:6; 12:1 | 28) 5Móz 32:15; Péld 22:22; Ézs 1:17; 1:23; Jer 22:3; Zak 7:10 | 29) Jer 9:9 | 30) Hós 6:10 | 31) Ézs 43:27; Jer 14:14; 23:25-26; JSir 2:14; Ez 13:6; 22:28; Hós 4:9; 9:5; Mik 2:11; 3:11 | 6. fejezet | 1) Neh 3:14; Jer 1:15; 4:6 | 2) Ézs 3:17-25 | 4) Jer 15:8 | 5-6) 5Móz 20:19-20; Jer 32:24; Sof 3:1; Lk 19:43 | 7) Zsolt 55:10-11; Ez 7:23 |

138 Állandó korlátot: vagy: állandó törvényt.

139 Tavaszi és őszi esőt küld: ld. az „Esős évszak” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

140 Gazemberek: vagy: bűnösök; istentelenek; elvetemültek.

141 Orvvadászok: vagy: madarászok.

142 Színleléssel: vagy: álcázással; alattomosággal.

143 Degeszre: vagy: simára; feszesre; rántatalanra; a héber szó jelentése bizonytalan.

144 Kürtöljete Tekoában: szójáték, mert maga Tekoa júdai város jelentése is „[Kürt]fúvás” („fújatek kürtöt Kürtfúváson”).

145 Adjatok jelet: feltehetően füst- vagy tűzjelet; esetleg: tartsatok fel zászlót. Az itt megnevezett helységek Jeruzsálemtől délre helyezkednek el: a jelzésekkel talán a jeruzsálemiek menekülését kellett délen előkészíteni.

146 Kiirtom... azt a kényeskedőt: vagy: elnémitottam... azt a kényeskedőt; vagy (a mondat többjelentésű állítmányának másik, itt kevésbé indokolt olvasata alapján): egy csinos és kényeskedő nőhöz hasonlítom Cion leányát. A kényeskedőt: vagy: a kényest; az elkényeztetettet; a finnyásat.

147 Mindegyik lelegeli, ami a keze ügyébe esik: esetleg: mindegyik a saját területén legeltet.

148 Hirdessetek ellene szent háborút: szó szerint: szenteljete ellene háborút. Ellene: nőnemű alak, tehát a pásztorok Cion „leányáról” beszélnek.

a gonoszágát. Erőszaktól és rombolástól hangos; folyton csak sérülteket és sebesülteket látok. ⁸ Térj észre, Jeruzsálem, nehogy aztán szakítsak veled,¹⁴⁹ és letarolt, lakhatatlan országgá tegyelek! _

⁹ Ezt mondta a Seregek ÚRA: Teljesen szüreteljék le,¹⁵⁰ ami Izraelből megmaradt, mint egy szőlőtövet! Újra és újra motozd végig, mint szüretelő a szőlővesszőket!

¹⁰ Kikhez beszéljek, kiket figyelmeztessenek, akik meg is hallanák? Nézd, körülmetéletlen a fülük,¹⁵¹ figyelni sem képesek. Szégyenletes lett számukra az ÚR beszéde, még csak nem is kíváncsiak rá!¹⁵² ¹¹ Megteltem az ÚR haragjával, nem bírom már benntartani! Töltsd ki az utcán a gyerekekre és velük együtt a fiatalok bandáira!¹⁵³ Foglyul esnek a férfiak és a nők, még az öregek, sőt a vénemberek is! ¹² Házaik átkerülnek másokhoz, a földjeikkel és a feleségeikkel együtt, mert kezét emelek az ország lakóira! – így szól az ÚR. – ¹³ Mert apraja-nagyja, mind egy szálíg csak nyereszkedik: a próféta és a pap is egytől-egyig szélhámos. ¹⁴ A népem összeomlását – mintha jelentéktelen volna – azzal gyógyítgatják, hogy „Béke van, béke van!” – pedig nincs béke!!! ¹⁵ Szégyellhetnék magukat, mert undorító, amit csinálnak. De nemhogy szégyellnék magukat, még a lelkifurdalást sem ismerik! Ezért elesnek ők is a többiekkel együtt; elhullanak, amikor elbánok velük! – mondta az ÚR.

¹⁶ Ezt mondta az ÚR: Álljatok ki az utakra, és nézzetek körül; kérdezősködjetek az ősi ösvények felől, hogy melyik a helyes út, és azon járjatok, és nyugalmat találtok a lelketeknek! De ők ezt felelték: Nem megyünk! ¹⁷ Erre öröket állítottam följük, hogy figyeljenek a kürtszóra, de ők ezt mondták: Nem figyelünk!

¹⁸ Úgyhogy ide hallgassatok, emberek, és vegye tudomásul ez a társaság, ami rá vonatkozik!¹⁵⁴ ¹⁹ Hallgass ide, te ország! Az lesz, hogy csapást hozok erre a népre – ami a saját gondolataik gyümölcse, mert nem figyeltek a beszédeimre, és elégük van a tanításomból. ²⁰ Minek nekem a tömjén Sábából, meg az illatos nád messze külföldről? Égőáldozataitokra nem vagyok kíváncsi, a vágóáldozataitok sem érdekelnek. ²¹ Inkább – ezt mondta az ÚR –, buktatókat rakok e nép elé, és felbuknak bennük az apák a fiúkkal együtt; a lakó a szomszédjával vész el.

²² Ezt mondta az ÚR: Az lesz, hogy jön egy nép egy északi országból,¹⁵⁵ egy nagy nemzet felkerekedik a föld legtávolabbi szegletéből. ²³ Íjat és dárdát fognak; kegyetlenkednek,

8) Ez 23:18 | 9) 3Móz 19:10; 5Móz 24:21 | 10) Ézs 42:20; Csel 7:51 | 11) Jób 32:20; Ézs 40:30; Jer 7:20; 9:21; 20:9 | 12) 5Móz 28:30; Ézs 5:25; Sof 1:4 | 13) Ézs 56:11; Mík 3:11 | 14) Jer 4:10; 8:11; 14:13-14; Ez 13:10 | 15) Jer 3:3; 8:9; 8:12; Sof 2:1; Zak 13:4 | 16) Zsolt 119:3; Jer 18:15; Mt 11:29 | 17) Ézs 52:8; 62:6; Jer 11:7-8; 25:4; Ez 3:17; Zak 1:4 | 19) 5Móz 32:1; Péld 1:31; Jer 8:9; Ám 2:4; Mík 1:2 | 20) 2Móz 30:23; 1Sám 15:22; Zsolt 50:8-10; Ézs 1:11; Jer 14:12; Hós 9:4; Ám 5:21 | 21) Ézs 8:14 | 22-23) Jer 50:41-42 | 22) Jer 1:15; 13:20; 10:22; 50:41 | 23) Ézs 10:32; Jer 4:29

149 Szakítsak veled: szó szerint: *elszakadjon tőled a lelkem*.

150 Szüreteljék le: vagy: *leszüretelik*.

151 Körülmetéletlen a fülük; értsd: Isten népének ügyeibe beavatatlan a hallásuk.

152 Nem is kíváncsiak rá: vagy: *nem lelik kedvüket benne*.

153 A fiatalok bandáira: a héber szókapcsolat fiúk baráti társaságát, csapatát jelöli.

154 Ami rá vonatkozik: vagy: *mi folyik közöttük; vagy: ami rá vár; szó szerint: azt, ami bennük/köztük [van]*.

155 Északi országból: vagy: *északi földről*.

nincs bennük irgalom. Úgy morajlik a hangjuk, mint a tenger; lóháton sorakoznak fel egy emberként a háborúra, ellened, Cion lánya!¹⁵⁶ ²⁴ Hallottuk ennek hírét, kiment kezünkől az erő, elfogott a szorongás, mint a szülő nő fájdalma. ²⁵ Ne menjetek ki a földekre, és ne járjatok az utakon, mert mindenhol fegyveres ellenség fenyeget! ²⁶ Népem lánya, húzz magadra zsákruhát, feküdj hamuba, ahogy az egyszülöttedet gyászolnád, keserves siratással, mert hirtelen ránk tör a gyilkos!¹⁵⁷

²⁷ Bevizsgálónak rendeltelek a népem közt, megerősítettelek,¹⁵⁸ hogy megismerd és megvizsgáld útjaikat. ²⁸ Mind makacs lázadók, rágalmozók;¹⁵⁹ réz és vas, mind csak pusztítani tud.¹⁶⁰ ²⁹ Úgy hevített a fújtató, hogy az ólom már kifolyt a tűzből; olvasztott, ahogy csak bírt, de hiába – mert a salakja nem vált ki.¹⁶¹ ³⁰ „Selejt ezüst” lett a nevük, mert az ÚR leselejtezte őket.

7¹ Ezt a beszédet kapta Jeremiás az ÚRtól: ² Állj oda az ÚR házának¹⁶² kapujába, és ott kiáltsd ki ezt a beszédet: Halljátok meg az ÚR beszédét, minden júdai, akik bejártok ezeken a kapukon, hogy leboruljatok az ÚR előtt! ³ Ezt mondta a Seregek URA, Izrael Istene: Térjete jó útra és tegyete jó,¹⁶³ és akkor megengedem, hogy továbbra is ezen a helyen lakjatok! ⁴ Ne bízzatok az ilyen hitegetésben:¹⁶⁴ „Az ÚR Temploma, az ÚR Temploma, az ÚR Temploma van itt!” ⁵ Mert csak ha teljes mértékben jó útra tértek, és jót teszték; ha tényleg igazságot szolgáltattok egymás között; ⁶ ha a bevándorlóval, az árvával és az özvegyel nem önkényeskedtek,¹⁶⁵ és ártatlan vért sem ontotok ki ezen a helyen, és nem követtétek más isteneket a saját magatok kárára,¹⁶⁶ ⁷ akkor megengedem, hogy ezen a helyen lakjatok, az országban, amit apáitoknak adtam, amíg világ a világ. ⁸ Hazug beszédekben bíztok, amelyek nem használnak, ⁹ miközben loptok, gyilkoltok, házasságot törtök, eskü alatt hazudtok, a Baálnak áldoztok, és más isteneket követtétek,

24) Zsolt 48:7; Jer 4:19,31; 50:43; Mik 6:16 | 25) Jer 49:29 | 26) 1Móz 37:34; 2Sám 14:2; Jer 4:8; Ez 27:30; Ám 8:10; Zak 12:10 | 27) Jer 1:5,18; Ez3:17-21 | 28) 1Móz 37:18; 5Móz 28:23; Jer 5:23; 9:4; Ez 22:18 | 29) 4Móz 31:22-23; Péld 27:22 | 30) 1Sám 15:23; 1Kir 10:21; Zsolt 119:119 | 7. fejezet: 1-2) Ám 7:15 | 2) Jer 17:19 | 3) Jer 18:11 | 4) Mik 3:11 | 5) 2Móz 23:3,6,8; 3Móz 19:15 | 6) 5Móz 8:19; Jer 19:4; 22:3 7) 5Móz 4:40 | 8) 2Thesz 2:10-12 | 9-10) Ézs 1:13; Hós 6:9 | 9) 2Móz 20:3; 20:13-16; Jer 1:16; 11:17; Mal 3:5

156 *Cion lánya*: esetleg: *Cion, hazám*, hiszen a „lány” egyfelől kollektívumhoz tartozást fejez ki (cionbeliek, Cion népe), másfelől szeretetteljes, kedveskedő elnevezés, amelyhez a magyarban ma a „hazám” szó állhat a legközelebb.

157 *Gyilkos*: vagy: *pusztító; romboló*.

158 *Megerősítettelek*: szó szerint: *erődítményül*.

159 A két kifejezés a Tóra tilalmait olvassa a nép fejére: a fiak lázadása (5Móz 21:18) és a rágalmozás (3Móz 19:16) tilalmát.

160 *Réz és vas*: ld. a „Fémművesség” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

161 *A salakja nem vált ki*: vagy: *a gonoszok nem váltak/tisztultak ki*.

162 Az „ÚR háza” alatt értsd: az Úr jeruzsálemi szentélye, a továbbiakban is. Ld. a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

163 *Térjete jó útra és tegyete jó*: szó szerint: *tegyétek jóvá az útjaitokat és a tetteiteket* (az 5. versben is).

164 *Hitegetésnek*: vagy: *becsapásnak; hazugságnak, csalásnak*. Jeremiás kortársai nyilván azzal áltatták egymást, hogy nem érheti baj az országot, amelyet a Szentély miatt alanyi jogon megillet az isteni védelem.

165 *Ha a bevándorlóval, az árvával és az özvegyel nem önkényeskedtek*: ld. a „Szociális háló” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

166 *A magatok kárára*: vagy: *a magatok vesztére*.

akiket nem is ismertek.¹⁰ Közben meg ide is jöttök, és ideálltok élém ebben a házban, ami az én nevemet viseli, és ezt mondjátok: „Megmenekültünk!” – hogy ezeket az undorító dolgokat csinálhassátok?!¹¹ Rablóbarlangnak nézitek ezt a házat, ami a nevemet viseli?! Akkor én is annak nézem!¹⁶⁷ – így szól az ÚR. –¹² Menjetek csak el a silói helyemre, amelynek legelőször megengedtem, hogy a nevem ott lakjon, és nézzétek csak meg, mit tettem vele a népem, Izrael hitványsága miatt!¹⁶⁸¹³ Űgyhogy most, mivel ti mindezeket tettétek – így szól az ÚR, pedig én jó időben¹⁶⁹ szóltam, de ti nem fogadtatok szót, hívtalak titeket,¹⁷⁰ de nem válaszoltatok –,¹⁴ ugyanúgy bánok ezzel a házzal, amely a nevemet viseli, és amelyben ti bíztok, és ezzel a hellyel, amit nektek és apáitoknak adtam, ahogy Silóval bántam;¹⁵ és ugyanúgy elvetlek titeket magamtól,¹⁷¹ ahogy elvettem a testvéreiteket, Efraim összes utódját.

¹⁶ Te pedig ne imádkozzál ezért a népért, ne rimánkodj értük,¹⁷² és ne győzködj¹⁷³ engem, mert úgysem figyelek oda! Nem látod, mit művelnek ezek Júda városaiban és Jeruzsálem utcáin?¹⁸ A gyerekek fát szedegetnek, az apák tüzet gyújtanak, az asszonyok tésztát dagasztanak, hogy süteményeket¹⁷⁴ készítsenek az ég királynőjének, meg italáldozatot töltenek ki más isteneknek, hogy engem bosszantsanak.¹⁷⁵¹⁹ De tényleg engem bosszantanak? – így szól az ÚR. – Nem inkább saját magukat, a maguk szégyene miatt?¹⁷⁶²⁰ Ezért ezt mondta az én URam: Föllobbant haragom tüze, és elsöpri ezt a helyet, embert és állatot, még a szabadban a fákat és a föld termését is; égni fog olthatatlanul!

²¹ Ezt mondta a Seregek URA, Izrael Istene: Égőáldozataitokat hordjátok csak a vágóáldozataitok mellé, és egyétek ti a húst!²² Mert én nem égő- meg vágóáldozatokról beszélttem apáitokkal és adtam parancsokat nekik, amikor kihoztam őket Egyiptomból,²³ hanem ezt parancsoltam meg nekik: Figyeljete a hangomra, és akkor én az Istenetek leszek, ti pedig a népem lesztek, és végig azon az úton járjatok, amelyet parancsba adok nektek,

10) Jer 32:34; Ez 23:38-39; Mal 3:15 | 11) Ézs 56:7; Jer 29:23; Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46 | 12) 5Móz 12:11; Józs 18:1; 1Sám 4:10-11,22; Zsolt 78:60-64 | 13) 2Krn 36:15; Ézs 65:12; 66:4; Jer 35:17 | 14) 1Kir 9:7; Mt 24:2 | 15) 2Kir 17:18; Zsolt 78:67 | 16-17) Ézs 65:13 | 16) 2Móz 32:10; 5Móz 9:14; Jer 14:11; 15:1 | 17) Jer 33:10 | 18) 1Kir 14:9; Ézs 57:6; Jer 19:13; 44:17-19; Csel 7:42 | 20) 2Móz 9:23-24; 2Kir 22:17; Jer 15:14; 42:18; JSir 2:3-5; Náh 1:6 | 21) Hós 8:13 | 22-23) Hós 6:6; Ám 5:25 | 22) 1Sám 15:22; Zsolt 51:18; Ézs 43:23 | 23) 2Móz 15:26; 19:5; 3Móz 26:12; Jer 11:4; Zak 6:15

167 Akkor én is annak nézem: vagy: hát én is látom [hogy így van]; vagy: én is látok ám! A következő versek fényében valószínűbb a fenti, főszövegben közölt jelentés: az Úr Silóhoz hasonlóan Jeruzsálemről is lemond.

168 Silói helyemre: ld. a „Siló” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

169 Jó időben: szó szerint: kora reggel.

170 Hívtalak titeket: vagy: kiáltottam nektek; rátok kiáltottam.

171 Magamtól: szó szerint: színem elől, magam elől.

172 Ne rimánkodj értük: szó szerint: ne emelj értük imát és könyörgést.

173 Ne győzködj: vagy: ne ostromolj; ne zaklass.

174 Süteményeket: értsd: kultikus, bálványáldozati süteményeket, amelyek talán leginkább a mai kalácsra emlékeztettek.

175 Bosszantsanak: vagy: [haragra] ingereljenek. Az ég királynőjének: ld. az „Elephantinéi zsidó közösség” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

176 A maguk szégyene miatt: szó szerint: arcuk szégyene miatt. De tényleg... lejáratják: esetleg: de tényleg engem bosszantanak?... Nem inkább magukat bosszantják föl arcuk szégyene miatt?

hogy jó dolgok legyen! ²⁴ De nem figyeltek és nem hallgattak rám, ¹⁷⁷ hanem megátalkodott, ¹⁷⁸ hitvány szívük tanácsa szerint jártak; a hátukat mutatták, nem az arcukat. ¹⁷⁹

²⁵ Attól a naptól fogva, hogy apáitok kivonultak Egyiptomból, mindmáig küldözgettem hozzátok szolgálóimat, a prófétákat. Időben ¹⁸⁰ kiküldtem őket! ²⁶ De ezek nem figyeltek rám és nem hallgattak meg, hanem ellenálltak. ¹⁸¹ Hitványabbak lettek, mint apáik! ²⁷ Te pedig elmondod nekik mindezeket, de ők nem hallgatnak meg; szólítgatod őket, ¹⁸² de úgysem felelnek. ²⁸ Úgyhogy mondd nekik: Ez az a nép, amely nem figyelt az ÚR, az ő Istene hangjára, és nem tanult belőle! Kiveszett a hit, ¹⁸³ nyoma sincs a beszédükben! ¹⁸⁴

²⁹ Nyírd le a fogadalomból növesztett hajadat, ¹⁸⁵ és szórd el, és kezdj a dombtetőkön gyászénekebe, mert elvetette, elhagyta az ÚR haragjának nemzedékét! ³⁰ Mert a júdaiak olyat tettek, amit aljasságnak tartok – így szól az ÚR –, ocsmányságaikat ¹⁸⁶ abban a házban állították fel, amely az én nevemet viseli, hogy bemocskolják! ³¹ Felépítették a Tófet-áldozódombokat ¹⁸⁷ a Ben-Hinnom-völgyben, hogy tűzre vessék fiaikat és lányukat, amit én nem parancsoltam, még eszembe se jutott! ¹⁸⁸ ³² Ezért eljön az idő – így szól az ÚR –, amikor már nem Tófetnek vagy Ben-Hinnom-völgynek nevezik, hanem „a Tömegsírnek”, ¹⁸⁹ és helyhiány miatt a Tófetben temetkeznek. ³³ A nép halottjai a vadmadarak és a vadállatok ¹⁹⁰ eledele lesznek, és nem lesz, aki elzavarja őket. ³⁴ S a júdai városokban meg Jeruzsálem utcáin elnémítom a hangos vidámságot és jókedvet, a hangoskodó vőlegényt és menyasszonyt ¹⁹¹ – mert romhalmaz lesz az országból.

24-28) Ézs 65:2 | 24) Zsolt 81:12-13; Jer 2:27; 8:5; 9:14; 11:8; 15:6 | 25) Jer 11:7; 25:4; Hós 12:10; Ám 2:11; Mt 23:34 | 26) Jer 16:12; Mal 3:7 | 28) Ez 2:7; 3:7; Sof 3:2 | 29) Ezsd 9:3; Jób 1:20; Ézs 15:2 | 30) 2Kir 21:7; Jer 32:34; Ez 7:20-22 | 31-33) Jer 19:5-7 | 31) 3Móz 18:21; 2Kir 16:3; 23:10; Zsolt 106:38; Jer 2:23 | 32) Ézs 57:5 | 33) 5Móz 28:26; 2Sám 21:10; Zsolt 79:2; Ézs 18:6; Jer 14:16; 15:3 34) Ézs 24:8; Ez 26:13; Hós 2:10; Jel 18:23

177 *Nem hallgattak rám:* szó szerint: *nem fordították oda fülüket.*

178 *Megátalkodott:* vagy: *makacs; konok; kemény.*

179 *A hátukat mutatták...:* szó szerint: *hátrafelé lettek, nem előre.*

180 *Időben:* szó szerint: *kora reggel.*

181 *Ellenálltak:* a héber idióma szó szerint: *megfeszítették a tarkójukat* (ti. mint egy málhásállat, amely ellenáll a kantár húzásának).

182 *Szólítgatod őket:* vagy: *kiáltozol nekik.*

183 *Hit:* vagy: *hűség; vagy: bizalom.*

184 *Nyoma sincs a beszédükben:* szó szerint: *ki lett vágva/irtva a szájukból.*

185 *Fogadalomból növesztett hajadat:* a héber szó (*nazir*) arra mutat, hogy Jeremiás különleges, ún. nazirfogadalmat tett (vö. 4Móz 6:5), amely alól az Úr most feloldja: a fogadalom tartama végén az addig nyíratlan, fogadalmi haját le kellett nyírni, s egy áldozattal együtt tűzre vetni. Talán Jeremiásnak az általa tervezettnél előbb kellett a nazireusi időszakot lezárnia: Isten nem akarta, hogy tovább könyörögjön a népéért.

186 *Ocsmányságaikat:* értsd: *bálványaikat.*

187 *A Tófetnek nevezett kultikus központban Molok isten tiszteletére gyermekáldozatot végeztek* (2Kir 23:10; Jer 7:31skk; 19:6,11–14), míg nem Jósijáhu király felszámolta (2Kir 23:10). A név feltételezett jelentéséről ld. a „Tófet” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

188 *Eszembe se jutott:* szó szerint: *szívemben sem jött fel.*

189 *Tömegsírnek:* szó szerint: *Öldöklés-völgynek; Mészárlás-völgynek.*

190 *A vadmadarak és a vadállatok:* az állandó héber szókapcsolat szó szerint: *az égi madarak és a földi állatok* (a továbbiakban is).

191 *A hangoskodó vőlegényt és menyasszonyt:* szó szerint: *vőlegény hangját és menyasszony hangját* (a későbbiekben is).

8¹ Akkoriban – így szól az ÚR – előhózzák a júdai királyok csontjait és a fejedelmek csontjait, a papok csontjait, a próféták csontjait és Jeruzsálem lakóinak csontjait a sírjukból,² és kiterítik őket a nap, a hold és a teljes „égi sereg” elé, amelyeket szerettek, szolgáltak, követtek, kerestek, s amelyek előtt leborultak. Nem szedik őket össze, és nem temetik el; ott maradnak a földeken trágyának.³ A túlélők számára pedig – akik megmaradnak ebből a hitvány népségből – kívánatosabb lesz a halál, mint az élet, mindenhol, ahol megmaradtak, ahova elkergetem őket – így szól a Seregek URA.

⁴ Te pedig mondd ezt nekik:¹⁹² Ezt mondta az ÚR: Akik elesnek, már nem kelnek fel? Ha visszatérnének, akkor sem tudnának visszatérni?⁵ Miért csak „térülget” ez a nemzet? Jeruzsálem tartósan eltért! Kitart a megtevesztésben, és nem hajlandó megtérni!⁶ Figyeltem, és hallottam, hogy nem mondanak igazat. Egyikük sem bánja a hitványságát, hogy elgondolkodna: „Mit tettem?!” Mindenki futtában kitér, mint a csatában megbokrosodott ló.⁷ Még az égen a gólyának is van időérzéke; a galamb, a fecske és a daru is betartja az érkezése idejét, de a népem nem fogja fel, mit rendelt az ÚR!⁸ Hogyan mondhatjátok: „Bölcsek vagyunk, minálunk van az ÚR tanítása!”¹⁹³ – amikor meghamisították az írástudók a hamisításra használt tollukkal?!⁹ Szégyent vallottak a bölcsek, rémüldöznek szorult helyzetükben. Megvetették az ÚR beszédét – miféle bölcsességük van nekik?¹⁰ Ezért a feleségeiket másoknak adom, földjeiket hódítóknak, mert apraja-nagyja, mind egy szálig csak nyereszkedik, minden próféta és pap is szélhámoskodik.¹¹ Népem lányának összeomlását – mintha jelentéktelen volna – így gyógyítgatják: „Béke van, béke van!” – pedig nincs béke!¹² Szégyenletesek lettek, mert undorító, amit csinálnak. De nemhogy szégyellnék magukat, még a lelkipurdalást sem ismerik! Ezért elbuknak ők is azokkal együtt, akik elbuknak; elhullanak, amikor elszámolok velük! – mondta az ÚR. –¹³ Olyan alaposan leszüretelem őket – így szól az ÚR –, hogy nem marad szőlő a szőlőtőkén, sem füge a fügefán, még a levele is elfonnyad – sőt már át is adtam őket a taposóiknak.¹⁹⁴

¹⁴ Mit üldögélünk itt? Gyülekező, irány az erődvárosokba! – Akkor ott pusztulunk el, mert az ÚR, a mi Istenünk pusztít minket,¹⁹⁵ és méreggel itat meg, mert bűnt követtünk el az ÚR ellen.¹⁵ Várhattok a békére, úgysem jön semmi jó; a gyógyulás idejére, de csak rémület jön!¹⁶ Már Dánból¹⁹⁶ idehallatszik lovainak horkantása; ménjeinek nyerítésétől reng az egész föld. Ideérnek és felemésztenek mindent az országban, a várost és a lakóit is.

8. fejezet: 1) 3Móz 26:30; 1Kir 13:2 | 2) 1Móz 2:1; 2Móz 20:4; 5Móz 4:19; 2Kir 9:37; 23:5; Ézs 25:10; Jer 9:22; Ez 6:5; Sof 1:2 | 3) Jób 3:22; Jel 9:6 | 4) Péld 24:16 | 5-10) Dn 9:11 | 5) Jer 7:24; 9:6; Hós 11:7 | 6) Zsolt 14:1-3; Jel 9:20 | 7) Ézs 1:3; Jer 5:4 | 8-9) Jer 2:8; Jn 5:38 | 8) Róm 2:17 | 9) Ézs 29:14; Jer 6:15,19 | 10) Ézs 56:11; Jer 6:12 | 11) Jer 6:14 | 12) Zsolt 52:7-9; Jer 3:3; 6:15; Sof 1:2 | 13) Ézs 34:4; Hós 2:11; Jóel 1:7; Mt 21:19; Mk 11:12-14 | 14) 5Móz 29:18; Jer 4:5; 9:15; 14:7,20; 23:15; 35:11 | 15) Ézs 59:9; Jer 14:19 | 16) 5Móz 34:1; Bír 5:22; 20:1; Náh 3:2; Jer 4:15; 10:25

192 *Te pedig mondd ezt nekik.* vagy: *te pedig majd ezt mondd nekik.*

193 *Tanítása:* vagy: *Törája.*

194 *A taposóiknak:* vagy: *akik átgazolnak rajtuk.*

195 *Ott pusztulunk el...* esetleg, egy másik héber igegyökből feloldva: *ott nyugtunk lesz... a mi Istenünk nyugtot ad nekünk;* de ez az alternatív olvasat a vers folytatása – a mérgezés ígérete – miatt kevésbé valószínű.

196 *Már Dánból:* értsd: az Izraelnek megígért terület legészakibb pontjáról.

¹⁷ Mert tessék, viperákat ereszttek rátok, amelyekre nem hat a kígyóbűvölő,¹⁹⁷ és megmar-
nak titeket – így szól az ÚR.

¹⁸ Hogyan lehetne örömöm az örömben? Beteg már a szívem. ¹⁹ Népem lányának
segélykiáltása hangzik messze földről: „De hát nincs ott az ÚR a Cionon? Nincs már ott
az ő Királya?” Miért kellett engem ingerelni bálványszobrokkal, külföldi szeméttel?¹⁹⁸
²⁰ Véget ért az aratás, eltelt a nyár, és mi nem szabadultunk meg! ²¹ Népem lányának
összeomlása engem is maga alá temetett. Gyászban vagyok, rémület fogott el. ²² Hát
kifogyott a gileádi gyógykenőcs, nincsenek már orvosok?¹⁹⁹ Vagy akkor miért nem kezd
már gyógyulni a népem lánya?

9 ¹ Bárcsak a fejem víztárolóvá válna, és a szemem könnyforrássá, hogy éjjel-nappal
tudjam siratni azokat, akiket megöltek a népemből! ² Bárcsak volna szállásom
a pusztában, hogy elköltözhessek a népemtől, kivonulhassak innen, mert mindenki
házasságtörő, hűtlen társaság! ³ Felhúzták az ő ijukat: a nyelvüket. Nem hűséggel,²⁰⁰ hanem
hazugsággal²⁰¹ jutottak hatalomhoz az országban, úgy, hogy egyik hitványságot a másik
után követik el, és nem ismernek engem! – így szól az ÚR. – ⁴ Mindenki óvakodjon a
másiktól, még a testvéretekben se bízzatok meg! Mert a testvérek is biztosan becsapnak,²⁰²
a barátok is mind rágalmaznak.²⁰³ ⁵ Mindenki kihasználja²⁰⁴ a másikat, nem mondanak
igazat. Begyakorolták a hazudozást,²⁰⁵ a kimerülésig alattomoskodnak. ⁶ Az alakoskodás-
ban²⁰⁶ vagy te otthon!²⁰⁷ Csak alakoskodnak, de nem hajlandók²⁰⁸ engem megismerni –
így szól az ÚR. ⁷ Ezért ezt mondta a Seregek URa: Megolvasztom és bevizsgálom őket...²⁰⁹
vagy mit tegyek az én népem lányáért?!²¹⁰ ⁸ Gyilkos nyilvessző a nyelvük, megtevesztő a
beszédük. Békésen szólnak a másikhöz, de a bensejükben csapdát állítanak. ⁹ Ezeket ne
számoltassam el – így szól az ÚR –, egy ilyen népségen ne álljon bosszút a lelkem?!

17) 4Móz 21:6; 5Móz 32:24; Zsolt 58:5-6 | 18) JSir 5:17 | 19) 5Móz 32:21; Mik 4:9 | 20) 3Móz 23:39 | 21) Jer 14:17 | 22) 1Móz
37:25; Ézs 1:6; Jer 30:12 | 9. fejezet: 1) Ézs 22:4; Jer 13:17; 14:17; JSir 2:11,18 | 2) Jer 5:7; 23:10; Hós 4:2 7:4 | 3-8) Ézs 6:5;
Mik 6:12 | 3-4) Mik 7:5-6 | 3) Zsolt 64:4-5 | 4) 1Móz 27:35; Jer 6:28; 12:6 | 5) Dn 11:27 | 6) Jer 5:27; 8:5 | 7) Ézs 1:25; Jer
6:27 8) Zsolt 28:3; Ézs 3:5; Jer 5:26 | 9) Jer 5:9,29; Hós 4:9

197 Kígyóbűvölő: vagy: bűvölés; varázslás.

198 Szeméttel: szó szerint: hiábavalóságokkal.

199 Gileádi gyógykenőcs: ld. „A júdeai balsam” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

200 Nem hűséggel: vagy: nem hittel.

201 Hazugsággal: vagy: csalással.

202 Becsapnak: vagy: elgáncsolnak. A héber kifejezés (ákov jáákov) közvetve Jákob esetét idézi, aki becsapta testvérét.

203 Rágalmaznak: esetleg: feljelentenek.

204 Kihasználja: vagy: rászedi.

205 Begyakorolták a hazudozást: szó szerint: hazug beszédekre tanítják/szoktatják a nyelvüket.

206 Alakoskodásban: vagy: álcázásban; alattomoságban; színlelésben (az egész szakaszban).

207 Vagy otthon: szó szerint: van a lakásod/otthonod.

208 Csak álca, de nem hajlandók: vagy: alattomoságukban; az alattomoság miatt nem hajlandók.

209 A fémek tisztításának és bevizsgálásának hasonló képét ld. a 6:29-ben.

210 Vagy mit tegyek az én népem lányáért: vagy: mert mit tehetnék az én népem lányáért? Népem lányáért: vagy: népem lánya miatt.

¹⁰ A hegyeken sírok és zokogok majd, és a pusztai legelőkön gyászolok,²¹¹ mert felperzselték őket, még átutazóban sem jár senki arra, és nem hallani a jószágokat; még a vadmadarak és a vadállatok is elmenekültek, elvonultak. ¹¹ Jeruzsálemet törmelékhalom-má teszem, sakálodúvá, és Júda városait is letarolom, elnéptelenítem. ¹² Ki olyan bölcs ember, hogy ezt felfogja, és továbbadja, amit maga az ÚR²¹² mondott neki: hogy miért ment veszendőbe az ország? Miért omlott össze, mitől lett pusztasággá, ahol még átutazóban sem járnak?

¹³ Azt mondta az ÚR: Mivel elhagyták a tanításomat,²¹³ amelyet elébük adtam, nem figyeltek a hangomra, és nem aszerint jártak, ¹⁴ hanem a megátalkodott²¹⁴ szívüket követték, meg a Baálokat, ahogy apáik tanították, ¹⁵ ezért – ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene – örömmel²¹⁵ etetem, és méreggel itatom ezt a népet, ¹⁶ és szétszórom²¹⁶ őket olyan népek közé, amelyeket nem ismertek sem ők, sem apáink, és fegyvert küldök utánuk, amíg meg nem semmisítem őket.

¹⁷ Ezt mondja a Seregek URa: Legyetek előrelátóak, és hívjatok siratóasszonyokat, hogy máris jöjjenek; üzenjete a hivatás asszonyoknak, hogy máris jöhetnek! ¹⁸ Siesenek, kezdjenek meggyászolni minket;²¹⁷ és mi is hullassunk könnyeket, hadd folyjanak a szemünkből! ¹⁹ Mert zokogás hallatszik Cion felől: „Hogyan érhetett minket ilyen nagy veszteség és szégyen, hogy elhagytuk az országot, és szétdúlták az otthonainkat?!”

²⁰ Úgyhogy figyeljete, ti nők, az ÚR beszédére, halljátok meg, amit ő maga mond!²¹⁸ Tanítsátok meg a lányaitokat siratásra és egymást gyászénekekre: ²¹ „mert felért ablakainkig a halál, bejutott a palotáinkba, hogy kiirtsa a gyerekeket az utcákról, a fiatalokat a terekről!”²¹⁹

²² Ezt mondjad: Így szól az ÚR: Úgy hevernek az emberi tetemek, mint trágya a földeken, vagy mint a levágott gabona az aratómunkás mögött, de senki sem szedi össze őket.

²³ Ezt mondta az ÚR: Ne dicsekedjen a bölcs a bölcsességével, ne dicsekedjen az erős az erejével, ne dicsekedjen a gazdag a gazdagságával! ²⁴ Aki már dicsekszik, inkább azzal dicsekedjen, hogy belátja és tudja rólam, hogy én vagyok az ÚR, aki hűségesen, jogosan

10) Jer 4:25; 12:4; Joel 1:18 | 11) Ézs 34:13; 25:2; Jer 1:15; 10:22; 26:9; Mt 24:2; Mk 13:2 | 12-13) 2Krn 7:19; Zsolt 89:31-33; Jer 7:24 | 14) Jer 2:23; 7:24; 13:10 | 15) JSir 3:15; Jer 8:14; Jel 8:11 | 16) 3Móz 26:33; 5Móz 28:64; Ez 5:2; 5:12 | 17-18) Ám 5:16 | 17) 2Krn 35:25; Préd 12:7 | 18) Jer 14:17 | 19) Lk 23:28 | 20) Ézs 32:9-13; Jn 11:31 | 21) 2Krn 36:17; Ézs 40:30; Jer 4:13; 6:11; Jóel 2:9 | 22-23) Hab 1:11 | 22) 2Kir 9:36-37; Jer 8:2; Sof 1:17 | 23-24) Fil 3:8 | 23) 1Kir 20:11; Préd 9:13; Ez 28:4-5 24) Zsolt 36:7; Ézs 65:16; Mik 7:18; 1Kor 1:31; 2Kor 10:17; Gal 6:14

211 *A hegyeken... gyászolok:* vagy: *A hegyeket siratom, a pusztai legelőket gyászolom.*

212 *Maga az ÚR:* szó szerint: *az ÚR szája.*

213 *A tanításomat:* vagy: *a Tórámat.*

214 *Megátalkodott:* vagy: *makacs; konok; kemény.*

215 *Örömmel:* vagy: *keserűséggel;* vagy: *bosszúsággal.* Feltehetően a – keserű és mérgező – pusztai ürömről (*artemisia herba-alba*) van szó.

216 *Szétszórom:* vagy: *szétkergetem; szétszélesztem.*

217 *Meggyászolni minket:* vagy: *gyászolni előttünk.*

218 *Halljátok meg, amit ő maga mond:* szó szerint: *vegye be fületek szája beszédét.*

219 Meglehet, hogy a 21. vers nem az előző vers indoklása, hanem maga a gyászéneke, amelynek megtanítására az előző vers felszólít.

és igazságosan járok el az országban, mert nekem így tetszik! – így szól az ÚR. –²⁵ Lásd meg, hogy eljön az idő – így szól az ÚR –, amikor elbánok mindenkivel, aki körülmetélt létére mégis körülmetéletlen:²⁶ Egyiptommal, de Júdával is! És Edommal meg az ammoniakkal, Moábbal és az összes felnyírt halántékú²²⁰ pusztalakóval.²²¹ Mert ezek a népek mind körülmetéletlenek, Izrael egész háznépe pedig körülmetéletlen szívű!

10¹ Figyeljete a beszédre, amelyet az ÚR mond nektek, Izrael háznépe! ² Ezt mondta az ÚR: Ne tanuljátok el más népek útját és az égi jelektől ne rettegjete, mert azoktól a más népek rettegnek! ³ Mert a nemzetek szokásai²²² értelmetlenek,²²³ hiszen fát vágnak ki az erdőben, amin asztalos dolgozik kétkezi munkával, baltával. ⁴ Ezüsttel és arannyal díszítgetik; szögekkel, kalapáccsal rögzítik, hogy le ne boruljon. ⁵ Olyanok, mint egy madárijesztő az uborkaföldön:²²⁴ nem beszélnek, és úgy kell őket cipelni, mert járnai sem tudnak. Nehogy féljete tőlük, mert nem árthatnak, de jót tenni sem tudnak.²²⁵

⁶ Senki sincs olyan, mint te, URam! Nagy vagy te, és nagy a te neved a hatalmad miatt!²²⁶ ⁷ Ki ne félne tőled, népek királya? Így is illik hozzád! Mert a népek összes bölcsé közt, egyetlen országban sincs senki olyan, mint te! ⁸ Mind értetlenek, érzéketlenek; értelmetlen koloncok:²²⁷ csak fa,⁹ tarsisi import ezüstlemez meg ufázi arany,²²⁸ asztalos és ötvös keze műve; a ruhájuk meg kék- és bíborszínű, az is mind mesterek munkája. ¹⁰ Az ÚR viszont Isten, valóság!²²⁹ Ő élő Isten és örök király! Haragjától reng a föld, a népek nem bírják ki a dühét! ¹¹ Adjátok is át nekik: „*Those »gods,« who didn't make the heaven and the earth, will vanish from the earth and from under heaven.*” („Azok az istenek, akik nem a föld és az ég teremtoi, kivesznek a földről, az ég alól!”)²³⁰ ¹² Ő az, aki erejével földet alkot, bölcsességével világot készít, értelmével égboltot feszít ki; ¹³ hangjával víztömeget helyez az égbe, és ködöt hoz fel a föld széléről; villámokat alkot az esőhöz, és szelet bocsát

25) Jer 4:4; Róm 2:8-9 | 26) 3Móz 26:41; Jer 25:23; Csel 7:51; Róm 2:28 | 10. fejezet: 1-16) Jón 2:9 | 2) 3Móz 18:3; Hab 2:19 | 3-5) Jer 2:5; Hós 13:2; Csel 17:29; Csel 19:26 | 3-9) Ézs 44:12-20 | 4) Ézs 41:7 | 5) Zsolt 115:5,7; Ézs 41:23; 44:10; 45:20; 1Kor 12:2 | 6) Zsolt 48:2; 86:8-10; Fil 2:9-10 | 7) Zsolt 22:29-30; Jel 15:4 | 8) Jer 4:22; Hab 2:18 | 9) Zsolt 115:4; Ézs 40:19 | 10) Zsolt 10:16; 18:8; JSir 5:19; Náh 1:6; Hab 3:12 | 11) Zsolt 96:5; Ézs 2:18 | 12) 1Móz 1:1,8; Jób 9:8; Zsolt 102:26; 136:5; Ézs 40:22; Jer 51:15 | 13) Jób 36:29; Zsolt 18:14-15; 135:7; Jer 14:22

220 Az izraelitáknak tilos volt felnyírni a halántékukat, tehát a „felnyírt halántékú” szinte egyenértékű kifejezés a „körülmetéletlennel”; ugyanúgy „nem zsidót” jelent.

221 Edommal meg az ammoniakkal, Moábbal: ld. az „Edom a zsidó királyságok idején”, „Ammon a zsidó királyságok idején”, ill. „Moáb a zsidó királyságok idején” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

222 Szokásai: vagy: szabályai; törvényei; rendeletei; esetleg: elvárásai.

223 Értelmetlenek: vagy: hiábavalók; haszontalanok.

224 Madárijesztő az uborkaföldön: vagy: legyalult pálmaoszlop.

225 De jót tenni sem tudnak: értsd: annak sincs értelme, hogy a kedvüket keressétek.

226 Nagy a te neved a hatalmad miatt: esetleg: nagyhatalmú a te neved.

227 Koloncok: vagy: elvárások; kötelékek; nyűgök.

228 Tarsisi: ld. a „Tarsis” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

229 Valóság: vagy: megbízhatóság; igazság; hűség.

230 *Those gods*: Jeremiás könyvében ez az egy mondat a kor közvetítő „idegen” nyelven, arámi nyelven hangzik el – hiszen a külföldieknek szólt, nem Júdáknak; ezt kívántuk visszaadni a mai világnyelvvel, az angollal.

ki tárhelyeiről. ¹⁴ Értetlennek bizonyul minden ember, ahelyett, hogy értene; ²³¹ szégyellheti minden ötvös a bálványszobrát, mert csalás az öntvénye, és nincs benne szellem; ¹⁵ hiábavaló, nevetséges holmik azok, elvesznek a számonkérés idején. ²³² ¹⁶ Ezekhez nem is hasonlítható Az, aki Jákobnak jutott, ²³³ mert ő mindennek alkotója; Izrael törzse pedig az ő örök birtokába került. Seregek URa az ő neve!

¹⁷ Vedd fel a földről a batyudat, ostromlott városlakó! ¹⁸ Mert ezt mondja az ÚR: Most aztán tényleg messzire hajítom ²³⁴ az ország lakóit, és le is sújtom őket, ²³⁵ hogy rájuk találjanak. ²³⁶

¹⁹ Jaj nekem, összeroppantam, súlyosbodott a sebem! ²³⁷ Pedig én azt mondtam, ebből a betegségből még kilábalok... ²⁰ A sátramat ledöntötték, az összes sátorkötelem eltépték. A fiaim elhagytak engem, ²³⁸ nincsenek itt... Senki sem veri már fel a sátramat, nem állítják helyre a hajlékaimat. ²¹ Mert értetlennek bizonyultak a pásztorok, és az URat nem keresték; nem voltak értelmesek, és az egész nyájuk szétszóródott. ²² Tessék, már hallani is a hírt, és a hatalmas robajt az északi ország ²³⁹ felől! Júda városait letarolják, sakáltanyákká teszik!

²³ Én tudom, URam, hogy nem az ember szabja meg az útját; ²⁴⁰ még akkor sem, ha határozott léptekkel jár. ²⁴ Fegyelmezz engem, URam, de igazságosan, ne indulatból, nehogy megsemmisíts engem! ²⁵ A többi népen töltsd ki a haragodat, akik nem ismernek téged, és az olyan nemzeteken, amelyek nem szólítanak a neveden! ²⁴¹ Mert felemésztették Jákobot; teljes egészében felzabálták, még a lakóhelyét is feldúlták.

11 ¹ Ezt a beszédet kapta Jeremiás az ÚRtól: ² Hallgassatok ²⁴² ennek a szövetségnek ²⁴³ a szavaira, és mondjátok el a júdaiaknak és Jeruzsálem lakóinak! ³ Mondd meg nekik: Ezt mondta az ÚR, Izrael Istene: Átkozott, aki nem hallgat ennek a szövetségnek a szavaira, ⁴ amelyet parancsba adtam apáitoknak, amelyik napon kihoztam őket Egyiptomból, a vasolvasztó kohóból: Hallgassatok a hangomra és cselekedjetez mindent asze-

14-15) 1Kor 8:4 | 14) Hós 4:6 | 15) Ézs 41:24 | 16) 5Móz 32:9, Jer 32:18, Zak 2:12 | 18) 1Sám 25:29 | 19) Jer 14:17; 15:18 | 20) Ézs 54:2; Jer 4:20; Mik 2:9 | 21) Jer 2:8; 23:2 | 22) Ézs 34:13; Jer 6:22; 9:11 | 23) Péld 16:9; 20:24; Dn 5:23 | 24) Zsolt 6:2; 38:2; Jer 30:11; Hab 1:12 | 25) Zsolt 14:4; 79:6-7; Jer 8:16; 2Tessz 1:7-8; Jel 16:1 | 11. fejezet: 2) 5Móz 28:1,15 | 3-4) Ézs 24:6 | 3) 5Móz 27:26; Ézs 48:10; Gal 3:10 | 4) 2Móz 24:8; 5Móz 4:20; 1Kir 8:51; Jer 7:23; 31:33

231 Ahelyett, hogy értene: vagy: tudás nélkül.

232 A számonkérés idején: vagy: büntetésük/meglátogatásuk idején.

233 Az, aki Jákobnak jutott: szó szerint: Jákob részesedése.

234 Messzire hajítom: vagy: [parittyából] kilövöm [innen]; vagy: [parittyával] kilövöm. (Mivel a városlakónak cihelődnie kell, az előbbi tűnik indokoltabbnak; fenti fordításunk is ezt az olvasatot tükrözi.)

235 Le is sújtom: vagy: beszorítom, megszorogatom; vagy: meggyötrom; esetleg: ostrom alá szorítom.

236 Hogy rájuk találjanak: szó szerint (csak): hogy találjanak. Más szövegváltozatban: hogy megtaláljanak engem.

237 Súlyosbodott: vagy: gyógyíthatatlanná vált. A sebem: vagy: a vereségem.

238 Elhagytak engem: szó szerint: kimentek belőlem.

239 Az északi ország: vagy: az északi föld.

240 Nem az ember szabja meg az útját: szó szerint: nem az emberé az ő útja.

241 Nem szólítanak a neveden: vagy: nem hívják [segítségül] a nevedet.

242 Hallgassatok: vagy: halljátok meg; vagy: figyeljetez.

243 Szövetségnek: esetleg: szerződésnek (a továbbiakban is).

rint, amint megparancsolom nektek, és akkor az én népem lesztek, én pedig Istenetek leszek!⁵ Azért, hogy fenntartsam az apáitoknak tett eskümet,²⁴⁴ hogy nekik adjam ezt a tejjel-mézzel folyó földet, ahogy ma is az övék. Erre én ezt feleltem: Úgy van, Uram!⁶ Erre ezt mondta nekem az ÚR: Hirdesd ki mindezeket a dolgokat²⁴⁵ Júda városaiban és Jeruzsálem utcáin: Hallgassatok ennek a szövetségnek a szavaira, és teljesítsétek!⁷ Mert világosan figyelmeztettem²⁴⁶ az apáitokat, aznap, hogy kihoztam őket Egyiptomból, sőt mindmáig; időben²⁴⁷ így figyelmeztettem őket: Hallgassatok a hangozomra!⁸ De nem figyeltek, és nem hallgattak rám,²⁴⁸ hanem mindenki megátalkodott, gonosz szívvel járt. Ezért én beteljesítettem rajtuk²⁴⁹ ennek a szövetségnek minden szavát, amelynek a betartását megparancsoltam nekik, mégsem tartották be.⁹ Ezt mondta még nekem az ÚR: Összeesküdtek a júdaiak és Jeruzsálem lakói;¹⁰ visszatértek az apáik legkorábbi bűneihez, akik nem voltak hajlandók figyelni a beszédeimre, hanem inkább más isteneket követtek, hogy azokat szolgálják. Megszegték az izraeliek és a júdaiak az apáikkal kötött szövetségemet.¹¹ Ezért ezt mondta az ÚR: Olyan csapást hozok rájuk, amelyből nem tudnak kijutni. És akárhogy kiáltoznak majd hozzám, nem hallgatom meg őket.¹² Úgyhogy vonulnak majd a júdai városok és Jeruzsálem lakói, és kiáltoznak az istenekhez, amiknek áldoznak,²⁵⁰ de azok biztosan nem szabadítják meg őket, amikor csapás éri őket.¹³ Pedig ahány városod van, annyi istened lett, Júda; és ahány utca van Jeruzsálemben, annyi oltárt állítottatok a szégyennek,²⁵¹ füstölőoltárokat Baálnak!

¹⁴ Te pedig ne imádkozzál ezért a népért, ne rimáncodj értük, és ne győzködj engem, mert úgysem figyelek oda, amikor kiáltanak hozzám az őket ért csapás miatt!

¹⁵ Mi keresnivalója van az én szerelmemnek a házámban,²⁵² miután ekkora gonoszságot megtett? A szentélybe vitt hús majd elhárítja tőled a csapást, ugye, és te nevensz a végén?²⁵³

¹⁶ Az ÚR ezt a nevet adta neked: „Lombos, Szép Gyümölcsű, Formás Olajfa”. De felgyújtotta, miközben vihar zúgott,²⁵⁴ és odalettek az ágai.¹⁷ A Seregek URa, aki elültetett

5) 2Móz 3:8; 13:5; 5Móz 7:12; 11:9; Zsolt 105:8-11 | 6) 5Móz 15:5; Jk 1:22 | 7-8) Jer 6:17 | 7) Jer 7:25 | 8) 3Móz 26:14-43; 5Móz 28,15-68; Jer 3:17; 13:10 | 9) Ez 16:51; 22:25 | 10) 5Móz 9:7; Bír 2:12-13; Jer 31:31-32; Zak 7:11 | 11) 2Kir 22:16; Péld 1:28; Ézs 1:15; Jer 14:12; JSir 3:8; Ez 8:18 | 12) 5Móz 32:37; Jer 44:17 | 13) Ez 16:24; Jer 2:28 | 14) 2Móz 32:10; Jer 7:16 | 15) Jn 2:16-17 | 16-17) Róm 11:17 | 16) Ézs 27:11; Jer 21:14; Hós 14:7; Róm 11:17-20 | 17) Ézs 5:2; Jer 7:9; 12:2

244 Fenntartsam az... eskümet: vagy: teljesüljön az... esküm.

245 Dolgokat: vagy: szavakat.

246 Világosan figyelmeztettem: vagy: erélyesen/hangsúlyosan figyelmeztettem.

247 Időben: szó szerint: kora reggel.

248 Nem hallgattak rám: szó szerint: nem fordították oda a fülüket.

249 Beljesíttem rajtuk: szó szerint: elhozam rájuk.

250 Áldoznak: vagy: füstölögtetnek (értsd: illatáldozattal áldoznak).

251 A szégyennek: értsd: a bálványistenek; ld. a 3:24-hez írt első jegyzetet.

252 Házámban: értsd: szentélyemben.

253 Elhárítja tőled... a végén: vagy: elhárítja tőled a csapást? Mert amikor rosszat teszel, akkor örülsz! Esetleg: elhárítja rólad, amikor bajod van, hogy [onnantól] megint örülhess? Vagy: hogy onnantól örülhess a rosszaságodnak?

254 Felgyújtotta, miközben vihar zúgott: vagy: hangos morajlás közepette tüzet gyújtott rajta.

téged, elrendelte pusztulásodat az izraeliek és a júdaiak hitványsága miatt, akiknek feltett szándékuk volt, hogy felbosszantsanak²⁵⁵ azzal, hogy a Baálnak füstöltek.²⁵⁶

¹⁸ Az ÚR hozta ezt a tudomásomra, onnan tudom. Megmutattad nekem az ő tetteiket! ¹⁹ Pedig én olyan voltam, mint a vágóhidra vezetett, kezes bárány; fogalmam sem volt, hogy ellenem vannak a gondolataik: „Pusztítsuk el ezt a fát és a termését;”²⁵⁷ irtuk ki az írmagját is,²⁵⁸ hogy ezután még a nevére se emlékezzenek!” ²⁰ De a Seregek URa jogszerűen bíraskodik; átlát a bensőn²⁵⁹ és a szíven. Végignézem majd, ahogy elégtételt veszel rajtuk, mert eléd tártam az ügyemet! ²¹ Ezért ezt mondta az ÚR az anatótiakról, akik halálosan megfenyegettek: „Nehogy prófétálj az ÚR nevében, mert a saját kezünkkel ölünk meg!”²⁶⁰ ²² – szóval ezt mondta a Seregek URa: Én majd leszámolok velük! A fiatalokat fegyverrel ölik meg; fiaik és lányaik pedig éhen halnak. ²³ Senki sem marad meg közülük, mert csapást hozok az anatótiakra, eljön a leszámolás éve!²⁶¹

12 ¹ Uram, te igazságos vagy, úgyhogy előtted perlekedem!²⁶² És biztosan igazam van abban, amit most mondok neked! Miért sikeresek a gazemberek?²⁶³ Miért van az, hogy jól megy az összes hűtlennek? ² Elültetted őket, meg is gyökerestek, növekednek, gyümölcsöt is hoznak. Ott vagy a beszédeikben, de messze vagy a bensőjüktől.²⁶⁴ ³ De engem megismertél, Uram! Látsz engem, és megvizsgáltad: a szívem veled van. Különítsd el őket, mint a vágóhidra szánt juhokat, és szenteld oda őket a levágás napjára! ⁴ Meddig gyászol még az ország, meddig szárad mindenhol a mező füve? Eltűnt a jószág és a madár az ott lakók gonoszsága miatt²⁶⁵, mert ezt mondták: Nem látja, hogy végül mi lesz velünk!²⁶⁶ ⁵ Ha gyalogosokkal futottál és kifárasztottak, akkor hogyan versenyezhetnél lovakkal? A békés vidéken biztonságban érzed magad, de mit csinálnál az áradó Jordánnál? ⁶ Hiszen a testvéreid és a rokonaid is hűtlenek hozzád; ők is hangosan kiabálnak mögötted:²⁶⁷ ne bízzál meg bennük, akkor se, ha szépen beszélnek veled!

19) Zsolt 83:5; Ézs 53:7-8; Jer 18:18; 20:10; Jn 1:29 | 20) 1Sám 16:7; Zsolt 7:9-11; Jer 20:12; 1Tessz 2:4; 1Pt 2:23; Jel 2:23 | 21) Ézs 30:10; Jer 1:1; 12:6; 26:8,11; 38:4; Ám 2:12; Mik 2:6 | 22) Jer 18:21 | 23) Jer 23:12 | 12. fejezet: 1) Ezsd 9:15; Jób 21:7; Zsolt 73:3; Hab 1:13 | 2) Ézs 29:13; Jer 3:10; Tit 1:16 | 3) Zsolt 7:10; 11:5; 139:1-4; Jer 11:20; 2Pt 2:12 | 4) Zsolt 107:34; Jer 4:25; 9:10; Jóel 1:10-12 | 5) Ézs 35:15-17 | 6) Péld 26:24-25; Jer 9:4; 11:21; Mik 7:5

255 Akiknek feltett szándékuk volt, hogy felbosszantsanak: vagy: akik maguknak köszönhetik, hogy felbosszantottak.

256 Baálnak füstöltek: ld. a „Baál” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

257 És a termését: szó szerint: a kenyérével.

258 Irtuk ki az írmagját is: szó szerint, héber idiómával: vágjuk ki úgy az élők földjéről.

259 A bensőn: szó szerint: a veséken.

260 Anatótiakról: ld. a „Lévita városok” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

261 A leszámolás éve: vagy: a számonkérés éve.

262 Uram, te... perlekedem: vagy: Uram, te igazságos vagy? Mert én perlekedem előtted!

263 Miért sikeresek a gazemberek: szó szerint: Miért sikeres a gazemberek útja? Gazemberek: vagy: bűnösök; istentelenek; elvetemültek.

264 Ott vagy... bensőjüktől: szó szerint: közel vagy te, a szájukban, de távol a veséiktől. Szabadabban: állandóan a szájukra vesznek téged, de sohasem a szívükre.

265 Gonoszsága miatt: vagy: gonoszsága elől.

266 Nem látja, hogy végül mi lesz velünk: szó szerint: Nem látja a mi végünket!

267 Ők is teli hangosan kiabálnak mögötted: esetleg: ők is azt kiabálják mögötted: „Vége van!”

⁷ Elhagytam a házamat, lemondtam az örökségemről, életem²⁶⁸ szerelmét az ellen-ségei kezébe adtam. ⁸ Olyan lett velem szemben az örökségem, mint egy erdei orsz-lán. Addig üvöltözött rám, hogy meggyűlöltem. ⁹ Színpompás ragadozó madár lett az én örökségem a szememben, akit körülfognak a ragadozó madarak. Gyűjtsetek csak ide az összes vadállatot, hozzátok őket lakmározni! ¹⁰ Sok pásztor tört-zúzott a szőlőmben, összetaposta a birtokomat. A kedvenc birtokomat kopárra letarolták! ¹¹ Letarolták; siral-mas, amilyen kopár lett. Elhagyatott az egész ország, mert senkinek sem a szívügye.²⁶⁹ ¹² A pusztában minden dombtetőre pusztítók érkeztek, mert az ÚR fegyvere felemészti az országot szélében-hosszában. Senki sincs biztonságban, aki él és mozog!²⁷⁰ ¹³ Búzát vetettek, de bogáncsot arattak. Hiába gürcöltek: kudarcot vallanak a terményeikkel²⁷¹ az ÚR haragja miatt.

¹⁴ Ezt mondta az ÚR mindegyik hitvány szomszédról, aki hozzányúl az örökséghez, amelyet népemnek, Izraelnek adtam örökségül: Kitépdesem őket a földből, Júda ház-népét is kitépdesem onnan! ¹⁵ De azután, hogy kitépdestem őket, megint megkönyörü-lök rajtuk, és mindegyiküket visszahozom az örökségébe, mindenkit a saját országába. ¹⁶ És ha majd igazán megtanulják, hogyan esküdjenek az én nevemre, ahogy az én né-pemhez illik²⁷² („Él az ÚR!”),²⁷³ amilyen alaposan megtanították az én népemet Baálra esküdni, akkor ők is helyreállnak²⁷⁴ a népem körében. ¹⁷ De ha nem figyelnek, akkor gyökerestül kitépdesem és megsemmisítem azt a népet! – így szólt az ÚR.

13 ¹ Ezt mondta nekem az ÚR: Menj, vedd el egy lenvászont, és hordd a derekadon, úgy, hogy ne érje víz! ² Úgyhogy megvettem az övet az ÚR beszéde szerint, és hordtam is a derekamon. ³ Aztán megint megszólított az ÚR: ⁴ Vedd le az övet, amit vettél, és a derekadon van, aztán irány, menj az Eufráteszhez, és ott rejtse el egy szik-lahasadékba! ⁵ El is mentem, és elrejtettem az Eufrátesznél, ahogy az ÚR megparancsolta nekem. ⁶ Aztán jóval később²⁷⁵ ezt mondta nekem az ÚR: Most menj az Eufráteszhez, és vedd ki onnét azt az övet, amit az én parancsomra oda rejtettél! ⁷ El is mentem az Eufráteszhez, és előkotortam az övet onnan, ahová rejtettem, és hát szétfoslott²⁷⁶ az öv, teljesen használhatatlan lett. ⁸ Ekkor így szólt hozzám az ÚR: ⁹ Ugyanígy szétfoslatom

7) Mt 23:38; Lk 13:35 | 8) Hós 9:15; Ám 6:8; Zak 11:8 | 9) Ézs 56:9; Jer 7:33; 15:3; Ez 39:4 | 10) Ézs 5:1-7; Jer 2:21; 23:1; Ám 5:11 | 11) Jel 16:20-21 | 12) Jer 3:2; 47:6 | 13) 3Móz 26:20; 5Móz 28:38; Jer 4:26; Mik 6:15 | 14) Jer 1:10; Zak 2:7-9 | 15) 1Móz 10:1-32; Józ 13-19. Jerek; Csel 15:16 | 16) 5Móz 6:13; Józ 23:7; Jer 4:2 | 17) Ézs 60:12 | 13. fejezet: 1) Ez 44:18; Csel 21:11 | 4) 1Móz 2:14; Jer 51:63 | 5) 2Móz 40:16 | 7) Jer 18:4; 24:8 | 9) 3Móz 26:19

268 *Életem*: vagy: *lelkem*.

269 *Senkinek sem a szívügye*: vagy: *senki sem törődik vele*: szó szerint: *senki sem veszi a szívére*.

270 *Senki sincs biztonságban*: szó szerint: *egy test sincs biztonságban*.

271 *Terményeikkel*: vagy: *jövedelmükkel*.

272 *Megtanulják, hogyan esküdjenek... illik*: szó szerint: *megtanulják az én népem útját az én nevemre esküdni*.

273 Ld. a 4:2 hasonló részéhez fűzött jegyzetet.

274 *Helyreállnak*: szó szerint: *felépülnek*.

275 *Jóval később*: szó szerint: *sok nap elteltével*.

276 *Szétfoslott... Ugyanígy szétfoslatom*: vagy: *tönkrement... Ugyanígy tönkreteszem*.

a júdaiak büszkeségét, meg a jeruzsálemiek hatalmas fölényességét! ¹⁰ Ez a hitvány nép, amely nem hajlandó nekem szót fogadni, a megátalkodott²⁷⁷ szíve szerint jár, és más isteneket követ, hogy azokat szolgálja és előttük hajlongjon. Úgyhogy ugyanolyan lesz, mint ez az öv: teljesen használhatatlan. ¹¹ Mert ahogy az ember rákapcsol egy övet derekára, úgy kapcsoltam magamhoz²⁷⁸ Izrael egész háznépét és egész Júda egész háznépét – így szólt az ÚR –, hogy az én népem legyenek, az én hírnevem, dicséretem, ékességem legyenek! De ők nem hallgattak rám!²⁷⁹ ¹² Ezt a beszédet is mondd el nekik: Ezt mondta az ÚR, Izrael Istene: Minden kancsó²⁸⁰ megtelik borral! Erre majd rávágják: Szerinted mi nem tudjuk, hogy minden kancsó megtelik borral? ¹³ Akkor te így válaszolj: Ezt mondta az ÚR: Tessék, majd én megtöltöm ennek az országnak minden lakosát, meg a Dávid trónszékén ülő királyokat, a papokat, a prófétákat és Jeruzsálem minden lakosát részegséggel;²⁸¹ ¹⁴ és odavágom egyiket a másikhoz, az apákat és a fiaikat ugyanúgy – így szólt az ÚR –, nem kímélem, és nem sajnálom meg őket, nem kegyelmezek, hanem összetöröm őket!

¹⁵ Hallgassatok ide, és figyeljete; ne fölényeskedjete, mert az ÚR beszél! ¹⁶ Adjatok dicsőséget az ÚRnak, a ti Isteneteknek, még mielőtt besötétedne,²⁸² s még mielőtt elbotlanátok a bealkonyult hegyeken, ahol fényt vártatok, de a halál árnyékává²⁸³ teszi, vakhomállyá fordítja! ¹⁷ Ha erre nem hallgattok, titokban²⁸⁴ zokog majd a lelkem a beképzeltségetek miatt, és el is sírom magam, könnyekre fakadok, mert fogságra viszik az ÚR nyáját.

¹⁸ Mondd ezt a királynak és az úrnőnek:²⁸⁵ Alázatosan üljete le, úgyszólván leesik a fejetekről az a csinos korona! ¹⁹ A délvidéki városokat körülzárták, se ki, se be! Egész Júdát fogságra vitték, mindenestül elhurcolták! ²⁰ Nyissátok ki²⁸⁶ a szemeteket, és vegyétek már észre, ahogy jönnek északról! Hová lett a nyáj, amit kaptál, hol vannak azok a szép juhok?

²¹ Mit szólsz majd, amikor kijelöli föléd őket? Hiszen te magad szoktattad hozzá őket, a te barátaidat, hogy uraskodjanak rajtad! Persze, hogy rád törnek a fájdalmak, mint egy szülő nőre! ²² Ha felmerülne benned a kérdés: Miért történt ez velem? – hát a sok bűnöd miatt fedték föl a palástod, és jár erőszak a sarkadban!²⁸⁷ ²³ Szerintetek egy

10) Jer 9:14; 11:8; 16:12 | 11) 1Móz 2:24; 2Móz 19:5; 5Móz 26:17-19; Jer 33:9 | 12) Mt 9:17 | 13) Zsolt 60:5; 75:9; Ézs 29:9; 51:17 | 14) 5Móz 29:20; Zsolt 2:9; Jer 15:5; 16:5; Zak 11:6 | 15) Zsolt 95:8 | 16) Ézs 8:14; 59:9; 60:2; Jer 23:12; Jn 11:9; Jel 14:7 | 17) Jer 9:1; JSir 1:2,16 | 18) 2Kir 24:12; Dn 5:20; JSir 5:16 | 19) Ézs 39:6; Jer 20:4; 52:30 | 20) Jer 1:14; 6:22; 23:2 | 21) 2Kir 20:13; Ézs 39:2; Jer 4:31 | 22) Ézs 3:16-24; 19:4; 47:2-3; Jer 16:10-12; Ez 16:37; Hós 2:9; Náh 3:5

277 *Megátalkodott*: vagy: *makacs; konok; kemény*.

278 *Rákapcsol... úgy kapcsoltam magamhoz*: vagy: *rászorul... úgy szorítottam magamhoz*.

279 *Nem hallgattak rám*: vagy: *nem fogadtak szót*.

280 *Kancsó*: vagy: *korsó; esetleg: tömlő*.

281 *Részegséggel*: vagy: *részegítő itallal*.

282 *Még mielőtt besötétedne*: a maszoretikus pontozás szerint: *még mielőtt besötétítene; sötétséget támasztana*.

283 *A halál árnyékává*: értsd: *életveszélyé*; ld. a 2:6 ugyanezen kifejezéséhez írt jegyzetet.

284 *Titokban*: vagy: *rejteken*.

285 *Az úrnőnek*: esetleg: *a királynőnek*; vagy: *az anyakirálynőnek*.

286 *Nyissátok ki*: szó szerint: *emeljétek fel*.

287 *Jár erőszak a sarkadban*: szó szerint: *erőszakolják a sarkadat*; a sarok itt eufemizmus lehet a nemi szervre. Esetleg: *sok bűnöd miatt... szennyeződtek be a sarkaid*. (A versben található kifejezések az Ezékiel 22:26-ban és a Náhúm 3:5-ben is hasonló formában előfordulnak.)

néger²⁸⁸ változtathat a bőrén? Vagy egy párdúc a foltjain? Mert akkor ti – a hitványság szakértői²⁸⁹ – is lehettek még jó emberek! ²⁴ Úgy szétszórom őket, mint a pusztai szélben kavargó pelyvát! ²⁵ Ez a te személyre szabott rendeltetésed éntőlem – így szól az ÚR –, mert elfelejtettél engem, és hazugságban bízta! ²⁶ Ezért én is arcodra borítom palástodat, hogy lássák, milyen szégyellnivaló vagy; ²⁷ ahogy vihorászva házasságot törtél, ordenaré módon ribanckodtál és ocsmányságaidat²⁹⁰ úton-útfélen²⁹¹ nézhettem. Jaj neked, Jeruzsálem! Ezek után sem tisztulsz meg? Még meddig nem?!

14 ¹ Így szólt az ÚR Jeremiáshoz az aszály kapcsán: ² Gyászol Júda, kapui elerőtlenedtek. Sötét ruhába öltöztek az ország miatt,²⁹² Jeruzsálemből jajgatás hallatszik. ³ A gazdagok elküldik a szolgálókat²⁹³ vízért; azok a ciszternákhoz mennek, de nem találnak vizet. Üres vödörrel térnek vissza, fejüket fogják kétségbeesésükben, ahogy szidják őket. ⁴ A repedezett föld miatt – mert nem esett eső az országban – a gazdák is fejüket fogják kétségbeesésükben. ⁵ Még a szarvastehén is, ha borjazik a mezőn, otthagyja, mert nincs semmi zöld. ⁶ A vadszamarak kiálltak a dombtetőkre, ott lihegnek, mint a sakálok, kigúvadt szemekkel, mert nincs semmi fű. ⁷ A bűneink ellenünk szólnak, URam, de a hírnevedre legyél tekintettel!²⁹⁴ Tényleg sokszor elárultunk, vétkeztünk ellened – ⁸ de te Izrael reménye,²⁹⁵ szabadítója vagy a gyötrelmes időkben! Hogy lehetnél olyan, mint egy külföldi, aki átutazóban csak egy éjszakára száll meg az országban?! ⁹ Hogy lehetsz olyan, mint valami lebénult²⁹⁶ ember, mint egy harcképtelen katona?²⁹⁷ Hiszen te köztünk vagy, URam, és a te nevedet viseljük!²⁹⁸ Nem mondhat sz le rólunk!

¹⁰ Ezt mondta az ÚR erről a népről: Úgy megszerették a csavargást, hogy akár a lábukat is lejárják, és az URat már nem érdeklik, csak annyira, hogy megemlékezik a bűnük-ről, és elszámol velük a vétkeikért. ¹¹ Ezt is mondta nekem az ÚR: Ne imádkozz ennek

23) 1Móz 10:6; Jer 6:29 | 24) 3Móz 26:33; Zsolt 1:4 | 25) Jób 20:29; Jer 2:32 | 26) Ézs 19:4; 47:2; JSir 1:8; Ez 16:37 | 27) Jer 2:20; 3:8; 4:14; Ez 6:13; Hós 8:5 | 14. fejezet: 1) 5Móz 28:22; Ézs 5:6 | 2) Ézs 3:27 | 3-4) Jól 1:11 | 3) 5Móz 28:48; 2Sám 15:30; 1Kir 18:5; 2Kir 18:31; Esz 6:12; Jób 6:19-20; Ám 4:8 | 4) Jer 3:3; Zak 14:17 | 5) Ézs 15:6 | 6) 1Móz 47:4; Jób 39:8-9; Zsolt 104:11; Jer 2:24 | 7) Zsolt 25:11; 79:9; 109:21; Ézs 47:11; 59:12; Jer 8:14 | 8) Zsolt 18:47; 27:9; Ézs 25:9 | 9) 5Móz 28:10; 2Krn 7:14; Zsolt 46:2; Ézs 50:2; 63:19; Jer 20:11 | 10) Zsolt 119:101; Jer 2:23; 44:21-23 | 11-12) Zak 7:13 | 11) 2Móz 32:10; 1Sám 2:25; Jer 7:16; 11:14

288 Néger: héber: *kúsi*.

289 Hitványság szakértői: vagy: akik megszokták a hitványságot; akik eltanulták a hitványságot; akik járatosak a hitványságban.

290 Ocsmányságaidat: értsd: *bálványaidat*.

291 Úton-útfélen: szó szerint: *dombon-mezőn*.

292 Az ország miatt: esetleg: *országszerte*.

293 Szolgálókat: vagy: *ifjaikat*.

294 A hírnevedre legyél tekintettel: szó szerint: *tégy a te nevedért*.

295 Az elsődlegesen „remény” jelentésű szó (*mikve*) víztározót, vízgyűjtőt – s a későbbi szóhasználatban bemelegítőhelyet is – jelent; ebben az aszályról szóló szakaszban ez utóbbi olvasata is jelentőségteljes.

296 Lebénult: vagy: *megrémült*.

297 Mint egy harcképtelen katona: vagy: *mint egy hős, aki alkalmatlan a szabadításra*.

298 A te nevedet viseljük: szó szerint: *a te neved van rajtunk*.

a népnek az érdekében! ¹² Ha böjtölnek, úgysem figyelek a rimánkodásukra! Felőlem áldozhatnak állatot vagy gabonát is, nem fog érdekelni, úgymint kiirtom őket fegyverrel, éhínséggel és járvánnyal! ¹³ Erre én ezt mondtam: Jaj, URam, Istenem, de hiszen a próféták ezt mondogatják nekik: Fegyver és éhínség sem tör rátok, mert valódi békét biztosítok nektek ezen a helyen! ¹⁴ Erre ezt mondta nekem az ÚR: A próféták hazugságot profétálnak az én nevemben; én nem küldtem őket, parancsot sem adtam nekik, egy szót sem szóltam hozzájuk. Úgyhogy mondvacsinált a látomásuk, szemfényvesztés, és a saját szívük megtévedése, amit profétálnak nektek. ¹⁵ Azért ezt mondja az ÚR a prófétákról, akik a nevemben profétálnak, pedig én nem küldtem őket, és ezt mondogatják: „Nem lesz az országban sem fegyver, sem éhínség” – pont fegyver és éhínség végez majd ezekkel a prófétákkal! ¹⁶ Az a nép pedig, amelynek ők profétálnak, szanaszét hever majd Jeruzsálem utcáin az éhínség és a fegyver miatt, és nem lesz, aki eltemesse őket és feleségeiket, fiaikat és lányukat. Így öntöm ki rájuk a saját gonoszságukat! ¹⁷ Ezt a beszédet is mondd el nekik: Éjjel-nappal szüntelenül folyik szememből a könny, mert súlyos csapás érte az én édes hazámat,²⁹⁹ megsemmisítő katasztrófa! ¹⁸ Ha kimegyek a mezőre, ott fegyverrel megöltek látok, ha bemegyek a városba, ott éhínségtől kínlódókat; a próféták és a papok pedig már kivándoroltak³⁰⁰ egy ismeretlen országba. ¹⁹ Tényleg lemondta Júdáról, végleg megundorodott lelked Ciontól? Miért vertél meg úgy minket, hogy arra már nincs gyógymód? Békére számítottunk, aztán semmi jó nem jött; hogy lesz időnk felgyógyulni, de folyton csak rettegünk! ²⁰ Tudjuk, URam, hogy hitványak vagyunk, és apáink bűneivel vétkeztünk ellened. Tényleg vétkeztünk ellened. ²¹ De a te hírnedért ne tagadj meg minket; ne hagyd, hogy becsméreljék a te dicsőséges trónszékedet! Ne bontsd fel, hanem idézd fel a velünk kötött szövetségedet! ²² Van-e a más népek haszontalanságai³⁰¹ közt, aki esőt tudna adni? Vagy adhat-e az ég magától zivatart? Nem te vagy-e, URunk, Istenünk, akire várunk, hiszen mindezeket te készítetted!

15 ¹ Ezt mondta nekem az ÚR: Ha ideállna elém Mózes és Sámuel, ők sem tudnának meglágyítani e nép iránt.³⁰² Tüntesd el őket a szemem elől, ne is lássam őket! ² És amikor majd feleselnek: „De hová tűnjünk?”, akkor ezt válaszd nekik: Ezt mondta az ÚR: Aki a halálé, az a halálba! Aki a fegyvereké, az a fegyverek elé! Aki az éhínségé,

12) 3Móz 2:1; 5Móz 1:45; 1Sám 8:18; Ézs 58:3; Jer 6:20; 11:11; 15:2; Mal 1:10; 2:13 | 13-14) Jer 6:14 13) 5Móz 18:22; Ézs 30:10; Jer 4:10; 37:19 | 14) Jer 5:31; 23:16; 23:21; 27:14-15; 29:8-9; 29:31; JSir 2:9; Ez 12:24; Mt 7:22; 1Jn 4:1 | 15) 5Móz 18:20; Péld 1:31; Jer 5:13; 20:6; Ez 14:9 | 16) Zsolt 79:3; Ézs 51:20; Jer 7:33; 16:2-4; JSir 2:21 | 17) 2Kir 19:21; Zsolt 119:136; Jer 8:21; 9:1,18; 10:19; Ám 5:2 | 18) 2Krn 36:10; Jer 13:17; Ez 7:15 | 19) Jób 19:8; Ézs 1:6; 59:9; Jer 8:15; 30:12; Mik 1:12 | 20) 3Móz 26:40; Bír 10:10; Ezsd 9:6; Dán 9:8; Jer 8:14 | 21) 2Móz 2:24; Józs 7:9; Ez 20:22; Zak 11:10 | 22) 1Kir 8:36; Zsolt 135:7; Jer 10:13 | 15. fejezet: 1) 2Móz 32:10-14; 4Móz 14:13-20; 1Sám 2:25; 7:8-9; Jer 7:16; Ez 14:14,20 | 2-3) Ám 5:19

299 *Az én édes hazámat*: szó szerint: *népem szüzlányát*. Az országot megszemélyesítő és szenvedélyes ragaszkodást általában kifejező szókapcsolat itt erősebb, mint szokásos előfordulása, a „Cion lánya”, ezért magyaráztunk.

300 *Kivándoroltak*: a héber ige elsősorban a kereskedők utazásaira használtak.

301 *Haszontalanságai*: értsd: *haszontalan istenei*. Az ókori izraeliták tartózkodtak más istenek említésétől; sokszor körülírva utalnak rájuk.

302 *Ők sem tudnának meglágyítani a nép iránt*: szó szerint: *akkor sem fordulna lelkem e nép felé*.

az éhínségre! És aki a fogságé, az fogságba!³ – Mert négy csoportba osztva számolok le velük, így szólt az ÚR. Fegyverrel is ölik őket;³⁰³ kutyák is tépik őket; vadmadarak és vadállatok is marcangolják és pusztítják őket.⁴ Elrettentő példává teszem őket a föld minden országa előtt Manasse, Hizkijáhu fia, Júda királya miatt; amiatt, amit ő Jeruzsálemben művelt.⁵ Mert ki fog megsajnálni téged, Jeruzsálem, ki fog megindulni rajtad? Ki lép oda hozzád, hogy megkérdezze, hogy vagy?³⁰⁴ ⁶ Te hagytál ott engem – így szól az ÚR –, hátat fordítottál, de most utánad nyúlok³⁰⁵ és elpusztítalak... Belefáradtam a megsajnálásodba!⁷ És szétszórom őket vasvillával az ország kapuiban, gyermektelenné teszem őket; elpusztítom a népemet, amely nem tért vissza az útjairól!⁸ Több lesz itt az özvegy, mint homokszem a tengerparton! Azokra is gyilkost³⁰⁶ küldök, a fiús anyákra,³⁰⁷ fényes nappal; hirtelen szakad rájuk a teljes kétségbeesés.³⁰⁸ ⁹ Kilehelik lelküket a hétgyermekes anyák, délben megy le a napjuk, megaláztatásban és szégyenben. Aki pedig megmarad közülük, azt fegyvernek szolgáltatom ki, ellenség elé – így szól az ÚR.

¹⁰ Jaj nekem, anyám, mert vitázónak születtél engem, aki az egész országgal viszályban áll!³⁰⁹ Nem adtam kölcsönt senkinek, és nem is tartozom senkinek, de mindenki engem gyaláz!¹¹ Az ÚR is ezt mondta: Ha nem vigyáztam volna rád, ha a te érdekedben nem léptem volna közbe, amikor bajban voltál, és sarokba szorított az ellenség...³¹⁰

¹² Eltöri-e a vas az északi vasat és a rezet?³¹¹ ¹³ Vagyonodat és javaidat kiszolgáltatom, hogy széthordják – nem pénzért,³¹² hanem az országszerte elkövetett sok-sok bűnöd miatt.¹⁴ Kiszolgáltatlak ellenségeidnek egy olyan országba, amelyet nem ismeresz. Fellobbant haragom, ellenetek gyulladt fel!³¹³

¹⁵ Te tudod, URam! De közben ne felejts el engem, hanem vigyázz rám, és állj bosszút azokon, akik üldöznek! Ne fogd vissza haragod, mert még elkapnak engem! Értsd meg, hogy miattad gyaláznak!

2) 5Móz 28:26; Jer 14:12; 43:11; JSir 4:9; Ez 12:11; Zak 11:9; Jel 13:10 | 3) 3Móz 26:22; 26:25; 1Kir 21:19; 2Kir 9:36; Jer 7:33; 12:9; Ez 14:21; 33:27 | 4) 5Móz 28:25; 2Kir 21:2; 21:11-17; 23:26-27; Jer 24:9 | 5) Ézs 51:19; Jer 21:7 | 6) 5Móz 32:15; Zsolt 106:43-46; Jer 2:13; 7:24; Sof 1:4 | 7) Ézs 41:16; Mt 3:12; Jk 1:1 | 8) Jób 18:11; Ézs 47:9; Jer 6:4; 6:26 | 9) 5Móz 28:65; Ruth 4:15; 1Sám 2:5; 2Kir 25:7; Jer 19:7; 21:7 | 10) 3Móz 25:36; 5Móz 23:20; 2Kir 4:1; Neh 5:7; Jób 10:18; Jer 20:14-18 | 11) Dán 5:12; Jer 21:1-2; 37:3; 40:4; 42:1-4 | 12) 5Móz 28:48; Jer 1:18; 6:28; 28:14 | 13) 2Kir 24:13; 25:15; Zsolt 44:13; Jer 17:3; 20:5; Ez 38:12; Sof 1:13 | 14) 5Móz 28:36; 32:22; Zsolt 21:10; Jer 7:20; 16:13; 17:4; JSir 4:11 15) 2Móz 34:6; Bír 16:28; Neh 5:19; Zsolt 44:23; 69:8-10; 119:84; Jer 11:20

303 *Fegyverrel is ölik őket:* esetleg: a fegyver elé valókat leölik.

304 *Megkérdezze, hogy vagy:* szó szerint, hebraizmussal: *kérdezzen békesség felől.*

305 *Utánad nyúlok:* szó szerint: *kinyújtom a kezemet.*

306 *Gyilkost:* vagy: *pusztítót; rombolót.*

307 *A fiús anyákra:* szó szerint: *az ifjú anyjára.*

308 *Szakad rájuk a... kétségbeesés:* szó szerint: *kétségbeesést dobok rájuk.*

309 *Vitázónak... viszályban áll:* szó szerint: *vita emberévé és viszály emberévé az egész ország számára.*

310 *Az ÚR is ezt mondta... sarokba szorított az ellenség:* vagy: *Azt mondta az ÚR: Hát nem jóra tartogattalak téged, hogy ellenséged közbenjárásodért kérjen téged a bajban, a szükség idején?*

311 *Ld. a „Fémművesség” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarozatban.*

312 *Nem pénzért:* vagy: *fizetség, kárpótlás nélkül.*

313 *Fellobbant...:* szó szerint, hebraizmussal: *mert tűz lobbant fel orromban, ellenetek gyulladt fel.*

¹⁶ Elém kerültek a beszédeid,³¹⁴ és megettem őket; a beszédeid ujjongássá és szívem örömévé lettek. Mivel a te nevedet viselem,³¹⁵ URam, Seregek Istene,¹⁷ nem volt maradásom³¹⁶ a szórakozó³¹⁷ emberek közt, hogy ott felviduljak.³¹⁸ Hatalmad³¹⁹ miatt magányosan ültem,³²⁰ mert bosszúsággal töltöttél el engem.¹⁸ Miért nem múlik ez a fájdalom, miért nem gyógyul bennem ez a seb? Teljesen olyan vagy velem, mint a délibáb,³²¹ amely vizének nem lehet hinni!³²² ¹⁹ Erre ezt mondta az ÚR: Ha visszatérsz, akkor én visszahozlak, és megállsz előttem. És ha kiválogatod³²³ az értéket a szemét közül,³²⁴ akkor úgy beszélsz majd, mint én.³²⁵ Ők fognak visszatérni hozzád, nem te térsz őhözájuk.³²⁶ ²⁰ Akkor áttörhetetlen ércfalként állítalak a nép elé. Harcolnak ellened, de nem bírnak veled, mert én veled leszek, hogy megszabadítsalak és megmentselek – így szólt az ÚR –; ²¹ megmentelek a rosszakaróid kezéből, és kiváltalak a zaklatóid markából.

16 ¹ És megszólított az ÚR: ² Ne házasodj meg, nehogy gyereket vállalj³²⁷ ezen a helyen! ³ Mert ezt mondja az ÚR a fiakról és lányokról, akik ezen a helyen születnek, meg az anyákról, akik megszülik őket, meg az apákról, akik nemzik őket ebben az országban: ⁴ Kínok közt hálnak meg; nem gyászolják és nem temetik el őket; trágya lesz belőlük a földön, miután a fegyver és az éhínség végez velük. A tetemükkel majd jóllaknak a vadmadarak és a vadállatok. ⁵ Mert ezt mondta az ÚR: Ne térj be gyászoló házba, siratásra se menj, ne is vigasztald őket!³²⁸ Mert megvonom ettől a néptől az én békémet – így szólt az ÚR –, a hűségemet és az együttérzésemet. ⁶ A főemberek és a kisemberek is meghalnak ebben az országban. Nem temetik el és nem siratják el őket; nem vagdossák össze magukat és a hajukat sem nyírják le értük. ⁷ Nem tartanak halotti

16) Zsolt 119:72; 119:103; Ez 3:1-3; Jel 10:10 | 17) Zsolt 1:1; 26:4-5; Jer 16:8-9 | 18) Jób 6:15; Ézs 59:10; Jer 10:19; 30:12; 30:15; Mík 1:9 | 19) 2Móz 4:16; Ézs 8:11; Zak 3:7 | 20) Zsolt 129:2; Ézs 50:7; Jer 1:8; 1:18-19; 20:11; Ez 3:8 | 21) 1Móz 48:16; Jer 1:8; 20:13; 26:24; 36:26; 50:34 | 16. fejezet: 2-4) Jer 14:16 | 3) Jer 6:21 | 4) 2Kir 9:37; Zsolt 79:1-3; 83:11; Ézs 25:10; Jer 9:22; 19:7; 25:33; 34:20 | 5) 5Móz 7:12; Ézs 9:19; Jer 13:14 | 6) 3Móz 19:28; Jer 47:5 | 7) Ez 24:17,22 | 8-9) Jer 15:17

314 *Elém kerültek a beszédeid:* vagy: *rátaláltam a beszédeidre; elérhetővé váltak a beszédeid.*

315 *A te nevedet viselem:* szó szerint: *a te neved van rajtam.*

316 *Nem volt maradásom:* szó szerint, hebraizmus: *nem ültem.*

317 *Szórakozó:* vagy: *gondtalan; viccelődő; nevetgélő; játszadozó; könnyelmű; felszínes.*

318 *Felviduljak:* vagy: *mulassak, mulatozzak.*

319 *Hatalmad:* szó szerint: *kezed.*

320 *Magányosan:* vagy: *egyedül.*

321 *Délibáb:* szó szerint: *becsapós víz;* a kifejezés a délibáb helyett utalhat időszakosan kiszáradó vízmósásra is.

322 *Nem lehet hinni:* vagy: *nem megbízható;* vagy: *nem marad meg.*

323 *Ha kiválogatod:* szó szerint: *ha kihozod; előhozod* (esetleg *kimondod* értelemben, vagyis: *ha az értéket mondod ki a szemét helyett*); *kiveszed; elveszed* (vagyis: *ha elveszed az értéket a tékozlótól*).

324 *Az értéket a szemét közül:* vagy: *a drágát az értéktelen közül; a drágát a pazarlótól; az értéket a hitványból; esetleg: a kincset a tékozlótól; az igényest az igénytelen közül. Közül:* vagy: *-től; -ből.*

325 *Úgy beszélsz:* szó szerint: *olyanná leszel, mint a szám.*

326 *Ők fognak visszatérni...* vagy: *Ők térjenek vissza hozzád, és ne te térj őhözájuk!*

327 *Nehogy gyereket vállalj:* szó szerint: *ne legyenek fiaid és lányaid.*

328 *Ne is vigasztald őket:* vagy: *ne is rendülj meg miattuk.*

tort,³²⁹ ahol vigasztalnák a gyászolót a halottjáért, italt sem töltenek neki vigasztalásul,³³⁰ még az apjukért vagy az anyjukért sem.⁸ Mulatozásra se menj, hogy ott üldögélj, eszegess és iszogass!⁹ Mert ezt mondta a Seregek ÚRa, Izrael Istene: Meglátjátok, hogy én még a ti időtökben elnémítom a hangos vidámságot és jókedvet, a hangoskodó vőlegényt és menyasszonyt.¹⁰ S amikor majd mindezeket bejelentetted ennek a népnek, ők pedig megkérdezik: Miért határozott el az ÚR ellenünk ekkora nagy katasztrófát; milyen vétket vagy bűnt követtünk az ÚR, a mi Istenünk ellen?¹¹ Akkor te ezt feleld nekik: Azért, mert már apáitok elhagytak engem – így szól az ÚR –; más isteneket követtek, szolgálták őket, és leborultak előttük; engem pedig elhagytak, és a tanításomat³³¹ nem tartották meg.¹² Ti pedig tovább tetéztetek az apáitok hitványságát, hiszen titeket mind a megátalkodott,³³² hitvány szívetek irányít, és nem hallgattok rám.¹³ Ezért elűzlek titeket ebből az országból egy nektek és apáitoknak is ismeretlen országba, ott éjjel-nappal szolgálhattok más isteneket, mert nem könyörülök rajtatok.

¹⁴ De eljön az az idő – így szól az ÚR –, amikor már nem azt mondják: Van Isten,³³³ aki kivezette Izrael háznépét Egyiptom földjéről,¹⁵ hanem azt, hogy van Isten, aki hazavezette³³⁴ Izrael háznépét az északi országból és az összes olyan országból, ahová szétszórta őket! – Mert visszahozom őket a földjükre, amelyet odaadtam az apáitoknak.¹⁶ Figyeljete: sok halászt hívatok – így szól az ÚR –, és kifogdossák őket; azután sok vadászt hívatok, és levadásszák őket minden hegyről-dombról, még a sziklahasadékokból is.¹⁷ Mert én figyelek ám az útjaikra; előlem nem tudnak elbújni, és a bűnüket sem titkolhatják előttem.¹⁸ De előbb még kétszeresen viszonzom nekik minden bűnüket, mert bemocskolták³³⁵ az én országomat az élettelen ocsmányságaikkal, és telerakták az én örökös földbirtokomat a förtelmeikkel.³³⁶

¹⁹ URam, erőm és erődítményem, menedékhelyem a gyötrelmes időkben! Eljönnek majd hozzád még a legtávolabbi népek is,³³⁷ és ezt mondják: Csupa hazugságot örökölték az apáink, mind haszontalan értelmetlenség!²⁰ Hogyan gyárthatna az ember isteneket

8) Préd 7:2-4 | 9) Jer 7:34; Ez 26:13; Jel 18:23 | 10-11) Jer 5:19; 13:22; 22:8-9 | 10) 5Móz 29:24 | 11) 5Móz 29:25-26; 1Kir 9:9; Zsolt 106:35-43 | 12) Jer 7:26; 13:10; Zsid 3:12 | 13) 5Móz 4:28; 28:36; Jer 5:19; 15:14; 17:4 | 14-15) Jer 23:7-8; Ez 28:25-26 | 14) 5Móz 15:15 | 15) Jer 3:18; 24:6; Jól 3:1 | 16) 1Sám 26:20; Hab 1:15; Mt 4:19 | 17) Jób 34:21; Zsolt 90:8; Péld 15:3; Ézs 38:17; Jer 32:19 | 18) 4Móz 35:34; Ézs 40:2; 65:6; Jer 2:7; Jel 18:6 | 19) Zsolt 60:7; Ézs 2:2; Róm 1:25 | 20) Zsolt 115:4-7; Dán 3:1; Jer 2:11

329 *Nem tartanak halotti tort*: szó szerint: *nem törnek [ti. kenyeret], hogy vigasztalják...*

330 *Italt sem töltenek neki vigasztalásul*: szó szerint: *nem itatják vigaszphárral.*

331 *A tanításomat*: vagy: *a Tórámat.*

332 *Megátalkodott*: vagy: *makacs; konok; kemény.*

333 *Van Isten*: ugyanaz az esküformula, mint a 4:2-ben, az 5:2-ben és a 12:16-ban; itt a rácsodálkozást is kifejező magyar megfelelőt választottunk (a következő versben is).

334 Az „alijázás” (szó szerint: „felmenetel”) a Szentföldre való hazatérést fejezi ki.

335 *Bemocskolták*: vagy: *megszentségtelenítették; meggyalázták.*

336 *Ocsmányságaikkal... förtelmeikkel*: értsd: *bálványaikkal.*

337 *Még a legtávolabbi népek is*: szó szerint: *népek a föld széleiről is.*

magának? Hiszen azok nem istenek! ²¹ Úgyhogy én megtanítom nekik, ez egyszer megismertetem velük hatalmam ³³⁸ és erőmet, és megtudják, hogy a nevem: az ÚR!

17 ¹ Júda bűne gyémánthegyű vas íróvesszővel van fölírva, bekarcolva a szívük táblájára – és az oltáraid szarvára ³³⁹ is, ² így a gyerekeiknek emlékeztetőül szolgálnak majd oltáraid és Aseráik ³⁴⁰ a lombos ligetekben, a magas dombokon, ³ a vidéki hegyeken. Vagyonodat és javaidat kiszolgáltatom, hogy széthordják, áldozódombjaid és országszerte elkövetett bűneid miatt. ⁴ Elszakadsz, méghozzá önhibádból ³⁴¹ az örökös földbirtokodtól, melyet neked adtam, én pedig kiszolgáltatlak ellenségeidnek egy olyan országba, amelyet nem ismersz. Lángra lobbantatok haragomban, amely örökké ég!

⁵ Ezt mondta az ÚR: Átkozott az a férfi, aki emberben bízik, testi erőre támaszkodik, ³⁴² az ÚRtól viszont eltávolodik a szíve. ³⁴³ ⁶ Olyan lesz, mint egy borókabokor a pusztában: nem látja, hogy jó következik, ahogy a terméketlen, lakhatatlan sósivatagban él. ⁷ Áldott az a férfi, aki az ÚRban bízik, akinek az ÚR jelenti a bizalmat. ⁸ Ő olyan lesz, mint a víz mellé ültetett fa, amely a folyóig ereszti gyökereit, tehát nem fél attól, ³⁴⁴ hogy jön a hőség, hanem dús a lombja – még az aszályos évben sem aggódik, hanem olyankor is gyümölcsöt terem. ⁹ Az ember szíve mindennél álnokabb és gyógyíthatatlan is. ³⁴⁵ Ki tudná kiismerni? ¹⁰ Én, az ÚR kikutatom a szívet, átvizsgálom a bensőt, ³⁴⁶ és mindenkivel az útjai és tetteinek gyümölcsei szerint bánok.

¹¹ Mint a madár, amely idegen tojásokon kotlik – ilyen, aki nem tisztességesen jut vagyonhoz. Napjai felénél elvesztegeti, és a végén megbolondul. ³⁴⁷

21) 2Móz 3:15; Jer 31:34 | 17. fejezet: 1) Péld 3:3; Ez 3:9; Hab 2:2; 2Kor 3:3 | 2) 2Krón 24:18; Jer 2:20; 3:6 | 3) 2Kir 24:13; Jer 15:13; Hós 9:13 | 4) 5Móz 28:48; 32:22; Jer 15:14; 16:13; JSir 5:2 | 5) 2Krón 16:7; Zsolt 118:8; 146:3; Ézs 3:1; 2Kor 1:9 | 6) 5Móz 29:23; Jer 48:6 | 7) Péld 16:20; Zsolt 84:13; 62:9; 2Kor 1:9 | 8) Zsolt 1:3; 92:13-15 | 9) 1Móz 6:5; 8:21; Péld 15:11 | 10) 1Sám 16:7; Zsolt 7:10; Péld 15:11; Ézs 3:11-12; 59:18; Jer 20:12; Csel 1:24; 1Pt 1:17; Jel 2:23; 20:12; 22:12 | 11) Zsolt 39:7; Ézs 34:15; Lk 12:20

338 *Hatalmam*: vagy: *kezemet*.

339 Az ókori Izrael és Júda égőáldozati oltárainak négy sarka szarvként kicsúcsosodott. Ezek letörése az oltár lerombolását, kultikus használatra alkalmatlanná tételét jelentette, ld. a betheli bálványoltárok elleni ítéletet pl. az Ámosz 3:14-ben. A jeruzsálemi égőáldozati oltár menedékhelyként is szolgált (ld. 1Királyok 1:50-53); így Jeremiás feddése átvitt értelemben azt is jelenti, hogy ahol a bűnös oltalomra, kegyelemre számítana, ott is a saját bűneivel szembesül; a menedékhelyen is csak a bűneit olvassák a fejére.

340 Az Aserák itt bizonyára anyaistenő-áldozóhelyek; ld. az „Asera” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

341 *Elszakadsz, méghozzá önhibádból*: esetleg: *belül, magadban is elszakadsz*.

342 *Testi erőre támaszkodik*: szó szerint: *húst (vagy: testet) tesz karjává (vagy: hatalmává; segítségévé)*.

343 *Eltávolodik*: vagy: *elfordul*.

344 A héberben a „lát” és a „fél” igék hasonlóan csengenek, kiemelve a két férfi szembeállítását: az átkozott nem lát (*lo' jir'e*) jót, az áldott nem fél (*lo' jir'á*) a rossztól.

345 *Gyógyíthatatlan*: vagy: *javíthatatlan*; vagy: *romlott*.

346 *Bensőt*: szó szerint: *a veséket*.

347 *Mebolondul*: szó szerint: *a végén bolond lesz*; esetleg: *a végén bolondnak/becstelennek bizonyul*. A „bolond” (héber: *nábál*) – istentelen, becstelen, nemtelen – emberről ld. még: Zsolt 14:1; 53:2; Ézs 32:5-6).

¹² Dicsőséges, kezdettől fogva felséges trónszék a mi szentélyünk helye.³⁴⁸ ¹³ Izrael reménye³⁴⁹ vagy, URam; mindenki szégyent vall,³⁵⁰ aki téged elhagy. Fel lesznek írva, akik az országban elszakadtak tőlem,³⁵¹ mert elhagyták az élővízforrást, az URat.

¹⁴ Gyógyíts engem, URam, és meggyógyulok! Szabadíts ki, és megszabadulok, mert én veled dicsekszem! ¹⁵ Figyelj oda, ezt mondogatják nekem: Na, hová lett az ÚR beszéde? Legyen már meg! ¹⁶ Nem én erőltettem, hogy pásztor legyek a te nyomdokaidban³⁵² és a végzetes napot³⁵³ sem kívántam; amit csak mondtam, nyilvánvaló volt előttem! ¹⁷ Ne engem rémíts meg! Te vagy a menedékem a katasztrófa idején! ¹⁸ Azok valljanak szégyent, akik engem üldöznek, ne én valljak szégyent! Rémüldözzenek ők, de ne én rémüldözsek! Rájuk hozd el a katasztrófa idejét; kétszeresen mérj rájuk csapást!

¹⁹ Ezt mondta nekem az ÚR: Menj, állj oda a Népkapuhoz,³⁵⁴ amelyiken Júda királyai járnak ki és be, és Jeruzsálem többi kapujához is,²⁰ és mondd ezt nekik: Halljátok meg az ÚR beszédét, Júda királyai és minden júdai, és minden jeruzsálemi, akik átjártok ezeken a kapukon! ²¹ Így szól az ÚR: Ha kedves az életetek, ne rakodjatok, és Jeruzsálem kapuin se szállítsatok át terhet szombaton! ²² Házatokból se vigyetek ki terhet szombaton, sőt sehogyan se dolgozzatok, hanem szenteljétek meg a szombatot, ahogy apáitoknak megparancsoltam²³ – amit aztán ők eleresztettek a fülük mellett,³⁵⁵ ellenálltak,³⁵⁶ és nem fogadtak szót, még a fegyelmezésre sem.³⁵⁷ ²⁴ Ha viszont ti figyelmesen idehallgattok – így szól az ÚR –, és nem hoztok be terhet a városkapukon szombaton, hanem megszentelitek a szombatot azzal, hogy szombaton sehogyan sem dolgoztok,²⁵ akkor a Dávid trónszékén ülő királyok és az ő fejedelmeik fognak átjárni ennek a városnak a kapuin, kocsin és lovon; sőt nemcsak ők és a fejedelmeik, hanem a júdaiak és a jeruzsálemiek is mind, és örökké lakott lesz ez a város.²⁶ És ide jár majd Júda városaiból, Jeruzsálem környékéről, Benjámin területéről, a tengermenti alföldről, a hegyvidékről és a Délvidékről³⁵⁸ mindenki, aki égőáldozatot, vágóáldozatot, gabonaáldozatot és tömjént hoz,

12) 2Krn 7:16; Zsolt 132:12-13; Jer 3:17; Ez 43:7 | 13) Zsolt 73:27; Jer 1:16; 2:13; 14:8; Zak 13:1; Jn 8:8 | 14) Zsolt 109:1; Jer 3:23 | 15) Ézs 5:19 | 16) Jer 18:20 | 17) Zsolt 27:5; Jer 16:19 | 18) Zsolt 35:1; 40:15 | 19-27) 2Móz 20:8-11; 5Móz 5:14; Neh 13:19,22; Ézs 56:2; 58:13; Ez 20:12 | 19) Jer 7:2; 26:2 | 20) Jer 19:3; 22:2 | 21) 4Móz 15:32-36; Jn 5:10 | 22) 2Móz 31:13; 2Móz 35:2 | 23) Jer 2:30; 7:26; 19:15; Zak 7:11-12 | 25) 2Sám 7:13; Ézs 9:7; Jer 22:2,4; Zak 7:7 | 26) Jer 33:13

348 *Szentélyünk helye*: ld. a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

349 Ld. a 14:8-hoz fűzött jegyzetet; az aszályt – sőt sósivatagot – ez a szakasz is felidézzi; a „remény” és a „vízgyűjtő” kettős jelentés itt is egyaránt érvényesül.

350 *Kudarcot vall*: vagy: *megszégyenül*.

351 *Fel lesznek írva...*: szó szerint: *szakadárjaim az országban fel lesznek írva*. Vagy: *a földre lesznek felírva*; értsd: *olyanok lesznek, mint egy földre vésett szöveg* (vö. a Jn 8-ban a porba író Jézus jelenetével).

352 *Nem én erőltettem, hogy...*: vagy: *Nem futamodtam meg attól, hogy...*

353 *A végzetes napot*: szó szerint: *a gyógyíthatatlan napot*.

354 *A Népkapuhoz*: értsd: *a zsidók (tehát nem a külföldiek vagy az áruforgalom) által használatos kapuhoz*.

355 *Amit eleresztettek a fülük mellett*: szó szerint: *amire nem fordították oda a fülüket*.

356 *Ellenálltak*: ld. a 7:26-hoz fűzött jegyzetet.

357 *Nem fogadtak szót... fegyelmezésre sem*: vagy: *hogyan ne hallják meg, és ne fegyelmezzem őket*.

358 *Délvidékről*: vagy: *a Negevből*.

meg aki hálaáldozatot hoz az ÚR házához.²⁷ De ha nem hallgattok rám abban, hogy megszenteljétek a szombatot, és ne szállítsatok át terhet Jeruzsálem kapuin szombaton, akkor olthatatlan tűzzel gyűjtöm fel a kapukat, és Jeruzsálem palotái is leégnek!

18¹ Így szólt az ÚR Jeremiáshoz:³⁵⁹ ² Menj le a fazekas házához, és ott hallgasd meg a mondanivalómat! ³ Lementem hát a fazekas házához, aki éppen a korongon³⁶⁰ dolgozott. ⁴ De rosszul sikerült a fazekas kezei közt az edény, amelyet agyagból formált, úgyhogy újakezdte, és egy másik edényt készített belőle, ahogy jónak látta. ⁵ Ekkor megszólított az ÚR: ⁶ Miért ne tehetnék úgy veletek, Izrael háznépe, ahogy ez a fazekas tett? – így szólt az ÚR. – Hiszen ti olyanok vagytok a kezemben, mint az agyag a fazekas kezében, Izrael háznépe! ⁷ Ha egyszer azt mondom egy népről vagy országról, hogy kigyomlálom, kiirtom és elpusztítom,³⁶¹ ⁸ de az a nép visszafordul³⁶² a rossz tetteiből, amelyeket tudomására hoztam, akkor én visszavonom³⁶³ azt a katasztrófát, amelyet elterveztem ellene. ⁹ Illetve ha egyszer azt mondom egy népről vagy országról, hogy felépítem és beültetem, ¹⁰ de aztán olyat tesz, amit rossznak látok, és nem hallja meg a hangomat, akkor én visszavonom, amit mondtam, hogy jót teszek vele. ¹¹ Ezért most mondd ezt a júdaiaknak és a jeruzsálemieknek: Ezt mondja az ÚR: Katasztrófát készítetek³⁶⁴ elő, tervet szövök ellenetek! Forduljatok hát vissza, mindenki a hitványságából, térjete jó útra, és jót tegyetek! ¹² Erre ők ezt fogják mondani: Reménytelen, csak azért is a magunk feje után³⁶⁵ megyünk, és mindegyikünk azt teszi, amit megátalkodott, hitvány szíve diktál!³⁶⁶ ¹³ Ezért ezt mondja az ÚR: Tessék, kérdezzétek ki a népeket, ki hallott közülük ilyesmit? Megdöböntő, hogy mit el nem követett ez a szűzlány, Izrael!³⁶⁷ ¹⁴ Eltűnhet a Libanon-hegy sziklás lankáiról a hó? Kiapadhatnak a külföldön eredő, hús patakok?³⁶⁸ ¹⁵ Mert engem elfelejtett az én népem, értelmetlen dolgoknak áldoznak!³⁶⁹

27) 2Kir 25:9; Jer 21:14; Hós 8:14; Ám 2:5 | 18. fejezet: 2) Jer 19:1 | 4) Jer 13:7 | 6) Ézs 10:15; 29:16; 64:7; Róm 9:21 | 7-8) Jer 26:3,13; 36:3; Ez 33:11; Jón 3:10 | 7-10) Jer 1:10 | 8) Ez 18:21; Jóel 2:13; Ám 7:3,6 | 9) Jer 31:28 | 10) 1Móz 6:6; 1Sám 15:11; Ez 33:18 | 11) Jer 7:3; Mík 2:3 | 12) Ézs 57:10; Dán 9:6; Zak 1:4; Zsid 3:12 | 13) Jer 2:10 | 14) 2Kir 19:24 | 15) Ézs 57:14; Jer 2:32; 6:16; Mal 2:8

359 *Így szólt az ÚR Jeremiáshoz: vagy: ezt a beszédet kapta Jeremiás az ÚRtól; szó szerint: a beszéd, amely az ÚRtól lett Jeremiáshoz.*

360 *A korongon: szó szerint: a duplakövön.*

361 *Kigyomlálom, kiirtom és elpusztítom: itt és a 9. versben az 1:10-ben Jeremiás küldetését meghatározó igék olvashatók, még sorrendjük is azonos az elhívás szövegével.*

362 *Visszafordul: vagy: visszatér; megtér.*

363 *Visszavonom: vagy: megbánom (a következő gondolati egységben is).*

364 *Készítetek: ugyanaz az ige, mint amely az edényt készítő fazekas munkáját kifejezte.*

365 *A magunk feje után: szó szerint: gondolataink/terveink után.*

366 *A nép hasonlóan veszi védelmébe a viselkedését, mint a 2:25-ben.*

367 *Ez a szűzlány, Izrael: esetleg: az én édes hazám, Izrael; ld. a 14:17-hez fűzött jegyzetet.*

368 *Külföldön eredő, hús patakok: szó szerint: hidegen csörgedező, külföldi vizek.*

369 *Értelmetlen dolgoknak áldoznak: szó szerint: az értelmetlenségnek/hiábavalóságnak (értsd: bálványoknak) áldoznak/ füstölögtetnek/ tömjéneznek.*

Letéritették³⁷⁰ őket az útjukról, az ősi ösvényről, hogy járatlan³⁷¹ úton járjanak, ¹⁶ s így országuk romhalmazzá legyen, világ csúfjává,³⁷² hogy aki átutazik rajta, mind hülendezve csóválja a fejét... ¹⁷ Mint a keleti szél, úgy szórom szét őket az ellenség előtt! Nem az arcomat látják, hanem hátat fordítok nekik³⁷³ a szerencsétlenségük napján!

¹⁸ Erre ezt mondták: Gondoljunk már ki valamit Jeremiás ellen!³⁷⁴ Mert „elmaradhatatlan³⁷⁵ a tanítás a paptól,³⁷⁶ a tanácsadás a bölcstől és a prédikálás a prófétától!”³⁷⁷ Gyerünk, járassuk le,³⁷⁸ és ne hallgassunk egy szavára sem!

¹⁹ Figyelj ide, URam, hallgasd meg, miket beszélnek, akik velem vitatkoznak!³⁷⁹

²⁰ Fizethetnek rosszal a jóért? Mert az életemet veszélyeztetik az áskálódásukkal!³⁸⁰ Emlekezz rá, hogy én eléd álltam, hogy jó szót szóljak az érdekükben,³⁸¹ hogy elfordítsam róluks a haragodat! ²¹ Úgyhogy juttasd a fiaikat éhínségre, és intézd el, hogy kardélre hányják őket! Asszonyaik³⁸² legyenek gyermekteleonné és özvegygé; a férfiakat érje erőszakos halál; a fiatalokat öljék le fegyverrel a háborúban! ²² Sikoltozás hallatsszon a házukból, amikor váratlanul portyázó csapatokat hozol ellenük! Mert vermet ástak, hogy megfogjanak, és csapdákat rejtettek a lábaim elé. ²³ Te is tudod, URam, hogy gyilkos terveket szőnek ellenem! Ne engesztelődj ki a bűnük miatt,³⁸³ ne legyen előled a vétkücs eltörölve! Bukjanak el³⁸⁴ előtted, a haragod idején intézd el őket!

19 ¹ Ezt mondta az ÚR: Eredj, vedyel egy cserépkorsót a fazekastól, majd néhány rangidős emberrel³⁸⁵ a közemberek és a papok közül ² menj ki a Ben-Hinnom-völgybe, a Fazekas-kapu³⁸⁶ bejáratához, és ott hirdesd ki azt, amit én mondok neked!

16) 1Kir 9:7-8; Jer 19:8; 25:9 | 17) Jób 27:21; Ézs 27:8; Jer 13:24 | 18) Zsolt 52:4; Jer 11:19; 20:10; Ám 5:10; Mal 2:7 | 19) Zsolt 35:1 | 20) Zsolt 35:7,12; 57:7; Jer 17:16 | 21) Zsolt 109:9; Jer 11:22; 15:7 | 22) Zsolt 7:16; 57:7; 140:6; Péld 26:27 | 23) Zsolt 109:14-15; Jer 26:11 | 19. fejezet: 1) Jer 18:2 | 2) Józs 15:8

370 Letéritették: vagy: elgáncsolták; eltántorították.

371 Járatlan: szó szerint: fel nem töltött; esetleg: egyetlen.

372 Világ csúfjává: vagy: örök csúfsággá.

373 Hátat fordítok nekik: szó szerint: a tarkómat mutatom nekik.

374 Gondoljunk már ki: ugyanaz a kifejezés, mint amelyet a 11. versben az Úrral kapcsolatosan olvasunk.

375 Elmaradhatatlan: szó szerint: nem vész el.

376 A tanítás: vagy: a Tóra.

377 Mert „elmaradhatatlan... a prófétától”: Jeremiás eltávolításának indoklása közmondásra, szállóigére emlékeztet, ezért szerepeltetjük idézőjelben. Esetleg: Mert ügyis marad papunk a tanításra, bölcs emberünk a tanácsadásra és prófétánk a prédikálásra.

378 Járassuk le: szó szerint: verjük meg nyelvvel.

379 Vitatkoznak: vagy: perben állnak.

380 Az életemet veszélyeztetik az áskálódásukkal: szó szerint: vermet ástak az életemnek; vagy: a lelkemnek.

381 Jó szót szóljak az érdekükben: vagy: jókat mondjak róluks: esetleg: szót emeljek értük.

382 Asszonyaik: vagy: közülük az asszonyok.

383 Ne engesztelődj ki a bűnük miatt: vagy: ne fedezd el a bűnüket; ne szerezz megváltást a bűneikre.

384 Bukjanak el: vagy: roskadjanak össze; botoljanak el; omoljanak össze.

385 Rangidős emberrel: vagy: vénnel.

386 Fazekas-kapu: esetleg: Cserép-kapu; feltehetően az egyik keleti kapu, a fazekasok utcája közelében, ahol a törött cserpeket is kidobták. A prófétai tettet (a cserépkorsó eltörését) nem véletlenül kellett éppen ennél a kapunál elvégezni.

³ Ezt mondd: Halljátok meg az ÚR beszédét, júdai királyi család³⁸⁷ és jeruzsálemi-ek! Így szól a Seregek URA, Izrael Istene: Én olyan katasztrófát hozok erre a helyre, hogy még annak is zúg tőle majd a feje,³⁸⁸ aki csak hall róla,⁴ mert elhagytak engem, és elidegenítették ezt a helyet tőlem, amikor itt más isteneknek áldoztak,³⁸⁹ akiket nem ismertek,³⁹⁰ sem ők, sem az apáik, sem Júda királyai. Sőt ártatlanok vérével árasztották el ezt a helyet,⁵ és áldozóhalmokat építettek a Baálnak, hogy tűzben égessék el a fiaikat, mint égőáldozatot a Baálnak, pedig ilyet nem parancsoltam, nem is említettem, eszembe sem jutott!³⁹¹ ⁶ Ezért eljönnek azok a napok – így szól az ÚR –, amikor ezt a helyet már nem Tófetnek vagy Ben-Hinnom-völgynek nevezik, hanem „a Tömegsírnak”.³⁹² ⁷ És semmissé teszem³⁹³ Júdának és Jeruzsálemnek erre a helyre vonatkozó terveit:³⁹⁴ elintézem, hogy elessenek fegyveres ellenségeik előtt, akik az életükre törnek; a hulláikat pedig eledelül adom a vadmadaraknak és a vadállatoknak.³⁹⁵ ⁸ Ezt a várost pedig utálatossá és borzadályá teszem, hogy aki átutazik rajta, mind utálkozik és elborzad a különféle csapások miatt. ⁹ Megetetem velük a fiaik és lányaik húsát; a barátok egymás húsát eszik majd az ostrom alatt, a szorultság idején, amikor beszorítják őket az ellenségeik, akik az életükre törnek.

¹⁰ Ekkor törd össze a korszót azok szeme láttára, akik elkísértek, ¹¹ és mondd ezt nekik: Így szól a Seregek URA: Így töröm össze ezt a népet és ezt a várost, ahogy a fazekas edényét összetörik, helyrehozhatatlanul! A Tófetet pedig temetőnek használják, annyira elfogy a temetkezőhely!³⁹⁶ ¹² Így bánok el ezzel a hellyel – így szól az ÚR – és a lakóival, hogy ezt a várost olyaná tegyem, mint amilyen a Tófet: ¹³ a jeruzsálemi házak és a júdai királyok palotái olyanok lesznek, mint a Tófet helye, tisztátalanok – minden olyan ház miatt, ahol a háztetőn füstöltek az ég minden seregének, és italáldozatot töltöttek ki más isteneknek!

¹⁴ Amikor pedig Jeremiás eljött a Tófetből, ahova prófétálni küldte az ÚR, kiállt az ÚR Házának udvarán, és ezt mondta az egész népnek: ¹⁵ Így szólt a Seregek URA, Izrael

3) 1Sám 3:11; 2Kir 21:12, Jer 17:20 | 4) 2Kir 21:16; Jer 1:16; 2:34; 7:6 | 5-7) Jer 7:30-31 | 5) 3Móz 18:21; Zsolt 106:37-38; Jer 32:35 | 6) Józs 15:8; Jer 7:32 | 7) Zsolt 79:2; Jer 15:9; 16:4; 34:20 | 8) Jer 18:16 | 9) 3Móz 26:29; 5Móz 28:53-57; 2Kir 6:28-29; Ézs 9:20; 49:26; JSir 2:20; 4:10 | 10-11) Ézs 30:14; Jer 22:28 | 10) Bír 7:19-20 | 11) Jer 7:32; 48:38 | 13) 2Kir 23:10,12; Jer 7:18; 32:29; Sof 1:5; Csel 7:42-43 | 14) 2Krn 20:5; Jer 26:2 | 15) Neh 9:16; Jer 17:23

387 Júdai királyi család: szó szerint: Júda királyai.

388 Zúg tőle majd a feje: szó szerint: cseng tőle majd a füle.

389 Áldoztak: vagy: füstöltek; tömjéneztek.

390 Akiket nem ismertek: esetleg: akik [ti. az istenek] nem ismerték őket [ti. az áldozókat], de a mondat folytatása a törzsszövegben közölt olvasatot igazolja.

391 Áldozóhalmokat építettek a Baálnak: ld. a „Baál” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

392 Tömegsírnak: szó szerint: Öldöklés-völgynek; Mészárlás-völgynek; ld. a 7:32-t. Tófetnek: ld. a „Tófet” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

393 Semmissé teszem: vagy: kiűritem; tönkreteszem (az igegyök rokon a „cserépedény” főnévvel, tehát ez a vers összecseng a 18. fejezetben a fazekasműhelynél mondottakkal).

394 Semmissé teszem... terveit: vagy: semmissé teszem Júda és Jeruzsálem terveit ezen a helyen.

395 A vadmadaraknak és a vadállatoknak: szó szerint: az ég madarainak és a föld állatainak.

396 Annyira elfogy a temetkezőhely: esetleg: annyira, hogy [ott is] elfogy a temetkezőhely.

Istene: Meglátjátok, ahogy én elhozom erre a városra és minden településére mindazt a katasztrófát, amelyet kimondtam ellene, mert ellenálltak,³⁹⁷ és nem fogadtak nekem szót!

20¹ Ekkor meghallotta Pashur pap, Immér fia,³⁹⁸ az ÚR Házának ügyvezetője, hogy Jeremiás így profétált,² és megütötte³⁹⁹ Jeremiás profétát, majd bezáratta abba a kalodába,⁴⁰⁰ amely az ÚR Házához vezető felső Benjámin-kapunál⁴⁰¹ volt.³ Másnap, amikor kivétette Pashur Jeremiást a kalodából, ezt mondta neki Jeremiás: Az ÚR szerint a te neved nem Pashur,⁴⁰² hanem Bekerít a Rettegés!⁴ Mert ezt mondja az ÚR: Átdlak a rettegésnek téged és minden barátodat,⁴⁰³ hogy a szemed láttára hulljanak el fegyveres ellenségeik előtt. Sőt egész Júdát átadom a babilóniai király kezébe, és fogságba viszi őket Babilóniába, s fegyverrel irtja őket,⁵ és átadom e város teljes vagyonát, egész bevételét és minden értékét. A júdai királyok összes kincsét átadom ellenségeik kezébe; kifosztják, elveszik és elszállítják Babilóniába.⁶ Te pedig, Pashur, és házad összes lakója is, fogságba mentek! Babilóniába kerülsz, ott halsz meg, ott temetnek el téged és mindenkit, aki téged szeret, akiknek a hazugságaidat profétáltad!

⁷ Kijátszottál engem, URam, és én hagytam magam. Erősködtél velem,⁴⁰⁴ és el is érted. Nevetségessé lettem, egész nap mindenki engem gúnyol!⁸ Valahányszor megszólalok, erőszakról ordibálok, pusztulásról kiáltozok – úgyhogy az ÚR beszédéből minden nap csak utálat és gúny lett a hasznom.⁹ El is döntöttem, hogy engem nem érdekel, de én meg nem szólalok többé az ő nevében! Erre olyan lett a bensőm, mintha tűz égne a csontjaim közé zárva...⁴⁰⁵ kínlódtam, hogy elviseljem,⁴⁰⁶ de nem bírtam.¹⁰ Közben meg hallottam, ahogy sokan gyaláznak: „»Bekerít a Rettegés?«?! Jelentsétek fel, közben mi is feljelentjük!” Még akik eddig békén hagytak, most azok is mind azt lesik, hogy elhasalok: „Hátha

20. fejezet: 1) 1Krn 24:6-7,14 | 2) 2Krn 16:10; Jer 37:15-16; 38:7; Mt 21:35, Zsid 11:36 | 4) Jer 13:19; 21:10; 29:21; 52:27 | 5) 2Kir 20:17; 2Krn 36:7,18; Ézs 39:6; Jer 15:13; Hós 13:15 | 6) Jer 14:15; 28:15; JSir 2:14 | 7-8) Jón 4:2 | 7) Fil 3:12 | 8) 2Krn 36:16; Jer 15:10,15; 23:9; Ez 22:4; Hab 1:2-3 | 9) Jób 32:18-20; Zsolt 39:3; Jer 4:19; 6:11; Dán 10:8; Ám 3:8; Csel 4:20; 1Kor 9:16 | 10) 1Móz 37:4; 1Kir 19:2; Jób 17:5; Zsolt 41:9; Jer 1:19; 18:18; Lk 11:53-54

397 *Ellenálltak*: a 7:26-ban is szereplő héber idioma szó szerint: *megfeszítették a tarkójukat* (ti. mint egy málhásállat, amely ellenáll a kantár húzásának).

398 *Pashur pap, Immér fia*: ld. a „Tel Arad-i osztrakonok” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

399 *Megütötte*: vagy: *megverte; megverette*. Elképzelhető, hogy Pashur nem önkézzel bánt el Jeremiással, hanem a Tóra szerint bírósági eljárás során elítéltekre kiszabható megvesszőzést szabta ki rá (ld. 5Móz 25:1-3), vagy a Szentélyudvarban szolgálatot teljesítő „biztonságiakkal” intéztette el – akárhogy történt is, láthatóan önhatalmúlag lépett fel ellene, szabályos eljárás nélkül. Ld. még a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban

400 *Kalodába*: vagy: *ketreche* (a következő versben is). A héber főnév a „hajol”, „görnyed” vagy „fordul”, „forog” jelentésű igével rokon (szó szerint: „a görnyesztőbe”), amely feltehetően az elítéltnak a büntetőeszközön vagy abban elfoglalt testhelyzetét fejezte ki.

401 *Kapunál*: vagy: *kapuban* (talán a kapu alatt egy fölkében vagy helyiségben).

402 A Pashur név jelentése egyébként: „bőség”.

403 *Átdlak... barátodat*: vagy: *rettegéssé teszek téged a magad és mindenki számára, aki téged szeret*.

404 *Erősködtél velem*: vagy: *megragadtál/legyűrtél engem; erősebb voltál nálam; esetleg: ezt erőltetted*.

405 *Csontjaim közé zárva*: vagy: *csontjaimba zárva*.

406 *Elviseljem*: vagy: *magamban tartsam*.

sikerül kijátszani, akkor elbánunk vele és elégtételt veszünk tőle!”¹¹ De az ÚR velem van, mint egy rettentő harcos, ezért a zaklatóim buknak el, nem sikerül a tervük! Mivel nem okultak, akkora szégyent vallanak, hogy örökre emlékezetes marad a gyalázatuk.¹² Seregek URa, te vagy, aki megvizsgálod az igazat,⁴⁰⁷ aki látod a bensőt⁴⁰⁸ és a szívet! Végignézem majd,⁴⁰⁹ ahogy elégtételt veszél rajtuk, mert eléd tártam az ügyemet!¹³ Énekeljete az ÚRnak, dicsőítsétek az URat, mert kiment a kisember⁴¹⁰ lelkét⁴¹¹ a gonoszok kezéből!

¹⁴ Átkozott egy nap a születésem napja! Az a nap, amikor anyám megszült, nehogy áldott legyen!¹⁵ Átkozott az az ember, aki a hírt vitte apámnak: „Fiad született!”, bár nagyon felvidította.¹⁶ Járjon úgy az az ember, mint a városok, amelyeket irgalmatlanul felforgatott az ÚR: halljon reggel kiáltozást, délidőben meg vészriadót,⁴¹²¹⁷ amiért nem ölt meg engem még az anyám hasában! Akkor anyám lett volna a koporsóm, és végleg terhes maradt volna velem...¹⁸ Miért kellett kibújni a méhéből? Hogy itt kínlódjak, szenvedjek, ahogy egyik nap a másik után szégyenben telik el?!

21¹ Ezt a beszédet akkor kapta Jeremiás az ÚRtól, amikor Cidkijáhu király ezzel küldte hozzá Pashurt, Malkija fiát és Cefanja papot, Maaszéja fiát.⁴¹³² „Kérdezze⁴¹⁴ meg az URat az érdekünkben, mert Nebukadneccár babilóniai király háborúzik ellenünk! Hátha elvonul innen, ha az ÚR tesz valamilyen csodát értünk, amelyet szokott!”⁴¹⁵

³ Jeremiás ezt felelte nekik: Adják át Cidkijáhunak:⁴ Ezt mondja az ÚR, Izrael Istene: Én hatástalanítok⁴¹⁶ minden háborús fegyvert, amitek csak van, amelyekkel a babilóniai király és a káldok ellen háborúztok, akik körülzártak benneteket a városfal mentén, és begyűjtöm őket a városközpontba,⁵ ugyanis én magam fogok háborúzni ellenetek teljes erőbevetéssel,⁴¹⁷ szenvedélyes haraggal, óriási indulattal!⁶ Megverem a városlakókat, embereket és állatokat egyaránt, pusztító járványban halnak meg.⁷ Ezután pedig – így szól

11) Jer 1:19; 14:9; 15:20; 23:40 | 12) 1Sám 16:7; Zsolt 54:7; Jer 11:20; 17:10 | 13) Zsolt 35:10; Jer 15:21 | 14-18) Jer 15:10 | 14) Jób 3:3 | 16) 1Móz 19:25 | 17-18) Jób 3: 11; 10:18-19 | 18) Zsolt 90:10 | 21. fejezet: | 1-2) Jer 15:11 | 1) 2Kir 24:18; 25:18; Jer 29:25; 37:3; 38:1; 52:1 | 2) 2Kir 25:1; Jer 37:3 | 4) Jer 37:8-9 | 5) 5Móz 4:34; Jer 6:12 | 6) Jer 14:12 | 7) 2Kir 25:7; 2Kron 36:17; Jer 15:5,9; 22:25; 32:3; 34:20-21; 37:17; 39:5; 52:9

407 Aki megvizsgálod az igazat: vagy: az Igaz Vizsgáló; az Igaz Bevizsgáló.

408 A bensőt: szó szerint: a vesét.

409 Végignézem majd: vagy: hadd lássam.

410 A kisember: vagy: a szegény.

411 Lelkét: vagy: életét.

412 Vészriadót: vagy: kürtölést.

413 Cidkijáhu: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

414 Kérdezze: a héberben nincs tegezés vagy magázás, tehát ebben a tekintetben a magyar nyelv árnyaltabb – amit fordításunk itt tekintetbe vesz.

415 Nebukadneccár babilóniai király: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyaroztatban.

416 Hatástalanítok: szó szerint: eltávolítok; esetleg: visszafordítok.

417 Teljes erőbevetéssel: szó szerint, az Úr szabadítására és uralkodására gyakran használt idiómával: kinyújtott kézzel és erős karral.

az ÚR – Cidkijáhu júdai királyt, a szolgálóit és mindazokat, akik a városban túléltek⁴¹⁸ a járványt, a fegyvert és az éhínséget, átadom Nebukadneccár hatalmába, ellenségeik hatalmába, akik az életükre törnek. Ő majd kardéltre hányja őket, nem kímél, nem kegyelmez, még csak sajnálatot sem érez.⁸ Ennek a népnek pedig mondd meg: Így szól az ÚR: Én most megmutatom nektek, mi az élet útja, és mi a halál útja.⁹ Aki itt marad⁴¹⁹ a városban, az fegyver miatt vagy az éhínségtől vagy járványban fog meghalni. Aki viszont kimegy és rábizza magát a titeket körülzáró káldokra, az túlélő lesz: jutalmul⁴²⁰ megtarthatja az életét.¹⁰ Mert kezelésbe veszem ezt a várost,⁴²¹ de nem a javára, hanem a kárára. – Így szól az ÚR. – A babilóniai király elfoglalja és felégeti!

¹¹ A júdai király háznépének.

Halljátok meg az ÚR beszédét,¹² Dávid háznépe! Így szól az ÚR: Még ma⁴²² hozzatok jogszerű ítéleteket, mentsetek ki az elnyomók hatalmából a kifosztottakat,⁴²³ nehogy a hitványságaitok miatt fellobbanjon a haragom, mint a tűz, és égjen olthatatlanul!¹³ Igen, hozzá⁴²⁴ beszélek, aki a sziklaplató völgyében laksz! – így szólt az ÚR –, akik ezt mondjátok: Ki rohanhatna le minket, ki jöhetne be a mi otthonainkba?¹⁴ Elszámoltatlak titeket a tetteitek gyümölcse szerint! – így szólt az ÚR. – Tüzet gyújtok az erdőjében, amely felemészti az egész környékét is!

22¹ Ezt mondta az ÚR: Menj le a júdai király palotájába, és mondd el ott a következőket:² Figyelj az ÚR beszédére, Júda királya, aki Dávid trónján ülsz, az alattvalóiddal és a népeddel együtt, akik átjártok ezeken a kapukon!³ Ezt mondja az ÚR: Jogszerűen tegyetek igazságot! Mentsetek ki az elnyomók hatalmából a kifosztottakat! A bevándorlókat, árvákat és özvegyeket ne használjátok ki, ne erőszakoskodjatok, és ártatlan vért ne ontsatok ezen a helyen!⁴²⁵⁴ Mert ha ezt a beszédet tényleg betartjátok, akkor királyok fognak átjárni ennek a háznak a kapuin, akik Dávidnak a trónján ülnek,⁴²⁶ és kocsin meg lóháton járnak; ők és az ő alattvalóik és az ő népük!⁵ De ha nem hallgattok ezekre a beszédekre, saját magamra esküszöm – így mondta az ÚR! –, hogy romhalmazz lesz ebből az épületből!⁶ Mert ezt mondja az ÚR a júdai király palotájáról: Gileád vagy te a

8) 5Móz 11:26-28; 30:15 | 9) Jer 27:11; 38:2,17; 45:5 | 10) Jer 20:4; 32:28-29; 34:2; 38:3; 52:13; Ám 9:4 | 11) Jer 13:18 | 12) Jer 4:4; 22:3; 23:2 | 13) Ézs 22:1; Jer 49:4; Abd 1:3 | 14) 2Krón 36:19; Jer 11:16; 22:7; 32:19; Ez 20:47 | 22. fejezet: 1-2) Jer 17:19-20 | 3) 2Móz 22:22; 5Móz 24:17, Péld 22:22-23, Ézs 1:17; 59:6, Jer 5:28; 7:6; 21:12; Ám 5:24; Mik 6:8 | 4) Jer 17:25 | 5) 1Kir 9:7-8, Zsid 6:13

418 *Akik a városban túléltek:* vagy: a város népét, akik túléltek.

419 *Marad:* szó szerint: ül; lakik.

420 *Jutalmul:* szó szerint: zsákmányul.

421 *Kezelésbe veszem ezt a várost:* szó szerint: odafordítom arcomat erre a városra; arccal a város felé fordulok.

422 *Még ma:* szó szerint: reggelre.

423 *Kifosztottakat:* vagy: kiraboltakat; károsultakat; sértetteket (a 22:3-ban is).

424 A nőnemű névmás arra utal, hogy Jeremiás itt a gyakran nőalakként megszemélyesített Jeruzsálemhez, Cionhoz szól.

425 *A bevándorlókat, árvákat és özvegyeket ne használjátok ki:* ld. a „Szociális háló” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

426 *Akik Dávidnak a trónján ülnek:* esetleg: akik Dávidért (értsd: Dávid érdekében) ülnek a trónján.

számomra, Libanon hegycsúcsa,⁴²⁷ de csak azért is⁴²⁸ pusztasággá teszlek, lakatlan várossá!⁷ Fölszentelem ellened a pusztítókat, de még a fegyvereiket is! Ki is vágják a leggyönyörűbb cédrusaidat, és tűzre vetik őket.⁸ A sok külföldi átutazó erről beszélget majd ennél a városnál:⁴²⁹ Miért intézte el így az ÚR ezt a nagyvárost?⁴³⁰ ⁹ És erre jutnak: Azért, mert elhagyták Istenük, az ÚR szövetségét, és más isteneket imádtak, azokat szolgálták.

¹⁰ Ne a halottat sirassátok, ne őt sajnáljátok!⁴³¹ Azt viszont igenis sirassátok, aki elmegy, mert nem fog soha visszatérni, nem látja többé a szülőföldjét!¹¹ Mert ezt mondja az ÚR Sallumról,⁴³² Jósijáhu fiáról, a júdai királyról, aki az apja, Jósijáhu helyett⁴³³ uralkodik, s aki elkerült innen: Nem tér vissza ide többé,¹² hanem ott hal meg, ahova fogságba viszik, és ezt az országot nem látja többé!⁴³⁴

¹³ Jaj annak, aki nem jogszerűen építi a házát, és tisztességtelenül húz rá emeleteket; mást ingyen dolgoztat, a munkadíját nem adja meg,¹⁴ miközben ezt mondja: Hatalmas házat építetek, tágas emeletekkel! Ablakokat is vágat rá, cédruslambériával leburkoltatja, pirosra festeti... – ¹⁵ Attól leszel te király, hogy flancolsz a cédrussal? Persze, apád is evett és ivott, de emellett jogszerűen igazságot tett, ettől volt sikeres!⁴³⁵ ¹⁶ A kisemberek és a nincstelenek perében is úgy ítélt, ahogy helyes!⁴³⁶ Hát nem ebből látszik, hogy valaki ismer engem?⁴³⁷ – így mondta az ÚR! – ¹⁷ De neked csak a nyereségre állt rá a szemed és szíved, még úgy is, ha ártatlanok vérét kell hozzá ontani, ha elnyomni és zsarolni⁴³⁸ kell másokat!

¹⁸ Ezért ezt mondja az ÚR Jehójákimnak, Jósijáhu fiának, Júda királyának: Nem fogják így megsiratni: Szegény testvérem; szegény öcsém!⁴³⁹ Így sem siratják meg: Szegény urunk! Szegény öfelsége!¹⁹ Úgy földelik el, mint egy szamarat: kihúzzák Jeruzsálem kapuján, hogy valahol ledobják.

7) Jer 21:14 | 8-9) 1Kir 9:8-9; Jer 16:10-11 | 9) 2Kir 22:17, 2Krn 34:25, Jer 16:11 | 10) Préd 4:2 | 11) 2Kir 23:31, 1Krn 3:14-15; 2Krn 36:1 | 12) 2Kir 23:34 | 13) 3Móz 19:13; 5Móz 24:14-15, Ézs 5:8; Mik 3:10, Hab 2:9-11; Jk 5:4 | 14) 2Sám 7:2 | 15) 2Kir 23:25 | 16) Zsolt 72:1-4,12-13 | 17) 1Sám 12:3; 2Kir 24:4, Mik 2:2 | 18-19) Dán 1:1 | 18) 2Krn 36:4-6, Zsolt 78:64 | 19) Préd 6:3, Jer 36:30

427 *Gileád... Libanon hegycsúcsa*: a tágabb régió impozáns hegyei, amelyekről értékes faanyag származott, tehát értsd: számomra te vagy a legbecsebb hely a világon, de csak azért is pusztasággá teszlek.

428 *Csak azért is*: egyfajta esküforma; vagy: egészen biztosan.

429 *Ennél a városnál*: esetleg: erről a városról.

430 *Miért intézte el így az ÚR ezt a nagyvárost*: szó szerint: miért tett így az ÚR ezzel a nagyvárossal?

431 *Sajnáljátok*: vagy: gyászoljátok.

432 Jeremiás, aki maga is írt gyászdalokat Jósijáhu Kr.e. 609-ben bekövetkezett halálára (vö. 2Krn 35:25), most arra szólít, hogy a nép ne az elhunyt Jósijáhut sirassa, hanem fogolyként elhurcolt fiát. Jeremiás itt minden bizonnyal Jehóáházt nevezi Sallumnak; ld. még 1Krn 3:14–15.

433 *Helyett*: vagy: után.

434 A királyi ház e fejezetben szereplő tagjai felől ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

435 *Ettől volt sikeres*: vagy: ahogy helyes (a következő versben hasonló kifejezés szerepel).

436 *Úgy ítélt, ahogy helyes*: vagy: ítélt, ezért volt jó dolga.

437 *Hát nem ebből látszik, hogy valaki ismer engem*: szó szerint: hát nem ez az én ismeretem?

438 *Zsarolni*: vagy: elűzni.

439 *Szegény testvérem; szegény öcsém*: szó szerint: Szegény öcsém; szegény húgom.

²⁰ Menj föl a Libanonra, ott sikolts,⁴⁴⁰ a Básánra is, ott kiabálj; sikolts az Abarimról,⁴⁴¹ mert mindegyik szeretőd megsemmisült! ²¹ Én szóltam neked, amikor még jó dolgod volt,⁴⁴² de te azt felelted: „Nem érdekel!” Így viselkedtél fiatalkorod óta, nem fogadtál nekem szót! ²² Mindegyik pásztorodat felkapja a szél,⁴⁴³ és szeretőid fogságba mennek – akkor majd szégyenben és megaláztatásban lesz részed⁴⁴⁴ minden hitványságod miatt. ²³ Te, aki a Libanonon laksz, és cédruson fészkelsz!⁴⁴⁵ Hogy nyögsz majd, amikor rád törnek a kínos fájások, mint egy szülő nőre! ²⁴ Úgy éljek⁴⁴⁶ – így mondta az ÚR –, hogy ha te, Konjáhu,⁴⁴⁷ Jehojákim fia, júdai király, pecsétgyűrű lennél a jobbkezemen, akkor is lehúználak onnan,²⁵ és átadnálak azok kezébe, akik az életedre törnek, azok kezébe, akikről rettegsz: Nebukadneccár babilóniai király és a káldok kezébe!⁴⁴⁸ ²⁶ Elhajítalak téged a szülőanyáddal együtt egy másik országba, ahol nem születtetek... – de meghalni ott fogtok! ²⁷ Mert ebbe az országba, amely iránt gyötri őket a honvágy, nem térnek vissza. ²⁸ Micsoda ez az ember, Konjáhu: egy megunt, csorba korsó, egy fölösleges edény? Miért hajították el az utódjával együtt? Miért vetették őket egy olyan országba, amelyet nem ismernek? ²⁹ Ország, ország, ország! Halld meg az ÚR beszédét! ³⁰ Így szól az ÚR: Gyermektelen és egy életre vesztes⁴⁴⁹ férfiként írájatok le ezt az embert! Mert az utódjai közül senkinek sem sikerül majd a Dávid trónjára ülni, és valaha is uralkodni Júdában.

23 ¹ Jaj a pásztoroknak, akik hagyják elveszni és szétszéledni⁴⁵⁰ a legelóm juhait! – így szólt az ÚR. ² Azért ezt mondja az ÚR, Izrael Istene a pásztorokról, akik a népemet pásztorolják: Ti hagyátok szétszéledni és szétszóródni a nyájamat, nem számított nektek.⁴⁵¹ Úgyhogy én majd elszámoltatlak titeket a hitvány tetteitekért – így szólt az ÚR –, ³ és majd én összegyűjtöm a megmaradt juhaimat minden országból, ahova hagytam

20) 4Móz27:12, Ézs57:13 | 21) Jer3:25; Sof3:2; Zak7:7,11 | 22) Jer23:1-2 | 23) 1Móz3:16, Jer4:31; 48:41 | 24-27) Jer28:4 | 24) 2Kir24:6,8-16; Jer27:20; 37:1; Agg2:23 | 25) Jer21:7; 32:28 | 26) 2Kir24:8 | 28) Jer19:10-11, Hós8:8 | 29) Jer6:19 | 30) Jer36:30 | 23. fejezet: 1-2) Jer2:8; 22:22; 25:34-36; Ez34:1-10, Zak10:2-3, Jn10:8 | 1) Jer12:10, Zak11:17 | 2) Jer10:21; 13:20; 21:12, Ez34:31 | 3) Jer29:14; 32:37; 50:17-20, Ez34:11-16

440 A mondat felszólító igéi nőneműek, tehát a felszólítás címzettje nem Jeremiás, hanem a gyakran leányként vagy szűzleányként megszemélyesített Júda ill. Jeruzsálem.

441 Az *Abarimon*: az „Átkelőhelyek” jelentésű észak-déli hegyvonulatról, amelyhez a Nébó-hegy is tartozik, be lehetett látni a babilóniai hadsereg felvonulási útját; a júdaiak a hegyekről jelezheték a támadást.

442 *Amikor még jó dolgod volt*: vagy: *amikor még békében/nyugalomban voltál*.

443 *Felkapja a szél*: szó szerint: *szél legelteti*; vagy: *szél tőri össze*.

444 *Szégyenben és megaláztatásban lesz részed*: vagy: *szégyenkezel és pirulsz*.

445 *Libanonon laksz*: esetleg értsd: libanoni (nemes) anyagok közt laksz, ld. a 15. verset.

446 *Úgy éljek*: az esküforma szó szerint: *élek én*.

447 A Konjáhu a Jehojákin név változata.

448 *Nebukadneccár babilóniai király*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

449 *Egy életre vesztes*: szó szerint: *a maga idejében vesztes/sikertelen*.

450 *Hagyják elveszni és szétszéledni*: vagy: *elveszítik és szétszélesztik*.

451 *Nem számított nektek*: vagy: *nem törődtek veled*.

őket szétszóródni,⁴⁵² s visszahozom őket a legelőjükre,⁴⁵³ ahol szaporodni és sokasodni fognak.⁴ Pásztorokat rendelek majd melléjük, akik pásztorolják őket. S nem félnek, nem is aggódnak többé, és mind meglesznek⁴⁵⁴ – így szólt az ÚR. –⁵ Eljönnek azok a napok, amikor Dávidnak⁴⁵⁵ igaz sarjat⁴⁵⁶ támasztok⁴⁵⁷ – így szólt az ÚR –, aki királyként hozzáértéssel uralkodik, és jogszerűen igazságot tesz az országban.⁴⁵⁸ ⁶ Az ő idejében megszabadul Júda, Izrael pedig biztonságban él, és így nevezik el őt: „Igazságunk az ÚR”.⁷ Eljönnek tehát azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor már nem azt mondják, „él az ÚR, aki felhozta az izraelitákat Egyiptomból!”,⁸ hanem ezt: „él az ÚR, aki felhozta Izrael háznépének utódjait, s aki elhozta őket az északi országból is, és mindazokból az országból, amelyekbe szétszórtam őket, és a saját földjükön laknak majd.

⁹ A prófétáknak.

A bensőmben a szívem összetört, minden csontom reszket. Olyan lettem, mint egy részeg, mint akinek fejébe szállt a bor⁴⁵⁹ – az ÚR miatt és szent beszédei miatt.¹⁰ Mert megtelt az ország házasságtörőkkel; mert átok miatt⁴⁶⁰ gyászba borult az ország, kiszáradtak a pusztai legelők. Gonoszul törtetnek,⁴⁶¹ visszaélnak a hatalmukkal.⁴⁶² ¹¹ A próféta és a pap is lezüllött,⁴⁶³ még az én házamban is a hitványságukat találok! – így szólt az ÚR. –¹² Ezért olyaná lesz az útjuk, mint síkos síkator a sötétben, amelyben üldözik⁴⁶⁴ őket, és elesnek, mert katasztrófát hozok rájuk, az elszámoltatás évét! – így szólt az ÚR.

¹³ Az is visszataszító volt, amit a somróni prófétáknál láttam: a Baál által⁴⁶⁵ prófétáltak, és félrevezették a népemet, Izraelt.¹⁴ De amit a jeruzsálemi prófétáknál látok, az már förtelmes: házasságtörés, életvitelszerű hazudozás és a gazemberek támogatása, nehogy bárki is megtérjen a hitványságából! Olyanok ők a számomra mind, mint Szodoma, és a városlakók, mint Gomora.

4) Jer 3:15; 31:10, Ez 34:23 | 5-8) Ézs 4:2; 32:1; 52:13, Hós 1:11, Zak 9:9, 1Kor 1:30 | 5) 2Sám 7:12, Jer 30:9; 33:14-17; Zak 3:8; Mt 2:2; Lk 1:32; Jn 1:46; Csel 13:23, 2Tim 2:8 | 6) Ézs 42:6; Jer 33:16; Lk 1:69 | 7) Jer 16:14,15 | 8) Jöel 3:7 | 9) Jer 20:8-9 | 10) Jer 9:2; Hós 4:2-3 | 11) Jer 6:13; 8:10; Sof 3:4 | 12) Zsolt 35:6; Ézs 8:22; Jer 11:23; 13:16 | 13) Jer 2:8 | 14) 1Móz 18:20; Ézs 1:10; 5:18, Jer 29:23, Ám 4:11, Mik 7:2, Jel 11:8

452 Hagytam őket szétszóródni: vagy: szétszórtam őket.

453 Legelőjükre: vagy: táborhelyükre.

454 Mind meglesznek: vagy: híjuk sem lesz; esetleg: még hiányt sem szenvednek; el sem számoltatják őket.

455 Dávidnak: vagy: Dávidért.

456 Sarjat: vagy: rügyet; vesszőt; hajtást; facsemetét.

457 Támasztok: vagy: feltámasztok; felkeltek; előállítok; felnevelek.

458 Az országban: vagy: a földön.

459 Akinek fejébe szállt a bor: szó szerint: akit átvitt/akin átment a bor.

460 Átok miatt: vagy: [átok alatt tett] eskü miatt; minden bizonnyal értsd: a házassági hűségesskü megszegéséből eredő átok miatt.

461 Gonoszul törtetnek: szó szerint: futásuk gonosz.

462 Visszaélnak a hatalmukkal: szó szerint: hatalmuk nem egyenes; esetleg: jogtalanul hatalmaskodnak.

463 Lezüllött: esetleg: szentségtelen, szennyes.

464 Üldözik: vagy: lökdösis; fellökik.

465 A Baál által: vagy: a Baálban; esetleg: a Baál nevében.

¹⁵ Ezért így szól a Seregek URa a próféták ellen: Az lesz, hogy megetetem őket ürömmel,⁴⁶⁶ és megíthatom őket méreggel, mert a jeruzsálemi prófétáktól terjedt át a romlottság az egész országra. ¹⁶ Ezt mondja a Seregek URa: Ne hallgassatok azoknak a prófétáknak a beszédeire, akik nektek prófétálnak! Csak áltatnak titeket vele! Saját szívük látomását szólják, nem az ÚR szájából származót. ¹⁷ Ezt szajkózzák azoknak, akik engem megvetnek: Az ÚR szól, hogy minden rendben lesz veletek!⁴⁶⁷ És ezt mondják csupa olyan embernek, aki a megátalkodott szívét követi: Nem jön rátok katasztrófa! ¹⁸ (Egyébként ki volt ott az ÚR titkos megbeszélésén, ki látta, és ki hallotta a beszédét? Ki figyelte és hallgatta a szavait?) ¹⁹ Az lesz, hogy az ÚR szélviharja – a haragja – kiárad, és mint forgószelek kavargatja a bűnösök feje fölött. ²⁰ Nem fordul vissza az ÚR haragja, amíg meg nem valósítja és véghez nem viszi, amit a szívében eltervezett. Az utolsó napokban majd megértitek ennek az értelmét. ²¹ Nem küldtem a prófétákat, ők mégis nyomultak;⁴⁶⁸ nem beszéltem hozzájuk, ők mégis prófétáltak. ²² Ha ott álltak volna a titkos megbeszélésemen, és az én beszédeimet adták volna át a népemnek, visszatérítették volna őket hitvány útjukról és gonosz cselekedeteikből.

²³ Szerintetek én csak a közelben vagyok Isten – így szól az ÚR –, a távolban viszont nem?⁴⁶⁹ ²⁴ El tud valaki bújni egy olyan búvóhelyre, ahol ne látnám? – így szól az ÚR. – Nem én töltöm be az eget és a földet? – így mondta az ÚR.

²⁵ Hallottam, amiket mondtak a próféták, akik a nevemben hazudozva prófétáltak: Ezt álmodtam, ezt álmodtam! ²⁶ Meddig lesz még, hogy hazug próféciákon jár a próféták esze,⁴⁷⁰ és saját megtévesztésüket prófétálják?⁴⁷¹ ²⁷ Azt gondolják, hogy elfeledtetik a népemmel a nevetem, amikor az álmaikat egymásnak mesélik? Ahogy a Baál miatt⁴⁷² az ő apáik elfelejtették a nevetem? ²⁸ Az álomlátó próféta⁴⁷³ mesélje csak az álmát, de akinél ott van a beszédem, az mondja el hünen⁴⁷⁴ az én beszédemet! Mi köze a szalmának a búzához? – ezt mondta az ÚR. – ²⁹ Nem olyan az én beszédem, mint a tűz?! – ezt mondta az ÚR. – Vagy mint a kötőrő kalapács?! ³⁰ Ezért én most az olyan próféták ellen fordulok – így szól az ÚR –, akik a beszédeimet ellopják másoktól!⁴⁷⁵ ³¹ Én most az olyan próféták

15) Jer 8:14; 9:15; JSir 3:15 | 16) Jer 14:14; 27:9; JSir 2:14; 1Jn 4:1 | 17) Ézs 30:10; Jer 5:12 | 18) 1Kir 22:19; Jób 15:8, Dn 7:26 | 19-20) Jer 30:23-24 | 19) Jer 25:32 | 20) Jer 4:28 | 21) Jer 14:14; 27:15 | 22) Ám 3:7; Mal 2:6 | 23) Zsolt 139:7-10 | 24) Jób 22:12-14; Ám 9:2 | 25-26) Jer 5:31 | 25) Jer 27:10; 29:8 | 26) 2Pt 1:21 | 27) 5Móz 13:1-3, Bír 3:7; Jer 2:32; 29:8 | 28) 2Kor 6:15 | 29) Ézs 33:14, Jer 5:14, Zsid 4:12, 1Pt 4:17

466 Ld. a 9:15-höz írt jegyzetet.

467 Minden rendben lesz veletek: szó szerint: békétek lesz; teljességetek lesz.

468 Nyomultak: szó szerint: futottak.

469 Közelben... távolban: szó szerint: közelből... távolból.

470 Esze: szó szerint: szíve.

471 Saját megtévesztésüket prófétálják: szó szerint: szívük megtévesztését prófétálják; vagy: akik csaló szívből prófétálnak.

472 A Baál miatt: vagy: a Baálért; a Baál kedvéért; szó szerint: a Baálban; a Baállal.

473 Álomlátó próféta: szó szerint: a próféta, akinél álom van.

474 Hüen: vagy: igazán; pontosan.

475 Másoktól: vagy: egymástól; esetleg: egymástól lopkodják; értsd: plagizálnak. A fenti olvasat az indokoltabb, amelyben egyébként a hamis próféták megfelelnek a magvető példázatában szereplő madaraknak.

ellen fordulok – így szólt az ÚR –, akik kijelentésként adják elő, amikor jár a szájuk!⁴⁷⁶
³² Én most a hazudozó álomlátó⁴⁷⁷ próféták ellen fordulok – így szólt az ÚR –, akik meséltek a népemnek, és becsapták a meggondolatlan hazudozásukkal.⁴⁷⁸ Pedig én aztán nem küldtem őket, nem is parancsoltam nekik, és használni sem használnak ennek a népnek – így szólt az ÚR.

³³ Ha pedig megkérdezi tőled ez a nép vagy egy próféta vagy pap, hogy mit helyeztél rád az ÚR,⁴⁷⁹ akkor ezt feleld nekik: Mit „helyezett rád”? Azt, hogy magatokra hagylak⁴⁸⁰ titeket, így szól az ÚR!³⁴ Azt a prófétát vagy papot vagy a népből bárkit, aki kimondja, hogy „az ÚR rád helyezte”, elszámoltatom azt az embert, de még a háznépét is!³⁵ Így beszéljétek egymással és a családtagjaitokkal: „Mit válaszolt az ÚR?”, vagy: „Mit szólt az ÚR?”³⁶ De azt ki ne ejtsétek még egyszer, hogy az ÚR rátok „helyezett” valamit, úgymint csak emberi szöveg, amit állítólag rátok „helyeztem”,⁴⁸¹ és csak kiforgatjátok vele az élő Isten, a Seregek URa, a mi Istenünk beszédét!^{482 37} Prófétát így lehet megszólítani: „Mit válaszolt neked az ÚR?”, vagy: „Mit szólt az ÚR?”³⁸ Ha viszont elhangzik, hogy az ÚR valamit rátok „helyezett”, akkor – ezt mondja az ÚR –, mivel ezt a kifejezést használtátok, hogy az ÚR valamit rátok „helyezett”, pedig én meghagytam nektek, hogy ezt ki ne mondjátok,³⁹ akkor én teljesen elfelejtelek és magatokra hagylak titeket és a várost, amelyet nektek és apáitoknak adtam; rátok se nézek,^{483 40} viszont felejtethetlen, örökös lesz a gyalázat és örökös lesz a szegénybélyeg, amelyet rátok sütök!

24¹ Miután Nebukadnecár babilóniai király fogságba vitette Jekonjáhu júdai királyt – Jehojákim fiát –,⁴⁸⁴ a júdai főembereket, valamint az építőmestereket⁴⁸⁵ és a fémműveseket is Jeruzsálemből, és elvitette őket Babilóniába, mutatott nekem valamit az ÚR.⁴⁸⁶

Két kosár fügét láttam, amelyek az ÚR temploma elé voltak odakészítve.² Az egyik kosárban gyönyörű füge volt, amilyen a korai füge, a másik kosárban viszont rohadt füge

32) 5Móz 18:20; JSir 2:14 | 33-34) Hab 1:1 | 33) Mal 1:1 | 34) Zak 13:3 | 35) Jer 33:3; 42:4 | 36) 2Pt 3:16 | 40) Jer 20:11, Ez 5:14-15 | 24. fejezet: | 1-3) Ám 8:2 | 1) 2Kir 24:14,16; 2Krn 36:9; Jer 29:2 | 2-6) Lk 13:6-9

476 Jár a szájuk: szó szerint: előveszik a nyelvüket.

477 Hazudozó álomlátó: vagy: hazug álmot látó.

478 Meggondolatlan hazudozásukkal: vagy: gátlástalan hazudozásukkal. A szó alapját képező igegyök másutt a tenger habzásának leírására szolgál (1Móz 49:4); Cefanja/Sofóniás (3:4) Jeremiához hasonlóan átvitt értelemben, a könyvelmüen, szertelenül beszélő prófétákra vonatkoztatja.

479 Mit helyeztél rád az ÚR: szó szerint: mi az ÚR terhe; értsd: rád terhelt üzenete (a továbbiakban is).

480 Magatokra hagylak: vagy: elvetlek.

481 Úgymint... „helyeztem”: szó szerint: mert csak úgy mondják, hogy „az ÚR helyezte”.

482 Úgymint csak emberi szöveg... a mi Istenünk beszédét; esetleg: mert súlyos lesz annak az embernek a szava, ha kiforgatjátok az élő Isten, a Seregek URa, a mi Istenünk beszédét.

483 Teljesen elfelejtelek és magatokra hagylak... rátok se nézek: vagy (más szövegváltozat szerint): jó magasra felemellek és elvetlek... a színem előtt.

484 Jekonjáhu/Konjáhu/Jehojákim: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

485 Építőmestereket: a kifejezés minden bizonnyal az ácsokat és a kőműveseket is lefedte.

486 Nebukadnecár babilóniai király: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadnecár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

volt, amiből senki sem enne.³ Akkor így szólt hozzám az ÚR: Mit látsz, Jeremiás? Mire én: Fügét; a jó füge gyönyörű, a rossz viszont olyan rohadt, hogy senki sem enne belőle.⁴ Ekkor ezt mondta nekem az ÚR:⁵ Ezt mondja az ÚR, Izrael Istene: Ugyanúgy a jót veszem észre a júdai foglyokban, akiket kiűztem erről a helyről a káldok országába, mint ezekben a jó fűgékben.⁴⁸⁷ ⁶ Odafigyelek rájuk, s a jót látom bennük,⁴⁸⁸ és visszahozom őket ebbe az országba; építem és nem rombolom őket; elültetem és nem gyomlálom ki őket.⁷ És szívet adok nekik, hogy megismerjenek engem, hogy én vagyok az ÚR; és népemmé lesznek, én pedig Istenükké leszek, mert teljes szívből visszatérnek hozzám.⁸ De mint amilyen a rohadt füge, amiből senki sem enne – mert így mondta az ÚR –, ugyanolyanná teszem Cidkijáhu júdai királyt,⁴⁸⁹ a főembereit és a megmaradt jeruzsálemieket, akik ebben az országban maradnak és akik Egyiptom földjén laknak;⁹ olyan katasztrófának teszem ki őket, amely elrettentő lesz a föld minden országa számára. Gyalázkodó szállóigék, mocskolódó gúnyviccek szereplői lesznek mindenhol, ahova szétkergetem őket.¹⁰ Fegyvert, éhínséget és járványt küldök rájuk, amíg el nem fogynak a földről, amelyet nekik és apáiknak adtam.

25¹ Ezt a beszédet kapta Jeremiás Júda egész népéről Jehojákim, Jósijáhu fia, júdai király negyedik évében – abban az évben, amelyben Nebukadneccár babilóniai király uralkodni kezdett –,⁴⁹⁰ ² s el is mondta Jeremiás próféta Júda egész népének és minden jeruzsálemi lakosnak.⁴⁹¹

³ Jósijáhu, Ámon fia, júdai király tizenharmadik évétől mindmáig, vagyis most már huszonhárom éve kapok beszédeket az ÚRtól, amiket mindig időben⁴⁹² el is mondtam nektek, de ti nem hallgattatok rám.⁴⁹³ ⁴ Az ÚR minden szolgáját – a prófétákat – elküldte hozzátok, időben elküldte őket, de ti nem hallgattatok rájuk és nem figyeltetek oda,⁴⁹⁴ ⁵ amikor ezt mondták: Térjete vissza mind a hitvány útjaitokról és a gonosz cselekedeteitekből, hogy lakhassatok⁴⁹⁵ azon a földön, amelyet öröktől fogva és mindörökre nektek és apáitoknak adott az ÚR! ⁶ Ne kövessetek más isteneket, ne szolgáljátok őket és ne

3) Jer 1:11 | 5) 5Móz 8:16; Jer 29:20 | 6) Jer 1:10; 16:15; 29:10; 33:7; 42:10; Ez 11:17; Ám 9:11,15, 2Kor 10:8 | 7) Jer 30:22; 31:33; 32:40; Ez 11:19; Zak 8:8; Zsid 8:10 | 8) 2Kir 24:17-20; Jer 13:7; 29:17; 39:6,9; 44:1,26 | 9) 5Móz 28:25,37; 1Kir 9:7; Ézs 43:28; Jer 15:4; 25:18; 29:18 | 10) Jer 27:8 | 25. fejezet: | 1) 2Kir 23:34; 24:1-2; Jer 36:1 | 2) Jer 18:11 | 3) 2Kir 22:1; Jer 1:2; 7:13 | 4) Jer 6:17; 7:25; 26:5; 29:19 | 5-7) Dán 4:14; Zak 1:4 | 5) 2Kir 17:13 | 6) 5Móz 8:19

487 *A jót veszem észre...: vagy: a javukat keresem.*

488 *A jót látom bennük: vagy: ez a javukra lesz.*

489 *Cidkijáhu: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.*

490 Ez az év (i.e. 605) jelentős fordulatot hoz a júdai királyság számára: Nebukadneccár Karkemisnél legyőzi az egyiptomi-asszír koalíciós erőket, s ezt követően kezdi behódoltatni az addig Egyiptom vazallusaként uralkodó közel-keleti királyokat, köztük Jehojákimot. Ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarozatban.

491 A királyi ház e fejezetben szereplő tagjai felől ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

492 *Mindig időben: vagy: korán; buzgón; azonnal; esetleg: ismételten; többször is* (a későbbiekben is).

493 *Nem hallgattatok rám: vagy: nem hallgattátok meg.*

494 *Nem figyeltetek oda: szó szerint: nem fordítottátok oda a fületeket a hallásra.*

495 *Hogy lakhassatok: szó szerint: és lakjatok.*

boruljatok le előttük! Nehogy felbosszantsatok a kezetek műveivel, hogy bajt ne hozzak rátok! ⁷ De nem hallgattatok rám – így szólt az ÚR –, és csak felbosszantottatok a kezetek műveivel... vesztetekre!⁴⁹⁶ ⁸ Ezért ezt mondta a Seregek URa: Mivel nem hallgattatok a beszédeimre, ⁹ én most elhívom⁴⁹⁷ az összes északi népséget – így szólt az ÚR – és Nebukadnecár babilóniai királyt, az én szolgámat, és idehozom őket ebbe az országba, a lakói ellen és az összes környező nép ellen, akiket kijelölök a pusztulásra,⁴⁹⁸ akikből hűledezést és borzadást keltő, örök romhalmaz lesz. ¹⁰ És elnémítom itt a hangos vidámságot és jókedvet, a hangoskodó vőlegényt és menyasszonyt;⁴⁹⁹ elhallgat a malomzúgás és kialszik a lámpafény. ¹¹ Ebből az egész országból riasztó romhalmaz lesz, és ezek a népek Babilónia királyának szolgálnak majd hetven éven át. ¹² Amikor pedig letelik a hetven év, elszámoltatom a babilóniai királyt és azt a népet a bűnükért – így szól az ÚR –, és a káldok országát örökre letarolom. ¹³ S megvalósítom⁵⁰⁰ azon az országon mindazt, amit mondtam felőle, és mindazt, ami le van írva ebben a könyvtekercsben, amit Jeremiás mindenféle nép ellen prófétált. ¹⁴ Mert őket magukat is rabszolgává teszik nagyhatalmú népek és nagy királyok, amikor megfizetek nekik a tetteikért; ugyanúgy járnak, ahogy ők jártak el.⁵⁰¹ ¹⁵ Mert ezt mondta nekem az ÚR, Izrael Istene: Vedd el a kezemből ezt a haragboros poharat, és itasd meg mindazokkal a népekkel, amelyekhez küldelek! ¹⁶ Isznak és támolyognak majd, sőt meg is tébolyodnak a fegyver miatt, amelyet közéjük küldök! ¹⁷ Én pedig elvettem a poharat az ÚR kezéből, és megittattam mindazokat a népeket, amelyekhez küldött az ÚR: ¹⁸ Jeruzsálemet és a júdai városokat – valamint királyaikat és főembereiket –, hogy romhalmazzá, törmelékké, hűledezést keltő szitokszóvá tegyem őket (ahogy mára azzá is lettek); ¹⁹ valamint a fáraót, Egyiptom királyát, szolgálóit, főembereit és egész népét, ²⁰ s a félvéreket⁵⁰² mind: Úc országának összes királyát; az összes királyt a filiszteusok földjén: Askelont, Gázát, Ekront és a megmaradt asdódiakat;⁵⁰³ ²¹ Edomot; Moábot; az ammóniakat; ²² Türosz összes királyát; Szidón összes királyát; a tengerentúli partvidék⁵⁰⁴ királyait; ²³ Dedánt; Témát; Búzt, az összes felnyírt halántékút; ²⁴ Arábia összes királyát; a pusztában élő félvérek összes királyát; ²⁵ Zimri összes királyát; Elám összes királyát; Média összes királyát; ²⁶ az összes északi királyt közel s

7) 5Móz 32:21; 2Kir 21:15; Csel 17:26 | 9) 2Kir 25:1; Jer 1:15; 18:16; 27:6; JSir 2:15; Mik 6:16 | 10) Jer 7:34; 16:9; Ez 26:13; Jel 18:23 | 11-12) Ézs 23:15 | 11) Csel 7:43; 2Krn 36:21,23; Jer 28:14; Dán 9:24 | 12) Jer 27:7; 29:10; Dán 5:30; 9:2; Jól 3:7; Mik 4:10; Zak 1:12 | 14) Jer 27:7; 50:9; 51:6,24,27-28 | 15-28) Ézs 63:6; Zak 12:2 | 15-19) Náh 3:11 | 15-17) Ézs 51:23; Abd 1:16 | 15) Jób 21:20; Zsolt 75:9; Jer 1:5; Jel 14:10 | 16) Jer 51:7 | 17) Hab 2:16 | 18) Jer 24:9; 26:6; 44:22 | 20) Jób 1:1; Jer 47:5 | 21) Jer 49:1 | 22) Jer 47:4; Dán 11:18 | 23) 1Móz 25:3; Jer 9:26; 49:32 | 24) 2Krn 9:14 | 25) 1Móz 10:22 | 26) Jer 50:3,9; 51:41

496 *Vesztetekre:* vagy: a károtokra; a ti bajotok.

497 *Elhívom:* szó szerint: elküldök értük és hozom.

498 *Kijelölök a pusztulásra:* a kifejezés egyszerre jelent átkot (valamint átok alatti tilalmat) és pusztulást.

499 *Ld. a 7:34-hez fűzött jegyzetet.*

500 *Megvalósítom:* szó szerint: elhozom.

501 *A tetteikért; ugyanúgy járnak, ahogy ők jártak el:* vagy: tetteik szerint, kezük cselekedete szerint.

502 *Félvéreket:* vagy: keverék népet; vegyes népet; esetleg: nyugatiakat (a 24. versben is). A szó Jeremiásnál a más nemzetiségű segédcsapatokat is jelöli majd (50:37), a fogság utáni szövegekben pedig a zsidók közé elegyedett nemzsidókat (Neh 13:3).

503 *A filiszteusok földjén:* ld. a „Filisztea a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

504 *Partvidék:* vagy: sziget.

távol, szép sorban, s minden országot, ami csak van a föld színén. Utolsóként Sésák⁵⁰⁵ királya is iszik⁵⁰⁶ belőle! ²⁷ És mondd meg nekik: Így szólt a Seregek URa, Izrael Istene: Igyatok, részegedjete le, okádjatok és esetetek el úgy, hogy fel se keljetek, a fegyver miatt, melyet kiküldök közétek! ²⁸ Ha pedig nem hajlandók a kezdeből elvenni a poharat és inni belőle, akkor mondd ezt nekik: Azt mondja a Seregek URa: Muszáj lesz kiintotok! ²⁹ Büntetlenül maradnátok, miután elsőként azt a várost sújtottam csapással, amely az én nevémet viseli? Nem maradtok büntetlenül, mert idehívom a fegyvert az ország minden lakója ellen – így szólt a Seregek URa.

³⁰ Te pedig prófétáld nekik mindezeket a beszédeket: Az ÚR a magasból üvölt, szent lakhelyéről hallatja a hangját, ráüvölt a legelőjére; olyan kiáltással, mint a szőlőtaposóké,⁵⁰⁷ felel a föld minden lakójának! ³¹ A robaj elhallatszik a föld széléig. Mert perben áll az ÚR a népekkel; megítél minden embert;⁵⁰⁸ a gonoszokat kiszolgáltatja a fegyvernek – így szólt az ÚR. ³² Ezt mondta a Seregek URa: Egyik népről a másikra áterjed a csapás; hatalmas forgószél kerekedik a föld legtávolabbi szegleteiből. ³³ Aznap annyian lesznek, akiket az ÚR megöl a föld egyik szélétől a másikig, hogy sem elsiratni, sem összegyűjteni, sem eltemetni nem fogják őket: trágya lesz belőlük a föld színén. ³⁴ Tessék jajveszékelní, pásztorok, lehet óbégatni, rúgkapálni,⁵⁰⁹ juhok vezetői, mert lejárt az időtök a mézszárlásig! Szétestek,⁵¹⁰ amikor lezuhantok, mint egy törékeny⁵¹¹ edény! ³⁵ Eltűnnek a búvóhelyek a pásztorok elől; nincs hová menekülni a juhok vezetőinek. ³⁶ Hallani, ahogy zokognak a pásztorok, jajgatnak a juhok vezetői, mert letarolja az ÚR a legelőiket. ³⁷ Megsemmisültek a békebeli legelők, mert haragra lobbant az ÚR. ³⁸ Nekiindult, mint fiatal oroszlán a rejtkehelyéről, mert romhalmaz lett az országukból a kíméletlen elnyomó miatt, és heves haragjától.

26 ¹ Ezt a beszédet Jehojákim, Jósijáhu fia, júdai király uralkodása kezdetén adta az ÚR.⁵¹²

27) Ez 21:4 | 30) Hós 11:10; Jóel 3:15 | 31) 1Móz 18:25 | 32) Jer 23:19 | 33) 2Kir 9:37; Zsolt 79:3; Jer 16:4; Ez 39:17-20 | 34) Jer 23:1-2; Zak 10:3 | 36) Zak 11:3 | 38) Jer 49:19 | 26. fejezet: 1) 2Kir 23:34,36

505 A kommentárirodalom egybehangzó olvasata szerint Sésák Bábelt (Babilóniát) jelenti, hiszen Sésákot a Jer 51:41 Babilonnal azonosítja, és a prófécia arámi fordítása (*targumja*) is „Babilon királyaként” szerepelteti. Itt feltehetően Jeremiás azt a – később a misztikus irodalomban elterjedt – kódolási módszert alkalmazta, melynek megfelelően az ábécé első betűjét az utolsóval, a másodikat az utolsó előttivel stb. kódolták, így jelölhette a (második) *bét* betűt az (utolsó előtti) *sin*, a (tizenkettedik) *lamed* betűt a (hátról tizenkettedik) *káf*, vagyis a B-B-L mássalhangzókat így rejtjelezhetette Jeremiás az S-S-K betűkkel. Az ún. ATBAS kódolást az indokolhatta, hogy e fejezet keletkezésekor már felségsértőnek ítélték volna, ha nyíltan Babilónia ellen prófétál – ahogy János Jelenései is kódoltan közölnek több Rómára vonatkozó prófétai üzenetet.

506 *Iszik*: vagy: *igyék*.

507 *Szőlőtaposóké*: vagy: *menetelőké; járóké*.

508 *Minden embert*: szó szerint: *minden testet*.

509 *Rúgkapálni*: vagy: *fetrengegni*.

510 *Szétestek*: vagy: *szétszéledtek*.

511 *Törékeny*: szó szerint: *finom; kifinomult; becses*.

512 *Jehojákim*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

² Így mondta az ÚR: Állj az ÚR Házának udvarába, és mindazoknak, akik az összes júdai városból ide jönnek, hogy leboruljanak az ÚR Házában, mondd el mindazokat a beszédeket, amelyeket megparancsoltam neked! Egyik beszédet se hallgasd el!⁵¹³

³ Hátha meghallgatnak, és megtérnek a hitvány útkükről, és akkor én is visszavonom⁵¹⁴ a katasztrófát, amelyet a hitvány tetteik miatt elterveztem. ⁴ Szóval mondd meg nekik: Így szól az ÚR: Ha nem hallgattok meg, hogy a tanításom szerint⁵¹⁵ járjatok, amelyet elétek adtam, ⁵ tehát nem hallgattok szolgálaim, a próféták beszédére, akiket elküldök hozzátok – pedig én időben küldöm őket, de ti mégsem hallgattatok rájuk –, ⁶ akkor olyanná teszem ezt a házat, mint amilyen Siló; ezt a várost pedig szitokszóvá teszem a föld minden népe számára!⁵¹⁶

⁷ A papok, a próféták és az egész nép hallották, ahogy Jeremiás elmondta ezeket a beszédeket az ÚR Házában, ⁸ s amikor Jeremiás a végére ért minden beszédnek, amelyet az ÚR parancsa szerint el kellett mondania az egész népnek, megragadták őt a papok, a próféták és az egész nép. Ezt nem úszod meg élve! – mondták. – ⁹ Miért prófétáltál olyat az ÚR nevében, hogy olyanná lesz ez a Ház, mint Siló, ez a város pedig egy lakatlan romhalmaz lesz? És az egész nép odasereglett Jeremiás köré az ÚR Házához. ¹⁰ A júdai főembereknek is fülükbe jutottak ezek a beszédek, ezért felmentek a királyi palotából az ÚR Házához, és leültek az ÚR Új-kapuja alá.⁵¹⁷ ¹¹ Ekkor a papok és a próféták ezt mondták a főembereknek és az egész népnek: Halálbüntetés jár ennek az embernek, mert ez ellen a város ellen prófétált, ahogy a saját fületekkel hallottátok! ¹² Erre Jeremiás ezt mondta az összes főembernek és az egész népnek: Az ÚR küldött engem, hogy prófétáljak ennek a Háznak és ennek a városnak mindazokkal a beszédekkel, amiket hallottatok. ¹³ Úgyhogy most térjetez jó útra és kezdjetez jót tenni, és halljátok meg az ÚRnak, a ti Isteneteknek hangját, hogy visszavonja az ÚR azt a katasztrófát, amelyet ígért ellenetek! ¹⁴ Én pedig, tessék, a kezetekben vagyok. Bánjatok velem úgy, ahogy szerintetek helyes és tisztességes! ¹⁵ Viszont azt vegyétek tudomásul, hogy ha megöltök engem, ártatlan vért vesztek magatokra és erre a városra és a lakóira, mert tényleg az ÚR küldött engem hozzátok, hogy mindezeket a beszédeket a fületek hallatára elmondjam! ¹⁶ Erre a főemberek és az egész nép ezt mondták a papoknak és a prófétáknak: Nem jár halálbüntetés ennek az embernek, mert az ÚR, a mi Istenünk nevében beszélt hozzánk. ¹⁷ Az ország rangidős vezetői⁵¹⁸ közül is voltak, akik felálltak, és ezt mondták az egész összegyűlt népnek: ¹⁸ Hizkijáhu júdai király napjaiban a moreseti Mikeás így prófétált az egész júdai népnek:

2) Jer 17:19; 19:14 | 3) Jer 18:7-8; 36:7; Jól 2:14 | 4) 3Móz 26:14; 1Kir 9:6 | 5) Jer 25:4 | 6) Józs 18:1; 2Kir 22:19; Jer 7:14; 25:18 | 8-11) Ám 7:10 | 8) 2Krón 24:20-21; Jer 11:21 | 9) Jer 9:11 | 11) 5Móz 18:20; Jer 11:21; 18:23; 38:4; Hós 9:8; Csel 6:13 | 12) Ám 7:15 | 13) Jer 18:8; Jól 2:12-14 | 15) 2Móz 23:7; Mt 27:4,25 | 16) Csel 5:35,38-39; 23:9,29 | 18) Jer 28:8; Mik 1:1; 3:12

513 *Hallgasd el:* vagy: *hagyd el.*

514 *Visszavonom:* vagy: *megbánom* (a 13. versben is).

515 *A tanításom szerint:* vagy: *a Tóráim szerint.*

516 *Siló:* ld. a „Siló” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

517 *Az ÚR Új-kapuja alá:* vagy: *az ÚR [házának] új kapujába.*

518 *Rangidős vezetői:* szó szerint: *vénei.*

„Így szólt a Seregek URa: Ciont mezővé szántják; Jeruzsálemből kőhalmok maradnak, a Szentély-hegy pedig erdős domb lesz.”⁵¹⁹ ¹⁹ Őt talán megölte Hizkijáhu, a júdai király és egész Júda? Nem inkább félték az URat, és a színe elé járultak, hogy lecsillapítsák?⁵²⁰ Az ÚR pedig visszavonta a katasztrófát, amelyet kimondott ellenük. Mi pedig ilyen óriási bajt vonjunk saját magunkra?!⁵²¹

(²⁰ Másvalaki is volt, aki az ÚR nevében prófétált: Urijáhu, Semájáhu fia Kirjat-Jearimból, aki teljesen úgy prófétált ez ellen a város és ország ellen, ahogy Jeremiás beszélt.⁵²² ²¹ Miután meghallotta Jehojákim király, a tábornokai és a főemberei, hogy miket beszél, a király meg akarta öletni; Urijáhunak ez a tudomására jutott, megijedt, és Egyiptomba menekült.²² Erre Jehojákim király embereket küldött Egyiptomba – Elnántant, Akbor fiát többedmagával –, ²³ ezek visszahozták Urijáhut Egyiptomból, Jehojákim király elé vitték, aki karddal levágatta, a tetemét pedig a köztemetőbe dobatta.²⁴ Jeremiás mellett viszont Ahikám, Sáfán fia latba vetette a tekintélyét,⁵²³ különben kiszolgáltatták volna a népnek,⁵²⁴ és megölték volna.)

27 ¹ Ezt a beszédet Cidkijáhu,⁵²⁵ Jósijáhu fia, júdai király uralkodása kezdetén mondta az ÚR Jeremiásnak.⁵²⁶

² Így szólt hozzám az ÚR: Készíts magadnak szíjakat és jármokat, majd vedd fel azokat a nyakadba, ³ azután pedig küldd el őket az edomi királyhoz, a moábi királyhoz, az ammóni királyhoz, a türoszi királyhoz és a szidóni királyhoz azokkal a követekkel, akik Cidkijáhu júdai királyhoz Jeruzsálembé érkeznek!⁵²⁷ ⁴ Add nekik parancsba, hogy mondják meg az uruknak: Így szólt a Seregek URa, Izrael Istene: Ezt mondjátok meg az uratoknak: ⁵ Én alkottam a földet – ahogy a földön élő embert és állatokat is, nagy erőmmel és kinyújtott karommal –, és annak adom át, akit én megfelelőnek⁵²⁸ látok. ⁶ Én most átad-

19) 2Móz 32:14; 2Sám 24:16; 2Krn 32:26; Ézs 37:14–20 | 20) Józs 9:17; Jer 28:8 | 21) 1Kir 11:40; 2Krn 36:5 | 23) Zsid 11:37 | 24) 2Kir 22:12,14; Jer 1:19; 15:21 | 27. fejezet: 2) Jer 28:10,13 | 5) 5Móz 32:8; Dán 4:22 | 6–7) Dán 2:38 | 6) Jer 28:14; 25:9

519 Ld. Mik 3:12. A prófécia Mikeás könyvében ránk maradt változata csak annyiban tér el a fentitől, hogy az „Így szólt a Seregek URa” szavak helyett az „Ezért miattatok” szavak vezetik be, valamint a „kőhalmok” főnéven a többes szám jele archaikusabb. *Szentély-hegy*: ld. a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

520 *A színe elé járultak, hogy lecsillapítsák*: szó szerint: *lecsillapították az ÚR színeit; arcát*.

521 *Saját magunkra*: szó szerint: *lelkünkre; életünkre*.

522 *Urijáhu*: ld. a „Lákisi cseréplevelek” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

523 *Latba vetette a tekintélyét Jeremiás mellett*: szó szerint: *a hatalma (vagy: keze) Jeremiással volt*.

524 *Kiszolgáltatták volna a népnek*: szó szerint: *átadták volna a nép hatalmába (vagy: kezébe)*, tehát megkövezték vagy meglincselték volna.

525 Itt eltérünk a maszoretikus szövegektől, amelyekbe feltehetően szövegromlás – írnokhiba vagy a gyűjteményen dolgozó szerkesztők hibája – folytán került ide Jehojákim neve, talán a 26:1 mintájára; a következő versek és a 28:1 egyértelműen arra mutatnak, hogy a 27–28. fejezetekben található szövegegység Cidkijáhu uralkodása kezdetén keletkezett. (A Septuaginta-kéziratokban ennek a szövegrésznek általában nincs felirata; ahol viszont van, Cidkijáhu szerepelteti.) Az arámi fordítás, a Targum Cidkijáhu szerepelteti.

526 *Cidkijáhu*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

527 *Edomi királyához, a moábi királyhoz, az ammóni királyhoz*: ld. az „Edom a zsidó királyságok idején”, „Moáb a zsidó királyságok idején”, ill. „Ammon a zsidó királyságok idején” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

528 *Megfelelőnek*: vagy: *egyeneseznek; tisztességesnek; helyesnek*.

tam mindezeket az országokat Nebukadneccár babilóniai királynak,⁵²⁹ az én szolgálómnak a kezébe. Még a vadállatokat is átadtam neki, hogy őt szolgálják!⁷ És minden nép őt, a fiát és az unokáját szolgálja majd, amíg el nem jön az idő, hogy az ő országát és őt magát is szolgásra vessék hatalmas népek és nagy királyok.⁸ Viszont azzal a néppel vagy országgal, amely nem szolgálja Nebukadneccár babilóniai királyt, és nem veszi a nyakába a babilóniai király jármát, azzal a néppel én fegyver, éhínség és járvány útján leszámolok – így szólt az ÚR –, míg teljesen végzek velük őáltala.⁹ Úgyhogy ti ne hallgassatok se a prófétáitokra, se a varázslóitokra, se a saját álmaidokra, se a szellemidézőitekre,⁵³⁰ se a boszorkányaitokra, akik ezt mondják nektek: Ne szolgáljatok a babilóniai királynak!⁵³¹¹⁰ Mert ezek hazugságot prófétálnak, és éppen ezáltal kerültök távol a földetektől, én ugyanis szétszórlak titeket, és odavesztek!¹¹ Azt a népet viszont, amely a nyakába veszi a babilóniai király jármát, és szolgálja őt, azt meghagyom a földjén – így szólt az ÚR –, művelheti, és ott élhet.¹² Cidkijáhu júdai királynak is szóról szóra ugyanezt mondtam: Vegyétek a nyakatokra a babilóniai király jármát, szolgáljátok őt és a népét, és élni fogtok!¹³ Miért hálnátok meg, te és a néped is, fegyver, éhínség és járvány miatt, ahogy az ÚR megmondta azok felől a népek felől, amelyek nem szolgálnak a babilóniai királynak?¹⁴ Ne hallgassatok azokra a prófétákra,⁵³² akik azt mondják, hogy ne szolgáljatok a babilóniai királynak, mert hazugságot prófétálnak nektek!¹⁵ Mert én nem küldtem őket – így szólt az ÚR –, hanem hazug módon prófétálnak az én nevemben, hogy szétszórlalak titeket, és odavesszettek ti és azok a próféták is, akik nektek prófétálnak.

¹⁶ A papokhoz és ehhez az egész néphez pedig így beszéltem: Így szólt az ÚR: Ne hallgassatok a prófétáitokra, akik ezt prófétálják nektek: „Most már hamar visszahozzák Babilóniából az ÚR Házának felszereléseit!” – Mert hazugságot prófétálnak nektek.¹⁷ Ne hallgassatok rájuk, szolgáljátok a babilóniai királyt, és élni fogtok! Miért legyen romhalmaz ebből a városból?¹⁸ Ha ezek tényleg próféták, és velük van az ÚR beszéde, akkor tessék, járjanak közben a Seregek URánál, hogy az ÚR Házában, a júdai király palotájában és Jeruzsálemben még megmaradt felszerelések ne kerüljenek Babilóniába!¹⁹ Mert ezt mondja a Seregek URa a városban maradt oszlopokról, a medencéről,⁵³³ az állványokról és a többi felszerelésről,²⁰ amelyeket nem vitt el Nebukadneccár babilóniai király, amikor fogságba vitte Jekonjáhut, Jehojákim fiát, júdai királyt Jeruzsálemből Babilóniába, a júdai és jeruzsálemi előkelőkkel együtt,⁵³⁴²¹ szóval ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene azokról a felszerelésekről, amelyek megmaradtak az ÚR Házában, a

7) 2Krn 36:20; Jer 25:12,14; Dán 4:19; 5:18 | 8) Jer 24:10 | 9) 5Móz 18:11; Jer 23:16 | 10) Jer 23:25 | 11) Jer 21:9 | 12) Jer 28:2 | 14-15) Jer 14:14 | 15) Jer 23:21; 29:9 | 16) 2Kir 24:13; 2Krn 36:7,10; Jer 28:3 | 19) 2Móz 35:16; 1Kir 7:15-20; 2Kir 25:13; Jer 52:17-23; Dán 1:2 | 20) 2Krn 36:10; Jer 22:24; Mt 1:11 | 21) 2Kir 25:13-17

529 *Nebukadneccár babilóniai királynak*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

530 *Szellemidézőitekre*: vagy: *felhőjósaitokra* (értsd: akik a felhőkből jósolnak); esetleg: *madárjósaitokra*.

531 *Ne szolgáljatok a babilóniai királynak*: vagy: *nem fogtok a babilóniai királynak szolgálni*.

532 *Azokra a prófétákra*: szó szerint: *azon próféták beszédére*.

533 *Medencéről*: szó szerint: *tengerről*.

534 *Jekonjáhu/Konjáhu/Jehojákim*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

júdai királyi palotában és Jeruzsálemben: ²² Babilóniába viszik őket, és ott lesznek, míg egy napon gondjaimba nem veszem őket – így szólt az ÚR –, amikor felhozatom őket, hogy visszakérüljenek erre a helyre.

28 ¹ Ugyanabban az évben történt – Cidkijáhu júdai király uralkodása elején, ⁵³⁵ a negyedik évében –, augusztusban, ⁵³⁶ hogy ezt mondta nekem Azzúr fia Hananja gibeoni próféta ⁵³⁷ az ÚR Házában, a papok és az egész nép előtt: ² Így mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Összetörtem a babilóniai király jármát! ³ Két év leforgása alatt visszahozom erre a helyre az ÚR Házának minden felszerelését, amit elvitt Nebukadneccár babilóniai király erről a helyről Babilóniába! ⁵³⁸ ⁴ Jehojákim fiát, Jekonja júdai királyt is visszahozom erre a helyre, az összes júdai fogollyal együtt, akik Babilóniába kerültek – így szólt az ÚR –, mert összetöröm a babilóniai király jármát! ⁵ Erre Jeremiás próféta ezt mondta Hananja prófétának a papok és az egész nép előtt, akik ott álltak az ÚR Házában: ⁶ Úgy legyen! ⁵³⁹ – mondta Jeremiás próféta. – Tegyen így az ÚR, teljesítse be az ÚR a beszédedet, amelyben megprófétáltad, hogy Babilóniából az ÚR Házának felszerelése és minden fogoly visszajut erre a helyre! ⁷ De azért hallgasd csak meg, milyen mondanivalóm van neked az egész nép előtt: ⁸ A próféták, akik előttem és előtted voltak, mióta világ a világ, hatalmas országoknak és nagy királyságoknak prófétáltak háborúról, éhínségről és járványról. ⁹ Ha egy próféta békéről prófétál, akkor derül ki, hogy tényleg az ÚR küldte-e azt a prófétát, amikor beteljesedik a próféta beszéde. ¹⁰ Ekkor Hananja próféta lekapta a jármot Jeremiás próféta nyakáról, összetörte, ¹¹ és ezt mondta Hananja az egész nép előtt: Ezt mondja az ÚR: Így töröm le Nebukadneccár babilóniai király jármát két év leforgása alatt minden nép nyakáról! Jeremiás próféta ekkor elsétált onnan. ¹² De miután Hananja próféta összetörte a jármot, amely Jeremiás próféta nyakán volt, később ezt mondta az ÚR Jeremiásnak: ¹³ Eredj, mondd ezt Hananjának: Ezt mondja az ÚR: Fajármot törtél össze, de vasjármot csináltál a helyébe! ¹⁴ Mert ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Vasigát rakok mindezeknek a népeknek a nyakára, hogy Nebukadneccár babilóniai királyt szolgálják. Szolgálni is fogják, sőt még a vadállatokat is átadtam neki! ¹⁵ Azután ezt mondta Jeremiás próféta Hananja prófétának: Ide figyelj, Hananja!

22) 2Krn 36:21; Ezsd 1:7-11 | 28. fejezet: 1) Józs 9:3 | 2) 3Móz 26:13; Jer 27:12; 49:35 | 3) 2Kir 24:13; Jer 27:16 | 4) Jer 22:24-27 | 8) Jer 26:18,20; Ez 6:11 | 9) 5Móz 18:22 | 10) Jer 27:2 | 13) Jer 27:2 | 14) 5Móz 28:48; Jer 15:12; 25:11; 27:6 | 15) Jer 20:6; 29:21,31; Ez 13:6; 14:9

535 *Elején*: szó szerint: *kezdetén*. A kommentátoroknak fejtörést okoz, Jeremiás miért tekinti Cidkijáhu összesen 11 éves uralkodásának negyedik évét az uralma „kezdetének”: talán a „kezdet” szó itt elnagyoltan értendő, ti. Cidkijáhu júdai király uralkodása „eleje felé”; „első szakaszában”, a mi fordításunk is ezt a megfigyelési javaslatot követi. (Cidkijáhu felől ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.)

536 *Augusztusban*: szó szerint: *az ötödik hónapban*. Hét évvel később ugyanebben a hónapban kerül majd sor a Templom pusztulására.

537 A Talmud (bSzóta 41b–42a) szerint ez a Hananja próféta annak a Jirijának a nagyapja, aki később letartóztatja Jeremiást (ld. 37:13).

538 *Nebukadneccár babilóniai király*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

539 *Úgy legyen*: héber: *ámen*.

Nem küldött téged az ÚR, hazugsággal biztatod ezt a népet! ¹⁶ Azért ezt mondta az ÚR: Elküldelek én – de a föld színéről! Még idén meghalsz, mert lázadást hirdettél az ÚRral szemben! ¹⁷ Meg is halt Hananja próféta még ugyanabban az évben, októberben. ⁵⁴⁰

29 ¹ Ez a szövege annak az iratnak, amelyet Jeremiás próféta Jeruzsálemből küldött a foglyok közül megmaradt rangidős vezetőknek, ⁵⁴¹ és papoknak, prófétáknak, és az egész népnek, akiket fogságba vitt Nebukadnecár Jeruzsálemből Babilóniába, ⁵⁴² ² miután Jekonja király, ⁵⁴³ a királynő, ⁵⁴⁴ az udvaroncok, a júdai és jeruzsálemi főemberek, valamint az építőmesterek ⁵⁴⁵ és a fémművesek is elkerültek Jeruzsálemből. ³ Sáfán fia Elásza és Hilkiya fia Gemárja kézbesítette, akiket Cidkijáhu júdai király küldött Nebukadnecár babilóniai királyhoz Babilóniába. ⁵⁴⁶ Tehát ez a szövege:

⁴ Ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene az összes fogolynak, akiket száműztem Jeruzsálemből Babilóniába: ⁵ Építsetek házakat és lakjatók be őket; ültessetek kerteket, és egyétek a gyümölcsüket! ⁶ Nősüljete meg, nemzzetek fiaikat és lányokat! Aztán a fiaitoknak is keressetek feleséget, és adjátok férjhez a lányaitokat, hadd szüljenek fiaikat és lányokat! Sokasodjatok ott, ne fogyatkozzatok! ⁷ Törekedjete annak a városnak a békéjére, ⁵⁴⁷ ahova fogságba adtalak titeket, és imádkoztatok érte az ÚRhoz, mert ha az békében lesz, ti is békében élte! ⁸ Mert így mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Nehogy becsapjanak titeket a köztetek lévő prófétáitok és varázslóitok, sőt még azokra az álmokra se figyeljete, amiket ti álmodtok! ⁹ Mert hazugságot prófétálnak nektek az én nevemben; nem én küldtem őket! – így szólt az ÚR. ¹⁰ Mert így mondta az ÚR: Amint eltelik Babilónia hetven éve, gondom lesz rátok, ⁵⁴⁸ és beteljesítem rajtatok az ígéreteket, ⁵⁴⁹ hogy visszahozlak benneteket erre a helyre. ¹¹ Számomra egyértelmű, hogy milyen terveim vannak felőletek – így szólt az ÚR –: békét és nem csapást tervezek a számotokra, hogy jövőt ⁵⁵⁰ és reményt adjak nektek! ¹² Akkor hívtok engem, és eljöttök és imádkoztok hozzám, és én meghallgatlak titeket! ¹³ Akkor kerestek engem, és meg is találtok, mert

16) 5Móz 13:5; 18:20; Jer 29:32 | 29. fejezet: | 1-2) 2Kir 24:14-16 | 2) Jer 24:1 | 3) 2Kir 24:17 | 4-6) Zak 10:9 | 5) Zak 5:11 | 7) Ezsd 6:10; 10:3; 1Tim 2:2 | 8-9) Jer 14:14 | 8) 1Móz 3:13; Jer 23:25,27; Mt 24:4 | 9) Jer 27:15 | 10) 2Krn 36:21; Ézs 13:22; 43:14; 46:13; 48:20; Jer 24:6; 25:12; Dán 9:2; Ám 9:14; Hab 2:3 | 11) Zak 8:15 | 12) Zsolt 145:19; Dán 9:3 | 13-14) Ézs 55:6 | 13) 5Móz 4:29; Ám 5:4; Mt 7:7

540 *Októberben*: szó szerint: *a hetedik hónapban* (amely szeptember második és október első felére esik).

541 *Rangidős vezetőknek*: szó szerint: *véneknek*.

542 *Nebukadnecár... Babilóniába*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadnecár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

543 *Jekonja király*: a Jehojákin név egyik változata.

544 *A királynő*: szó szerint: *az úrnő*; esetleg: *az anyakirálynő*.

545 Ld. a 24:1 e szavához írt jegyzetet.

546 *Jekonja (Jehojákin)* és *Cidkijáhu*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

547 *Békéjére*; vagy: *teljességére*; esetleg: *jólétére*.

548 *Gondom lesz rátok*: vagy: *meglátogatlak titeket; törődök veletek; tudomásul veszek titeket*.

549 *Ígéreteket*: szó szerint: *a jó/kedvező beszédemet*.

550 *Jövőt*: szó szerint: *véget; végzetet*; esetleg: *sorsot*.

teljes szívből kutattok engem.⁵⁵¹ ¹⁴ Hagyom, hogy megtaláljatok – így szól az ÚR –, és megfordítom a sorsotokat,⁵⁵² összegyűjtelek titeket minden nép közül, mindenhonnan, ahova szétszórtalak titeket – így szól az ÚR –, és visszaviszlek titeket arra a helyre, ahonnan száműztelek titeket.

¹⁵ Mivel azt mondtátok: „Támasztott nekünk az ÚR prófétákat Babilóniában!”,¹⁶ ezért ezt mondja az ÚR a királynak, aki Dávid trónszékén ül, és az összes itteni városlakónak; a testvéreiteknek, akik nem mentek veletek száműzetésbe:¹⁷ Így szól a Seregek URa: Fegyvert, éhínséget és járványt bocsátok rájuk, és olyanná teszem őket, mint a megrohadt függék, amelyekből senki sem enne, annyira rosszak.¹⁸ Fegyverrel, éhínséggel és járvánnyal üldözöm őket; elrettentő példává teszem őket a föld minden országa előtt; hüledezést és borzadást keltő szitokszóvá teszem őket mindazon népek közt, ahova szétszórtam őket,¹⁹ amiatt, hogy nem hallgattak a beszédeimre – így szól az ÚR –, pedig megüzentem időben a kiküldött szolgálaimmal, a prófétákkal, de titeket nem érdekelt – így szól az ÚR.²⁰ Ti pedig, foglyok, akiket Jeruzsálemből Babilóniába száműztem, mind halljátok meg az ÚR beszédét!²¹ Így szól a Seregek URa, Izrael Istene Kólaja fia Ahábról, és Maaszéja fia Cidkijáhuról, akik hazugságokat prófétálnak nektek az én nevemben: Az lesz, hogy Nebukadneccár babilóniai király kezébe adom őket, aki a szemetek láttára levágatja őket.²² Az ő példájukkal, így szitkozódnak⁵⁵³ majd Babilóniában a júdai foglyok: „Ügy intézzen el téged az ÚR, mint Cidkijáhut és Ahábot, akiket máglyán égetett meg a babilóniai király!”²³ Mert aljas módon viselkedtek Izraelben: házasságot törtek más feleségével, és hazug beszédet adtak elő a nevemben, amit én – aki erről tudok és tanúskodok is! – nem parancsoltam nekik – így szól az ÚR.

²⁴ A nehelámi Semájáhunak pedig ezt mondd meg:²⁵ Így szól a Seregek URa, Izrael Istene: Mivel te a saját nevedben tekerccseket küldtél Jeruzsálem egész lakosságának és Maaszéja fia Cefanja papnak és az összes többi papnak is, ezzel az üzenettel:²⁶ „Az ÚR tette önt pappá Jójada pap után, hogy felügyeljen az ÚR Házára, hogy mindenféle őrjövő és prófétálgató embert zárasson kalodába vagy szégyenoszlopra!²⁷ Akkor tehát miért nem fékezi meg az anatóti Jeremiást, aki ott önöknél prófétálgat?²⁸ Tudniillik ideüzent nekünk Babilóniába: »Soká fog tartani!⁵⁵⁴ Építsetek házakat és lakjátok be őket; ültessetek kerteket, és egyétek a gyümölcsüket!«”²⁹ Cefanja pap viszont Jeremiás prófétának olvasta fel a tekerccset,³⁰ ekkor mondta ezt Jeremiásnak az ÚR:³¹ Ezt üzend meg minden fogolynak: Ezt mondja az ÚR a nehelámi Semája⁵⁵⁵ felől: Mivel Semája prófétált nektek,

14) 5Móz 30:3; 2Krán 15:4; Zsolt 126:1-2; Jer 3:14; 23:3; Sof 3:20; Zak 10:9 | 17) Jer 24:8 | 18) 5Móz 28:25; Jer 24:9; 42:18 | 19) Jer 25:4 | 20) Jer 24:5 | 21) Jer 20:4; 28:15 | 23) Jer 5:8; 7:11; 23:14 | 25) 2Kir 25:18; Jer 21:1 | 26) 2Kir 9:11; Jer 20:2; Hós 9:7; Jn 10:20 | 31) Jer 14:14; 28:15

551 *Kutattok engem*: vagy: *vizsgáltok; kérdeztek; figyeltek engem*.

552 *Megfordítom a sorsotokat*: vagy: *visszajára fordítom fogságotokat* (a továbbiakban is, ahol a törzsszövegben ez a kifejezés szerepel); vagy: *visszahozlak titeket a fogságból*. A kifejezés átvitt értelemben, sorsfordításra Jónnál (42:10) is előfordul.

553 *Szitkozódznak*: vagy: *átkozódznak*.

554 *Soká fog tartani*: szó szerint: *hosszú az* [ti. a száműzetés].

555 *Semája*: Jeremiás inentől a névnek ezt a rövidebb alakját használja.

pedig én aztán nem küldtem őt, és hazugsággal biztatott benneteket,³² ezért ezt mondja az ÚR: Az lesz, hogy elszámoltatom a nehéлами Semáját és leszármazottjait. Nem lesz neki senkije e nép körében, és nem lát semmit abból a jóból, amit majd a néppel teszek – így szól az ÚR –, mert lázadást hirdetett az ÚRral szemben.

30¹ Így szólította meg Jeremiást az ÚR:² Ezt mondja az ÚR, Izrael Istene: Írd be magadnak egy tekercsbe mindazokat a beszédeket, amelyeket elmondtam neked!³ Mert tudd meg, hogy eljönnek azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor megfordítom a népem, Izrael és Júda sorsát – ezt mondta az ÚR –, úgy, hogy visszahozom őket abba az országba, amelyet az apáiknak adtam, és birtokba is veszik!

⁴ Tehát ezeket a beszédeket mondta az ÚR Izraelnek és Júdának,⁵ amikor szólt az ÚR:

Rémült lármát hallottunk,⁵⁵⁶ pánik tör ki a béke helyén!⁶ Kérdezősködjetelek, nézzetek utána, szülhet-e egy férfi? Akkor miért látom, hogy minden férfi úgy fogja az ágyékát, mint a szülő nő, és mindenki arca elsápadt?⁷ Jaj, mert olyan horderejű lesz az a nap, hogy nincs hozzá hasonló! Nyomorúságos időt él meg Jákob, és abból szabadul majd meg!⁸ Aznap majd – így szól a Seregek URa – letöröm az igáját a nyakadról, és a köteleidet eltépem. Idegenek nem vetik őt többé szolgaságba,⁹ hanem az URat, Istenüket fogják szolgálni, és Dávidot, királyukat, akit feltámasztok⁵⁵⁷ nekik.¹⁰ Úgyhogy te ne félj, szolgám, Jákob – így szól az ÚR –, és ne rémüldözz, Izrael! Mert tudd meg, hogy én kiszabadítalak a távolból, és utódjaidat a fogságuk földjéről. És visszatér Jákob, s nyugodt és gondtalan lesz, senki sem félemlíti meg.¹¹ Mert én veled vagyok – így szól az ÚR –, hogy megszabadítsalak, és véget vetek minden népnek, ahova szétszórtalak, csak neked nem vetek véget – ugyanakkor korrigállak, ahogy igazságos; nem hagylok egészen büntetlenül!¹² Mert ezt mondja az ÚR: Nem gyógyul⁵⁵⁸ a sérülésed, súlyosbodik a sebed!¹³ Nincs bíró az elmérgesedett peredben; nincs számodra gyógyulás, felépülés!¹⁴ Mindegyik szeretőd elfelejtett téged, nem törődnek veled, miután az ellenségeid ütéseivel megvertelek, és kíméletlenül korrigáltalak a sok bűnöd miatt, olyan súlyosak már a vétkeid!¹⁵ Mit kiáltozol a sérülésed miatt, a be nem gyógyult sebed miatt? A sok bűnöd, a súlyos vétkeid miatt tettem ezt veled!

¹⁶ Ugyanakkor mindenki, aki felemészt téged, az enyészeté lesz majd, minden nyomorgatód fogságba megy; akik téged kifosztanak, azokat is kifosztják; akik téged kizsákmányolnak, azokat is mind zsákmánnyá teszem!¹⁷ Elhozom a felépülésedet, az ütlegek-ből meggyógyítalak – így szólt az ÚR –, jöllehet „eltaszított nőnek” neveztek téged, Cion, akivel már senki sem törődik.

32) 5Móz 13:6; Jer 28:16 | 30. fejezet: 2) Ézs 30:8 | 3) Jer 29:14 | 6) Mik 4:9 | 7) Dán 12:1; Jóel 1:15; Ám 5:18; Hab 3:16; Sof 1:15 | 8) Ez 34:27; Zak 12:7 | 9) Ézs 55:4; Jer 23:5; Ez 34:23-24; Hós 3:5 | 10) Ézs 11:12; 41:13-14; 43:5; 44:1-2 | 11) Jer 4:27; 10:24; 46:28; Hós 11:9; Ám 9:8 | 12-13) Ézs 1:6 | 12) Jer 8:22; 14:19; 15:18; Hós 5:13 | 13) Jer 46:11; Náh 3:19 | 14) Jób 13:24; 30:21; Jer 5:6; Abd 1:7 | 15) Jer 15:18 | 16) Ézs 33:1 | 17) Ézs 58:8; Hós 6:1; 11:3

556 Rémült lármát hallottunk: esetleg: rémitő hangot hallottunk.

557 Feltámasztok: vagy: felkeltek; felemelek.

558 Nem gyógyul: vagy: gyógyíthatatlan (a 15. versben is).

¹⁸ Ezt mondta az ÚR: Fordítok Jákob lakhelyének⁵⁵⁹ sorsán, könyörülök az otthonán; a város épül a törmelékhalmon, és a palota a szokott helyére kerül.⁵⁶⁰ ¹⁹ Hálaadás⁵⁶¹ és vidámság⁵⁶² hallatszik onnan; megsokasítom őket, és nem kevesbednek; tekintélyessé⁵⁶³ teszem őket, nem jelentéktelenné. ²⁰ Annyi gyerekük lesz,⁵⁶⁴ mint hajdanában, és mint közösség⁵⁶⁵ megmarad előttem. És mindenkit elszámoltatok, aki zsarnokoskodik velük! ²¹ Vezetőjük közülük kerül ki, uralkodójuk egy lesz közülük. Őt én fogom a közelembé vonzani, és így ér el engem, mert magától kinek jutna eszébe,⁵⁶⁶ hogy a közelembé kerüljön? – így szólt az ÚR. – ²² Népem lesztek, én pedig az Istenetek leszek. ²³ Az lesz, hogy az ÚR szélvihara – a haragja – kiárad, s mint forgószelel kavargó a bűnösök feje fölött. ²⁴ Nem csillapodik⁵⁶⁷ az ÚR haragja, amíg teljesen meg nem valósítja, amit szíve szerint eltervezett. Ezt az utolsó napokban értitek majd meg!

31¹ Akkoriban majd – így szólt az ÚR – Istenévé leszek minden izraeli családnak, ők pedig az én népemé lesznek.² Így mondta az ÚR: A pusztában kegyelmet talál a nép, amely túléli a fegyvert. Egyre inkább lecsillapítja őt Izrael...⁵⁶⁸

³ A messzeségből megjelent nekem az ÚR: „Örök szeretettel szerettelek, azért vonzotlak téged – kegyelemből.⁵⁶⁹ ⁴ Még felépítelek téged, és felépülsz, Izrael, te szűzlány; még felveszed az ékszereidet, a csörgődobodat, és vidám körtáncot jársz! ⁵ Fogsz te még szőlőket ültetni a somróni hegyeken, s az ültetők fogják fogyasztani⁵⁷⁰ is. ⁶ Mert lesz egy olyan nap, amikor örök hívogatnak⁵⁷¹ Efraim hegyein: Gyerünk, menjünk fel a Cionra az ÚR-hoz, a mi Istenünkhöz! ⁷ Mert így mondta az ÚR: Rivalgjatok örömetökben Jákobnak, ujjongjatok az első számú nemzetben!⁵⁷² Halljátok a dicsőítést: „Szabadítsd meg, Urunk, a népedet, ami Izraelből megmaradt!”⁸ Az lesz, hogy elhozom őket az északi országból,⁵⁷³

18) Jer 31:4,23-24; Ám 9:14; Zak 14:10 | 19) Zsolt 126:1-2; Zak 2:8 | 20) Jer 31:17; Zak 8:5; 10:4 | 22) 3Móz 26:12; Jer 7:23; 24:7 | 23-24) Jer 23:19-20 | 24) Jer 4:28; 23:20 | 31. fejezet: | 1-34) Mt 26:28 | 1) Jer 30:22 | 2-3) Hós 11:4 | 2) 2Móz 33:14; 4Móz 14:20 | 3) 5Móz 4:37 | 4) Jer 1:10; 30:18 | 5) Jer 50:19; Ám 9:14; Abd 1:19 | 6) Jer 50:4-5; Mik 4:2 | 7) 5Móz 28:13; Zsolt 28:9; Ézs 35:10 | 8) 5Móz 30:4; Jer 3:18; 23:8; Ez 34:12-13; Mik 4:6

559 *Lakhelyének*: szó szerint: *sátrainak*.

560 *A szokott helyére kerül*: vagy: *megmarad az ítéletével szemben*. *Szokott*: vagy: *jogos*.

561 *Hálaadás*: esetleg: *háladal*.

562 *Vidámság*: vagy: *játék*; *nevetés*.

563 *Tekintélyessé*: vagy: *dicsőségessé*; *becsessé*.

564 *Annyi gyereke lesz*: vagy: *gyerekei olyanok lesznek*.

565 *Mint közösség*: vagy: *közössége*; *gyűlése*; *tanácsa*.

566 *Kinek jutna eszébe*: szó szerint: *ki adná arra a szívét*; vagy: *ki venné a szívére*.

567 *Nem csillapodik*: szó szerint: *nem tér vissza*.

568 *Egyre inkább lecsillapítja őt Izrael*: vagy: *afelé tart Izrael, hogy lecsillapítsa őt*.

569 „Azért vonzotlak téged – kegyelemből”; vagy: *azért osztottam meg veled a kegyelmemet*: vagy: *azért hosszabbítottam meg veled szemben a kegyelmemet*; *azért terjesztettem ki rád a kegyelmemet*; esetleg: *azért tartós a kegyelmem rajtad*. *Kegyelem*: vagy: *hűség*; *jóindulat*.

570 *Fogyasztani*: vagy: *feldolgozni*.

571 *Örök hívogatnak*: vagy: *örök kiáltják*.

572 *Az első számú nemzetben*: szó szerint: *a nemzetek fejében*; *vezetőjében*.

573 *Az északi országból*: vagy: *észak földjéről*.

s összegyűjtöm őket a föld legtávolabbi szegletéből; lesz köztük vak és sánta, terhes, sőt vajúdó nő is: nagy csapatban térnek vissza ide.⁹ Sírva imádkoznak, ahogy hozom őket, és én folyóvizetekhez vezetem őket zökkenőmentes úton, amelyen nem botlanak meg, mert apja lettem Izraelnek, és Efraim az elsőszülöttem.¹⁰ Halljátok meg az ÚR beszédét, ti nemzetek, és adjátok át a távoli szigeteken is: aki szétszórja Izraelt, az össze is gyűjti, és úgy őrzi, mint pásztor a nyáját.¹¹ Mert az ÚR kiváltotta Jákobot, kivásárolta az erősebb hatalmából.¹² Eljönnek majd, és ott rivalganak Cion magaslatán, tolonganak az ÚR javaiért: a gabonáért, az újborért és az olívaolajért, a juhokért és a marhákért. Olyan lesz a lelkük,⁵⁷⁴ mint az öntözött kert, már nem sorvadoznak⁵⁷⁵ tovább.¹³ Akkor örömmel járják majd a körtáncot a lányok, együtt a fiúkkal és az öregekkel. Gyászukat örömmre fordítom, megvigasztalom, sőt örömmre fakasztom őket a gyötrelmeik⁵⁷⁶ után.¹⁴ A papok lelkét pedig olyanná teszem, mintha hájjal kenetnék,⁵⁷⁷ s a népem megelégszik a javaimmal – így szólt az ÚR.

¹⁵ Ezt mondta az ÚR: Rámában zokogás hallatszik és keserves sírás: Ráhel siratja a fiait, képtelen megvigasztalódni a fiai miatt, mert már nincsenek.¹⁶ Így mondta az ÚR: Hagyd abba a sírást, tartsd vissza a könnyeidet! Mert kijár a bér a munkáért – így szólt az ÚR –, és visszatérnek az ellenség földjéről!¹⁷ Van miért reménykedned a jövődben – így szólt az ÚR –, visszatérnek a fiaid a saját vidékükre!

¹⁸ Tisztán hallottam, hogyan emésztí magát Efraim: „Megfegyelmeztél, mint egy tanulatlan borjút, és okultam belőle. Téríts vissza engem, hogy visszatérjek,⁵⁷⁸ mert te vagy az ÚR, az én Istenem!¹⁹ Mert miután visszatérek, megbánásra jutok, s miután magamba szálllok,⁵⁷⁹ a combomat verve szégyenkezem, megalázom magam, mert rám nehezedik⁵⁸⁰ a gyalázatos fiatalkorom.”²⁰ Ugye, hogy drága fiam az Efraim? Ugye, hogy kedvenc gyerekem? Mert valahányszor rászólok, máris feltolulnak bennem az emlékek, legbelül megindít, muszáj irgalmaznom neki... – így mondta az ÚR!

²¹ Állíts magadnak útjelzőket, tégy ki jelzőtáblákat, készülj az útra, az útra, amelyen már jártál! Fordulj meg, Izrael, te szűzlány, gyere vissza ide, a városaidba!²² Meddig csavarogsz, te hűtlen lány? Bizony új dolgot teremt az ÚR a földön: nő fordul meg a férfi után!⁵⁸¹

²³ Így mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Újra használatos lesz ez a mondás Júda országában és városaiban, amikor megfordítom a sorsukat: „Áldjon meg az ÚR, az igaz-

9) 2Móz 4:22; Ézs 63:13; Jer 3:4; 2Kor 6:18 | 10) Ézs 40:11; Jer 23:4; 50:19; Ez 34:12; Mík 2:12 | 11) Zsolt 142:7 | 12) Ézs 58:11; Hós 2:21; Jóel 2:19 | 13) Zsolt 30:12; Zak 8:5 | 15) 1Móz 35:18; 37:35; Józs 18:25; Mt 2:18 | 17) Jer 30:20 | 18) JSir 5:21 | 19) 5Móz 30:2-3; Ézs 54:4; Ez 21:12; 36:31 | 20) Ézs 5:7; 49:15; 55:7; 63:15; Hós 11:8-9 | 21-22) Jer 3:12 | 21) Préd 12:13 | 23-24) Jer 30:18 | 23) Zsolt 48:2; Ézs 1:26; Zak 8:3

574 Lelkük: vagy: életük (a 14. vers is).

575 Sorvadoznak: vagy: hervadoznak; gyengélkednek; elbágyadnak.

576 Gyötrelmeik: vagy: bánatuk.

577 A papok lelkét pedig olyanná teszem, mintha hájjal kenetnék: szó szerint: a papok lelkét pedig hájjal/zsírral öntözöm.

578 Hogy visszatérjek: vagy: és visszatérek.

579 Magamba szálllok: vagy: önismeretre jutok; szó szerint: ismertté válok.

580 Rám nehezedik: szó szerint: felveszem; felemelem.

581 Nő fordul meg a férfi után: vagy: nő kerülgeti a férfit.

ság lakóhelye, a szent hegy!”²⁴ Ott laknak majd Júda és az összes városa, együtt a földművesek és a nomád állattartók.²⁵ Mert megöntözöm a fáradt lelket, és minden elsorvadt lelket megtöltök. (²⁶ Erre felébredtem, és azt tapasztaltam, hogy jól esett az alvás.)

²⁷ Eljönnek azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor bevetem Izrael házát és Júda házát embermaggal és állatmaggal.²⁸ És amilyen gondosan⁵⁸² gyomláltam és irtottam, romboltam és pusztítottam őket, és katasztrófát hoztam rájuk, ugyanolyan gondosan felépítem és elültetem őket – így szólt az ÚR. –²⁹ Ez a mondás akkoriban már nem lesz használatos: „Az apák ettek éretlen szőlőt, és a fiaknak csikorog⁵⁸³ a foguk!”,³⁰ hanem mindenki a saját bűne miatt hal meg; minden embernek, aki éretlen szőlőt eszik, a saját foga csikorog amiatt!

³¹ Eljönnek azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor Izrael háznépével és Júda háznépével új szövetséget kötök.³² Nem olyan szövetséget, amelyet az apáikkal kötöttem, amikor megfogtam a kezüket, hogy kivezessek őket Egyiptomból, amit ők megszegtek (a szövetségemet), amiért én az uruk lettem⁵⁸⁴ – így szólt az ÚR –,³³ hanem ez lesz az a szövetség, amelyet Izrael házával fogok kötni, miután letelik az az idő – így szólt az ÚR –: beléjük adom a tanításomat,⁵⁸⁵ a szívükre írom fel! Én az Istenükké leszek, ők pedig népemmel lesznek.³⁴ És már nem tanítják így egymást, sem barátok, sem testvérek: „ismerjétek meg az URat!”, mert mindenki, apraja-nagyja ismer majd engem – így szólt az ÚR –, mert megbocsátom a bűnüket, és a vétkeikre már nem is emlékszem.³⁵ Így mondta az ÚR, aki azért adta a napot, hogy világítson nappal, s a hold és a csillagok törvényszerűségeit, hogy világítsanak éjjel, aki úgy ringatja a tengert, hogy az zúgva hullámszik (Seregek URa a neve):³⁶ hogyha ezek a törvényszerűségek eltűnhetnek előlem – így szólt az ÚR –, akkor az is meglehet, hogy Izrael utódjai ne legyenek előttem állandó jelleggel, mint nemzet.³⁷ Így mondta az ÚR: Ha sikerül lemérni az eget odafent, és feltárni a föld alapjait odalent, akkor majd én is elvethetem Izrael összes utódját mindazért, amit tettek – így szólt az ÚR. –³⁸ Eljönnek majd azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor az ÚR-nak felépül a város, a Hananeél-toronytól a Sarok-kapuig,³⁹ sőt – azzal szemközt – még elhúzzák a mérőzsinórt a Gáreb-dombig, onnan Góa irányába kanyarodva.⁴⁰ Sőt még az egész Holtak és Hamvak völgye,⁵⁸⁶ valamint a Kidron-patakig és (kelet felé) a Ló-kapunál lévő sarokbástyaig húzódó egész mezőség az ÚRnak lesz szentelve. Nem lesz soha többé feldúlva, sem lerombolva, amíg világ a világ.

25) Mt 11:28 | 26) Zak 4:1 | 27) Ez 36:9-11; Hós 2:21 | 28) Jer 1:10; Jer 18:9; 32:41; 42:10 | 29) Ez 18:2; Ám 9:14; Zak 8:14 | 30) 5Móz 24:16 | 31-32) Jer 11:10 | 31-34) Ézs 11:9; 55:3; 59:21; Mk 14:24; Lk 22:20; Róm 11:27; 1Kor 11:25; Zsid 8:8-12 | 31) Jer 32:40; Ez 37:26; 2Kor 3:4; Zsid 9:15 | 32) 2Móz 19:1-4; 24:8; 32:7-8; 5Móz 5:3 | 33-34) Ézs 54:13; Jer 24:7; Jn 6:45; 1Tessz 4:9; Zsid 10:16-17 | 33) Jer 11:4; Róm 2:15; 2Kor 3:1 | 34) Ézs 43:25; Jer 16:21; Hós 2:19; Mik 7:19; Mt 23:8; Csel 10:43 | 35-36) Jer 33:25 | 35) 1Móz 1:16; Zsolt 136:7-9; Ézs 45:7; 51:15; Jer 5:22 | 36) Zsolt 89:37-38; Jer 33:20-22 | 37) Róm 11:1 | 38-40) Ézs 54:3 | 38) Neh 3:1; Jer 30:18; Zak 14:10 | 40) 2Sám 15:23; Jer 7:31-32; Jn 18:1

582 *Gondosan*: az itt szereplő kétjelentésű szó a „gondoskodik”, „ügyl rá” ige mellett a „mandulaág” főnevet is jelenti, amely Jeremiás legelső látomásában szerepelt (ld. 1:11).

583 *Csikorog*: vagy: *csorbul ki*; esetleg: *lazul ki* (a következő versben is). A tiltott/helytelen étel és a bűn képzettársítása, valamint a fogcsikorgatás mint a bűnhődés jele egyaránt végigvonul a Szentírásan, az Édenkertől Jézus példázataig.

584 *Erre én az uruk lettem*: vagy: *pedig én az uruk voltam*. *Uruk*: vagy: *férjük*.

585 *Tanításomat*: vagy: *Törámat*.

586 *Holtak és Hamvak völgye*: feltehetően a Hinnom-völgy.

32¹ Jeremiás ezt a beszédet Cidkijáhu júdai király tizedik évében, vagyis Nebukadneccár tizennyolcadik évében kapta az ÚRtól.^{587 2} Ekkorra a babilóniai király se-rege már körülzárta Jeruzsálemet, Jeremiás prófétát pedig fogva tartották a júdai királyi palotához tartozó őrház udvarán.³ Cidkijáhu júdai király ugyanis elfogatta, és így vallata: Mit prófétálgatsz ilyeneket: „Azt mondta az ÚR: Én átadom ezt a várost a babilóniai király kezébe, hogy elfoglalja”?⁴ „Cidkijáhu júdai király sem menekül a káldok elől, hanem biztosan a babilóniai király kezébe kerül: személyesen beszélnek egymással, amikor elé állítják,⁵ és Babilóniába viszi Cidkijáhut, aki ott is marad, amíg elszámoltatom”? „Így szólt az ÚR: Harcolhattok a káldokkal, de győzni nem győzhettek...”?

⁶ Jeremiás erre így felelt: Ezt mondta nekem az ÚR:⁷ Sallum nagybátyád fia, Hanameél meglátogat majd téged, és ezt mondja: „Vedd meg az anatóti földemet, mert te vagy a jogosult a vásárlásra!”^{588 8} Úgy is lett, ahogy az ÚR megmondta: meglátogatott engem Hanameél unokatestvérem az őrházudvarban, és ezt mondta: „Vedd meg a Benjámin területén lévő anatóti földemet, mert te vagy a jogosult a tulajdonra és a vásárlásra – szóval vedd meg!” Én pedig, tudva, hogy ez az ÚR beszéde,⁹ megvettem Hanameél unokatestvéremtől azt az anatóti földet, és leszámoltam⁵⁸⁹ neki a pénzt, tizenhét ezüstsékelt –¹⁰ vagyis iratba foglaltam, majd lepecsételtem, letanúztattam, és azután mértem ki az ezüstöt mérlegem.¹¹ Aztán fogtam az adásvételi iratot – az előírással módton pecséttel lezárt példányát és a nyitott példányát is –,¹² és odaadtam Bárukknak, Nérija fiának,⁵⁹⁰ Mahszéja unokájának az unokatestvérem, Hanameél láttára, valamint a tekerceset aláíró tanúk és az őrség udvarán üldögélő júdaiak láttára.¹³ És mindezek füle hallatára⁵⁹¹ ezt az utasítást adtam Bárukknak:¹⁴ Így szól a Seregek URa, Izrael Istene: Fogd ezeket az iratokat, az adásvételi irat pecséttel lezárt és nyitott példányát is, és tedd azokat egy cserépedénybe, hogy hosszú idő múlva is meglegyenek!¹⁵ Mert ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Fognak még házakat, földeket és szőlőket venni ebben az országban!

¹⁶ Aztán, miután odaadtam az adásvételi szerződést Bárukknak, Nérija fiának, így imádkoztam az ÚRhoz:¹⁷ Ó, URam, Istenem, te alkottad az eget és a földet nagy erőddel és kinyújtott karoddal, senki sem csodálatosabb nálad!¹⁸ Kegyelmet gyakorolsz ezer nemzedékkel,⁵⁹² de az apák bűnéért is megfizetsz, utánuk, a fiaiknak,⁵⁹³ nagy Isten,

32. fejezet: | 1-2) 2Kir 25:1-2 | 2) Neh 3:25; Jer 33:1; 37:4,21 | 3-5) Jer 34:2-3; 39:5-7 | 3) Jer 21:7; 38:3 | 4) 2Kir 25:6-7; Jer 34:21; 38:18,23; 52:9 | 5) Jer 39:7; Ez 12:13 | 6-9) 3Móz 25:24-25; Ruth 4:3-4; Mt 27:9 | 7-9) Jer 1:1 | 8-11) Zak 11:13 | 9) 1Móz 23:16; Ruth 4:9; Jer 37:12 | 12) Jer 36:4; 43:3; 45:1; 51:59 | 14) Jel 5:1 | 17) 2Kir 19:15; Zsolt 102:26; Mt 19:26 | 18) 2Móz 20:5; 34:7; 5Móz 5:10; Ézs 65:6; Jer 10:16

587 *Nebukadneccár*: ld. a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban. *Cidkijáhu*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

588 *Kivásárlására*: vagy: *megváltására*.

589 *Leszámoltam*: vagy: [súlyra] *kimértem*; *lemértem*.

590 *Bárukknak, Nérija fiának*: ld. a „Pecsétek Jeremiás korából” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

591 *Füle hallatára*: szó szerint, hebraizmus: *szeme láttára*.

592 *Ezer nemzedékkel*: szó szerint: *ezrekkel*.

593 *A fiaiknak*: szó szerint: *a fiaik ölébe* (feltehetően amikor terménnyel fizettek, a munkások ölébe, vékájába, vagy kötényébe mérték ki a fizetségüket).

harcos, akinek Seregek URa a neve!¹⁹ Hatalmas a belátásod,⁵⁹⁴ és óriási, ahogy cselekszel, amikor az emberek minden útját megfigyeled,⁵⁹⁵ és megfizetsz minden egyes embernek aszerint, hogy milyenek az útjai, és milyen a tetteinek gyümölcse.²⁰ Ahogy mindmáig jeleket és csodákat tettél Egyiptomban és Izraelben és az emberek közt,⁵⁹⁶ s így tettél szert erre a mai hírnevedre:⁵⁹⁷ ²¹ kihoztad a népedet, Izraelt Egyiptomból jelekkel és csodákkal, erős kézzel és kinyújtott karral, óriási félelmet keltve,²² s nekik adtad ezt az országot, ahogy megesküdtél az apáiknak, hogy egy tejjel-mézszel folyó országot adsz nekik.²³ Ők idejöttek, és átvették, de nem hallgattak a hangodra, a tanításodat nem követték,⁵⁹⁸ s azt, amit parancsba adtál nekik, nem tették meg. Ezért idézted elő ezt az egész katasztrófát ellenük:²⁴ tessék, közelednek már a város elfoglalására szánt rámpák,⁵⁹⁹ sőt – látva a fegyvereket, az éhínséget és a járványt – a város már az ellene harcoló káldok kezébe is került... Amit megmondtál, meg is lett – ahogy te is látod.²⁵ Te ezt mondtad nekem, URam, Istenem: „Vegyél magadnak földet pénzen,⁶⁰⁰ és tanúztasd is le!” – aztán a város a káldok kezébe került!

²⁶ Erre ezt a választ kapta Jeremiás az ÚRtól:²⁷ Nézd, én vagyok az ÚR, minden élőlény⁶⁰¹ Istene. Szerinted bármi is lehetetlen számomra?²⁸ Ezért ezt mondja az ÚR: Én tényleg átadom ezt a várost a káldok kezébe és Nebukadnecár babilóniai király kezébe, és el is foglalja.²⁹ Ideérnek a káldok, akik háborúznak e város ellen, és felgyújtják a várost, és felégetik, azokat a házakat is, amelyek tetején a Baálnak füstöltek, és más isteneknek öntöttek ki italáldozatokat, hogy engem megharagítsanak.³⁰ Mert az izraeliek és a júdaiak olyat tettek, amit hitványságnak tekintek, fiatalkoruktól fogva, hiszen az izraeliek a kezük műveivel haragítottak meg engem – így szólt az ÚR. – ³¹ Mert ez a város a megépülése óta mindmáig annyit bosszantott, sőt provokált, hogy leválasztom magamról,⁶⁰² ³² az izraeliek és a júdaiak minden hitványsága miatt, amit azért követtek el, hogy megharagítsanak, ők és a királyaik, főembereik, papjaik és a prófétáik – a júdaiak és a jeruzsálemiek.³³ Mert a hátukat mutatták, nem az arcukat,⁶⁰³ pedig tanítottam őket, időben tanítottam, de nem hallgatnak meg, nem fogadják el a korrekciót.³⁴ Sőt ocsmányságaikat⁶⁰⁴ abban a házban állították fel, amely az én nevemet viseli, hogy be-

19) Jób 34:21; Péld 5:21; Jer 16:17; 21:14; Dán 2:20 | 20) 2Móz 9:16; 14:20 | 21) 2Móz 6:6; 5Móz 26:8; 2Sám 7:23; 1Krn 17:21 | 22) 2Móz 3:8 | 23) Neh 9:26; Dán 9:14 | 24) Jer 6:6; 7:10,30 | 27) 4Móz 16:22; Zak 8:6 | 28-29) Jer 21:10 | 28) 2Krn 36:17; Jer 22:25 | 29) 2Kir 23:12; Jer 19:13; 34:2; 37:8-9; 52:13 | 31) 2Kir 23:27 | 32) Dán 9:8 | 33) 2Krn 36:15-16; Jer 2:27; Ez 8:16 | 34) 2Kir 21:4-5,7; Jer 7:30

594 *Belátásod*: vagy: *tanácsod*; *terved*.

595 *Az emberek minden útját megfigyeled*: szó szerint: *szemed nyitva van az emberek minden útja fölött*.

596 *Az emberek közt*: vagy: *az emberekben*.

597 *Hírnevedre*: szó szerint: *nevedre*.

598 *A tanításodat nem követték*: szó szerint: *a tanításodban nem jártak*. *A tanításodat*: vagy: *a Töradat*.

599 *Közelednek már a város elfoglalására szánt rámpák*: esetleg: *magasodnak már a város körül a töltések, hogy elfoglalják*.

600 *Pénzen*: vagy: *ezüstön*.

601 *Élőlény*: szó szerint: *test*.

602 *Leválasztom magamról*: vagy: *elvetem magamtól*.

603 *A hátukat mutatták...*: ld. a 2:27-hez fűzött jegyzetet.

604 *Ocsmányságaikat*: értsd: *bálványaikat*.

mocskolják!³⁵ És felépítették Baál áldozódombjait a Ben-Hinnom-völgyben, hogy tűzre vessék fiaikat és lányait, amit én nem parancsoltam, még eszembe se jutott,⁶⁰⁵ hogy ilyen undorító módon bűnbe lehet vinni Júdát.³⁶ Ezért most így szól az ÚR, Izrael Istene ehhez a városhoz, amelyről ti azt mondjátok, hogy már a babilóniai király kezébe került, tekintettel a fegyverekre, az éhínségre és a járványra:³⁷ Tudjátok meg, hogy összegyűjtöm őket mindazokból az országokból, amelyekbe szenvedélyes haraggal, óriási indulattal szétszórtam őket, és visszahozom őket erre a helyre, és biztonságban letelepítem őket.³⁸ Népeimmé lesznek, én pedig az Istenükké leszek;³⁹ és egy szívet és egy utat adok nekik, hogy mindenkor féljenek engem a saját maguk és az utódjaik javára.⁴⁰ Örökkévaló szövetséget kötök velük: mindig mögöttük állok, és a javukat keresem, a szívüket pedig istenfélővé teszem, nehogy eltávolodjanak tőlem.⁴¹ Örülök nekik, szívvel-lélekkel csak a javukat keresem, hogy elültessem őket ebben az országban.⁴² Mert így mondta az ÚR: Ahogyan elhoztam erre a népre ezt a hatalmas katasztrófát, ugyanúgy elhozom rájuk mindazt a jót, amit mondok felőlük.⁴³ Mert vevőre talál még az a föld ebben az országban, amelyről azt mondjátok, hogy le lett tarolva, sem ember, sem állat nem él meg rajta, s a káldok kezébe került.⁴⁴ Földeket adnak-vesznek pénzen,⁶⁰⁶ amit lepecsételt és letanúzott iratba foglalnak Benjámin területén, Jeruzsálem környékén és Júda városaiban; a hegyvidék, a tengermenti alföld és a Délvidék⁶⁰⁷ városaiban, mert megfordítom a sorsukat – így szólt az ÚR.

33¹ Ezt a beszédet kapta Jeremiás az ÚRtól második alkalommal az idő alatt, amikor fogva tartották az őrházudvarban.

² Ezt mondja az ÚR, aki cselekszik, az ÚR, aki azért tervez, hogy el is végezze,⁶⁰⁸ akinek az ÚR a neve:³ Kíálts hozzá, és én válaszolok neked! Hatalmas és elrejtett⁶⁰⁹ dolgokat mondok el neked, amikről nem tudsz!⁶¹⁰ ⁴ Mert ezt mondja az ÚR, Izrael Istene ennek a városnak a házairól, köztük a júdai királyok házairól, amelyeket leromboltak a sáncok és fegyverek ellenében,⁶¹¹ ⁵ mert kellett a káldok elleni harchoz, miközben elborítják azokat az emberi tetemek (azoké, akikre szenvedélyes haragomban lesújtottam, amikor elrejtettem az arcomat ez elől a város elől a sok hitványság miatt): ⁶ Majd én elhozom számára a felépülést és a gyógyulást, és meggyógyítom őket, és felfedem előttük, milyen,

35) 3Móz 18:21; 2Kir 23:10; Zsolt 106:37-38; Jer 19:5 | 37) 5Móz 30:3; Ézs 11:11; Jer 23:3; Ez 34:28 | 38) 2Kor 6:16 | 39) Ez 11:19; 18:30-31 | 40) Ézs 61:8; Jer 24:7; 2Kor 3:4 | 41) 5Móz 6:5; 28:63; 30:9; Ézs 62:4; Jer 31:28; Ám 9:15 | 43) Jer 33:10 | 44) Jer 30:3; Ám 9:14 | 33.fejezet: | 1) Jer 32:2; 37:21; 38:28 | 2) 2Móz 3:15; 15:3 | 3) Jer 23:35; 45:5; Dán 2:18 | 4) Ézs 22:10; Ez 4:2 | 6) Jer 3:22

605 *Eszembe se jutott:* ld. a 7:31-hez fűzött jegyzetet.

606 *Pénzen:* vagy: ezüstön.

607 *Délvidék:* vagy: a Negev.

608 *Aki cselekszik, az ÚR, aki azért tervez, hogy el is végezze:* szó szerint: *aki megcselekszi azt, az ÚR, aki azért tervezi azt, hogy el is végezze azt;* a tárgyi névmásokat több fordítás – értelmezve, kiegészítve – a Földre vonatkoztatja: *aki elkészíti a Földet stb.*

609 *Elrejtett:* vagy: elzárt; esetleg: bevehetetlen; megközelíthetetlen; megfoghatatlan.

610 *Amikről nem tudsz:* vagy: amikről nem tudtál.

611 *Hogy sáncok – fegyverek – legyenek:* vagy: sáncnak és fegyvernek.

amikor teljes a béke és az igazság;^{612 7} és megfordítom Júda sorsát és Izrael sorsát; felépítem őket, mint legelőszőr;⁸ és megtisztítom őket minden bűnűktől, amelyekkel vétkeztek ellenem; és megbocsátom minden bűnüket, amelyekkel vétkeztek, amikor ellenem lázadtak.⁹ Úgyhogy hírnevet, örömet, elismerést és tiszteletet hoz számomra a föld minden népe előtt, amikor hallják, milyen jól bánok az itteniekkel; sőt reszketnek a félelemtől, amikor látják mindazokat a javakat és a teljes békét, amit adok nekik.¹⁰ Ezt mondja az ÚR: Ezen a helyen, amelyet ember és állat híján kihaltak neveztek – Júda városaiban és Jeruzsálem elhagyatott utcáin, ahol se ember, se lakos, még állat sincs –, hallatszani fog még¹¹ a hangos vidámság és jókedv, a hangoskodó vőlegény és menyasszony, s azok kiáltása, akik hálaáldozatot visznek az ÚR Házába: „Dicsőítsétek a Seregek URát, mert jó az ÚR, mert örökkévaló a kegyelme!” Mert fordítok az ország sorsán, mint legelőszőr!⁶¹³ – ezt mondta az ÚR.¹² Ezt mondta a Seregek URa: Ezen a helyen, amely ember és állat híján már kihalt – és minden városánál – nyájukat pihentető pásztorok vernek tanyát.¹³ A hegyvidéki városokban, a tengermenti alföld városaiban és a Délvidék városaiban, Benjámin területén, Jeruzsálem környékén és a júdai városokban is átmennek a juhok a számlálók keze alatt – ezt mondja az ÚR.¹⁴ Tudd meg, hogy eljönnek azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor valóra váltom az Izrael és Júda háznépének adott ígéretemet.⁶¹⁴¹⁵ azokban a napokban Dávidnak igaz sarjat támasztok,⁶¹⁵ aki jogszerűen és igazságosan igazgatja az országot.¹⁶ Azokban a napokban megszabadul Júda, és biztonságban lesz Jeruzsálem is, amelyet így neveznek: „Igazságunk az ÚR”.¹⁷ Mert így mondta az ÚR: Izrael háznépének trónszékén mindig lesz⁶¹⁶ Dávidnak utódja!^{617 18} És a lévita papok közül is mindig lesz majd előttem valaki, aki minden nap égőáldozatot hoz, gabonaáldozatot füstölögtet, és vágóáldozatot mutat be.

¹⁹ Ezt a beszédet is kapta Jeremiás az ÚRtól:²⁰ Így mondja az ÚR: Ha érvényteleníthetitek a nappalra vonatkozó szövetségemet és az éjszakára vonatkozó szövetségemet, úgy, hogy ne legyen nappal és éjszaka, amikor esedékes,²¹ akkor érvénytelenné válhat a szolgálammal, Dáviddal – és az engem szolgáló lévita papokkal – kötött szövetségem is, úgy, hogy nem lesz fia, aki a trónszékén uralkodik.²² Amennyire megszámlálhatatlan az égi sereg és mérhetetlen a tengerparti homok, annyira megsokasítom a szolgálám, Dávid utódjait és az engem szolgáló lévítákat!

7) Jer 30:3; 24:6; 32:44 | 8) Ézs 1:18; Jer 50:20; Ez 37:23; Mik 7:18 | 9) Ézs 64:2; Jer 13:11 | 10) Jer 32:43 | 11) 3Móz 7:12; 2Krn 5:13; Zsolt 100:4-5; 136:1 | 12) Ézs 65:10 | 13) 3Móz 27:32; Jer 17:26; Abd 1:20 | 14-17) Jer 23:5 | 14-15) Jn 1:46 | 15) Zsolt 72:2; Zak 3:8 | 16) Ézs 32:18; 45:24; Jer 23:6; Zak 14:11 | 17) 2Sám 7:13; 1Kir 2:4; 9:5; Zsolt 89:30-37 | 18) 5Móz 18:1 | 20-22) Jer 31:36 | 20) 1Móz 8:22 | 21) 2Krn 7:18; Zsolt 89:34 | 22) 1Móz 15:5

612 *Megmutatom nekik, milyen, amikor teljes a béke és az igazság:* szó szerint: *megmutatom nekik a béke és az igazság teljességét (vagy: bőségét; kincsét).*

613 *Mint legelőszőr:* minden bizonnyal értsd: *az Egyiptomból való szabaduláskor.*

614 *Ígéretemet:* szó szerint: *jó beszédemet.*

615 *Dávidnak igaz sarjat támasztok:* ld. a 23:5-höz fűzött jegyzeteket.

616 *Mindig lesz:* szó szerint: *nem vágatik ki; nem szűnik meg (a következő versben is).*

617 *Utódja;* szó szerint: *valakije.*

²³ Ezt is mondta Jeremiásnak az ÚR: ²⁴ Nem tűnt fel neked, miket beszél ez a nép? „Két nemzetséget is választott az ÚR, aztán megalégtelte⁶¹⁸ őket!” A népemet pedig annyira lenézik, hogy előttük az már nem is nemzet. ²⁵ Ezt mondja az ÚR: Ha a nappalra és az éjszakára vonatkozó szövetségem semmis, és nem én szabom meg az égi és földi törvényeket, ²⁶ akkor Jákob és a szolgám, Dávid utódjait is megalégelem, és nem az ő utódjai közül választok uralkodókat Ábrahám, Izsák és Jákob utódjai fölé. De én megfordítom a sorsukat, és megkegyelmezek nekik!

34 ¹ Ezt a beszédet akkor kapta Jeremiás az ÚRtól, amikor Nebukadneccár babilóniai király és annak egész hadserege, valamint a hatalma alá tartozó terület minden királysága és népe ostromolta Jeruzsálemet és más városokat.⁶¹⁹

² Ezt mondta az ÚR, Izrael Istene: Menj, és mondd ezt meg Cidkijáhu júdai királynak: Így szól az ÚR: Tudd meg, hogy átadom ezt a várost a babilóniai király kezébe, aki felégeti.⁶²⁰ ³ Te sem menekülsz a kezéből, biztos lehetsz benne: elfognak, és átadnak neki. Szemtől szemben fogsz állni a babilóniai királlyal, személyesen beszél veled, és mész Babilóniába! ⁴ Mindenesetre halld meg az ÚR beszédét, Cidkijáhu júdai király! Ezt mondta rólad az ÚR: Nem fegyvertől halsz meg! ⁵ Békében halsz meg, és amilyen máglyát gyújtottak apáid az előtted élt korábbi királyok emlékére, olyat gyújtanak neked is, és ugyanúgy siratnak majd, hogy „Szegény őfelsége!” Én megmondtam! – így szólt az ÚR.

⁶ Át is adta mindezeket Jeremiás próféta Cidkijáhu júdai királynak Jeruzsálemben, ⁷ amikor a babilóniai király hadserege ostromolta Jeruzsálemet és Júda még megmaradt városait, Lákist és Azékát (mert Júda városai közül ekkor már csak az erődvárosok álltak).⁶²¹

⁸ Ezt a beszédet azután kapta Jeremiás az ÚRtól, hogy Cidkijáhu király megállapodást⁶²² kötött Jeruzsálem egész népével az adórszolgák felszabadításáról,⁶²³ ⁹ vagyis arról, hogy mindenki bocsássa szabadon a zsidó rabszolgáit és rabszolganőit, és ne tartsa rabszolgasorban egyik júdai sem a másikat. ¹⁰ Mert hallgattak rá a főemberek mind, s az egész nép, és belementek a megállapodásba, hogy mindenki bocsássa szabadon a rabszolgáit és rabszolganőit, s ne tartsa őket rabszolgasorban. Hallgattak rá, és elbocsá-

24) Ez 37:22 | 25) Zsolt 74:16-17; Jer 31:35-36 | 34. fejezet: | 1) 2Kir 25:1 | 2-3) Jer 32:3-5 | 2) 2Krn 36:11; Jer 21:10; 32:29; 37:8; Ám 2:5 | 3) 2Kir 25:7; Jer 21:7; 38:18 | 4) Jer 52:11 | 5) 2Krn 16:14; 21:19 | 7) Józ 10:3,10; 2Kir 18:14; 2Krn 11:9 | 8-11) Ézs 58:6 | 8-14) 3Móz 25:39-46 | 8) 2Móz 21:2; 3Móz 25:10; 2Kir 11:17

618 *Megalégtelte*: vagy: *lelelejtette*; *kidobta*; vagy: *elvetette*, *megvetette*; köznyelvi kifejezéssel: *leírta* (a 26. versben is).

619 *Nebukadneccár babilóniai király*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

620 *Cidkijáhu*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

621 *Lákist és Azékát*: ld. a „Lákisi cseréplevelek” bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

622 *Megállapodást*: vagy: *szövetséget*.

623 *Az adórszolgák felszabadításáról*: szó szerint: *a felszabadításról*; a kifejezés (*drór*) a Tórában a hetedik, jubileumi év (ld. 2Móz 21:2 és 3Móz 25:8-55) során alkalmazott adósságtörölő „felszabadítást” jelöli, amelyet ez alkalommal a király és a nép valószínűleg konszenzusos döntéssel, talán inkább az ostrom szükségállapota miatt, s nem a törái jubileumév betartása érdekében (vagyis nem a naptári esedékessége évében) alkalmazott.

tották őket, ¹¹ de azután meggondolták magukat, ⁶²⁴ visszahurcolták ⁶²⁵ a szabadon bocsátott rabszolgáikat és rabszolganőiket, és szolgaságra kényszerítették őket. ¹² Ekkor kapta ezt a beszédet Jeremiás az ÚRtól:

¹³ Ezt mondja az ÚR, Izrael Istene: Én szövetséget kötöttem apáitokkal aznap, hogy kihoztam őket Egyiptomból, a Rabszolgaszállásról, és kijelentettem: ¹⁴ Hétévente bocsássátok el a zsidó honfitársaitokat, akik eladták magukat nektek! Hat évig a rabszolgátok lehet, de utána bocsássátok szabadon! De nem hallgattak rám az apáitok, fülük botját se mozdították! ¹⁵ Ti viszont megtértetek, és megtettétek, ami helyes a szememben: kihirdettétek a honfitársaitok felszabadítását, és megállapodást kötöttetek előttem, abban a Házban, amely az én nevemet viseli. ¹⁶ Aztán mégis meggondoltátok magatokat, ⁶²⁶ és bemocskoltátok a nevemet, amikor visszahurcoltátok a rabszolgáitokat és rabszolganőiteket, akiket – az ő akaratuknak is megfelelően – szabadon bocsátottatok, hogy megint rabszolgáitokká és rabszolganőitekké tegyétek őket. ¹⁷ Ezért ezt mondja az ÚR: Ti nem hallgattok rám, hogy kihirdessétek a testvéreitek és honfitársaitok felszabadítását, így hát akkor kihirdetem én – így szól az ÚR – a fegyver, a járvány és az éhínség felszabadítását, és elrettentő példává teszek titeket a föld minden országa előtt! ¹⁸ Azokat pedig, akik megszegték a megállapodást, vagyis nem tartották meg a megállapodás szövegét, amelyet előttem megkötöttek, olyanná teszem, mint azt a borjút, amelyet kettévágtak, hogy átmenjenek a darabjai között. ⁶²⁷ ¹⁹ Júda főembereit és Jeruzsálem főembereit, az udvaroncokat, a papokat és az egész köznépet – akik csak átmentek a borjút darabjai között – ²⁰ átadom ellenségeik kezébe, akik az életükre törnek, a tetemük pedig a vadmadarak és a vadállatok eledele lesz. ²¹ Cidkijáhu júdai királyt és főembereit is átadom ellenségeik kezébe, akik az életükre törnek: a babilóniai király hadseregének, amely most elvonul innen. ²² Mert tudjátok meg, hogy most parancsolok nekik – így szól az ÚR –, és visszahozom őket ehhez a városhoz; megostromolják, elfoglalják és felégetik! Elintézem, hogy Júda városait letarolják és elnéptelenítsék!

35 ¹ Így szólt az ÚR Jeremiához Jehojákim, Jósijáhu fia, júdai király idejében. ⁶²⁸
² Menj el a rékábita közösséghez, ⁶²⁹ és beszélj el velük, azután kísérd el őket az ÚR Házához az egyik terembe, és kínáld meg őket borral!

13) 2Móz 24:8 | 14) 2Móz 21:2; 5Móz 15:12; 2Kir 17:14 | 17) 5Móz 28:25,64; Jer 29:18 | 18) 1Móz 15:10 | 20-21) Jer 21:7 | 20) 5Móz 28:26; Jer 16:4; 19:7 | 21) Jer 32:4; 39:5-6; 52:24-27 | 22) 2Kir 25:9-10; Jer 37:8; 39:1-2,8; Jer 44:2 | 35. fejezet: 1) 2Kir 23:34; 2Kron 36:5 | 2) 1Kir 6:5; 2Kir 10:15; 1Kron 2:55

624 *Meggondolták magukat*: szó szerint: *megfordultak*.

625 *Visszahurcolták*: esetleg: *visszavették*.

626 *Meggondoltátok magatokat*: szó szerint: *megfordultatok*.

627 A szövetségkötés külsősége volt egy vagy több áldozati állat kettévágása, és a darabok közötti átsétálás (ld. 1Móz 15:9-17).

628 *Jehojákim*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

629 *A rékábita közösséghez*: szó szerint: *a rékábiták házához*.

³ Ezért meghívtam Jaazanját, Jirmejáhu fiát, Habacinja unokáját, meg a testvéreit és az összes fiát, tehát az egész rékábita közösséget. ⁴ Elvittem őket az ÚR Házához az Isten embere, Jigdálja fia Hánán családjának a termébe, amely a főemberek terme mellett, a kapuőr, Sallum fia Maaszéja szobája fölött volt. ⁵ Ott a rékábiták elé teli boroskancsókat tettem, meg poharakat, és így kínáltam őket: Borozgassatok! ⁶ De ők ezt felelték: Mi nem iszunk bort, mert a mi ősünk, Jónadáb, Rékáb fia megparancsolta nekünk: Soha ne igyatok bort, se ti, se a fiaitok; ⁷ házat ne építsetek, magot ne vessetek, szőlőt se ültessetek, ne is szerezzetek, hanem sátrakban lakjatok egész életetekben, hogy sokáig éljete a földön, ahol csak megszálltok! ⁸ Mi pedig hallgattunk az ősünkre, Rékáb fia Jónadára, mindabban, amit parancsolt nekünk: nem iszunk bort soha életünkben, sem mi, sem feleségeink, fiaink vagy lányaink, ⁹ és lakóházakat sem építünk, sem szőlőnk, szántóföldünk vagy vetőmagunk⁶³⁰ nincs, ¹⁰ hanem csak sátorozunk. Tehát hallgattunk rá, és mindent úgy tettünk, ahogy megparancsolta Jónadáb, az ősünk. ¹¹ Amikor viszont felvonult Nebukadneccár babilóniai király az ország ellen, úgy döntöttünk, gyorsan beköltözünk Jeruzsálembe a káld sereg és a szír sereg elől.⁶³¹ Hát így kerültünk Jeruzsálembe.

¹² Ekkor ezt a beszédet kapta Jeremiás az ÚRtól: ¹³ Ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Menj, és add ezt át a júdaiaknak és a jeruzsálemieknek: Nem fogadjátok el a korrekciót, hogy hallgassatok a beszédeimre? – így szól az ÚR. – ¹⁴ Jónadáb, Rékáb fia beszédeit bezzeg teljesítették, aki azt parancsolta az utódjainak, hogy ne igyanak bort: nem is ittak mindmáig, hanem hallgattak az ősük parancsára! Én is szóltam hozzátok, időben szóltam, ti pedig nem hallgattatok rám! ¹⁵ Elküldtem hozzátok a szolgálóimat, a prófétákat, időben küldtem el őket, ezzel az üzenettel: „Térjete vissza mind a gonosz útjaitokról, kezdjete el jót tenni, ne kövessete más isteneket, és ne szolgáljátok őket – így azon a földön laktok majd, amelyet nektek és apáitoknak adtam!” De ti fületek botját sem mozdítottátok, nem hallgattatok rám. ¹⁶ Jónadáb, Rékáb fia utódjai megtartották, amit az ősapjuk parancsba adott nekik, ez a nép viszont nem hallgatott rám! ¹⁷ Azért ezt mondja az ÚR, a Seregek Istene, Izrael Istene: Elhozom Júdára és az összes jeruzsálemire azt a katasztrófát, amit kihirdettem ellenük! Mert én szóltam hozzájuk, de ők nem hallgattak rám; hívtam őket, de nem feleltek.

¹⁸ A rékábita közösségnek pedig ezt mondta Jeremiás: Ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Mivel ti hallgattatok ősötök, Jónadáb parancsára, és betartottátok minden utasítását, és mindenben úgy viselkedtetek, ahogy ő parancsot adott nektek, ¹⁹ ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Mindig marad valaki⁶³² Jónadábnak, Rékáb fiának utódjai közül, aki előttem áll!

4) 2Kir 12:9; 1Krón 9:19 | 6) 3Móz 10:9; 4Móz 6:2-4 | 7) 2Móz 20:12 | 8) Péld 1:8 | 11) 2Kir 24:1; Jer 8:14 | 14) Jer 25:3 | 15) Jer 7:25-26; Ez 18:30 | 17) Józs 23:15; Péld 1:24; Jer 7:13

630 *Vetőmagunk*: vagy: *vetésünk*.

631 *Nebukadneccár babilóniai király*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

632 *Mindig marad valaki*: szó szerint: *nem vágatik ki ember*.

36¹ Jehojákim, Jósijáhu fia, júdai király negyedik évében ezt mondta az ÚR Jeremiásnak.⁶³³² Szerezz egy irattekerccset, és írd rá mindazokat a beszédeket, amelyeket mondtam neked Izrael, Júda, és mindenféle más nép ellen, attól a naptól fogva, hogy megszólítottalak, Jósijáhu idejétől egészen maig!³ Hátha meghallják a júdaiak, hogy mekkora katasztrófát vettem tervbe ellenük – hogy mindenki visszaforduljon a gonosz útvjáról, és megbocsássam a bűneiket, vétkeiket.⁴ Így hát odahívta Jeremiás Bárukot, Nérija fiát, aki Jeremiás diktálására⁶³⁴ leírta az irattekerccsre az ÚRnak mindazokat a beszédeit, amelyeket mondott neki.

⁵ Majd Jeremiás utasította Bárukot: Engem fogva tartanak, nem tudok az ÚR Házához menni,⁶ úgyhogy te menj oda a börtnapon,⁶³⁵ és az ÚR Házánál lévők,⁶³⁶ meg a júdai városokból érkezők hallatára olvasd fel ezt a tekerccset, amelyre a diktálásomra leírtad az ÚR beszédeit!⁷ Hátha az ÚR elé jut⁶³⁷ a könyörgésük, és mindegyikük visszafordul a gonosz útvjáról! Mert nagy haragra lobbant az ÚR, amit közölt is ezzel a néppel.⁸ Báruk, Nérija fia pedig mindent úgy tett, ahogy Jeremiás próféta utasította, és felolvasta az iratból az ÚR beszédeit az ÚR Házánál.⁹ Jehojákim, Jósijáhu fia, júdai király ötödik évében, decemberben⁶³⁸ ugyanis börtöt hirdettek⁶³⁹ az ÚR előtt minden jeruzsálemi számára, és azoknak is, akik a júdai városokból Jeruzsálembe érkeznek.)¹⁰ Tehát felolvasta Báruk az irattekerccsből Jeremiás beszédeit az egész nép hallatára az ÚR Házánál, Sáfán fia Gemárja jegyző⁶⁴⁰ termében,⁶⁴¹ amely a felső templomudvarban, az ÚR Házához vezető Újkapunál volt.¹¹ Mikájehu, Gemárja fia, Sáfán unokája végighallgatta az ÚR összes beszédét az iratból,¹² azután lement a királyi palotába. Amikor belépett az ottani tanácsterembe,⁶⁴² éppen ott ült az összes főember: Elisama jegyző, Semája fia Delája, Akbór fia Elnátán, Sáfán fia Gemárja, Hananja fia Cidkijáhu, és a többi főember.¹³ Mikájehu beszámolt nekik mindazokról a beszédekről, amiket hallott, amikor Báruk a nép hallatára felolvasta az iratot.¹⁴ Erre elküldték a főemberek Bárukhoz Netanjahu fiát, Jehudit (Selemja unokáját, Kúsi dédunokáját), ezzel az utasítással: „Hozza ide a tekerccset, amelyet felolvastott a nép előtt!” Amikor Nérija fia Báruk odaért hozzájuk a tekerccsel,¹⁵ megkérték: „Foglaljon helyet, és olvassa fel előttünk!” Báruk pedig felolvasta előttük.¹⁶ Amikor végighallgatták a beszé-

36. fejezet: | 1) 2Kir 23:34; 2Krn 36:5; Jer 25:1 | 2) 2Móz 17:14; Jer 1:2; 30:2; 51:60 | 3) Jer 18:7-8; Ez 12:3 | 4) Jer 32:12; 45:1; 51:59; Dán 7:1 | 6) 1Tim 4:13 | 7) 5Móz 31:17; Jer 26:3 | 9) 2Krn 20:3; Jól 2:15 | 10) Jer 26:10 | 12) Ám 3:15

633 *Jehojákim*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

634 *Jeremiás diktálására: szó szerint: Jeremiás szájából.*

635 *A börtnapon*: ld. a 9. versben a börtnapoz kapcsolódó jegyzetet.

636 *Az ÚR házánál lévők: szó szerint: az ÚR házának népe; esetleg: az ÚR házának személyzete.*

637 *Az ÚR elé jut: szó szerint: az ÚR elé esik.*

638 *Decemberben: szó szerint (a héber naptárnak megfelelően): a kilencedik hónapban.* A kilencedik hónap, kizslév november második és december első felének felel meg. A babilóniai hadsereg ebben a hónapban, i.e. 604 decemberében vonult végig a filiszteus partvidéken, s foglalta el Askelont; a közeli fenyegetés indokolhatta a közösségi börtöt. Megjegyzendő, hogy Jeremiás jóval korábban lediktálta az összes kijelentését (még előző évben, tehát legalább kilenc hónappal korábban, ld. 1. v.), mint hogy a börtnapra kiküldte volna Bárukot (5. v.).

639 *Börtöt hirdettek*: nem törái, hanem rendhagyó börtnapról van szó (ekkoriban a liturgikus naptárban még csak az Engesztelőnap járt börttel, s az két hónappal korábban volt esedékes).

640 *Jegyző: vagy: írnok. Sáfán fia Gemárja*: ld. a „Pecsétek Jeremiás korából” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

641 *Termében*: esetleg: *terméből*.

642 *Tanácsterembe: szó szerint: jegyzőterembe.*

deket, riadtan néztek egymásra.⁶⁴³ „Be kell számolnunk mindezekről a szövegekről a királynak” – mondták végül Báruknek,¹⁷ s még megkérdezték: „Szabad megtudni, hogyan írta le ezt az egészet? Ő diktálta önnek?”¹⁸ „Ő diktálta – felelt Báruk –, az összes beszédet tollba⁶⁴⁴ mondta nekem, én csak lejegyeztem a tekercsbe.”¹⁹ A főemberek ezt mondták Báruknek: „Most rejtőzzön el ön és Jeremiás egy olyan helyen, amiről senki más nem tud!”²⁰ Ezután elmentek a királyhoz a templomudvarba, a tekercset pedig ott hagyták megőrzésre Elisama jegyzőnél, az ő termében, és beszámoltak az egész üzenetről a király előtt.²¹ A király ezután elküldte Jehudit, hogy hozza el a tekercset, Jehudi pedig elhozta Elisama jegyző terméből, és fel is olvasta a király és a király körül álló főemberek előtt.²² Ekkor decemberben⁶⁴⁵ jártunk; a király a téli lakosztályában, egy égő tűzserpenyőnél ült,²³ és – amikor Jehudi már három vagy négy hasábnyi szöveget⁶⁴⁶ felolvasott – felhagotta a tekercset a jegyző levélkésével, és a darabokat a serpenyő tűzére vetette, míg az egész tekercs a serpenyő tűzében nem végezte.⁶⁴⁷²⁴ A király és a szolgálói még csak meg sem ijedtek, amikor hallották mindazokat a beszédeket, nemhogy a ruháikat megszagatták volna...²⁵ A királyt az sem érdekelte, hogy Elnátán, Delája és Gemárja is kérlelte, ne égesse el a tekercset,²⁶ sőt utasítást adott Jerahmeél királyfinak, Azriél fia Szerájának, és Abdeél fia Selemjának, hogy tartóztassák le Báruk írnokot és Jeremiás prófétát.

De az ÚR elrejtette őket!

²⁷ Az ÚR pedig ezt mondta Jeremiásnak, miután a király elégette a tekercset, rajta azokkal a beszédekkel, amelyeket Jeremiás lediktált Báruknek:²⁸ Szerezz egy másik tekercset, és írd fel rá az összes korábbi beszédet, amelyek a Jehojákim júdai király által elégetett tekercsen voltak!²⁹ Jehojákim júdai királynak pedig mondd meg: Így szól az ÚR: Te elégetted ezt a tekercset, miközben ezt mondtad: „Minek kellett ilyeneket beleírni, hogy jön a babilóniai király, letarolja ezt az országot és elnépteleníti, úgy, hogy sem ember, sem állat nem marad benne?”³⁰ Ezért ezt mondja az ÚR Jehojákim júdai királyról: Nem lesz ennek senkije sem a Dávid trónján, a tetemét pedig csak úgy kidobják, ott hever majd a nappali hőségben és az éjjeli fagyban.³¹ Elszámoltatom őt és utódját, még a szolgálait is, a bűneikért. Rájuk, meg Jeruzsálem lakosaira és a júdaiakra is elhozom mindazt a katasztrófát, amelyről szóltam nekik, de őket nem érdekelte.

³² Jeremiás pedig szerzett egy másik tekercset, és odaadta Nérija fia Báruknek, az írnoknak, aki Jeremiás diktálására felírta rá a Jehojákim júdai király által elégetett iratban foglalt beszédeket. (Sőt ezt később még sok hasonló beszéddel kiegészítették.)

19) 1Kir 17:3 | 21) 2Kir 22:10 | 24) 1Móz 37:29; 2Kir 22:11; Zsolt 36:2; Ézs 37:1 | 26) Jer 15:21 | 30) Jer 22:19,30; 52:2 | 31) Péld 29:1 | 32) 2Móz 34:1

643 Riadtan néztek egymásra: esetleg: egyik ijedtebben nézett ki a másikkal.

644 Tollba: szó szerint: tintába.

645 Decemberben: szó szerint: a kilencedik hónapban.

646 Hasábnyi szöveget: vagy: lapot (a korabeli tekercseket általában állatbőrből készült lapokból varrták össze). A két olvasat egyébként nem feltétlenül vagylagos, hiszen esélyes, hogy a jobb helykihasználás okán Báruk (is) varratóllal varratig kihúzta a hasábjait, tehát egy hasáb felolvasása egy lap felolvasását jelentette.

647 A király bizonyára a varratoknál vagdosta szét a tekercset. Megjegyzendő, hogy a tekercs – ahogy az égő bőr szagával betöltötte a termet – még vesztében is a benne foglalt ítéletet hirdette.

37¹ Konjáhu, Jehojákim fia helyett Cidkijáhu, Jósijáhu fia lett a király, miután Nebukadneccár babilóniai király Júda trónjára ültette,⁶⁴⁸² de ő sem hallgatott az ÚR beszédére; arra, amit Jeremiás prófétával üzent – ahogy udvari emberei és a köznép sem.³ Mégis elküldte Cidkijáhu király Selemja fia Jukalt, és Maaszéja fia Cefanja papot Jeremiás prófétához, ezzel az üzenettel: „Kérjük, imádkozzon értünk az ÚRhoz, a mi Istenünkhöz!”⁴ (Jeremiás akkoriban szabadlábban volt, nem tartották rabságban.⁵ A káldok pedig, akik körülzárták Jeruzsálemet, hírért vették, hogy a fáraó hadserege kivonult Egyiptomból, és elvonultak Jeruzsálem alól.)⁶⁴⁹⁶ Ekkor ezt a beszédet kapta Jeremiás próféta az ÚRtól:⁷ Ezt mondja az ÚR, Izrael Istene: Mondjátok meg a júdai királynak, aki titeket küld ide, hogy kérleljen engem.⁶⁵⁰ Tudd meg, hogy a fáraó hadserege, amely a felmentésekre kivonult, hazatér Egyiptomba.⁸ A káldok pedig újra megtámadják ezt a várost, elfoglalják, és felégetik.⁹ Ezt mondja az ÚR: Ne áltassátok magatokat azzal, hogy úgymint biztosan visszavonulnak majd innen a káldok – mert nem fognak visszavonulni!¹⁰ Egyébként, ha megvernétek az ellenetek harcoló egész káld hadsereget is, és mind egy szálig le lennének döfve a sátrukban, akkor feltámadnának,⁶⁵¹ hogy felégessék ezt a várost!

¹¹ Amikor a káld hadsereg visszavonult Jeruzsálem alól a fáraó serege miatt,⁶⁵²¹² Jeremiás el akart utazni Jeruzsálemből Benjámin területére, hogy a helybéliektől átvegye a birtokrészt,⁶⁵³¹³ de amikor a Benjámin-kapuzhoz ért, az őrségparancsnok – név szerint Selemja fia Jirija, Hananja unokája – feltartóztatta Jeremiás prófétát, ezzel az indokkal: „Maga a káldokhoz akar átállni!”¹⁴ „Rágalom! – felelte Jeremiás. – Dehogyan akarok én átállni a káldokhoz!” De Jiriját nem érdekelte: letartóztatta, és a főemberek elé vezette Jeremiást.¹⁵ A főemberek felháborodtak, s előbb megverették, majd abba a fogházba záratták Jeremiást, amely eredetileg Jehonatán jegyző háza volt – mert azt alakították át fogdává,¹⁶ itt ugyanis volt egy esővízgyűjtő verem⁶⁵⁴ és egy pinchelyiség. Oda került Jeremiás, és hosszú ideig ült ott.

¹⁷ Egyszer aztán Cidkijáhu király egy küldöncével kihozatta, és titokban, a palotájában megkérdezte tőle: „Van beszéde az ÚRtól?” „De van ám! – felelte Jeremiás. – Ön a

37. fejezet: 1) 2Kir 24:12,17; 2Krn 36:10; Jer 22:24; Ez 17:13 | 2) 2Kir 24:19; 2Krn 36:12,14 | | 3) 1Kir 13:6; Jer 21:1-2; 38:1; 42:2; 52:24 | 4) Jer 32:2 | 5) Ez 17:15 | 6) 7) 2Kir 22:18; Jer 21:2; JSir 4:17 | 8-9) Jer 21:4; 32:29 | 8) Jer 34:2,22; 38:18; 39:8 | 11) Ez 17:15 | 12) Jer 32:9 | 15-16) Jer 20:2; Zsid 11:36 | 15) Jer 38:26 | 17) Jer 21:7; 38:16

648 *Nebukadneccár babilóniai király*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban. A királyi ház e fejezetben szereplő tagjai felől ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

649 *Elvonultak Jeruzsálem alól*: szó szerint: *felszálltak Jeruzsálemről*.

650 *Hogy kérleljen engem*: vagy: *hogyan kérdezzem engem; hogyan felkeressen engem*.

651 *Feltámadnának*: vagy: *felkelnének*.

652 *Miatt*: vagy: *elől*.

653 *Hogy a helybéliektől átvegye a birtokrészt*: szó szerint: *hogyan kivegye a részt onnan a nép körében*. Elképzelhető, hogy a 32. fejezetben leírt birtokügylet egy helyi záróaktusára akart Jeremiás sort keríteni: ez azt jelentené, hogy az őrház udvarából időközben szabadon engedték, tömlöcbe pedig (még) nem vetették (ld. 4. v.), és az ostromgyűrű felengedését kedvező pillanatként látta, hogy vidéken átvegye a birtokát.

654 *Esővízgyűjtő verem*: vagy: *kút; ciszterna* (a továbbiakban is).

babilóniai király kezébe fog kerülni!”¹⁸ Ezt is megmondta Jeremiás Cidkijáhu királynak: „Mégis mit vétettem ön ellen, a szolgálói ellen, vagy e nép ellen, amiért fogdába zártak?¹⁹ És a saját prófétáik hol vannak, akik azt prófétálták önöknek: »Nem jön el a babilóniai király ellenetek, sem az országunk ellen!«?²⁰ Úgyhogy hallgasson meg most, királyuram, és hallgassa meg az esedezésemet:⁶⁵⁵ ne vitessen vissza Jehonatán jegyző házába, különben ott halok meg!”

²¹ Cidkijáhu király ekkor megparancsolta, hogy az őrházudvarban tartsák felügyelet alatt Jeremiást, és kiutalt neki napi egy cipót a pékek utcájából. (Amíg egyáltalán volt kenyér a városban.) Így hát Jeremiásnak az őrházudvarban kellett ülnie.

38¹ Mattán fia Sefatja, Pashur fia Gedaljahu, Selemja fia Jukal és Malkija fia Pashur is meghallotta, hogy Jeremiás ezeket mondta az egész népnek:⁶⁵⁶ ² „Ezt mondja az ÚR: Aki itt marad⁶⁵⁷ a városban, az fegyver miatt, vagy az éhínségtől, vagy járványban fog meghalni! Aki viszont kimegy a káldokhoz, az túlélő lesz: jutalmul megtartja az életét!”⁶⁵⁸ ³ Ezt mondja az ÚR: Ez a város tényleg a babilóniai király kezébe kerül, a hadserege elfoglalja!”

⁴ Ezért a főemberek ezt mondták a királynak: „Muszáj lenne már megöletni ezt az embert, mert ha így folytatja, elbizonytalanítja a városban megmaradt katonaságot,⁶⁵⁹ sőt az egész népet a beszédeivel. Ez az ember nem a közjót szolgálja, hanem kártékony!”⁶⁶⁰

⁵ Cidkijáhu király így felelt: „Rendben, a kezetekben van, úgysem tehet semmit a király veletek szemben!”⁶⁶¹

⁶ Elfogatták hát Jeremiást, és bedobatták abba az esővízgyűjtő verembe, amely az őrházudvaron volt, és Malkijáhu királyfihoz tartozott. Megkötözve dobták le Jeremiást, aki belesüppedt az iszapba, mivel a veremben nem volt víz, csak iszap.⁷ A néger⁶⁶² Ebedmeleknek, a királyi palota egyik hivatalnokának⁶⁶³ a fülébe jutott, hogy Jeremiást bedobták az esővízgyűjtő verembe, s mivel a király a Benjámin-kapunál ülésezett,⁸ oda ment Ebedmelek a királyi palotából, és felszólalt a király előtt:⁹ „Királyuram, hiba volt, hogy ezek az emberek így bántak Jeremiás prófétával, és bedobták az esővízgyűjtőbe! Helyben

18) 1Sám 26:18 | 19) Jer 14:13 | 20) Jer 38:26 | 21) 2Kir 25:3; Jer 32:2; 33:1; 38:6,9,13,28 | 38. fejezet: 1) Jer 21:1; 37:3 | 2-3) Jer 21:10 | 2) Jer 21:9; 39:10,18; 45:5 | 3) Jer 32:3 | 4) Jer 11:21; 26:11; Ám 7:10 | 6) Ézs 24:22; Jer 37:21; Zsid 11:36 | 7) Jób 29:7; Jer 20:2; 39:16 | 9) Jer 37:21

655 *Hallgassa meg az esedezésemet:* szó szerint: *hadd jusson az esedezésem ön elé.*

656 *Pashur fia Gedaljahu, Selemja fia Jukal:* ld. a „Pecsétek Jeremiás korából” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarozatban.

657 *Marad:* szó szerint: *ül; lakik.*

658 *Jutalmul megtartja az életét:* szó szerint: *az élete (vagy: lelke) zsákmányul lesz számára, és él.* Jeremiás ezt a próféciáját – hasonló szavakkal – Cidkijáhu király küldönceinek (köztük az itt is feltüntetett Malkija fia Pashurnak) külön is átadta (ld. 21:9).

659 *Elbizonytalanítja a városban megmaradt katonákat:* szó szerint: *elgyengíti a városban megmaradt katonák kezét.*

660 *Ez az ember... kártékony:* szó szerint: *nem a nép javát (vagy: békéjét) keresi, hanem a kárára van.*

661 *Cidkijáhu:* ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

662 *Néger:* vagy: *kúsita; etióp* (a továbbiakban is).

663 *Hivatalnokának:* vagy: *eunuchjának.*

éhen hal, hiszen nincs már kenyér a városban!”¹⁰ Erre a király utasítást adott a néger Ebedmeleknek: „Vigyél innen magaddal harminc embert, és húzasd fel Jeremiás prófétát a veremből, még mielőtt meghalna!”

¹¹ Így hát Ebedmelek a rábízott emberekkel először a királyi palotában, a kincstár⁶⁶⁴ alagsorában kárpitdarabokat és ruhadarabokat keresett, majd – kötelekre erősítve – leengedte azokat Jeremiásnak a verembe. ¹² „Fogja a kötelek végén lévő kárpit- meg ruhadarabokat a hóna alá!” – mondta a néger Ebedmelek Jeremiásnak. S amikor Jeremiás ezt megtette, ¹³ a köteleken kihúzták, s így felhozták az esővízgyűjtő veremből. Ezután Jeremiás az őrházudvarban maradt.

¹⁴ Cidkijáhu király ezután elküldetett Jeremiás prófétáért, és elvezettette az ÚR Háza harmadik bejáratához, ahol így szólt Jeremiáshoz: „Kérdek valamit magától, válaszoljon teljesen nyíltan!”⁶⁶⁵

¹⁵ „Ha nyíltan beszélek, biztosan megölet, a tanácsomra pedig úgyszem fog hallgatni” – válaszolta Jeremiás Cidkijáhunak.

¹⁶ Ekkor Cidkijáhu király titokban megesküdt Jeremiásnak: „Él az ÚR, aki a lelkünket megalkotta,⁶⁶⁶ hogy semmiképpen sem öletem meg, sőt azoknak sem adom ki, akik az életére törnek!”

¹⁷ Jeremiás erre ezt mondta Cidkijáhunak: „Azt mondta az ÚR, a Seregek Istene, Izrael Istene, hogy ha ön kivonul a babilóniai király tábornokaihoz, akkor életben marad, és ezt a várost sem égetik fel. Életben marad ön és a háznépe is!”¹⁸ Ha viszont nem vonul ki a babilóniai király tábornokaihoz, akkor ez a város a káldok kezébe kerül, felégetik, és ön sem menekül meg a kezükből!”

¹⁹ Erre Cidkijáhu király ezt mondta Jeremiásnak: „Én a káldokhoz átállt júdaiktól tartok, hogy kiadnak nekik, és azok elbánnak velem.”²⁰ „Nem adják ki nekik! – felelte erre Jeremiás. – Hallgasson az ÚR hangjára, amelyen én most beszélek, akkor jó dolga lesz, és életben marad!”²¹ Ha viszont nem hajlandó kivonulni, ezt mutatta nekem az ÚR: ²² Tudja meg, hogy minden nőt, aki a júdai királyi palotában marad, kivisznek a babilóniai király tábornokaihoz, és akkor maguk a nők mondanak majd ilyeneket:⁶⁶⁷ »Csak megvezettek és kihasználtak a bizalmasaid!⁶⁶⁸ Aztán amikor lábad a sárba ragadt, jól otthagytak!«²³ Az összes feleségét és fiát is kiviszik a káldokhoz, és ön sem menekülhet a kezükből, mert elfogatja a babilóniai király, ezt a várost pedig felégeti!”

10) Zak 9:11 | 13) Jer 37:21 | 14) 1Sám 3:17 | 16) 4Móz 16:22; Jer 37:17 | 17) 2Kir 24:12; Jer 21:9 | 18) Jer 32:4; 34:3; 37:8; 39:8 | 19) Jer 39:9 | 20) Jer 40:9 | 22) Jer 6:12 | 23) 2Kir 25:6; Jer 32:4

664 *Kincstár*: vagy: *raktár*.

665 *Válaszoljon teljesen nyíltan*: szó szerint: *ne takarjon el semmit előlem*.

666 *Aki a lelkünket megalkotta*: vagy: *aki az életünket el(ő)készítette*.

667 Vagyis nem a babilóniaiakhoz átállt júdaiak bánnak el majd a királlyal, amitől ő tartott, hanem éppen a Jeruzsálemben maradtak, köztük a saját feleségei.

668 *A bizalmasaid*: szó szerint: *békéd (vagy: jóléted) emberei*.

²⁴ Cidkijáhu erre ezt válaszolta Jeremiásnak: „Meg ne tudja valaki, hogy miről beszélgettünk! Ha kedves az élete...⁶⁶⁹ ²⁵ Tehát ha a főemberek fülébe jut, hogy beszélgettünk, és felkeresik ezzel: »Ki vele, miről beszélt a királlyal? Nehogy itt titkolózzon, vagy megöljük! Miket mondott magának a király?«²⁶ Akkor felelje nekik ezt: »A király elé terjesztettem a kérelmemet,⁶⁷⁰ hogy ne vitessen vissza Jehonatán házába, különben ott halok meg!«”

²⁷ És tényleg fel is keresték a főemberek Jeremiást, hogy kifaggassák. De ő csak annyit mondott nekik, amire a király utasította; úgyhogy Jeremiástól sem lettek okosabbak, és máshogy sem⁶⁷¹ szivárgott ki a beszélgetés.

²⁸ Jeremiás pedig az őrházudvaron maradt egészen addig a napig, amelyen Jeruzsálem elesett – ott élte meg Jeruzsálem bevételét.⁶⁷²

39¹ Cidkijáhu júdai király uralkodásának kilencedik évében, januárban⁶⁷³ vonult Nebukadneccár babilóniai király és egész hadserege Jeruzsálem alá, és körülzárta a várost.⁶⁷⁴ ² Cidkijáhu uralkodásának tizenegyedik évében, július 18-án⁶⁷⁵ törtek be a városba. ³ Ezután bevonultak a babilóniai király tábornokai, és leültek a Középső kapuban: Nergal-Szár-Ecer főtisztviselő,⁶⁷⁶ Nebu-Szár-Szekim főhivatalnok,⁶⁷⁷ és Nergal-Szár-Ecer főmagus, de a babilóniai király összes többi tábornoka is velük volt.

⁴ Amikor meglátta őket Cidkijáhu júdai király, és teljes katonasága, menekülőre fogták, és éjszaka a királyi kert felé kiosontak a városból, át a két városfal közötti kapun, és el a síkság⁶⁷⁸ útján. ⁵ De a káld katonák üldözőbe vették őket, és a Jerikói-síkságon utol is érték Cidkijáhut; elfogták, majd felvitték Nebukadneccár babilóniai királyhoz Riblába, Hamat földjére, ahol az ítélkezett fölötte. ⁶ A babilóniai király levágatta Cidkijáhu fiait annak szeme láttára Riblában, ahol az összes júdai nemes is levágatta a babilóniai király. ⁷ Ezután kiszúratta Cidkijáhu szemeit, majd megbilincselte őt, hogy úgy vitesse el Babilóniába.

26) Jer 37:15 | 28) Jer 33:1; 37:21; 39:14 | 39. fejezet: 1-2) Jer 34:22 | 1) 2Kir 25:1; Jer 34:1; 52:4; Ez 24:2; Sof 1:8 | 2) Jer 1:3; Zak 8:19 | 3) Jer 21:4 | 4) 2Kir 25:4-7; Ez 12:13 | 5-7) Jer 32:3-5 | 5) 2Kir 23:33; Jer 21:7; 34:21; 44:30 | 6) Ézs 34:12; Jer 24:8 | 7) 1Sám 11:2; Jer 32:5; Ez 12:13

669 *Ha kedves az élete:* vagy: *hogy meg ne haljon*; szó szerint: *akkor nem hal meg*.

670 *Kérelmemet:* vagy: *könyörgésemet*.

671 *Máshogy sem:* vagy: *mert nem*.

672 *Ott élte meg Jeruzsálem bevételét:* vagy (a következő szakasz felirataként): *így történt Jeruzsálem bevétele*.

673 *Januárban:* szó szerint (a héber naptárral): *a tizedik hónapban*.

674 *Nebukadneccár babilóniai király:* ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

675 *Július 18-án:* szó szerint (a héber naptárral): *a negyedik hónap 9-én*.

676 *Főtisztviselő:* héber: *számgár*; erről és a következő nevekről, tisztségekről ld. a „Nabú-kudurri-uszur fejedelmei” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

677 *Főhivatalnok:* vagy: *főeunuch*; feltehetően a király személye körüli, legmagasabb udvarmesteri funkciókat ellátó, herélt hivatalnok (a továbbiakban is).

678 *Síkság:* a héber szó a Holt-tengertől északra fekvő kopár síkságot jelöli, ld. 5Móz 3:17, ahol a Holt-tenger megnevezése „Síkság tengere”.

⁸ A királyi palotát és a köznép lakóházait pedig felgyújtották a káldok, és Jeruzsálem városfalait ledöntötték. ⁹ Azokat pedig, akik a népből megmaradtak, vagy a városban, vagy úgy, hogy átálltak hozzá; tehát azokat, akik a népből megmaradtak, Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok⁶⁷⁹ fogságba vitette Babilóniába. ¹⁰ Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok csak olyan kisembereket hagyott meg Júda földjén a népből, akiknek semmijük sem maradt, és aznap szőlőket meg szántóföldeket osztott ki nekik.

¹¹ Nebukadneccár babilóniai király Jeremiásra nézve ezt a parancsot adta Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnoknak: ¹² Hozasd magadhoz, és vigyázz rá!⁶⁸⁰ Semmit se árts neki, sőt amit kér tőled, add meg neki!⁶⁸¹ ¹³ Így Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok, Nebu-Sazbán főhivatalnok,⁶⁸² Nergal-Szár-Ecer főmágus, és a babilóniai király más főemberei is intézkedtek: ¹⁴ kihozták Jeremiást az őrházudvarból, és átadták Gedaljahnak, Ahikám fiának, Sáfán unokájának, hogy kísérje haza. Ezután a nép közt lakott.⁶⁸³

¹⁵ Korábban, amikor még fogva tartották az őrházudvarban, ezt a beszédet kapta Jeremiás az ÚRtól: ¹⁶ Menj, és mondd meg a néger Ebedmeleknek: Ezt mondja a Seregek Ura, Izrael Istene: „Tudd meg, hogy véghezviszem az erre a városra vonatkozó beszédeimet, a kárára, és nem a javára! Aznap előtted fognak bekövetkezni. ¹⁷ De téged aznap megmentelek, így szól az ÚR, és nem kerülsz⁶⁸⁴ azoknak az embereknek a kezébe, akik megrémítenek, ¹⁸ mert én biztosan megmentelek! Nem ölnek meg fegyveresek, és az életedet jutalmul⁶⁸⁵ kapod, amiért bíztál bennem!” – így szól az ÚR.

40 ¹ Ezt a beszédet azután kapta Jeremiás az ÚRtól, hogy Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok elbocsátotta Rámából. (Mert amikor elhozatta, akkor még ő is ott volt, láncre verve a jeruzsálemi és júdai foglyok közt, akiket éppen a babilóniai fogságba indítottak.)

² Az elitgárda-parancsnok elhozatta onnan Jeremiást, és ezt mondta neki: „Az ÚR, a te Istened hirdette ki ezt a katasztrófát, amely ezt a helyet érte, ³ s elhozta, végrehajtotta az ÚR, úgy, ahogy kihirdette. Mert bűnösök lettetek az ÚR számára, és nem hallottátok

8) Neh 1:3; Jer 34:22; 38:18 | 9) Jer 24:8; 38:19; 40:1; 52:12 | 10) Jer 38:2; Jer 40:7 | 12) Péld 16:7; Jer 40:4-5 | 14) 2Kir 22:12; Jer 38:28; 40:5 | 16) Jer 38:7; Ám 9:4 | 17) Zsolt 41:2-3 | 18) Jer 17:7; 38:2; 45:5 | 40. fejezet: 1) Jer 39:9 | 2) Jer 1:14-15 | 3) 5Móz 29:24-28; Dán 9:11

679 *Elitgárda-parancsnok*: vagy: *testőrparancsnok*; *végrehajtó csapatparancsnok* (a továbbiakban is). Nebuzar-Adán vélhetően a hadvezér testőrségét is ellátó válogatott gárda parancsnokaként szolgált, amelyre a testőrségen túl nem harcászati, operatív feladatokat is bízta, mint amilyen esetünkben a lakosság deportálása.

680 *Vigyázz rá*: szó szerint: *vesd rá a szemedet*; vagy: *viselj rá gondot*; esetleg: *tartsd megfigyelés alatt*. A 40:4 alapján a vigyázás, gondviselés olvasat valószínű.

681 *Sőt amit kér tőled, add meg neki*: vagy: *és úgy bánj vele, ahogy ő beszél veled*; *részítsd a beszédeinek megfelelő bánásmódban*.

682 *Főhivatalnok*: ld. a 3. vershez fűzött jegyzetet.

683 *Gedaljahu*: ld. a „Pecsétek Jeremiás korából” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

684 *Nem kerülsz*: vagy: *nem adnak át*.

685 *Jutalmul*: szó szerint: *zsákmányul*.

meg a hangját – és nézd, mi lett belőle! ⁴ Figyelj, én most leszedetem a kezedről láncot. Ha úgy látod jónak, eljöhetsz velem Babilóniába, gyere csak, gondom lesz rád! Ha pedig nem látod jónak azt, hogy velem tarts Babilóniába, akkor csak maradj! Értsd úgy, hogy előtted van az egész ország, és oda mehetsz, ahova jónak és helyesnek tartod! ⁵ – ő viszont erre még nem indult el. – Vagy menj vissza Gedaljahuhoz, Ahikám fiához, Sáfán unokájához, akit a babilóniai király rendelt a júdai városok fölé, és lakj nála a nép közt, de mehetsz máshova is, ahova helyesnek látod!”

Az elitgárda-parancsnok útravalót és ajándékot adatott neki, majd elbocsátotta. ⁶ Jeremiás ekkor Gedaljahuhoz, Ahikám fiához ment Micpába, és ott lakott nála, az országban megmaradt nép közt.

⁷ Amikor a vidéki⁶⁸⁶ csapatparancsnokok és az embereik megtudták, hogy a babilóniai király Gedaljahut, Ahikám fiát rendelte az ország fölé, a kisemberek – férfiak, nők és gyerekek – fölé, akiket nem vittek el a babilóniai fogságba, ⁸ elmentek Gedaljahuhoz Micpába. Név szerint Netanjahu fia Jismael,⁶⁸⁷ Karéah fiai, Johanán és Jonatán; Tanhumet fia Szerája; a netófai Éfai fiai; valamint Maakáti fia Jezanjáhu voltak azok, az embereikkel. ⁹ Ahikám fia Gedaljahu, Sáfán unokája fogadkozott nekik és embereiknek: „Ne féljete a káldoknak szolgálni; lakjatok vidéken, szolgáljátok a babilóniai királyt, és jó dolgokat lesz! ¹⁰ Nézzétek, én is itt lakom Micpában, hogy a káldok rendelkezésére álljak,⁶⁸⁸ akik majd ide jönnek. Ti pedig gyűjtsetek be bort, gyümölcsöt és olajat, és tegyétek el,⁶⁸⁹ és lakjatok a saját városaitokban, amelyeket birtokba vesztek!”⁶⁹⁰

¹¹ A Moábban, Ammonban és Edomban, meg más országokban tartózkodó júdaiak is meghallották, hogy a babilóniai király hagyott júdaiakat, s hogy a megmaradtak fölé Ahikám fia Gedaljahut, Sáfán unokáját nevezte ki,⁶⁹¹ ¹² és visszatértek a júdaiak mindenhonnan, ahova szóródtak, s Júda földjére vonultak, Micpába, Gedaljahuhoz, s nagyon sok bort és gyümölcsöt gyűjtöttek be.

¹³ Egyszer Karéah fia Johanán, és az összes vidéki⁶⁹² csapatparancsnok elment Gedaljahuhoz Micpába, ¹⁴ és megkérdezték tőle: „Tudsz róla, hogy Baalisz ammoni király megbízta Netanjahu fia Jismaelt, hogy téged megöljön?” De Ahikám fia Gedaljahu nem hitt nekik. ¹⁵ Karéah fia Johanán titokban még ezt is megmondta Gedaljahunak ott Micpában: „Bízd rám, majd én megölöm ezt a Netanjahu fia Jismaelt! Senki sem fogja megtudni!

4-5) Jer 39:12 | 4) 1Móz 13:9; Jer 15:11; 37:14 | 5) 2Kir 25:22; Jer 39:14; 41:2 | 6) Bír 20:1; 1Sám 7:5-6; Jer 52:16 | 7) Jer 39:10; 41:10 | 8) 2Sám 23:28; Jer 41:1-3,11 | 9) Jer 27:11; 38:20 | 12) Jer 43:5; 41:10 | 13) Jer 42:1 | 14) 2Sám 10:1-2

686 Vidéki: szó szerint: a mezőn lévő; esetleg: szétszóródott (a 13. versben is).

687 Netanjahu fia Jismael: ld. a „Pecsétek Jeremiás korából” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

688 A káldok rendelkezésére álljak: szó szerint: a káldok előtt álljak.

689 Tegyétek el: szó szerint: tegyétek edényekbe.

690 Amelyeket birtokba vesztek: vagy: ahol állomásoztok; szó szerint: amelyeket elfoglaltatok.

691 Moábban, Ammonban és Edomban: ld. a „Moáb a zsidó királyságok idején”, „Ammon a zsidó királyságok idején”, ill. „Edom a zsidó királyságok idején” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

692 Vidéki: szó szerint: a mezőn lévő.

Miért várjuk meg, hogy ő öljön meg téged? Azért, hogy szétszóródjanak mindazok a júdaiak, akik köréd gyűltek? És még az is elpusztuljon, ami megmaradt Júdából?”

¹⁶ De Ahikám fia Gedaljahu ezt felelte Karéah fia Johanánnak: „Nehogy ilyet tegyél, csak rágalmazod Jismaelt!”

41 ¹ Aztán szeptemberben⁶⁹³ a király főemberei közül való és királyi származású Netanjahu fia Jismael, Elisáma unokája⁶⁹⁴ tíz emberével ellátogatott Ahikám fia Gedaljahuhoz Micpába. És amikor együtt étkeztek Micpában,² felállt Netanjahu fia Jismael, meg az a tíz ember, aki vele volt, és karddal levágták Ahikám fia Gedaljahut, Sáfán unokáját. Megölték azt, akit a babilóniai király az ország fölé rendelt,³ valamint az összes júdait is, aki ott volt Gedaljahuval Micpában, sőt az ott tartózkodó káldokat, még a katonákat is megölte Jismael.

⁴ Gedaljahu megölése másnapján, amikor még senki sem tudta, mi történt,⁵ nyolcvan ember érkezett Sikemből, Silóból és Somrónból, lenyírt szakállal, betépdesett ruhában, bőrükön vagdalásokkal; kezükben gabonaáldozattal és tömjénnel, hogy az ÚR Házába vigyék.⁶⁹⁵ ⁶ Erre Netanjahu fia Jismael kiment eléjük Micpából, és siránkozott menet közben. Amikor odaért hozzájuk, ezt mondta nekik: „Gyertek el Ahikám fia Gedaljahuhoz!” ⁷ De amikor bejutottak a városközpontba, Netanjahu fia Jismael és az emberei meggyilkolták, és bedobálták őket az esővízgyűjtő verembe. ⁸ De voltak köztük tízen, akik ezt mondták Jismaelnek: „Ne ölj meg minket, mert készleteket rejtettünk el vidéken búzából, árpából, olajból és mézből!” Úgyhogy ezeket megkímélte, nem ölte meg őket, ahogy a társaikat.

⁹ (Még amikor Baása izraeli király ellenfeleként építkezett Asza király, ő készítette az esővízgyűjtő vermet, amelybe Jismael bedobatta a megöltek holttestét Gedaljahu mellé.⁶⁹⁶ Netanjahu fia Jismael megtöltötte a vermet a leöldösött emberekkel.)

¹⁰ Azután elhurcolta Jismael a népből megmaradtakat, mindenkit, aki Micpában volt, a király lányait, és mindenki mást is, aki Micpában volt, akik fölé Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok Ahikám fia Gedaljahut rendelte. Netanjahu fia Jismael elhurcolta őket, amikor elindult, hogy átkeljen az ammoniakhoz.

¹¹ De Karéah fia Johanán és a vele lévő csapatparancsnokok meghallották, milyen gonosztettet követett el Netanjahu fia Jismael,¹² ezért maguk mellé vették az összes emberüket, és kivonultak, hogy rátámadjanak. A Gibeon melletti nagy víztározónál⁶⁹⁷ érték

41. fejezet: 1-3) 2Kir 25:25; Jer 40:8; Zak 8:19 | 2) 2Sám 3:27; 20:9-10; Zsolt 10; Jer 40:5 | 5) 1Móz 33:18; 3Móz 19:27-28; Bír 9:1-2; 1Kir 12:1; 16:24; Jer 47:5 | 6) 2Sám 3:16 | 8) Ézs 45:3 | 9) 1Kir 15:22; 2Krn 16:1,6 | 10) Jer 38:23; 40:7,12,14 | 11) Jer 40:8; 42:1 | 12) 2Sám 2:13

693 Szeptemberben: szó szerint (a héber naptárral): a hetedik hónapban.

694 A király főemberei közül való... Elisáma unokája: vagy: Netanjahu fia Jismael, a király főemberei közül való és királyi származású Elisáma unokája.

695 Silóból: ld. a „Siló” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

696 Gedaljahu mellé: vagy: Gedaljahuval együtt; esetleg: mert Gedaljahu hatalma alá tartoztak.

697 Nagy víztározónál: szó szerint: nagy víznél.

utol.¹³ Amikor a közemberek, akik Jismaelnál voltak, észrevették Karéah fia Johanánt és a vele lévő csapatparancsnokokat, mind megörültek,¹⁴ és visszafordult mindaz a sok ember, akiket Jismael elhurcolt Micpából, hogy visszatérjen Karéah fia Johanánhoz.

¹⁵ Netanjahu fia Jismael pedig nyolc emberével elmenekült Johanán elől, és az amoniakhoz ment.¹⁶ Karéah fia Johanán, és a vele lévő csapatparancsnokok maguk mellé vették a népből megmaradtakat, a micpaiakat, akiket visszaszerettek Netanjahu fia Jismaeltől, miután az megölte Ahikám fia Gedaljahut: a harcosokat, a katonákat, a nőket, a gyerekeket és a hivatalnokokat,⁶⁹⁸ akiket Gibeonnál visszaszerzett.¹⁷ Elindultak, és a Betlehem melletti Kimhám-tanyán szálltak meg, hogy onnan Egyiptomba induljanak tovább a káldok elől,¹⁸ mert féltek a káldoktól, hiszen Netanjahu fia Jismael megölte Ahikám fia Gedaljahut, akit a babilóniai király kinevezett az ország fölé.

42¹ Ekkor az összes csapatparancsnok, Karéah fia Johanán, Hósaja fia Jezanja, és a nép apraja-nagyja mind odament² Jeremiás prófétához, ezzel: „Légy szíves,⁶⁹⁹ imádkozzál az ÚRhoz, a te Istenedhez értünk, mindazokért, akik megmaradtak! Hiszen sokan voltunk, de csak kevesen maradtunk, ahogy a saját szemeddel láthatod.³ Jelentse ki nekünk az ÚR, a te Istened, hogy melyik úton induljunk el, és mit csináljunk!”

⁴ „Értettem⁷⁰⁰ – felelte erre Jeremiás prófeta –, imádkozni fogok az ÚRhoz, a ti Istenedekhez, ahogy kéritek. Azután bármit válaszol is az ÚR, elmondom nektek, semmit sem fogok visszatartani előletek.”

⁵ Ők erre ezt felelték Jeremiásnak: „Az ÚR legyen az igaz és hiteles tanú ellenünk, ha nem teszünk meg mindent úgy, ahogy veled üzen nekünk az ÚR, a te Istened!”⁶ Akár jó, akár rossz lesz, hallgatni fogunk az ÚR, a mi Istenünk hangjára, akihez küldünk téged. Ez a saját érdekünk;⁷⁰¹ tényleg hallgatni fogunk az ÚR, a mi Istenünk hangjára!”

⁷ Tíz nap elteltével Jeremiás beszédet kapott az ÚRtól,⁸ úgyhogy meghívta Karéah fia Johanánt, és az összes csapatparancsnokot, akik vele voltak, meg az egész nép apraját-nagyját,⁹ és ezt mondta nekik:

Így szólt az ÚR, Izrael Istene, akihez elküldtetek engem, hogy elé vigyem a könyörgéseketek:¹⁰ Ha visszatértek, hogy ebben az országban lakjatok, akkor felépítelek és nem rombollak le titeket, elültetlek és nem gyomlállak ki titeket, mert sajnálom⁷⁰² a katasztrófát, amelyet rátok bocsátottam.¹¹ Ne féljete a babilóniai királytól, akitől úgy féltek! Ne féljete tőle – így szólt az ÚR –, mert én veletek leszek, hogy megszabadítsalak

15) Péld 28:17 | 16-17) Jer 43:4 | 17) Jer 42:14 | 18) Jer 40:5; 42:16 | 42. fejezet: 1-4) Jer 15:11; Ám 3:7 | 1) Jer 40:13; 41:11 | 2) Jer 37:3; 43:2; JSir 1:1 | 3) Zsolt 86:11; Péld 3:6 | 4) 1Sám 3:17; 12:23; 1Kir 22:14; Jer 23:35 | 5-6) Jer 43:1-4 | 5) 1Móz 31:50 | 6) 2Móz 24:7; 5Móz 5:29; 6:3; Józs 24:24 | 9) 2Kir 22:15 | 10) Jer 24:6; 31:28; 45:4; Ez 36:36 | 11) 4Móz 14:9

698 Hivatalnokokat: vagy: eunuchokat.

699 Légy szíves: szó szerint (hebraizmus): *essen eléd könyörgésünk*.

700 Értettem: szó szerint: *hallottam*.

701 Ez a saját érdekünk: szó szerint: *hogyan jó legyen nekünk*.

702 Sajnálom: vagy: *bánom*.

és megmentselek titeket a kezéből! ¹² Megindítom őt irántatok, ⁷⁰³ és irgalmas lesz veletek, és visszaenged titeket a földetekre. ¹³ De ha erre ezt felelitek: „Nem maradunk ebben az országban!”, úgy, hogy nem hallgattok az ÚR, a ti Istenetek hangjára, ¹⁴ hanem ezt mondjátok: „Menjünk inkább Egyiptomba, ahol nem látunk háborút, és kürtszót nem hallunk, ahol nem vagyunk kenyérszűkében, lakjunk ott!”, ¹⁵ akkor halljátok meg az ÚR beszédét, megmaradt júdaiak! Ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Ha ti mindenáron Egyiptomba akartok menni, ⁷⁰⁴ hogy bevándorlókként ott éljete, ¹⁶ akkor ott, Egyiptomban ér majd utol titeket a fegyver, amelytől féltek, és az éhínség is, ami miatt aggódtok, követ titeket Egyiptomba, és ott haltok meg! ¹⁷ Mert mindazok, akik Egyiptomba akarnak menni, hogy bevándorlókként ott éljenek, fegyver, éhínség és járvány miatt fognak meghalni. Egy szál túlélő vagy menekült sem lesz közülük, olyan katasztrófát bocsátok rájuk! ¹⁸ Mert így mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Ahogy tomboló haragom fellobbant és kiömlött Jeruzsálem lakóira, úgy ömlik ki a haragom majd rátok is, amikor Egyiptomba mentek! Átok, elrettentő példa, szitokszó és szégyenfolt lesz belőletek, s nem látjátok többé ezt a helyet! ¹⁹ Az ÚR beszélt hozzátok, megmaradt júdaiak! Ne menjetek Egyiptomba! Jól jegyeztétek meg ⁷⁰⁵ ezt a mai figyelmeztetésemet! ^{706 20} Saját magatokat csapjátok be! Hát ti küldtetek engem az ÚRhoz, a ti Istenetekhez, ezzel a kéréssel: „Imádkozz értünk az ÚRhoz, a mi Istenünkhöz, s pontosan mondd el mindazt, amit Istenünk, az ÚR szól, és mi megtesszük!” ²¹ El is mondtam ma nektek, de nem hallgattatok az ÚRnak, a ti Isteneteknek a hangjára semmiben, amit velem megüzent nektek! ²² Úgyhogy most jól jegyeztétek meg, hogy fegyver, éhínség és járvány miatt fognak meghalni azon a helyen, ahova szeretnétek bevándorolni!

43 ¹ Amikor Jeremiás az egész népnek elmondta az ÚRnak, az ő Istenüknek minden beszédét, amelyet az ÚR, az ő Istenük üzent nekik, szóval a fenti beszédeket, ² ezt felelte Hósaja fia Azarja, és Karéah fia Johanán, meg az összes többi beképzelt alak Jeremiásnak: „Csak hazudozol itt; nem az ÚR, a mi Istenünk üzeni veled, hogy »Ne menjetek Egyiptomba bevándorlónak!« ³ Mert Nérija fia Báruk bujtogat téged ellenünk, hogy a káldok kezére játsszon bennünket, akik megölnének minket, vagy fogságba vinnének Babilóniába.”

⁴ Úgyhogy nem hallotta meg az ÚR hangját se Karéah fia Johanán, se senki a csapatparancsnokok vagy a nép közül, hogy letelepedjenek Júda földjén. ⁵ Ehelyett Karéah fia Johanán és a csapatparancsnokok magukkal vitték mind a megmaradt júdaiakat, akik bevándorlóként szétszóródtak más nemzetek közé, majd visszatértek onnan Júdába:

12) Zsolt 106:45-46 | 13) Jer 44:16 | 14) 4Móz 11:4-5; Jer 41:17 | 15-17) Jer 44:12-13 | 16) Jer 41:18; Ez 11:8; 30:10,12 | 18) Jer 7:20; 29:18 | 19) 5Móz 17:16 | 21) Ez 2:7 | 22) Jer 25:18; Ez 6:11 | 43. fejezet: 1-4) Jer 42:5-6 | 2) Jer 42:1 | 3) Jer 32:12 | 4) Jer 41:16-17 | 5) Jer 40:12

703 *Megindítom őt irántatok*: szó szerint: *irgalmat adok irántatok*.

704 *Egyiptomba akartok menni*: szó szerint: *Egyiptom felé fordultok* (a 17. versben is).

705 *Jegyeztétek meg*: vagy: *figyeljete; tudatosítsátok*.

706 *Figyelmeztetésemet*: vagy: *tanúskodásomat*.

⁶ a férfiakat, a nőket és a gyerekeket, meg a király lányait és mindenki mást, akit csak Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok ott hagyott⁷⁰⁷ Ahikám fia Gedaljahunál, Sáfán unokájánál, sőt még Jeremiás prófétát és Nérija fia Bárukot is,⁷ s elindultak Egyiptomba, mert nem hallották az ÚR hangját.

Amikor pedig Dafnéba⁷⁰⁸ jutottak,⁸ megszólította az ÚR Jeremiást:⁹ Keresz nagy köveket, és rakd le⁷⁰⁹ őket a fáraó dafnéi palotájánál, a bejáratnál, ahol foghíjas a macskakő!⁷¹⁰ Úgy csináld, hogy a júdaiak lássák,¹⁰ majd mondd ezt nekik: Így szól a Seregek URa, Izrael Istene: Tudjátok meg, hogy idehívom és idehozom Nebukadneccár babilóniai királyt, az én szolgámat, és a trónszékét e kövek fölött állítom fel, amelyeket ide rejtettem, és ezek fölött feszítetteti ki a trónsátrát.⁷¹¹ ¹¹ Eljön, és megveri Egyiptomot; lesz, akinek halált oszt; lesz, akit fogságba visz; lesz, akit kardélre hány...¹² Felgújtatom vele az egyiptomi istenek templomait: elégeti vagy fogságba viszi őket. Úgy összecsomagolja Egyiptomot, ahogy egy pásztor összecsomagolja a cókmókját,⁷¹² és zavartalanul⁷¹³ odébbáll onnan.¹³ Az egyiptomi naptemplomban⁷¹⁴ ledönti a szobrokat,⁷¹⁵ s az egyiptomi istenek templomait felgújtja.

44¹ Ezt a beszédet az Egyiptomba – vagyis Migdolba, Dafnéba, Memfisbe és Patroszba – áttelepült júdaiak számára kapta Jeremiás.

² Ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Ti magatok láttátok az egész katasztrófát, amelyet elhoztam Jeruzsálemre és Júda minden városára; amelyek mára romhalmazzá lettek és lakatlanok.³ A hitványságaik miatt történt, amelyekkel engem akartak bosszantani: amikor tömjénezn⁷¹⁶ jártak, más isteneket szolgálni, akiket nem ismertek, sem ők, sem ti, sem apáitok.⁴ Hiába küldözgettem hozzátok az összes szolgámat, a prófétákat, pedig időben⁷¹⁷ küldtem őket, ezzel az üzenettel: ne folytassátok már ezt az undorító⁷¹⁸

7-9) Jer 2:16 | 7) 2Kir 25:26; Jer 44:1 | 8) Jer 44:24 | 10) Ez 29:3,13,18-19 | 11) Jer 15:2; 46:13; Ez 29:19-20; Zak 11:9; Jel 13:10 | 12) Zsolt 109:18-19; Ézs 19:1; Jer 46:25; Ez 30:13; Dán 11:8 | 13) Ézs 19:18 | 44. fejezet: 1) 2Móz 14:2; Ézs 11:11; 19:18; Jer 2:16; 24:8; 43:7; 46:14 | 2-6) Dán 9:12 | 2) Jer 34:22 | 3) 5Móz 13:6-11; 29:26; 32:17 | 4) Jer 26:5; Mt 21:33-41

707 *Hagyott*: szó szerint: *nyugalomba helyezett*.

708 *Dafné* (héb. Tahpanhész) Egyiptom keleti határvárosa, ld. a 2:16-hoz írt jegyzetet.

709 *Rakd le*: vagy: *rejtsd el; ásd be*.

710 *Ahol foghíjas a macskakő*: szó szerint: *a macskakő [közti] habarcsba*. *Macskakő*: vagy: *agyagburkolat; téglaburkolat*.

711 *Nebukadneccár babilóniai királyt*: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyaroztatban.

712 *Cókmókját*: szó szerint: *ruháját*.

713 *Zavartalanul*: szó szerint: *békében; hiánytalanul*.

714 *Az egyiptomi naptemplomban*: vagy (tulajdonnévvel olvasva): *Bét-Semesben, amely Egyiptomhoz tartozik*. Nem kizárt, hogy a vers tulajdonnevet tartalmaz, tehát nem naptemplomra, hanem a tenger melléki síkság (a *Seféla*) északkeleti városára, Bét-Semesre mond ki ítéletet (amely kevéssel Nebukadneccár júdai hadjárata után is még egyiptomi ellenőrzés alá tartozhatott), de ez esetben a prófécia egyik mondatról a másikra Dafnéról és Egyiptomról több száz kilométert északra ugrana – ezért valószínűbb a fenti olvasat.

715 *Szobrokat*: vagy: *oszlopokat*.

716 *Tömjénezn*: vagy: *füstölögtetni; illatáldozatot bemutatni* (a továbbiakban is).

717 *Időben*: szó szerint: *kora reggel*.

718 *Undorító*: vagy: *utálatos*.

dolgot, mert gyűlölöm!⁵ De nem hallgattak, fülük botját sem mozgatták, hogy megtérjenek a hitványságukból; tovább tömjénezték más isteneknek.⁶ Ezért kiömlött tomboló haragom, és ott lángolt a júdai városokban és Jeruzsálem utcáin, úgyhogy mára romhalmazzá váltak, le lettek tarolva.⁷ Ezért most így szól az ÚR, a Seregek Istene, Izrael Istene: Miért hoztok ilyen nagy bajt saját magatokra,⁷¹⁹ ami miatt kiirtanak minden júdai férfit, nőt, gyereket és csecsemőt, s ami miatt nem marad életben közületek senki?⁸ Mert amiatt, hogy a kezetek műveivel bosszantotok engem, és más isteneknek tömjénezték Egyiptomban, ahova bevándoroltok, kiirtanak titeket, szitokszó és szégyenfolt lesztek a föld összes népe számára.⁹ Tényleg el is felejtettétek már, milyen hitványságokat követtetek el Júdában és Jeruzsálem utcáin az apáitok, Júda királyai és az ő feleségeik, valamint ti magatok és a feleségeitek?¹⁰ A mai napig nincs bennük megtörtség, sem félelem, és nem éltek a tanításom⁷²⁰ és a törvényeim szerint, amelyeket előadtam nektek és apáitoknak.¹¹ Ezért ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Tudjátok meg, hogy kezelésbe veszek titeket,⁷²¹ a vesztetekre, hogy kiirtsam egész Júdát.¹² Elkapom én a megmaradt júdaiakat, akik elhatározták, hogy bevándorlók lesznek Egyiptomban! Mind egy szálig elpusztulnak Egyiptomban: fegyvertől és éhínségben hálnak meg. A nép apraja-nagyja elpusztul fegyver vagy éhínség miatt: átok, elrettentő példa, szitokszó és szégyenfolt lesz belőlük.¹³ Elszámoltatom az Egyiptomba áttelepülőket, ugyanúgy, ahogy Jeruzsálemet is elszámoltattam: fegyverrel, éhínséggel és járvánnyal,¹⁴ és nem lesz túlélő menekült a megmaradt júdaiak közül, akik bevándorlókként Egyiptomba mennek, hogy aztán visszatérhessenek Júdába, ahogy eltervezték, hogy majd visszatérnek oda letelepedni, mert nem térnek vissza, kivéve néhány menekültet.

¹⁵ Erre így válaszolt Jeremiásnak az összes férfi, akik tudták, hogy a feleségük más isteneknek szokott tömjéneznit, és az összes asszony is, aki ott állt, egy nagy tömeg⁷²² (gyakorlatilag az egész nép, amely Egyiptomban, Patroszban letelepedett):¹⁶ Nem érdekel minket a mondókád, amit itt előadtál nekünk az ÚR nevében,¹⁷ mert mi azt csináljuk, amit akarunk!⁷²³ Tömjénezzünk az ég királynőjének, és italáldozatot töltünk neki, ahogy tettük mi és apáink, királyaink és főembereink is a júdai városokban és Jeruzsálem utcáin, mert akkoriban jóllaktunk és jó dolgunk volt, és a gondokat még látásból sem ismertük;⁷²⁴¹⁸ de amióta abbahagytuk a tömjénezzést az ég királynőjének, és nem töltöttünk neki italáldozatot, mindenben szűkölködünk, és fegyver meg éhínség pusztít köztünk.¹⁹ Szerinted amikor mi tömjénezzünk az ég királynőjének, és italáldozatot töltünk neki, olyankor az őt ábrázoló piskótát a férjeink tudta nélkül⁷²⁵ készítjük neki? Szerinted úgy töltünk neki italáldozatot?

5) Jer 11:8 | 6) Zak 7:14 | 8) 5Móz 28:36-37; Hab 1:16 | 10) Józs 1:7; 1Kir 9:6 | 11) Ám 9:4 | 12-13) Jer 42:15-17 | 13) Jer 43:11 | 15-18) Ézs 48:5; Hós 2:4 | 16) Jer 42:13 | 17) Jer 7:18; 11:12; Ez 20:32 | 18) Jer 32:19,29 | 19) 4Móz 30:11-16

719 *Saját magatokra*: vagy: *lelketek; életetek ellen*.

720 *Tanításom*: vagy: *Törám*.

721 *Kezelésbe veszek titeket*: szó szerint: *rátok fordítom az arcomat*.

722 *Tömeg*: szó szerint: *gyűlés*.

723 *Amit akarunk*: vagy: *amit megfogadtunk*; szó szerint: *ami kijött a szánkon*.

724 *Az ég királynőjének*: ld. az „Elephantinói zsidó közösség” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

725 *A férjeink tudta nélkül*: vagy: *a férjeinket kihagyva; megkerülve*.

²⁰ Ekkor Jeremiás – szemben a férfiakkal, az asszonyokkal és az egész néppel, akik így válaszoltak neki – ezt mondta az egész népnek: ²¹ Hát nem pont ez a tömjénfüst – amivel a júdai városokban és Jeruzsálem utcáin tömjéneztek ti, apáitok, királyaitok, főembereitek és a köznép – hát nem ők hagytak emléket az ÚRban, s nem azt vette zokon?⁷²⁶ ²² Pont ebből lett elege az ÚRnak, a hitványságaitokból és az undorító szokásaitokból! Ezért lett mára az országotok letarolt és lakatlan romhalmazzá, sőt szitokszóvá! ²³ Pont az volt bűn az ÚR ellen, hogy tömjéneztek, és nem hallottátok az ÚR hangját, nem az ő tanítása, törvényei és tanújelei szerint jártatok, azért történt veletek ilyen katasztrófa, mint ez a mostani!

²⁴ Azután ezt mondta Jeremiás az egész népnek, köztük az összes asszonynak: Halljátok meg az ÚR beszédét mind, ti júdaiak, akik Egyiptomban vagytok! ²⁵ Ezt mondja a Seregek URa, Izrael Istene: Ti meg a feleségeitek... Ők adják a szavakat a szátokba,⁷²⁷ és a gyakorlatban is megteszitek! Még hogy: „Teljesítjük a fogadalmainkat, hogy tömjénezünk az ég királynőjének, és italáldozatot töltünk neki!” És: „Feltétlenül tartásátok meg a fogadalmaitokat, teljesítsétek őket!” ²⁶ Halljátok csak meg az ÚR beszédét mind, ti júdaiak, akik áttelepültetek Egyiptomba: Esküszöm az én nagy nevemre – mondta az ÚR –, hogy egész Egyiptomban nem hangzik el így a nevem egyetlen júdai ajkán sem: „Él az én URam, az ÚR!” ²⁷ Gondom lesz rájuk,⁷²⁸ de a vesztükre és nem a javukra! Elpusztul minden júdai, aki csak Egyiptomban van, vagy fegyvertől, vagy éhínségben, az utolsó szálig! ²⁸ Csak néhányan tudnak elmenekülni a fegyver elől, s jutnak vissza Egyiptomból Júdába. Akkor majd megtudja az összes megmaradt júdai, aki bevándorolt Egyiptomba, hogy kinek a beszéde áll meg, az enyém vagy az övék.

²⁹ Ez lesz a jele – mondta az ÚR –, hogy el foglak számoltatni titeket ezen a helyen, hogy megtudjátok, hogy az én ellenetek, a vesztetekre kimondott beszédem megáll, ³⁰ ezt mondta az ÚR: Hofra fáraót, az egyiptomi királyt átadom az ellenségei kezébe, akik az életére törnek, ahogy Cidkijáhu júdai királyt az ő ellensége, Nebukadneccár babilóniai király kezébe adtam, aki az életére tört.⁷²⁹

45 ¹ Ezt Nérija fia Báruknak mondta Jeremiás próféta, amikor Jósijáhu fia Jehojákim júdai király negyedik évében Nérija – Jeremiás diktálására – egy iratba jegyezte ezeket a beszédeket.⁷³⁰

21-23) Jer 14:10 | 21) Zsolt 79:8; Ézs 64:8 | 22) 1Móz 19:13; Zsolt 107:33-34; Jer 25:18 | 23) 1Kir 9:9 | 24) Jer 43:7 | 25) Ez 20:39 | 26) 1Móz 22:16; 5Móz 32:40; Zsolt 50:16; Jer 24:8; Zsid 6:13-17 | 27) Dán 9:14; Ám 9:4 | 29) Ézs 55:10-11 | 30) 2Kir 25:1-7; Jer 39:5; 46:26; Ez 30:21 | 45. fejezet: 1) 2Móz 17:14; 2Kir 23:34; 2Krón 36:5; Zsolt 40:8; Jer 32:12; 36:4

726 *Vette zokon:* vagy: *eszébe jutott; megemlékezett róla; észben tartja; szívére vette.*

727 *Ők adják a szavakat a szátokba:* szó szerint: *ők szólnak a ti szátokkal.*

728 *Gondom lesz rájuk:* az itt szereplő kétjelentésű szó a „gondoskodik”, „ügyel rá” ige mellett a „mandulaág” főnevet is jelenti, amely Jeremiás legelső látomásában szerepelt (ld. 1:11).

729 *Nebukadneccár babilóniai király:* ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” és a „Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár)” c. bejegyzéseket a Fogalom- és névmagyarázatban.

730 *Nérija fia Báruknak:* ld. a „Pecsétek Jeremiás korából” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban. *Jehojákim:* ld. a jelen kötet Történeti bevezetését. *Cidkijáhu:* ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

² Báruk, ezt mondta rólad az ÚR, Izrael Istene: ³ Te így beszéltél: „Jaj, depresszióval kínoz engem az ÚR!⁷³¹ Már kimerített a sóhajtozás, nincs semmi nyugalom!”

⁴ Így szólj hozzá: Így szólt az ÚR: Tudd meg, hogy amit felépítettem, azt romba döntöm, és amit ültettem, azt kigyomlálom – és az egész országról beszélek! ⁵ Te pedig ilyenkor vagy nagyravágyó?⁷³² Ne legyél! Mert mindenre katasztrófát hozok – így szólt az ÚR –, te viszont ajándékba⁷³³ kapod az életedet, akárhova kerülsz is.

46 ¹ Amikor Jeremiás próféta más nemzetekről⁷³⁴ kapott beszédet.

² Egyiptomnak.
Nékó fáraó, egyiptomi király hadseregéről, amelyet az Eufrátesz folyónál, Karkemisnél megvert Nebukadneccár babilóniai király, Jósijáhu fia Jehojákim júdai király negyedik évében.⁷³⁵

³ „Pajzsokkal⁷³⁶ alakzatba!”

„Hadrendbe felfejlődni!”

⁴ „Lovakat fölszerszámozni!”

„Lovasság, nyeregbe!”

„Sisakokat fölcsatolni!”

„Kopját élezni!”

„Páncélruhába!”

⁵ De mit látok? Kitért a pánik, megfutamodtak, harcosaik megtörték, hanyatt-homlok menekültek, vissza se néztek! Bekeríti őket a rettegés! – így szólt az ÚR. – ⁶ Hiába szalad, aki gyors, hiába menekül a harcos: északon, az Eufrátesz folyónál elesnek, elhullanak.

⁷ Ki ez, ki mint a Nílus, özönlik,⁷³⁷ s mint folyamok vize, hömpölyög?

⁸ Egyiptom, mint a Nílus, özönlik, s mint folyamok vize, hömpölyög; és ezt mondja:
„Elözönlöm, elárasztom a földet, eltörlöm a városokat minden lakosukkal!”

⁹ „Lovasroham!”⁷³⁸

„Harckocsik, támadás!”

„Gyalogság, in-dulj!”

„Etióp és líbiai vértések!”

„Lüd íjászok!”

3) Zsolt 69:4 | 4) 5Móz 28:63; Jer 11:17; 42:10 | 5) Jer 21:9; 33:3; 38:2; 39:18 | 46. fejezet: 1-2) Ez 29:1-32:32 | 2) 1Móz 2:14; 2Kir 23:29; 2Krn 35:20 | 3) Ézs 21:5 | 4) 1Sám 17:5,38; 2Krn 26:14; Neh 4:16; Jer 51:3,11; Ez 21:9; Jól 3:9 | 5) Jer 20:3-4 | 6) Ézs 30:16; Ám 2:15 | 8) Dán 11:11; Ám 8:8 | 9) Jer 47:3; Ez 30:5-8

731 *Depresszióval kínoz engem az ÚR:* szó szerint: az ÚR bánatot adott a gyötrődésemhez; bánattal tetézte a gyötrődésemet.

732 *Ilyenkor vagy nagyravágyó:* szó szerint: nagy dolgokat keresel.

733 *Ajándékba:* szó szerint: zsákmányul.

734 *Más nemzetekről:* vagy: más nemzetek ellen.

735 *Erről a Nebukadneccár térhódítását elhozó évről ld. a 25:1-hez fűzött jegyzetet. Jehojákim:* ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

736 *Pajzsokkal:* az itt szereplő főnevek minden bizonnyal két különböző méretű vagy alakú pajzsot jelentenek.

737 *Özönlik:* vagy: árad (a következőkben is).

738 *Lovasroham:* vagy: nyeregbe.

¹⁰ De az a nap az ÚRÉ, a Seregek URÁé; a leszámolás⁷³⁹ napja, hogy leszámoljon ellenségeivel⁷⁴⁰ egytől egyig. Zabál a fegyver, amíg csak bír, már csupa vér, mert vágóáldozatot mutat be az ÚRnak, a Seregek URának északon, az Eufrátesz folyónál.

¹¹ Menj föl Gileádba, vegyél csak balzsamot, te szűzlány, Egyiptom...! Hiába pakolod magadra a kenőcsöt, neked nincs gyógyulás! ¹² A nemzetek hallanak a botrányodról,⁷⁴¹ jajgatásod betölti a földet, mert harcosaid egymásba botlottak, úgy estek el mind.

¹³ Ezt az beszédet arról jelentette ki Jeremiás prófétának az ÚR, hogy Nebukadneccár babilóniai király felvonul Egyiptom leverésére.

¹⁴ Hirdessétek ki Egyiptomban, terjesszétek Migdolban, terjesszétek Memfiszben és Dafnéban is: Vigyázz, készülj, mert már körülötted pusztít a fegyver! ¹⁵ Mitől rogyott össze a te bikaistened?⁷⁴² Nem maradt állva, amikor megtaszította az ÚR! ¹⁶ Sokan megsédültek, el is estek, egyik rá a másikra, és ezt mondogatták: „Gyerünk gyorsan vissza a népünkhöz, a szülőföldünkre a zsarnok fegyvere elől!” ¹⁷ És a fáraót, az egyiptomi királyt már „Szájhősnek”⁷⁴³ nevezik, „aki felett eljárt az idő”...⁷⁴⁴

¹⁸ Olyan biztos,⁷⁴⁵ hogy el fog ide jönni – így szólt a Király, akinek a neve Seregek URa –, ahogy a Tábor a hegyek között, s ahogy a Kármel a tengerben van. ¹⁹ Készíthetitek az úti batyut a fogsághoz, Egyiptom lakói! Mert Memfisz le lesz tarolva, lakatlan rommá lesz.

²⁰ Csinos kis tehénke Egyiptom; rajzik rá a bögyöly északról! ²¹ Zsoldoskatonái is olyanok, mint a hizlalt borjak! Ők is hátat fordítanak, és együtt iszkolnak, meg sem állnak, mert eljött a sorscsapásuk napja, az elszámolás ideje. ²² Sziszeg, mint egy kígyó, amikor seregek vonulnak fel, és fejszéssel jönnek ellene, mint a favágók. ²³ Inkább kivágják az erdejét – szólt az ÚR –, semhogy átkutassák. Mert többen vannak, mint a sáskák, számtalanok. ²⁴ Meggyalázzák Egyiptom lányát; északi nép kezébe kerül. ²⁵ Ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Én elszámoltatom a thébai Ámon istent, a fáraót és Egyiptomot, isteneit és királyait, s azokat, akik a fáraóban bíznak. ²⁶ Átadom őket azok kezébe, akik az életükre törnek: Nebukadneccár babilóniai király és szolgálai kezébe. De azután ugyanúgy benépesül, ahogy régen – így szólt az ÚR.

²⁷ Te pedig ne félj, szolgám, Jákob, és ne rémüldözz, Izrael! Mert tudd meg, hogy én kiszabadítalak a távolból, és utódjaidat a fogságuk földjéről. És visszatér Jákob,

10) 5Móz 32:42; Ézs 61:2; Sof 1:7; Lk 21:22 | 11) Jer 8:22; 30:13; 51:8 | 12) 3Móz 26:37 | 13) Jer 43:11; Ez 29:19 | 14) Jer 44:1 | 16) 3Móz 26:37 | 18) Józs 19:22; 1Kir 18:42-43; Jer 48:15; Ám 1:2 | 21) 2Kir 7:7 | 22) 1Móz 3:1 | 23) Bír 7:12; Jer 51:14 | 25) Ézs 24:21; Jer 43:12; Ez 30:14; Náh 3:8 | 26) Ézs 19:4; Jer 44:30; Ez 29:11-12; 32:11 | 27-28) Ézs 41:13; 44:1-2; Jer 30:10-11 | 27) Ézs 43:5; Jer 50:19

739 *Leszámolás*: vagy: *bosszú*.

740 *Ellenségeivel*: vagy: *szorongatóival*. A héber szó (*mi-cáráv*) összecseng Egyiptom (*Micrajim*) nevével, ezt fordításunkban az „egytől egyig” kifejezés érzékelteti.

741 *Botrányodról*: vagy: *szégyenedről*; *gyalázatodról*.

742 *Bikaistened*: szó szerint: *bikád*; *erősséged*; *hősöd*; *erőseid*; Septuaginta: *Ápiz*. Ápiz bika Ozirisz isten jelképe, szent állata volt, akinek tiszteletére termékenység- és földművesünnepeket rendeztek.

743 *Szajhősnek*: szó szerint: *lármanak*; *zúgásnak*.

744 *Aki felett eljárt az idő*: vagy: *aki elszalasztotta az alkalmat*.

745 *Biztos*: szó szerint (esküformulával): *élek én*.

s nyugodt és gondtalan lesz, senki sem félemlíti meg.²⁸ Te ne félj, szolgám, Jákob – így szól az ÚR –, mert én veled vagyok, mert véget vetek minden népnek, ahova szétszórta-
lak, csak neked nem vetek véget – ugyanakkor korrigállak, ahogy igazságos;⁷⁴⁶ nem
hagylak egészen büntetlenül!

47¹ Ezt a beszédet a filiszteusokról kapta Jeremiás próféta az ÚRtól, még azelőtt,
hogy a fáraó leverte Gázát.⁷⁴⁷

² Ezt mondta az ÚR: Víz özönlik⁷⁴⁸ észak felől, és áradó folyammá lesz, elárasztja az
országot mindenestül; a várost és a városlakókat. Sikoltoznak az emberek, jajveszékél az
ország minden lakója³ a lópatadobogástól,⁷⁴⁹ a harckocsidübörgéstől, a kerekék robajá-
tól. Még az apák sem fordulnak vissza a fiaikért, mert már semmi tartás nincs bennük,⁷⁵⁰

⁴ mert eljött a nap, amikor minden filiszteust elpusztítanak, hogy kiirtsák Türosz és Szi-
dón utolsó szövetségeseit⁷⁵¹ is. Mert elpusztítja az ÚR a filiszteusokat, akik megmaradtak
Kréta szigetéről.⁵ Kopaszra nyírják a gázaiakat, Askelon elnémul. Megmaradt völgyla-
kók,⁷⁵² meddig vagdossátok magatokat?⁷⁵³

⁶ ÚR kardja, jaj, meddig nem állsz le? Bújj vissza a hüvelyedbe, nyugodj már meg,
maradj veszteg! ⁷ Persze hogyan maradhatnál nyugton, ha egyszer az ÚR rendelt ki
Askelonhoz, ő küldött ki a tengerparthoz...?

48¹ Moábnak.⁷⁵⁴

Ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Jaj a Nébónak, mert megsemmisült!
Kudarcot vallott⁷⁵⁵ a dupla városfal:⁷⁵⁶ elfoglalják; kudarcot vallott a fellegrvár:⁷⁵⁷ lerom-
bolják. ² Vége Moáb dicsőségének Hesbónban; a vesztét tervezgetik: „Gyerünk, irtsuk
ki, hogy ne legyen ilyen nemzet!”⁷⁵⁸ Madmén, te is elnémulsz, addig üldöz a fegyver!
³ Sikoltozás hangzik Horonájimból: „Mekkora tragédia és csapás!” ⁴ „Összeomlott
Moáb!” – kiáltoznak a fiataljai.⁷⁵⁹ ⁵ A Luhit kaptatóján sírva mennek föl, mert lenről, a

28) Jer 4:27 | 47. fejezet: 1-7) Sof 2:5; Zak 9:5 | 1) 1Móz 10:19; Ez 25:15-17 | 2) Ézs 8:7; 14:31 | 3) Jer 46:9 | 4) 1Móz 10:14; 5Móz 2:23; Ézs 23:1; Jer 25:22; Ám 9:7 | 5) Jer 16:6; 25:20; 41:5; Sof 2:4 | 6) Jer 12:12; Zak 13:7 | 48. fejezet: 48:1-49:6) Sof 2:8-9 | 1) 4Móz 32:37-38; Ézs 15:1-16:14; 46:1; Ez 25:8-11; Ám 2:1-3 | 2) 4Móz 21:25 | 5) Ézs 15:5

746 Korrigállak, ahogy igazságos: vagy: igazságos ítéletre nevellek.

747 Filiszteusokról: ld. a „Filisztea a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

748 Özönlik: vagy: árad.

749 Lópatadobogástól: vagy: bikapata-dobogástól.

750 Mert már semmi tartás nincs bennük: szó szerint: kezük gyengesége miatt.

751 Utolsó szövetségeseit: vagy: maradék támogatóit; segítőit.

752 Megmaradt völgylakók: esetleg: megmaradt émek, ld. 5Móz 2:11.

753 Meddig vagdossátok magatokat: vagy: meddig tolongtok.

754 Moábnak: ld. a „Moáb” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

755 Kudarcot vallott: vagy: megszegyenült (a továbbiakban is).

756 A dupla városfal: vagy (tulajdonnévként olvasva): Kirjátajim.

757 A fellegrvár: vagy (tulajdonnévként olvasva): Miszgáb.

758 Hogy ne legyen ilyen nemzet: vagy: a nemzetek közül.

759 Kiáltoznak a fiataljai: esetleg (tulajdonnévként olvasva): kiáltozása Coárig [elhallatszik]. Ifjai: vagy: szolgálói.

Horonájim-völgyből fájdalmas,⁷⁶⁰ megtört sikoltozás hallatszik. ⁶ Fussatok, mentsétek az életeteket, és megmaradtok,⁷⁶¹ mint Aroer városa a pusztában!⁷⁶² ⁷ Mivel a saját műveidben⁷⁶³ és kincseidben bízta, téged is elfoglalnak. Kemós fogságba megy a papjaival és a főembereivel együtt. ⁸ Pusztító érkezik minden városba, egyik város sem menekülhet; elvész a völgy, kihal az alföld, ahogy megmondta az ÚR. ⁹ Adjatok szárnyakat Moábnak, hogy elröpülhessen, mert városait letarolják, egy lakosuk sem marad! ¹⁰ Átkozott, aki az ÚR munkáját hanyagul végzi; átkozott, aki nem vérezi össze a kardját! ¹¹ Zavartalan Moáb ifjúkora óta; elvan, mint seprőjén a bor. Nem fejtették át másik hordóba – nem ment száműzetésbe –, ezért megállt a zamata s az illata: nem fejlődött.⁷⁶⁴ ¹² Ezért eljönnek azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor küldöttjeim feldöntik és kiürítik a hordóit, s a korszóit összetörik.

¹³ Kudarcot vall Moáb Kemós miatt, ahogy kudarcot vallott Izrael háznépe Bétel miatt, amelyben bízott. ¹⁴ Hogyan mondhatjátok: „Harcosok vagyunk mi, háborúra termett katonák!”? ¹⁵ Megsemmisült Moáb; városai égőáldozattá lettek, fiatalságának színe-java pedig vágóáldozattá!⁷⁶⁵ – így szólt a Király, akinek Seregek URa a neve. – ¹⁶ Közel jár már Moábhöz a sorscsapás, nagyon hamar utoléri a katasztrófa. ¹⁷ Így sirassátok el őt, szomszédjai, mind, akik név szerint ismeritek: „Hogy összetört egy erős jogar, egy díszes kormánypálca!” ¹⁸ Szállj le a dicsőségedből, roskadj össze a szomjúságtól, Dibon lakója, mert felvonult ellened, aki megsemmisíti Moábot; lerombolta erődvárosaidat! ¹⁹ Állj ki az útra szétnézni,⁷⁶⁶ Aroer lakossága! Kérdezd ki a futva menekülőket: „Mégis mi történt?”

²⁰ Kudarcot vallott Moáb, ahogy lerombolták. Jajgassatok és kiáltozzatok, hirdessétek ki az Arnonnál, hogy Moáb megsemmisült! ²¹ Ítélet sújtotta az alföldet: Holont, Jahcát és Mefátot, ²² Dibont, Nebót és Bét-Diblátajimot, ²³ Kirjátajimot, Bét-Gamult és Bét-Meont, ²⁴ Kerijótót, Bocrát és Moáb országának összes városát, közel s távol.

²⁵ Letörték Moáb szarvát, és karját összetörték! – így szólt az ÚR. – ²⁶ Itassátok részegre Moábot, mert az ÚRral szemben nagyozott! Hadd tenyereljen a saját okadásában, most rajta is lehet gúnyolódni! ²⁷ Miért, te talán nem gúnyolódtál Izraelen, mint valami rajtakapott tolvajon? Mert valahányszor emlegetted, csóváltad a fejed! ²⁸ Hagyjátok el a városokat, és telepedjete le a sziklák közt, moábiak, mint a galamb, amely a sziklahasadékokba fészkel!

6) 4Móz 21:29; Jer 17:6 | 7) 1Kir 11:7 | 10) 1Kir 20:42 | 11) Sof 1:8 | 12) JSir 4:2 | 13) 1Kir 12:29 | 14) Zsolt 33:16 | 15) Jer 46:18; 51:57 | 18) 4Móz 21:30; Józs 13:9 | 19) 5Móz 2:36 | 20) 4Móz 21:13; Ézs 16:7 | 21) Józs 13:18 | 22) Józs 13:9,17 | 23) Józs 13:17 | 24) Ézs 15:1; Ám 2:2 | 25) Zsolt 10:15; 75:11; Ez 30:21 | 26) Jer 25:16,27 | 27) Jer 2:26 | 28) Bír 6:2; Zsolt 55:7-8

760 *Fájdalmas*: vagy: *szorongó*.

761 *És megmaradtok*: vagy: *és olyanok lesztek; és legyetek olyanok*.

762 *Mint Aroer városa a pusztában*: esetleg (köznévként olvasva): *mint egy pusztai borókabokor*. A 19. versből is úgy tűnik, Aroer városát nem érinti a pusztulás, ezért a fenti olvasat a valószínűbb.

763 *Műveidben*: minden bizonnyal a kézműves bálványszobrokról van szó (ld. Kemóst a 13. versben).

764 *Ezért megállt a zamata s az illata, nem fejlődött*: esetleg (a legtöbb fordítás szerint): *ezért megmaradt a zamata, s illata sem változott*. A bornak azonban nem tesz jót, ha nem fejtik át, hanem seprőn hagyják; éppen elveszíti a zamátát, nem fejlődik, sőt romlékonyabb, ha nincs legalább egyszer szakszerűen átfertve. Ezért valószínűbb a fenti olvasat: Moáb olyan, mint az elhanyagolt, forrás után régóta a seprőjén hagyott bor.

765 *Vágóáldozattá*: vagy: *vágóhídra kerültek*.

766 *Szétnézni*: vagy: *körülkémelelni*.

²⁹ Hallottuk, hogy Moáb büszke, hogy mennyire pökhendi: fölényes, büszke, öntelt és beképzelt!⁷⁶⁷ ³⁰ Ismerem én – így mondta az ÚR –, hogy milyen arrogáns, pedig nincs igazság a szövegében, s nincs igazság a tetteiben.

³¹ Ezért jajgatok Moábert! Egész Moáb miatt kiáltozom, de Kir-Heresz lakóit külön is elgyászolom. ³² A jázéri siratódalból éneklek siratót neked, ⁷⁶⁸ Szibma szőlője:

„Indáiddal tengert átfonod,
s elérted a jázéri partot,
de érett termésed
ott legott megromlott.”⁷⁶⁹

³³ Betakarították az örömet és ünneplést a gyümölcsösökből és Moáb földjéről, eltüntettem a kádakból a bort, nem tapossák többé, hogy „Egy-kettő, egy-kettő!” Egykettőre vége!⁷⁷⁰ ³⁴ Hesbon kiáltozása Eláléig és Jahacig is elér; hangjuk Coártól Horonájimig és Eglat-Selisijáig is elhallatszik, mert még a Nimrim vize is kiapadt.⁷⁷¹

³⁵ Eltüntettem a moábiakat – így szólt az ÚR –, akik égőáldozatot mutatnak be az áldozóhalmon, és az ő isteneiknek tömjéneznek! ³⁶ Ezért mintha fuvoladallam szólna a sívemben Moábert; úgy siratja a szívem Kir-Heresz lakóit, mintha fuvola szólna benne. Ezért vesztette el a kincsét, amit gyűjtött. ³⁷ Mindenki kopaszra nyírta a fejét, levágta a szakállát, összevagdosta a kezét, és zsákruhát vett a derekára. ³⁸ Moáiban minden háztetőn és minden utcán gyászolnak valakit, mert úgy széttörtem Moábot, mint egy megunt edényt! – így szólt az ÚR. ³⁹ „Hogy összetört Moáb – így jajgassatok –, hogy futásnak eredt,⁷⁷² micsoda szégyen!” Csak gúnyolódnak Moábon, vele ijesztgetik egymást a szomszédjai.

⁴⁰ Mert ezt mondta az ÚR: Mint egy kiterjesztett szárnyú sas, úgy ráröpkülnek Moábra! ⁴¹ A városokat elfoglalják, az erődöket beveszik. Aznap olyan lesz Moáb harcosainak szíve, mint egy vajúdo asszony szíve; ⁴² s kiirtják Moábot, nem lesz már ilyen nemzet,⁷⁷³ mert az ÚRral szemben nagyozt.

⁴³ Reszketés, veremmély, kelepcék!⁷⁷⁴ Ez vár rátok, moábiak! – így szólt az ÚR. – ⁴⁴ Aki reszketve rohan, verem mélyébe zuhan, s aki felmászik a veremből, azon kelepcé csattan. Mert elhozom Moábra az elszámolás évét! – így szólt az ÚR. – ⁴⁵ Hesbon árnyékában megállnak a menekülők, amikor elfogy az erejük. Mert tűz tombol Hesbon

29) Ézs 16:6-11 | 31) 2Kir 3:25 | 33-34) Ézs 16:9 | 33) Jólé 1:12; Ám 5:17 | 34) 1Móz 13:10; 4Móz 32:3; Ézs 15:5-6 | 35) Ézs 15:2 | 36) Ézs 15:5; 16:11 | 37-38) Ézs 15:2-3 | 37) 1Móz 37:34; 3Móz 19:28; Ám 8:10 | 38) Jer 22:28; Hós 8:8 | 40) 5Móz 28:49; Dán 7:1; Jer 49:22 | 41) Ézs 15:1; Jer 49:22 | 42) Zsolt 83:5; Ézs 16:14 | 43-44) Ézs 24:17-18 | 43) 1Kir 19:17 | 44) Ám 5:19 | 45) 4Móz 21:21,26-28; 24:17

767 Beképzelt: szó szerint: felemelt szívű.

768 A jázéri siratódalból éneklek siratót neked: vagy: Jázér siratásánál is jobban elsiratlak téged.

769 Legott megromlott: szó szerint: rázuhant a romboló; pusztító.

770 Egy-kettő... vége lett: vagy (mulatók rigmusként olvasva): Heje-huja! Nincs hejehuja!

771 Kiapadt: szó szerint: pusztasággá lett.

772 Futásnak eredt: szó szerint: tarkóját fordította [ti. az ellenség felé].

773 Nem lesz már ilyen nemzet: vagy: a nemzetek közül.

774 Fordításunk az összecsengő szavakkal a héberben szereplő hasonló szórímet adja vissza.

fölött, Szihon lángol, s leég a moábiak halántéka, a „Szájhőshöz”⁷⁷⁵ tartozók haja. ⁴⁶ Jaj neked, Moáb! Elpusztul Kemós népe, mert fiaidat száműzetésbe hurcolták, s lányaidat fogolymentben. ⁴⁷ De az utolsó napokban megfordítom Moáb sorsát! – így szólt az ÚR.

Eddig tart Moáb ítélete.

49¹ Az ammoniaknak.⁷⁷⁶ Ezt mondta az ÚR: Mi az, Izraelnek talán nincsenek leszármazottjai, neki nincs örököse? Akkor miért Milkom⁷⁷⁷ vette birtokba Gádot, és annak városaiban miért az ő népe települt le?² Ezért eljönnek azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor gondoskodom róla, hogy az ammoni Rabbánál háborús kürtölést halljatok! Romhalmaz lesz belőle, a hozzá tartozó településeket felégetik, Izrael viszont birtokba veszi az örökségét – mondta az ÚR.

³ Jajgass, Hesbon: „Micsoda letarolt romhalmaz!”⁷⁷⁸ Kiáltozzatok, rabbai lányok! Öltetek zsákruhát, sirassátok, és bujkáljatok⁷⁷⁹ a sövénykerítések mögött! Mert Milkom fogságba megy a papjaival és a főembereivel együtt.

⁴ Mit dicsekszel völgyekkel, a termékeny völgyekkel, te hűtlen lány, aki a kincseidben bízol: „Ki vonulna fel ellenem?”⁵ Majd én gondoskodom róla, hogy valami rémítő vonuljon fel ellened⁷⁸⁰ – így szólt az ÚR, a Seregek URa –, minden irányból! Ti pedig szétszóródtok, ki merre lát, és nem lesz senki, aki össze tudná gyűjteni a menekülőket. ⁶ De mindezek után megfordítom az ammoniak sorsát! – így szólt az ÚR.

⁷ Edomnak.

Ezt mondta a Seregek URa: Nincs már bölcsesség Témánban? A szakemberek⁷⁸¹ elfelejtettek tanácsot adni?⁷⁸² Elpárolgott⁷⁸³ a bölcsességük? ⁸ Fordítsatok hátat és meneküljétek, költözzetek búvóhelyre, Dédán lakói! Mert sorscsapást bocsátok Ézsaura, az elszámolás idejét. ⁹ Ha szüretelők jönnek hozzád, egy árva fűrtöt sem hagynak; ha éjjeli betörők, addig rabolnak, amíg meg nem unják. ¹⁰ Mert én motozom meg⁷⁸⁴ Ézsaut, rejtkezseibeit kifordítom,⁷⁸⁵ nem tud rejtegetni.⁷⁸⁶ Elpusztítják a leszármazottjait, testvéreit és szomszédjait, és ő sem marad meg!

46) 4Móz 21:29 | 47) Dán 11:41; Jer 49:39 | 49. fejezet: 1-6) Ám 1:13-14; Ez 25:2-11 | 1) 2Kir 23:13; Jer 25:21; Sof 2:8-9 | 2) 5Móz 3:11; 2Sám 12:26-29; Ez 21:28 | 3) Józs 8:28 | 4) Jer 21:13 | 7-22) Ézs 21:11; 34:5; Abd 1:1 | 7-8) Abd 1:8 | 7) 1Móz 25:30; 36:11,15,34; Ez 25:12 | 9) Abd 1:5 | 10) Abd 1:6; Mal 1:2-5

775 Ld. a 46:17-hez fűzött jegyzetet, ahol ez a szó a fáraó csúfneve volt. A moábiak talán Egyiptommal szövetkeztek.

776 Ammoniaknak: ld. az „Ammon a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarozatban.

777 Milkom: az ammoniak istene, más néven Molok (ld. 1Kir 11:5, 7), esetleg (köznévként olvasva): az ő királyuk (a 3. versben is).

778 Micsoda letarolt romhalmaz: vagy (tulajdonnévként olvasva): mert letarolták Ait.

779 Bujkáljatok: vagy: futkossatok; tántorogjatok.

780 Hogy valami rémítő vonuljon fel ellened: vagy: hogy rettegés következzen rád.

781 Szakemberek: szó szerint: hozzáértők.

782 Elfelejtettek tanácsot adni: szó szerint: elvesztették a tanácsot.

783 Elpárolgott: szó szerint: elszökött.

784 Motozom meg: vagy: feltakarom; lemeztelenítem.

785 Rejtkezseibeit kifordítom: vagy: rejtkehelyeit feltárom.

786 Rejtegetni: vagy: elrejtőzni.

¹¹ Hagyd hátra az árváidat, én életben tartom⁷⁸⁷ őket, és az özvegyeid is bízzák rám magukat! ¹² Mert ezt mondta az ÚR: Nézd, olyanok is kiisszák a poharat, akik nem ezt érdemelték – és pont te felmentést kapnál alóla?! Nem kapsz felmentést, muszáj lesz kiinnod! ¹³ Mert magamra esküdtem – így szólt az ÚR –, hogy Bocrából elrettentő példa, szégyenfolt, romhalmaz, szitokszó lesz, és a hozzá tartozó városok is örök romhalmazzá lesznek.

¹⁴ Hírét hallottam az ÚRtól, hogy követet küldött a népekhez:

„Gyülekező!”

„Támadás!”⁷⁸⁸

„Harcra fel!”

¹⁵ Mert jelentéktelenné tettelek a népek közt, lenéznek az emberek. ¹⁶ Az önteltséged⁷⁸⁹ félrevezetett téged; elbízta magát! Sziklahasadékokba telepedtél, elfoglaltad a dombtetőket, hogy olyan magasra fészkelj, mint a sas; de én onnan is lerántalak! – így szólt az ÚR. – ¹⁷ Edom elrettentő példa lesz, hogy aki átutazik rajta, mind utálkozik és elborzad a különféle csapások miatt, ¹⁸ ahogy Szodomát és Gomorát meg a szomszéd településeket feldúltam – mondta az ÚR –, úgy ott sem lakik többé senki, még bevándorlók sem!

¹⁹ Figyelj csak! Valami oroszlánféle közeledik a Jordán felső szakasza felől⁷⁹⁰ az ősi lakóhelyre! Még hogy fogjam vissza?!⁷⁹¹ Űzzem el onnan?! És ki az a kiválasztott, akit majd kinevezek oda?! Mert ki olyan, mint én, hogy engem utasíthatna, és ki az a pásztor, aki megállhat előttem?

²⁰ Úgyhogy halljátok meg az ÚR Edomra vonatkozó tervét,⁷⁹² s amit Témán lakóival kapcsolatosan kigondolt:

Miért ne hurcolnák el még a kisbárányokat is a nyájból?

Miért ne lenne elrettentő példává a lakóhelyük?

²¹ Olyan zajos lesz a bukásuk, hogy beleremeg a föld!

Egy kiáltás! A Vörös-tengernél hallatszik! – ²² Ott, valami sasféle!

Felszáll, majd lecsap, kitárt szárnyal, Bocrára!

Az edomi harcosok szíve olyan lesz azon a napon, mint egy vajúdjó nő szíve.⁷⁹³

11) Hós 14:4; 1Tim 5:5 | 12) Jer 25:15,28-29; Abd 1:16; 1Pt 4:18 | 13) 1Móz 36:33; Ézs 34:6; Ám 1:11-12 | 15) Abd 1:2 | 16) Jób 39:30; Ézs 10:14; Jer 51:53; Ám 9:2; Abd 1:3-4 | 17-18) Ézs 34:9 | 17) Jer 50:13; Ez 35:7 | 18) 1Móz 19:24; 5Móz 29:23; Jer 50:40 | 19) Jer 4:7; 25:38; 50:44 | 20) Jer 15:3; 50:45 | 21) Ez 26:15,18 | 22) Jer 48:40-41; Hós 8:1 | 23-27) Ézs 17:1

787 *Életben tartom*: vagy: *életre keltem*.

788 *Támadás*: szó szerint: *gyertek ellene*.

789 *Önteltséged*: vagy: *a rémítő voltod*.

790 *Jordán felső szakasza felől*: vagy: *a Jordán dicsőségéből*.

791 *Még hogy fogjam vissza*; vagy: *még hogy csillapítsam le*.

792 *Tervét*: vagy: *tanácsát*.

793 *Edomi harcosok*: ld. az „Edom a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

²³ Damaszkusznak.⁷⁹⁴

Csalódott⁷⁹⁵ Hamát és Arpád, mert rossz hírt kaptak; szétmállottak a rémület tengerében,⁷⁹⁶ amely nem tud elcsendesedni. ²⁴ Elszállt az erő Damaszkuszból; hátat fordított, hogy meneküljön, rettegés fogta el, vajúdás és fájások fogták el, mint a szülő nőt.

²⁵ Hogy ne válna elhagyatottá⁷⁹⁷ ez a lenyűgöző város, amelyben gyönyörködöm? ²⁶ Elesnek a fiataljai a terein, és minden katona elhallgat azon a napon – így szólt a Seregek URa –, ²⁷ és felgyújtom Damaszkusz várfalát, s „megemészti Ben-Hadád palotáit.”⁷⁹⁸

²⁸ Kédárnak és a hácóri királyságoknak, amelyeket megvert Nebukadneccár babilóniai király, ezt mondta az ÚR:⁷⁹⁹

Hajrá, indulás Kédár ellen! Törjétek össze a keletieket! ²⁹ Sátraikat és juhaikat elveszik, hajlékaikat, minden edényüket s a tevéiket is elviszik, és így nevezik el őket:⁸⁰⁰ „Bekerít a Rettegés!”

³⁰ Meneküljétek, költözzetek bűvőhelyre, Hácór lakói! – így szólt az ÚR –, mert elletetek sző tervet Nebukadneccár babilóniai király, amit már kigondolt ellenetek.

³¹ Hajrá, indulás a nép ellen, amely idilli biztonságban érzi magát! – így szólt az ÚR. – Nemhogy lakatjaik, még ajtóik sincsenek; elkülönülten élnek. ³² Tevéiket elzsákmányolják, rengeteg jószágukat elhajtják. Minden égtáj felé szétszórom⁸⁰¹ a felnyírt halántékúakat,⁸⁰² és minden határuk felől sorscsapást bocsátok rájuk – így szólt az ÚR. – ³³ Hácór sakáltanya lesz, le lesz tarolva örökre. Nem lakik ott többé senki, még bevándorlók sem!

³⁴ Ezt a beszédet Elámról kapta Jeremiás próféta az ÚRtól, Cidkijáhu júdai király uralkodása kezdetén.

³⁵ Ezt mondta a Seregek URa: Az lesz, hogy összetöröm az elámiak íját, kedvenc fegyverüket.⁸⁰³ ³⁶ Négy szelet bocsátok Elámra a négy égtáj felől,⁸⁰⁴ és minden égtáj felé szétszórom őket;⁸⁰⁵ nem lesz olyan nép, ahova ne jutnának elámi menekültek. ³⁷ Elijesztem az elámiakat az ellenségeik elől, akik az életükre törnek. Katasztrófát hozok rájuk

23) 1Móz 14:15; 2Kir 16:9; 18:34; 2Krón 16:2; Ézs 37:13; Zak 9:2 | 26) Jer 50:30; 51:4 | 27) 1Kir 15:18; Ám 1:4 | 28-33) Ézs 21:16 | 28) 1Móz 25:13; Józs 11:10; Bír 6:3 | 29) Jer 6:25 | 31) Ez 38:11 | 32) Jer 9:26; 25:23 | 33) Ézs 34:13 | 34-39) Dán 8:2 | 34) 1Móz 10:22; 2Kir 24:18; Ézs 21:2; Jer 25:25 | 35) Ézs 22:6; Jer 28:2 | 36) Dán 8:2; Jer 51:1; Jel 7:1 | 37) Jer 9:16

794 *Damaszkusznak*: ld. a „Damaszkusz (Arám-Damaszkuszi Királyság) a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

795 *Csalódott*: vagy: *megszégyenült*; *kudarcot vallott*.

796 *A rémület tengerében*: vagy: *az aggódás tengerében*; esetleg: *a háborgó tengerben*.

797 *Hogy ne válna elhagyatottá*: vagy: *hogyhogy nem vált elhagyatottá*.

798 Jeremiás itt talán Ámoszt (1:4) idézi.

799 *Kédárnak*: ld. a „Kédár (arab fejedelemségek) a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

800 *Így nevezik el őket*: vagy: *ezt kiáltják róluk*; *ezt hirdetik róluk*.

801 *Minden égtáj felé szétszórom*: szó szerint: *minden szél felé szétszórom*; esetleg: *szélnek szórom*.

802 Az izraelitáknak tilos volt felnyírniuk a halántékukat, tehát a „felnyírt halántékú” „nem zsidónak” is értendő.

803 *Kedvenc fegyverüket*: vagy: *legfőbb erősségüket*; *legfőbb hatalmukat*.

804 *A négy égtáj felől*: szó szerint: *az ég négy széle felől*.

805 Ld. a 32. vers hasonló szakaszához fűzött jegyzetet.

tüzes haragomban – így szólt az ÚR –, addig küldöm utánuk a fegyvert, amíg meg nem semmisítem őket.³⁸ Lehelyezem a trónszékemet Elámban, s kiirtom a királyt és a főembereket onnan – így szólt az ÚR –,³⁹ de az utolsó napokban megfordítom majd Elám sorsát!⁸⁰⁶ – így szólt az ÚR.

50¹ Ezt a beszédet Babilóniáról, a káldok országáról mondta az ÚR Jeremiás próféta által.

² Hirdessétek ki a népeknek, terjesszétek, jelezzétek,⁸⁰⁷ terjesszétek, nehogy elhallgassatok: Elfoglalták Babilont!⁸⁰⁸ Kudarcot vallott Bél, összetörött Marduk; megszágyenültek az ottani szobrok, összetörték a bálványai!³ Mert felvonult ellene egy nép észak felől, amely letarolja, lakatlanná teszi az országát: az emberek és az állatok is bujdosni mennek.

⁴ Azokban a napokban és abban az időszakban – így szólt az ÚR – megjönnek majd az izraeliek és a júdaiak, együtt. Sírva mennek, ahogy az URat, az ő Istenüket keresik.

⁵ Cion felé kérdezzétek az utat, ahogy erre tartanak: „Gyerünk, csatlakozzunk az ÚRhoz egy olyan örök szövetséggel, amely nem megy feledésbe!”

⁶ Kallódó⁸⁰⁹ nyáj volt a népem: pásztorai félrevezették, hegyeken hajszták⁸¹⁰ őket. Annyit jártak hegyen-dombon, hogy elfelejtették az aklukat.⁷ Aki csak rájuk talált, zabált belőlük,⁸¹¹ s akik erőszakoskodtak velük,⁸¹² azt mondták: „Büntetlenül lehet, hiszen ezek bűnt követtek el az ÚRral szemben, pedig igazi lakóhelyük, apáik reménysége volt az ÚR!”⁸ Bujdosatok el Babilóniából, gyertek ki a káldok országából; legyetek olyanok,⁸¹³ mint a kosok⁸¹⁴ a nyáj előtt!⁹ Mert én népek nagy koalícióját indítom meg és hozom el Babilónia ellen az északi földekről. Felvonulnak ellene és egyből elfoglalják, ahogy egy tapasztalt harcos nyila egyből betalál.⁸¹⁵¹⁰ A káldok zsákmánnyá lesznek, az összes fosztogató jóllakik belőlük! – így szólt az ÚR.

¹¹ Örüljétek és ujjongjatok csak, akik kiraboltátok az én örökségemet! Ugrabugrajtatok csak, mint fickándozó⁸¹⁶ borjak, nyerítsetek csak, mint a csődörök!¹² Anyátok is

39) Jer 48:47 | 50. fejezet: 1-3) Ézs 13:1-2 | 1) 1Móz 10:10 | 2) Ézs 21:9; 46:1; Jer 51:31,47; Dán 3:14 | 3) Jer 4:6; 25:26; 51:62 | 4-5) Jer 31:6; Hós 3:5 | 4) Ezsd 3:12; Jer 3:18; 31:9 | 6) Ez 34:6; Mt 10:6 | 7) Jer 2:3; 5:17; Zak 11:5 | 8) Jer 51:6,45; 2Kor 6:17; Jel 18:4 | 9) Jer 25:14,26 | 12) Jer 51:47

806 Sorsát: vagy: fogságát.

807 Jelezzétek: vagy: adjatok jelt; emeljétek zászlót; állítsatok táblákat.

808 Babilont: a héber nem tesz különbséget Babilónia (a dél-mezopotámiai térség) ill. Babilon (a városa, valamint a róla elnevezett birodalom és szellemi-kulturális erőter) között. Az utóbbi megnevezés most szerepel fordításunkban először, de nem utoljára: Jeremiás könyvében a *Bábel* név előfordulásai az 50–51. fejezetben gyakran jelölik a várost és annak (nóalakkal megszemélyesített) kultúráját, miliójét.

809 Kallódó: vagy: pusztuló.

810 Hajszták: vagy: köröztették; eltérítették.

811 Zabált belőlük: vagy: emésztette őket.

812 Akik erőszakoskodtak velük: szó szerint: akik miatt megszorultak.

813 Legyetek olyanok: vagy: és olyanok lesztek.

814 Kosok: vagy: kecskébakok (a szövegkörnyezet alapján: a nyáj élére állított, a nyáj vezetését végző hímek).

815 Egyből betalál: vagy: nem téveszt célt; szó szerint (hebraizmus): nem tér vissza hiába; nem tér vissza üresen. Ahogy egy... betalál: a mondatszerkezet szó szerint: nyila, mint a tapasztalt harcosé, egyből betalál.

816 Fickándozó: vagy: trappoló; vágató; esetleg: csépelő; nyomtató.

szégyelli magát, nagyon röstelli, hogy világra szült titeket, népek legalja!⁸¹⁷ Sivár pusztá, sivatag¹³ lesz az ÚR haragjától; lakatlan lesz, teljesen letarolva. Aki átutazik Babilónián, mind utálkozik és elborzad a különféle csapások láttán.¹⁴ Vonuljatok fel, kerítsétek be Babilont, íjások, mind! Lőjétek, ne sajnáljátok a nyilakat, mert az ÚRral szemben követték el bűnt!¹⁵ Kiáltátok róla mindenfelől:

„Megadta magát!”⁸¹⁸

„Leszakadtak a gerendái!”

„Ledőltek a várfalai!”

Mivel az ÚR bosszúja ez, álljatok bosszút rajta! Amit ő tett, azt tegyétek vele!¹⁶ Irtsátok ki Babilóniából a magvetőt, és azt is, aki kaszálni menne aratás idején! A hódító fegyvere elől mindenki keljen útra a saját népéhez; mindenki meneküljön a saját hazájába!

¹⁷ Űzött bárány⁸¹⁹ Izrael, akit oroszlánok hajszoltak. Először belemart az asszír király; most utoljára pedig csontját is törte neki Nebukadneccár babilóniai király.¹⁸ Ezért ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: Elszámoltatom a babilóniai királyt és az országát, ahogy elszámoltattam az asszír királyt,¹⁹ és visszaviszem Izraelt a lakóhelyére: a Karmelen és a Básánon legel, Efraim hegyein és a Gileádban kedvére jóllakik.²⁰ Azokban a napokban és abban az időszakban – így szólt az ÚR – keresik majd Izrael vétkeit, de nem lesznek, és Júda bűneit, de nem találják – mert megbocsátok azoknak, akiket meghagyok.

²¹ Vonulj fel a kétszeresen lázadó ország ellen,⁸²⁰ akik az elszámoltatás alatt élnek;⁸²¹ öldököld és pusztítsd őket, ahogy ők tették – így szólt az ÚR –, és mindent úgy tegyél, ahogy megparancsoltam!

²² Háborús robaj, nagy rombolás hallatszik az országban.²³ Hogyan sújtottak rá úgy az egész föld kalapácsára, hogy összetörött? Hogyan lett Babilon elretentő példává a népek előtt?²⁴ Csapdát állítottam neked, és bele is estél, Babilon, úgy, hogy észre sem vetted! Rád találtam, és meg is fogtalak; az ÚR ellen rúgkapálsz!⁸²²²⁵ Kinyitotta a kamráját az ÚR, és előhozta haragjának edényeit,⁸²³ mert ez az ÚR, a Seregek Ura munkája a káldok országában.²⁶ Vonuljatok ellene a határ felől, nyissátok ki a magtárjait, hányjátok halomra őt, mint a kévét, és semmisítsétek meg,⁸²⁴ ne maradjon belőle semmi!²⁷ Őljétek

13) Jer 49:17; 51:37,62 | 15) Zsolt 137:8; Ézs 25:11; Jer 51:6,24,44; Hab 2:17; Jel 18:6 | 16) Ézs 13:14; Jer 51:9 | 17-20) Jer 23:3 | 17) 2Kir 17:6; 24:10,14; 25:7; Ézs 47:6; Jer 2:15,34 | 18) Ézs 10:12; Ez 31:3 | 19) Jer 31:5,10; 46:27; Ez 34:13; Mik 7:14; Zak 10:10 | 20) Ézs 33:24; Jer 33:8; Mik 7:18 | 22) Jer 51:54 | 23) Ézs 14:16; Jer 51:20 | 25) Ézs 13:5; Róm 9:22

817 *Népek legalja*: vagy: *utolsó nép*.

818 *Megadta magát*: szó szerint: *kezet nyújt*.

819 *Bárány*: vagy: *nyáj*.

820 *A kétszeresen lázadó ország ellen*: esetleg (tulajdonnévként olvasva): *Merátajim ország ellen* (talán a Dél-Mezopotámiát jelölő akkád *marratúm* szó nyomán).

821 *Akik az elszámoltatás alatt élnek*: esetleg (tulajdonnévként olvasva): *Pekód lakosai* (talán a Babilóniában élő, arámi Puqdu népcsoport nevéből).

822 *Rúgkapálsz*: vagy: *haragszol, dühösködsz, viaskodsz*.

823 *Haragjának edényeit*: vagy: *haragjának eszközeit* (értsd: fegyvereit).

824 *Semmisítsétek meg*: vagy: *átkozzátok el*.

le minden bikáját, menjenek csak a mészárszékre! Jaj nekik, mert eljött a napjuk, az elszámoltatásuk ideje!²⁸ Menekülőket hallani, akik futnak Babilóniából, hogy elmondják Cionban: bosszút áll az ÚR, a mi Istenünk, bosszút áll a Szentélyéért.⁸²⁵

²⁹ Hirdessétek ki Babilonról: „Íjászok, mind verjetez tábornok ellen körös-körül, hogy senki se menekülhessen onnan! Fizessetek meg neki a saját cselekedeteivel; amit ő tett, pontosan azt tegyétek vele, mert az ÚRral, Izrael Szentjével szemben fölényeskedett!³⁰ Ezért elesnek a fiataljai a terein, és minden katona elhallgat azon a napon – így szólt az ÚR. – ³¹ Hozzád beszélek, Önteltség! – így szólt az ÚR, a Seregek URa. – Mert eljött a te napod, az elszámoltatásod ideje!³² Önteltség megbotlik és elesik, s nincs senkije, aki fölsegítse. Felgyújtom a városait,⁸²⁶ s a tűz felemészti még a környéküket is.

³³ Ezt mondta a Seregek URa: Elnyomják az izraelieket és a júdaiakat együtt; s mindazok, akik fogságba vitték őket, erővel visszatartják, nem hajlandók elengedni őket.³⁴ De a megváltójuk erős, Seregek URa a neve! Végig⁸²⁷ lefolytatja a perüket, hogy az országra nyugalmat hozzon, Babilónia lakóit viszont sokkolja.⁸²⁸

³⁵ Támadás⁸²⁹ a káldokra! – így szólt az ÚR. – Babilónia lakóira, főembereire és bölcseire!⁸³⁰

³⁶ Támadás a fehéringesekre,⁸³¹ hogy rosszul döntsenek!⁸³²

Támadás a harcosaira, hogy rettegenek!

³⁷ Támadás a lovaira és a harcocsijaira és az ott lakó⁸³³ összes félvérre,⁸³⁴

hogy olyanok legyenek, mint az asszonyok!

Támadás a raktáraikra, hogy kifosszák őket!

³⁸ Tömődés a vizeire, hogy kiapadjanak!

Mert bálványszobrok országa ez, ahol szörnyalakokkal parádéznak.⁸³⁵ ³⁹ Ezért megfeneklenek a hajók a szigetekenél,⁸³⁶ és struccmadarak lakják be; örökre lakatlan marad,

28) Jer 51:11 | 29) Zsolt 18:26-27; Ézs 13:11; Jer 51:56,3; Dán 5:23; Jel 18:6 | 30) Jer 49:26; 51:4 | 31-32) Dán 5:23 | 31) Jel 18:8 | 32) Ám 5:2 | 33-34) Ézs 49: 25 | 34) Ézs 47:4; Jer 15:21; 51:19,36 | 36) Jer 51:32 | 37) Náh 3:13 | 38) Jer 51:36 | 39) Ézs 34:13-15; Jer 51:37,62; Jel 18:2

825 A Szentélyéért: ld. a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

826 Felgyújtom a városait: vagy: tüzet gyújtok a városaiban.

827 Végig: vagy: biztosan.

828 Sokkolja: vagy: megfélemlítse; megrázza; feldúlja.

829 Támadás: szó szerint: fegyver; kard (a következő versekben is). A 35–37. versek és a 38. vers szójátékát (herev–hórev; „fegyver”–„aszály”) a támadás–tömődés főnevekkel adjuk vissza.

830 Káldokra... Babilónia lakóira: ld. a „Babilónia a zsidó királyságok idején” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

831 Fehéringesekre: szó szerint: fehér gyolcsruhákra; vagy: szövegekre; beszédekre.

832 Rosszul döntsenek: vagy: megbolonduljanak.

833 Ott lakó: szó szerint: köztük lévő.

834 Félvérre: vagy: keverék népre; vegyes népre; esetleg: nyugatiakra (ld. a 25:20-hoz fűzött jegyzetet).

835 Parádézna: vagy: hivalkodnak; büszkélkednek; örvöngenek.

836 Megfeneklenek a hajók a szigetekenél: esetleg: [két meg nem határozható sivatagi (?) állat] lakja. A vizek imént megjövendölt kiszáradása miatt a fenti olvasat tűnik valószínűbbnek, a struccok viszont inkább a sivatagi állatok (esetleg sakálók és hiénák, ld. még Ézs 34:14) sorába illenek.

nem telepítik be nemzedékről nemzedékre.⁴⁰ Ahogy feldúlta Isten Szodomát, Gomorát és a vidéküket – így szólt az ÚR –, úgy ott sem lakik többé senki, még bevándorlók sem!

⁴¹ Az lesz, hogy sokaság jön északról, hatalmas nép, sok király felkerekedik a föld legtávolabbi szegleteiből.⁴² Íját és dárdát fognak, kegyetlenkednek, nincs bennük irgalom. Úgy morajlik a hangjuk, mint a tenger; lóháton sorakoznak fel egy emberként a háborúra, ellened, Babilon lánya!⁴³ Hallotta ennek hírére a babilóniai király, kiment kezéből az erő, elfogta a szorongás, mint a szülő nő fájdalma.⁴⁴ Figyelj csak! Valami oroszlánféle közeledik a Jordán felső szakasza felől⁸³⁷ az ősi lakóhelyre! Még hogy fogjam vissza?!⁸³⁸ Űzzem el onnan?! És ki az a kiválasztott, akit majd kinevezek oda?! Mert ki olyan, mint én, hogy engem utasíthatna, és ki az a pásztor, aki megállhat előttem?

⁴⁵ Úgyhogy halljátok meg az ÚR Babilóniára vonatkozó tervét,⁸³⁹ s amit a káldok országával kapcsolatosan kigondolt:

Miért ne hurcolnák el még a kisbárányokat is a nyájból?

Miért ne lenne elrettentő példává a lakóhelyük?

⁴⁶ Babilon elfoglalásának robajába beleremeg a föld,
s kiáltás hallatszik a népek közt.

51¹ Ezt mondta az ÚR: Az lesz, hogy felindítok Babilon ellen, Léb-Kamai⁸⁴⁰ lakói ellen egy pusztító szellemet;⁸⁴¹ ² idegeneket küldök Babilonba, akik idegenbe viszik őt,⁸⁴² s így kiűrik az országát. Mert mindenfelől ellene támadnak a katasztrófa napján.

³ Az íját feszítő íjásznak és a páncélruhásnak:

Nehogy megsajnáljátok a fiataljait! Irtsátok ki⁸⁴³ az egész hadseregüket!⁴ Elhullanak a sebesültek a káldok országában, akiket ledöftek az utcákon!⁵ Mert nem özvegyült meg Izrael és Júda; nincsenek az ő Istenük, a Seregek URa nélkül, bár az országuk megtelt Izrael Szentjével szemben elkövetett bűntettekkel.

⁶ Fussatok ki Babilonból, mentse mindenki az életét, nehogy elpusztuljatok az ő bűne miatt!⁸⁴⁴ Mert az ÚR bosszújának ideje ez; rászolgált, s most megkapja fizetségül.⁷ Arany-

40) 1Móz 19:24; Ézs 13:19; Jer 49:18 | 41-42) Jer 6:22-23 | 43) Ézs 13:8; Jer 6:24 | 44) Jób 41:10; Jer 49:19; Zak 11:3 | 45) Jer 49:20 | 51. fejezet: 1) Ézs 13:1,17; Jer 49:36; Jel 7:1 | 2) Jer 15:7 | 3) Jer 46:4; 50:29 | 4) Ézs 13:15; Jer 49:26; 50:30 | 5) Ézs 54:7 | 6) 4Móz 16:26; Ézs 47:15; Jer 25:14; 50:8,15; 2Kor 6:17; Jel 18:4 | 7-8) Jel 14:8 | 7) Ézs 17; Jer 25:16; Jel 17:2,4; 18:3

837 *Jordán felső szakasza felől*: vagy: *a Jordán dicsőségéből*.

838 *Még hogy fogjam vissza*; vagy: *még hogy csillapítsam le*.

839 *Tervét*: vagy: *tanácsát*.

840 Jeremiás ismét (ahogy a 25:26-ban a B-B-L>S-S-K rejtjelezéssel) azt a kódolási módszert alkalmazza, melynek mentén az ábécé első betűjét az utolsóval, a másodikat az utolsó előttivel stb. rejtjelezték (az ún. ATBAS módszert); így itt a L-B-Q-M-Y betűsor helyett a Q-SZ-D-Y-M, vagyis a „káldok” szó olvasandó (ld. a 25:26-hoz fűzött jegyzetet). A jelen kódolás külön érdekessége, hogy maga a kriptogram is értelmes: *Léb-Kamai* „ellenem támadók szívének” vagy „ellenfeleim szívének” fordítható.

841 *Egy pusztító szellemet*: szó szerint: *egy pusztító szellemét*. *Szellemet*: vagy: *szelet*.

842 *Idegenbe viszik őt*: vagy: *szétszórásba; szórványba viszik őt*; szó szerint: *szétszórják őt*.

843 *Irtsátok ki*: vagy: *átkozzátok el*.

844 *Nehogy elveszettek az ő bűne miatt*: vagy: *ne hallgassátok el a bűneit; nehogy „elnémuljatok az ő bűne miatt*.

serleg Babilon az ÚR kezében, melytől lerészegedik az egész föld. Borából ittak a népek, ezért bolondultak meg⁸⁴⁵ a népek. ⁸ Aztán hirtelen elesett Babilon, és összetörte magát!

„Jajgassatok miatta! Szerezzetek gyógykenőcsöt a sebére, hátha meggyógyul!”

⁹ „Ápolgatjuk Babilont, de nem javul az állapota!”

„Akkor hagyjátok, menjünk mind haza!”⁸⁴⁶

Mert az égig ért az ítélete, a felhőkig emelkedett.

¹⁰ Az ÚR igazságot szolgáltatott nekünk!⁸⁴⁷ Gyertek, beszéljük el Cionban, mit tett az ÚR, a mi Istenünk!

¹¹ Élezzétek a nyilatkat, töltsétek meg a tegzeket!⁸⁴⁸ Felindította az ÚR a méd királyok szellemét, mert azt akarja, hogy megsemmisüljön Babilon – mert bosszút áll az ÚR, a mi Istenünk, bosszút áll a Szentélyéért.⁸⁴⁹ ¹² Jelezzétek, amikor Babilon várfalaihoz értek,⁸⁵⁰ erősítsétek meg az őrséget! Állítsatok őrséget, készüljete rajtaütésre! Mert amit az ÚR akar, azt meg is teszi, ahogy megmondta Babilon lakóiról.

¹³ Te nagy vizek fölött lakó nő, a nagy kincseiddel! Eljött a véged, betelt a pohár⁸⁵¹ a nyereszkedéssel! ¹⁴ Saját magára esküdt meg a Seregek URA: „Úgy bizony, megtöltelek téged annyi emberrel, mint a sáskák! Ott kurjongatnak⁸⁵² majd ellened!”

¹⁵ Ő az, aki erejével földet alkot, bölcsességével világot készít, értelmével égboltot feszít ki; ¹⁶ hangjával víztömeget helyez az égbe, és ködöt hoz fel a föld széléről; villámokat alkot az esőhöz, és szelet bocsát ki tárhelyeiről. ¹⁷ Értetlennek bizonyul minden ember, ahelyett, hogy értene;⁸⁵³ szégyellheti minden ötvös a bálványszobrát, mert család az öntvénye, és nincs benne szellem; ¹⁸ hiábavaló, nevetséges holmik azok, elvesznek a számonkérés idején.⁸⁵⁴ ¹⁹ Ezekhez nem is hasonlítható Az, aki Jákobnak jutott,⁸⁵⁵ mert ő mindennek alkotója, s ez a törzs⁸⁵⁶ az ő öröksége. Seregek URA az ő neve!

²⁰ Te kalapács vagy számomra, háborús fegyver!

Veled kalapáltam el népeket,

veled romboltam le királtságokat.

8) Ézs 21:9; Jer 46:11; Jel 18:2 | 9) Ézs 47:15; Jer 50:16; Jel 18:5 | 11) Ézs 63:4; Jer 46:4; 50:28; Dán 5:28 | 12-13) Jel 17:1 | 12) Jer 1:12; JSir 2:17 | 13) Ézs 45:3 | 14) Jer 46:23 | 15-17) Jer 10:12; Kol 1:16-17; Zsid 1:3 | 15) 1Móz 1:1; Jób 9:8; Zsolt 104:2; Zak 12:1 | 16) Zsolt 18:12-14; 135:7 | 17) Ézs 44:12-20 | 19) Jer 50:34 | 20) Ézs 10:5; Jer 50:23; Zak 9:13

845 *Bolondultak meg*: vagy: *tántorogtak; parádéztak; hivalkodtak; büszkélkedtek.*

846 *Haza*: szó szerint: *a saját hazájába.*

847 *Az ÚR igazságot szolgáltatott nekünk*: szó szerint: *kihozta az ÚR a mi igazságunkat.*

848 *Töltsétek meg a tegzeket*: vagy: *rajátok össze a pajzsokat.*

849 *A Szentélyéért*: ld. a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

850 *Jelezzétek, amikor Babilon várfalaihoz értek*: vagy: *tűzzetek ki zászlót Babilon várfalaival szemben.*

851 *Betelt a pohár*: szó szerint (hebraizmussal): *egy könyöknyi* (értsd: a mértéke végére ért).

852 *Kurjongatnak*: vagy: *győzelmi dalt zengenek.*

853 *Ahelyett, hogy értene*: vagy: *tudás nélkül.*

854 *A számonkérés idején*: vagy: *büntetésük/meglátogatásuk idején.*

855 *Az, aki Jákobnak jutott*: szó szerint: *Jákob részesedése.*

856 *Törzs*: vagy: *jogar.*

²¹ Veled kalapáltam el lovat és lovasát,
veled kalapáltam el harckocsit és harckocsizót.

²² Veled kalapáltam el férfit és nőt,
veled kalapáltam el öreget és fiatal,
veled kalapáltam el fiút és lányt.

²³ Veled kalapáltam el pásztort és nyáját,
veled kalapáltam el gazdát és jószágát,
veled kalapáltam el helytartót és kormányzót.

²⁴ De visszafizetem Babilonnak és Káldea összes lakójának mindazt a gonoszságot, amit Cionban műveltek a szemetek láttára – így szólt az ÚR.

²⁵ Én már az ellenséged vagyok, te csúcsromboló⁸⁵⁷ – így szólt az ÚR –, aki az egész földet rombolod! Meglöklek⁸⁵⁸ és leborítalak a sziklák közül, és a kiégett csúcs⁸⁵⁹ leszel!

²⁶ Nem vesznek belőled követ szegletkönek, sem alapkőnek, mert törmelék maradsz örökre! – így szólt az ÚR.

²⁷ Tűzzétek ki a zászlót az országban, kürtöljete a népek közt! Szenteljete ellene népeket; hívatok ellene királyságokat: Ararátot, Minnít és Askenázt! Jelöljete ki ellene toborzótiszteket, vonuljon a lovasság, mint nyüzsgő sáskahad!²⁸ Szenteljete ellene népeket; Média királyait, helytartóit és összes kormányzóját, s az uralmuk alatt álló egész országot!²⁹ Reng majd a föld és vonaglik,⁸⁶⁰ mert valóra válnak Babilónián az ÚR tervei, hogy Babilónia földjét elrettentő példává, lakatlanná tegye.³⁰ Nem harcolnak tovább a babilóniai harcosok, akik az erődökben éltek.⁸⁶¹ Elpárolgott a bátorságuk, asszonyokká lettek. Felgyújtották a lakóházaikat, letörték a lakatjaikat.³¹ Egymásba futnak a futárok, egymást követik a követek: a babilóniai királynak jelentik, hogy a városát mindenfelől megszállták;³² hogy a gázlókat elfoglalták; hogy lángokban a halászfalvak;⁸⁶² hogy a katonaságban megbomlott a fegyelem...³³ Mert ezt mondta a Seregek URa, Izrael Istene: olyan most Babilon lánya, mint csépléshez előkészített szerű: kevés idő csak, és eljön számára az aratóidő.

³⁴ „Bekapott és szétrágott engem Nebukadneccár babilóniai király, üres tányért hagyott utánam; lenyelt, mint egy sárkány, megtömte a hasát a lakomámmal, aztán kiokádott!”⁸⁶³ ³⁵ A rajtam esett fizikai erőszak Babilon felelőssége!”⁸⁶⁴ – mondja Cion lakója.

21) 2Móz 15:1 | 22) 2Krn 36:17 | 24) Ézs 63:4; Jer 25:14; 50:15 | 25-28) Dán 5:26 | 25) Zak 4:7 | 27-28) Jer 25:14 | 27) 1Móz 8:4; 10:3; Ézs 37:38; Náh 3:17 | 28) Ézs 13:17 | 29) Ézs 13:20 | 30) Ézs 1:16; 45:2; 47:14; JSir 2:9 | 31) 2Sám 18:19-31; Dán 5:30; Jer 50:2 | 32) Ézs 47:14; Jer 50:36 | 33) Ézs 13:22; 21:10; 47:6; Hós 6:11; Jel 14:15 | 34) Jer 50:17 | 35) Zsolt 137:8; Hab 2:17

857 *Csúcsromboló*: szó szerint: *rombolás hegye*.

858 *Meglöklek*: szó szerint: *kinyújtom a kezem ellened*.

859 *Kiégett csúcs*: szó szerint: *égés hegye*.

860 *Vonaglik*: vagy: *rázkódik*.

861 *Akik az erődökben éltek*: vagy: *bevették magukat az erődökbe*.

862 *Halászfalvak*: vagy: *nádasok*; szó szerint: *tavak*.

863 *Aztán kiokádott*: vagy: *[így] eltörölt!*

864 *A rajtam esett... felelőssége*: szó szerint: *erőszakom és a húsom Babilónián [van]*.

„A vérem Káldea lakóit vádolja!”⁸⁶⁵ – mondja Jeruzsálem. ³⁶ Ezért így szólt az ÚR: „Én lefolytatom a peredet, és bosszút állok érted! Neki pedig kiszárítom a tengerét, és eltömítem a vízforrását. ³⁷ Babilon törmelékhalom, sakálodú lesz, elrettentő példa, lakatlan borzadály.”

³⁸ Mint az oroszlánok, együtt ordítanak; acsarkodnak, mint az oroszlánkölykök. ³⁹ Amikor kimelegednek, lakomát készítek nekik és lerészegítem őket, hadd mulatozzanak, aztán hadd aludjanak örök álmat, fel ne ébredjenek! – így szólt az ÚR. – ⁴⁰ Elvezetem őket a vágóhídra, mint birkákat, kosokat és bakkecskéket szokás.

⁴¹ Hogyan foglalhatták el Sésákot,⁸⁶⁶ s igazhették le az egész föld büszkeségét?

Hogyan válhatott Babilonból elrettentő példa a népek közt?

⁴² Kiöntött Babilóniára a tenger, elborította a hullámok özöne. ⁴³ Városai elrettentő példává lettek, pusztasággá és sivataggá, lakatlan országgá, ahol még átutazóban sem jár senki.

⁴⁴ Elszámoltatom a bábeli Béli, és kihúzom a szájából, amit benyelt! Nem tolonganak nála már a népek, Babilon várfala is beomlott.

⁴⁵ Gyere ki belőle, népem, mentse mindenki az életét az ÚR tüzes haragja elől! ⁴⁶ Ne gyengüljön el a szívetek, és ne ijedeztetek a hírektől, amelyek terjednek az országban, mert évről évre más és más hírek szólnak az országban erőszakról, ahogy uralkodók jönnek és mennek! ⁴⁷ Ezért tudjátok meg, hogy eljönnek azok a napok, amikor elszámoltatom Babilon bálványszobrait, s az egész országa kudarcot vall,⁸⁶⁷ ahogy hullanak benne a sebesültek. ⁴⁸ Ujjong majd Babilon miatt az ég, a föld és mindenki, aki bennük van, mert pusztítók érkeznek ellene északról – így szólt az ÚR. – ⁴⁹ Babilonnak is el kell esnie, izraeli sebesültek, ahogy Babilonért elestek az egész föld sebesültjei.

⁵⁰ Ti, akik elmenekültetek a fegyver elől, menjetek, meg ne álljatok! Emlékezzetek a távolból is az ÚRra, és Jeruzsálem jusson eszetekbe: ⁵¹ „Szégyelltük magunkat, amikor hallottuk a gyalázkodást, az arcunk égett a szégyentől, hogy idegenek törtek be az ÚR Háza szentélyébe!”⁸⁶⁸ ⁵² Ezért eljönnek majd azok a napok – így szólt az ÚR –, amikor elszámoltatom a bálványszobrai miatt, és egész országában sebesültek hörögnek.⁸⁶⁹ ⁵³ Mert az égbe emelkedik Babilon, és a magasban hozzáférhetetlenné teszi a hatalmát, de az általam küldött pusztítók utolérnek! – így szólt az ÚR. – ⁵⁴ Kiáltás hallatszik Babilóniából nagy csapás miatt, a káldok országából. ⁵⁵ Mert elpusztítja az ÚR Babilont, elnémítja benne a nagy lármát, pedig úgy zúg, mint hatalmas víztömeg hullámverése,

36) Zsolt 140:13; Jer 50:34,38 | 37) Jer 50:13,39 | 39) Dán 5:2 | 41) Jer 25:26 | 43) Ézs 21:1 | 44) Jer 50:15 | 45) Jer 50:8; 2Kor 6:17; Jel 18:4 | 46) 2Kir 19:7 | 47) Ézs 46:1; Jer 50:2,12 | 48) Jel 18:20 | 49) Zsolt 137:8; Jel 18:24 | 50) Zsolt 137:6 | 51) Zsolt 44:14-17; 79:4; JSir 1:10; Mik 6:16 | 53) 1Móz 11:4; Ézs 14:13-14; Jer 49:16; Ám 9:2 | 54) Jer 50:22

865 *Káldea lakóit vádolja*: szó szerint: *Káldea lakóihoz; Káldea lakói ellen*.

866 *Sésákról mint Bábel kódnevérol* ld. a 25:26-hoz fűzött jegyzetet.

867 *Kudarcot vall*: vagy: *megszégyenül*.

868 *Az ÚR Háza Szentélyébe*: ld. a „Szentély (vagy Templom)” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

869 *Sebesültek hörögnek*: esetleg: *gyászolják a sebesülteket*.

robajként hat a lármája.⁵⁶ Mert pusztító érkezik ellene, Babilon ellen, elfogják harcosait, akiknek íjait széttörik – mert az ÚR a viszonzás⁸⁷⁰ Istene, biztosan megfizet.

⁵⁷ Lerészegítem a főembereit, bölcseit, helytartóit, kormányzóit és harcosait, hadd aludjanak örök álmot, fel ne ébredjenek! – így szólt a király, akinek Seregek URa a neve.⁵⁸ Így szólt a Seregek URa: A hatalmas Babilon várfalait porig rombolják, és magas kapui tűzben hamvadnak el. Úgyhogy a népek a semmiért gürcöltek, s a nemzetek a tűz érdekében erőlködtek.

⁵⁹ Ezt az utasítást adta Jeremiás próféta Nérija fia Szerájának, Mahszéja unokájának, amikor az Babilonba utazott Cidkijáhu júdai királlyal, uralkodása negyedik évében.⁸⁷¹ (Szerája volt a szállásért felelős főember.)⁶⁰ Jeremiás lejegyezte egy iratba a katasztrófát, ami Babilonra vár; mindezeket a fenti beszédek, amelyek Babilonra vonatkoznak,⁶¹ és ezt mondta Jeremiás Szerájának: Amikor Babilonba érsz, nézd át, majd olvasd fel ezeket a beszédek, ⁶² és mondd ezt: „URam, te kijelentetted erről a helyről, hogy kiirtod, s nem lakik benne sem ember, sem állat, hanem örökre le lesz tarolva!”⁶³ Aztán miután végeztél az irat felolvasásával, köss rá egy követ, dobd bele az Eufráteszbe,⁶⁴ és mondd ezt: „Így süllyed el Babilon, és nem áll helyre⁸⁷² a katasztrófa után, amelyet rá bocsátok, akárhogy erőlködik is!”

Eddig tartanak Jeremiás beszédei.

52¹ Cidkijáhu huszonegy évesen lett király, és tizenegy évig uralkodott Jeruzsálemben.⁸⁷³ (Anyja neve: a libnai Jirmejáhu lánya, Hamutal.)² Azt tette, amit rossznak lát az ÚR, pontosan úgy, ahogyan Jehojákim.³ Így az ÚR haragja miatt történt Jeruzsálemmel és Júdával, hogy végül elvetette őket a színe elől. Cidkijáhu ugyanis fellázadt a babilóniai király ellen.

⁴ Uralkodásának kilencedik évében, január 15-én⁸⁷⁴ ért Nebukadnecár babilóniai király egész hadseregével Jeruzsálemhez; táborot ütöttek a város alatt, és ostromsáncokat építettek körülötte.⁵ A város ostrom alatt állt Cidkijáhu király tizenegyedik évéig,⁶ július 18-áig.⁸⁷⁵ Ekkor már súlyos éhínség volt a városban, a köznépnek nem volt mit ennie.

56) 5Móz 32:35; Zsolt 46:10; 94:1-2; Jer 50:29 | 57) Zsolt 76:6; Jer 25:27; 48:15 | 58) Zsolt 137:7; Ézs 47:14; Hab 2:13 | 59) Jer 32:12; 36:4; 45:1 | 60) Jer 30:2; 36:2 | 62) Jer 50:3,13,39 | 63-64) Jel 18:21 | 63) Jer 13:4 | 64) Jób 31:40 | 52. fejezet: 1) Józs 10:29; 2Kir 8:22; 24:17; Jer 21:1 | 2) Jer 36:30 | 3) Ez 17:12-16 | 4-11) 2Kir 25:1-7 | 4) 2Kir 24:1,10; Jer 39:1; Ez 24:1-2; Zak 8:19 | 6) Jer 37:21

870 *Viszonzás*: vagy: *visszafizetés*; *viszonzosság*; *bánásmód*; *eljárás*.

871 Erről az utazásról (királyi követségről?) máshonnan nem értesülünk. (A Septuaginta e verse kissé eltér: Szerája nem a királlyal utazott, hanem a király érdekében, a küldöttjeként.) Szerája követ Báruk testvére lehetett, legalábbis felmenőik neve egyezik; ez esetben Jeremiás írnoka a jeruzsálemi arisztokráciához, politikai-értelmiségi elithez tartozó családból származhatott. *Cidkijáhu*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

872 *Nem áll helyre*: szó szerint: *nem kel fel*; vagy: *nem támad fel*.

873 *Cidkijáhu*: ld. a jelen kötet Történeti bevezetését.

874 *Január 15-én*: szó szerint (a héber naptárral): *a tizedik hónap 10-én*.

875 *Július 18-ára*: szó szerint (a héber naptárral): *a negyedik hónap 9-ére*.

⁷ Ekkor törtek be a városba.

A teljes katonaság már éjszaka kimenekült a városból, át a két városfal közötti kapun, a királyi kerttel szemben, s ki is jutottak a síkság⁸⁷⁶ útjára, bár a káldok mindenhol ott voltak a város körül. ⁸ De a káld katonák üldözőbe vették a királyt, és a Jerikói-síkságon utol is érték Cidkijáhut, aki mellől a csapata már teljesen szétszóródott. ⁹ Elfogták a királyt, majd felvitték a babilóniai királyhoz Riblába, Hamat földjére, ahol az ítélkezett fölötte, ¹⁰ majd levágatta Cidkijáhu fiait annak szeme láttára Riblában, ahol az összes júdai főembert is levágatta. ¹¹ Ezután kiszúratta Cidkijáhu szemeit, majd megbilincselte őt, hogy úgy vitesse el Babilóniába, ahol fogházban tartatta halála napjáig.

¹² Még abban az évben – Nebukadnecár babilóniai király tizenkilencedik évében –, augusztus 17-én⁸⁷⁷ ért Jeruzsálembe Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok, aki a babilóniai király szolgálatában állt, ¹³ és felégette az ÚR Házát, a királyi palotát, s Jeruzsálem minden lakóházát és nagyobb épületét is felgyújtatta. ¹⁴ Jeruzsálem várfalait pedig körös-körül, teljesen lerombolták a káld katonák, akik a parancsnokkal voltak. ¹⁵ A kisemberek egy részét, akik a népből megmaradtak – vagy a városban, vagy úgy, hogy átálltak a babilóniai királyhoz –, és a megmaradt kézműveseket fogságba vitte Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok; ¹⁶ a kisemberek másik részét pedig ott hagyta Nebuzar-Adán parancsnok szőlő- és földművesnek.

¹⁷ És a rézoszlopokat, melyek az ÚR Házánál voltak, valamint az ÚR Házához tartozó rézmedencét és talapzatát összetörték a káldok, s az összes rezet elszállították Babilóniába, ¹⁸ ahogy az üstöket,⁸⁷⁸ a lapátokat, a kanócvágó ollókat, a mosdótálakat,⁸⁷⁹ a serpenyőket és minden más szolgálati rézeszközt is elvittek. ¹⁹ Emellett a parancsnok elszállíttatta kelyheket, tűzserpenyőket, mosdótálakat, üstöket, mécstartókat, serpenyőket és áldozati tálakat is, az aranyat és az ezüstöt külön. ²⁰ A két oszlopban, a medencében és a talapzata alatt lévő tizenkét rézökörben, amelyeket Salamon király készített az ÚR Házához, ezekben a tárgyakban mérhetetlen súlyú réz volt. ²¹ Mindegyik oszlop kilenc méter⁸⁸⁰ magas volt, kerülete hat méter.⁸⁸¹ Belül üregesek voltak, faluk nyolc centiméter⁸⁸² vastag volt. ²² Az oszlopokon réz oszlopfő volt, amelyek egyenként két és fél méter⁸⁸³ magasak voltak, körös-körül rácsmintával és gránátalmákkal, teljesen rézből.

9) 4Móz 13:22; 34:11; Jer 21:7; 32:4 | 11) Jer 34:4; Ez 12:13 | 12-14) Zak 7:3 | 12) Jer 39:9; Zak 8:19 | 13) 2Krán 36:19; Zsolt 74:8; Jer 21:10; 32:29 | 14) Neh 1:3 | 15) Jer 1:3 | 16) Jer 40:6 | 17-23) 1Kir 7:15-37; 2Kir 25,13-17; Jer 27:19 | 18) 2Móz 27:3

876 *Síkság*: a héber szó a Holt-tengertől északra fekvő kopár síkságot jelöli, ld. 5Móz 3:17, ahol a Holt-tenger megnevezése „Síkság tengere”.

877 *Augusztus 17-én*: szó szerint (a héber naptárral): az ötödik hónap 10-én.

878 *Üstöket*: vagy: *vödöröket* (a következő versben is).

879 *Mosdótálakat*: vagy: *hintőtálakat*; *hintőedényeket* (ti. vér vagy víz hintésére; a következő versben is).

880 *Kilenc méter*: szó szerint: *tizennyolc könyök*.

881 *Hat méter*: szó szerint: *tizenkét könyök*. Az oszlopok tehát nagyjából 1,8 méter átmérőjűek voltak.

882 *Nyolc centiméter*: szó szerint: *négy ujj*.

883 *Két és fél méter*: szó szerint: *öt könyök*.

A két oszlop egyforma, a gránátalmáik is.²³ Kilencvenhat oldalsó⁸⁸⁴ gránátalma volt – összesen száz – a rácsmintán⁸⁸⁵ az oszlopfő körül.

²⁴ Az elitgárda-parancsnok elfogatta Szerája főpapot és Cefanja helyettes főpapot, valamint a három kapuőr; ²⁵ a városból pedig elfogatta a hadtápert felelős⁸⁸⁶ hivatalnokot;⁸⁸⁷ hetet a királynak a városban lévő bizalmi emberei közül; a hadsereg főparancsnokának jegyzőjét, aki a köznép besorozásáért volt felelős; valamint hatvan embert a városi köznépből. ²⁶ Ezeket elfogatta Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok, és a babilóniai királyhoz, Riblába hajtotta őket. ²⁷ A babilóniai király pedig levágatta, megölette őket ott, Riblában, Hamat földjén.

Júda pedig fogságba ment a földjéről. ²⁸ Ennyien voltak, akiket fogságba vitetett Nebukadneccár: uralkodása hetedik évében 3023 júdait; ²⁹ uralkodása tizennyolcadik évében Jeruzsálemből 832 főt; ³⁰ uralkodása huszonharmadik évében pedig Júdából 745 főt vitt fogságba Nebuzar-Adán elitgárda-parancsnok. Összesen tehát 4600 főt.

³¹ Jehojákin júdai király fogságának harminchetedik évében Evil-Merodák király lépett trónra Babilóniában. Még abban az évben, március 31-én⁸⁸⁸ megkegyelmezett Jehojákin júdai királynak,⁸⁸⁹ és szabadon bocsátotta a rabságból. ³² Jóindulattal beszélt vele, és előrébb ültette, mint a többi királyt, aki ott volt nála Babilonban. ³³ Lecserélhette a rabruháját, és nap mint nap őelőtte étkezhetett, egész életében. ³⁴ Járadékát rendszeres juttatásként kapta a babilóniai királytól, ami hátralévő életében fedezte a napi szükségleteit.⁸⁹⁰

24-27) Jer 34:21-24) Jer 37:3 | 27) 2Kir 25:21; Jer 20:4 | 28) 2Kir 24:14-16; 2Krón 36:20 | 30) Jer 13:19 | 31) 2Kir 24:15 | 33) 2Sám 9:7 | 34) 2Sám 9:10

884 *Oldalsó*: esetleg: *égtájak szerinti*.

885 *Kilencvenhat oldalsó... a rácsmintán*: ebből arra következtethetünk, hogy a rácsminta átlós (nem függőleges és vízszintes) vonalakkal haladt az oszlopfő oldalain, és ahol a rombusz alakú minta négy ponton, az oszlopfő négy élén érintkezett (minden bizonnyal az élek közepén), ott egy-egy gránátalmát helyeztek el. Elképzelhető, hogy az oszlopfő (az oszloppal ellentétben) nem hengeres volt, hanem négy négyszöglaplóból álló hasáb, amelynek magassága – mint fentebb megtudtuk – 2,5 méter volt, szélessége pedig feltehetően megegyezett az oszlop átmérőjével: valamivel kevesebb mint 2 méter lehetett. De ha hengeres volt is az oszlopfő, a rácsminta valamiképp négy oldalra oszlott rajta.

886 *A hadtápert felelős*: szó szerint: *a katonaság gondviselője*.

887 *Hivatalnokot*: vagy: *eunuchot*.

888 *Március 31-én*: szó szerint (a héber naptárral): *a tizenkettedik hónap 25-én*.

889 *Megkegyelmezett Jehojákin júdai királynak*: szó szerint (hebraizmussal): *felemelte Jehojákin júdai király fejét*.

890 *Járadékát...*: ld. a „Jehojákin és családja ékirásos táblái” c. bejegyzést a Fogalom- és névmagyarázatban.

„MIÉRT?!”

JEREMIÁS SIRATÓDALAI¹

- 1** ¹ A² nép úrnője,³ a város *miért* maradt magára?!⁴ Olyan most, mint özvegyasszony!
Az úrnő a népek közt, a hercegnő az országok közt most kényszermunkás!⁵
- ² Bánatában sírással tölti az éjszakát, arca könnyes... Egyik szeretője sem vigasztalja; minden barátja elárulta,⁶ ellene fordult.
- ³ Cipekedik a fogságba Júda, nyomor és sok küszködés után.⁷ A népek közt lakott,⁸ de nem talált nyugalmat: üldözői mind utolérték szorult helyzetében.
- ⁴ De gyászosak Cion útjai! Nincsenek rajtuk ünnepre járók, minden kapuja elhagyatott.⁹ Papjai kínlódnak,¹⁰ lányai sínylődnek... ő maga pedig? Keserű sors jutott neki!

1. fejezet: 1-2) Ézs 3:26 | 1) 1Kir 4:21; 2Kir 21:13-15; Ézs 47:8; Jer 40:9; 42:2 | 2) Zsolt 6:7; 69:21; Jer 4:30; 13:17; 14:17 | 3) 5Móz 28:65; Jer 13:19 | 4) Jer 9:11; Jólé 1:8-13

- 1 A héber Bibliában a könyv az első szavát kapta cím gyanánt, egy nyomatékos, itt inkább indulatszóként használt kérdő névmást (*ékhá*: „miért?”; „hogyan?” stb., jelentéseiről ld. az első mondathoz fűzött jegyzetet). A „Siratódalok” (vagy „Panaszdalok”, „Gyászdalok”) cím a legjelentősebb ókori fordítások, a görög Septuaginta és a latin Vulgata nyomán terjedt el (*Thrénoi* ill. *Threni*). Jeremiás nevét a Septuaginta szerepelteti a könyv feliratában (talán a fordítók héber forrásszövege, s nem csupán az általuk ismert hagyományok nyomán): „S történt, miután Izraelt fogságba hurcolták, Jeruzsálemet pedig lerombolták, Jeremiás zokogva leült, és e siratódallal siratta el Jeruzsálemet.” Az incipit héber cím „Miért” megfelelőjét Görgey Etelkától vettem át, akinek ezúton is köszönöm, hogy megosztotta velem Siratódalok-fordítását (Görgey 2007, 193–199).
- 2 A héber Biblia ritka stíluseszköze, hogy valamely szövegrész egységei ábécérendben sorakoznak. Az akrosztikonnak ez a változata olykor talán a könnyebb memorizálást is szolgálta, de inkább azt érzékeltette, teljes – vagyis tárgyát hiánytalanul kifejezi – a kompozíció, vagy éppen a témája „teljes”: mindent átfog, mindenre kihat. A legismertebb ábécérendes fejezet az „Aranyábécének” is nevezett 119. zsoltár, amelyben nyolcvenses egységek kezdődnek egy-egy betűvel. Modern fordítások általában csak ezt az ábécé-akrosztikont jelölik (a héber betűk feltüntetésével), pedig a Bibliában más példákat is találunk, változó terjedelemmel: a 25., 34. és 145. zsoltárban mindegyik betű fél sort indít; a 111. és a 112. zsoltárban egy-egy sor indul ábécérendben; a 37. zsoltár, a Példabeszédek 31:10–31 (a „minőségi feleségről”), valamint a Siratódalok 1., 2. és 4. fejezetének egy-egy verse kezdődik az ábécé betűivel; míg a Siratódalok 3. fejezetében mindegyik betű három rövid verset kezd. Fordításunk megkísérli követni a különleges rendezőelvet.
- 3 *A város, a nép úrnője*: vagy: *a népes város*.
- 4 *Miért maradt magára*: vagy: *milyen magára maradt; hogyan maradt magára; hogyhogy magára maradt*; esetleg: *jaj, de magára maradt*. *Magára maradt*: szó szerint: *magában ül; lakik*.
- 5 *Kényszermunkás*: vagy: *váltásdíjfizető; sarcfizető; adósrabszolga*.
- 6 *Elárulta*: vagy: *hűtlen volt hozzá; megcsalta; becsapta*.
- 7 *A nyomor és a sok küszködés után*: vagy: *a nyomorból és a sok küszködésből*.
- 8 *Lakott*: vagy: *leült* (ti. megpihenni).
- 9 *Elhagyatott*: vagy: *néma; vagy: elpusztult*.
- 10 *Kínlódnak*: vagy: *sóhajtoznak; nyöszörögnek; keseregnek* (a későbbiekben is).

- ⁵ Elnyomóiból lettek vezetők, ellenségei dőzsölnek,¹¹ mert sok bűne miatt gyötri őt az ÚR. Gyerekei száműzetésbe mentek az elnyomó előtt.
- ⁶ Feladta Cion lánya minden dicsőségét.¹² Főemberei olyanok most, mint szarvasok, kik nem találtak eleséget, s bágyadtan baktatnak a hajtók¹³ előtt.
- ⁷ Gondol még Jeruzsálem nyomora és hontalansága napjaira, s minden értékére, melyek régtől fogva megvoltak. Mikor népe az elnyomó kezére jutott, s nem volt, ki segítse, elnyomói csak nézték és kinevették, mikor megsemmisült.
- ⁸ Hatalmas volt Jeruzsálem bűne, s tisztátalan¹⁴ lett miatta. Csodálói már semmibe veszik, mert látták meztelenül,¹⁵ ő is elfordult kínjában.
- ⁹ Ingét bemocskolta,¹⁶ jövőjére nem gondolt,¹⁷ ijesztő mélyre süllyedt. Most vigasztalan: „Lásd meg, Uram, nyomorult helyzetem, mert fölém kerekedett¹⁸ az ellenség!”
- ¹⁰ Javaira mind kezet vetett az elnyomó, mikor végig kellett néznie, hogy külföldiek léptek Szentélyébe – pedig megtiltottad, hogy betegyék lábukat gyülekezetedbe!¹⁹
- ¹¹ Kínlódik az egész nép, kenyeret keresgél; értéktárgyakat adnak ennivalóért – a túlélésért.²⁰ Figyelj, Uram, s lásd meg, hogy semmibe vesznek!
- ¹² Legyetek szívesek, átutazók,²¹ nézzetek ide, s vegyétek szemügyre: létezik olyan seb, mint az én fájó sebem, mellyel az ÚR gyötör lángoló haragja idején?
- ¹³ Magasból vetett le tüzet, mely csontjaimba hatolt; lábam elé hálót terített, s elejtett;²² tehetetlenné tett, egész nap gyengélkedem.
- ¹⁴ Nekem iga készült a bűneimből! Saját kezűleg kötözte össze; mikor a nyakamra került, erőm elhagyott. Olyanok kezébe adott át az ÚR, akikkel nem bírok!²³
- ¹⁵ Odalett belőlem minden tartás,²⁴ kiszipolyozta az ÚR. Gyülekezőt²⁵ hirdetett ellenem, hogy ott törje össze ifjaimat; szőlőprésben taposta meg az ÚR Júda szűzlányát.

5) Ézs 22:5; Jer 30:15; 39:9; 52:28-30 | 6) Jer 13:18 | 7) Zsolt 55:3-4; Ézs 64:9; Jer 37:7; rész 4:17 | 8) Ézs 59:2,13; Jer 13:22,26 | 9) 5Móz 32:28-29; Zsolt 25:18; Préd 4:1; Ézs 1:9; 47:7; Jer 16:17; Ez 24:13 | 10) 5Móz 23:3; Zsolt 74:7-8; Ézs 64:9; Jer 51:51 | 11) Zsolt 38:9; Jer 52:6 | 12) Ézs 13:13; Jer 18:16; 30:24 | 13) Jób 30:30; Jer 44:6; Ez 36:4; Hab 3:16 | 14) 5Móz 28:48; Ézs 47:6; Jer 32:5 | 15) Ézs 5:5; 28:18; 41:2; 63:2-3; Jer 18:21; 37:10

11 *Dőzsölnek*: vagy: *bővölködnek*.

12 *Feladta... dicsőségét*: szó szerint: *elhagyta Cion lányát minden dicsősége*.

13 *Hajtók*: vagy: *üldözők*.

14 *Tisztátalan*: szó szerint: *menstruációs tisztátalanság*; vagy (a főnév másik jelentése alapján): *fejcsóválás* (értsd: gúny tárgya).

15 *Látták meztelenül*: szó szerint: *látták gyalázatát* (értsd: a nemi szervét).

16 *Ingét bemocskolta*: szó szerint: *tisztátalansága a ruháján van*.

17 *Jövőjére nem gondolt*: vagy: *nem gondolt a következményére; nem gondolt rá, mi lesz a vége*.

18 *Fölém kerekedett*: vagy: *nagyra nőtt; nagyzott*.

19 *Gyülekezetedbe*: vagy: *közösségedbe; gyűlésedbe*.

20 *A túlélésért*: szó szerint: *hogy visszatérjen a lelkiük* (a 19. versben is); esetleg: *hogy erőre kapjanak*.

21 *Legyetek szívesek, átutazók*: esetleg: *nem rátok [tartozik ez], átutazók*.

22 *Elejtett*: vagy: *hátrataszított; visszahúzott; visszarántott*.

23 *Akikkel nem bírok*: vagy: *akikkel szemben nem tudok megállni; akikkel nem tudok ellenállni*.

24 *Tartás*: vagy: *erő; vagy: hős*.

25 *Gyülekezőt*: vagy: *ünnepnapot*. A következő mondatrész alapján viszont Cion panaszáának valószínűbb olvasata, hogy az Úr szüreti mulatságnak tekintette a mészárlást.

- ¹⁶ Persze, hogy sírok! Folyton folynak könnyeim, mert nincs a közelben vigasztaló, ki lelket önthetne belém.²⁶ Fiaim elpusztultak,²⁷ mikor győzött²⁸ az ellenség.
- ¹⁷ Rimánkodva nyújtja kezét²⁹ Cion – de nincs vigasztalója. Elrendelte az ÚR, hogy Jákobot bekerítsék elnyomói; Jeruzsálem tisztátalanná³⁰ lett köztük.
- ¹⁸ Semmibe vettem beszédét,³¹ tehát Ő, az ÚR, igazságos! Figyeljete ide, minden nép, s nézzétek meg sebeimet: szűzlányaim és ifjaim is száműzetésbe mentek;
- ¹⁹ találkozni akartam szeretőimmel,³² de cserbenhagytak; papjaim és véneim a városban veszték, míg a túlélésért enivalót kerestek.
- ²⁰ URam, lásd meg, mennyire szorongok!³³ Bensőm kavarg, szívem elfordult bennem, mert csúnyán fellázdattam! Az utcán³⁴ gyerekeket öl a fegyver, házam halálos hely.³⁵
- ²¹ Vigasztaló nélkül kínlódom, s ők hallják. Minden ellenségem hallott már bajomról, és ujjongtak, mert a te műved volt; elhozta a napot, melyet kihirdettél. De járjanak ők is úgy, ahogy én!
- ²² Zúduljon eléd minden hitványságuk, s bánj velük úgy, ahogy velem bántál minden bűnöm miatt! Mert sokat sóhajtozom, s beteg a szívem!

2¹ Az Úr *miért* árnyékolja be³⁶ haragjával Cion lányát?! Az égből a földre vetette Izrael dicsőségét, nem törődött lába zsámolyával³⁷ haragja napján.

² Bekebelezte³⁸ az ÚR kímélet nélkül Jákob összes lakóhelyét;³⁹ indulatában lerombolta Júda lányának erődítményeit; földre sújtotta, meggyalázta⁴⁰ az országot és főembereit.

³ Csak úgy letörte Izrael összes szarvát, annyira haragudott; jobbkezét visszatartotta, mikor jött az ellenség.⁴¹ Felégette Jákobot, mint köröskörül elharapódzó futótűz.

16) Zsolt 69:20-21; Préd 4:1; Jer 13:17; rész 2:11,18; 3:48-49 | 17) Ézs 25:11; Jer 4:31; 16:7 | 18) 5Móz 28:32,41; 1Sám 12:14 | 19) Jer 14:15; rész 2:20 | 20) 5Móz 32:25; Jer 4:19; Ez 7:15 | 21) Ézs 47:11; Jer 30:16; 51:24-25 | 22) Neh 4:5; Péld 20:11; Jer 32:19 | 2. fejezet: 1) Zsolt 99:5; 132:7; Ézs 60:13; rész 3:44; Mt 5:35 | 2) Zsolt 21:10; 89:39-40; Ézs 25:12; Mik 5:11 | 3-5) Ézs 42:25; Jer 7:20 | 3) Zsolt 74:11; 75:6,11; Jer 21:4-5,14

26 *Lelket önthetne belém:* szó szerint: visszatéríthetné a lelket.

27 *Elpusztultak:* vagy: elhagyottak.

28 *Győzött:* vagy: erős volt.

29 *Rimánkodva nyújtja kezét:* szó szerint: kezét nyújtogatja; esetleg: kezébe temetkezik; kezét széttárja (ti. hogy imádkozzon).

30 *Tisztátalanná:* ld. az 1:8 hasonló kifejezéséhez fűzött jegyzetet.

31 *Semmibe vettem beszédét:* szó szerint: szája ellen lázdattam.

32 *Találkozni akartam szeretőimmel:* szó szerint: hívogattam szeretőimet.

33 *Szorongok:* vagy: szorult helyzetben vagyok.

34 *Az utcán:* vagy: odakint.

35 *Házam halálos hely:* szó szerint: a házban (vagy: otthon), mint a halál.

36 *Árnyékolja be:* vagy: felhőzi be; homályosítja el.

37 *Lába zsámolyával:* Isten lábának zsámolya a szövetségládát tartalmazó Szentély (ld. pl. 1Krn 28:2).

38 *Bekebelezte:* vagy: felemészttette; szó szerint: lenyelte (az 5., 8. és a 16. versben is).

39 *Lakóhelyét:* vagy: legelőjét.

40 *Meggyalázta:* vagy: megszenteltelenítette; bemocskolta.

41 *Mikor jött az ellenség:* szó szerint: az ellenség elől.

- ⁴ Dulakodott ellenünk íjával,⁴² kezét emelt támadólag, és mindenkit megölt, ki szemünk fénye⁴³ volt. Cion lányának sátrában tűzként áradt haragja.
- ⁵ Ellenség módjára bánt velünk az ÚR; felemésztette Izraelt, felemésztette összes palotáját, lerombolta erődjait. Megsokasította Júda lányának sérelmeit és siralmait.
- ⁶ Feldúlta hajlékát,⁴⁴ mint valami kertet, ledöntötte gyülekezőhelyét. Elfeledtetett az ÚR Cionban ünnepet és szombatot; bosszús haragjában elvetett⁴⁵ királyt és papot.
- ⁷ Gazdátlaná vált az ÚR oltára, Szentélyét megtagadta, a várfalakat ellenség kezére adta. Úgy lármáztak az ÚR házában, mintha ünnepnap volna.
- ⁸ Határozott az ÚR, hogy leromboltatja Cion lánya városfalait; kifeszítette a mérőzsinórt, nem fogta vissza magát,⁴⁶ felemésztette. Gyászosan mutatott bástya és várfal, együtt omladoztak.
- ⁹ Így váltak a földdel egyenlővé⁴⁷ kapui is; zárjaik⁴⁸ letörtek, tönkrementek. Királya és főemberei külföldön⁴⁹ vannak; nincs Tóra;⁵⁰ prófétái sem találnak látást az ÚRtól.
- ¹⁰ Jaj, elnémultak, s földre roskadtak Cion lányának vénei, port hintettek fejükre, zsákba öltöztek. Fejüket földig hajtják a jeruzsálemi lányok is.
- ¹¹ Könnyel telt meg szemem, bensőm kavargott, epét hánytam⁵¹ a népem lányát ért csapás láttán, mikor a város terein gyerekek, sőt csecsemők haldokoltak.
- ¹² „Lesz kenyér és bor?” – kérdezték anyjunkt. Ott haldokoltak, mint a sebesültek, a város utcáin, ott lehelték ki lelküket anyjuk ölében.
- ¹³ Mit hozzak fel mentségedre,⁵² mihez hasonlítsalak, Jeruzsálem lánya? Milyen példával vigasztaljalak, Cion szűzlánya? Mert tengernyi bajod van... ki fog meggyógyítani?
- ¹⁴ Nem egyebet, csak üres hamisítványokat⁵³ láttak kedvedért prófétáid. Nem leplezték le a bűnödöt, hogy megfordítsák sorsodat; üres jóslatot⁵⁴ és illúziót⁵⁵ láttak csak kedvedért.
- ¹⁵ Ott, Jeruzsálem lánya láttán összecsapják kezüket mind az átutazók, és sziszegve csóválják fejüket: „Erről a városról mondták, hogy tökéletes szépség, az egész föld öröme!?”

4) Jób 16:13; rész 3:12-13 | 5) Jer 9:17-20 7) Zsolt 74:7-8 | 6) Zsolt 80:13; Jer 52:13 | 7) Zsolt 74:7-8; 89:41; Jer 33:4-5; Ez 10:18; 11:23 | 8) 2Kir 21:13-14; Ézs 34:11; Jer 32:31; Zak 1:17 | 9) 5Móz 28:36; 2Kir 24:15; 2Krn 15:3; Neh 1:3; Ézs 3:2; Jer 14:14; 51:30 | 10) Jób 2:12-13; Ézs 3:18; 15:3 | 11) Zsolt 22:16; Jer 9:1; rész 1:16; 3:48-51 | 12) rész 4:4 | 13) Ézs 37:22; Jer 14:17 | 14) Ézs 58:1; Jer 5:31; 14:14-16; 20:6; 23:16,32; Ez 13:3; 22:28; Hós 9:7 | 15) Zsolt 48:3; 50:2; Ézs 32:13; 57:4; Jer 25:9; Ez 25:6; Náh 3:19; Mk 15:29

42 *Dulakodott ellenünk az íjával:* szó szerint: *felvonta íját, mint ellenség.*

43 *Szemünk fénye:* vagy: *szeme fénye.*

44 *Feldúlta hajlékát:* szó szerint: *erőszakot tett hajlékán.* *Hajlékát:* ti. a jeruzsálemi Szentélyt.

45 *Elvetett:* vagy: *megutált.*

46 *Nem fogta vissza magát:* szó szerint: *nem tartotta vissza kezét; nem húzta vissza kezét.*

47 *Így váltak a földdel egyenlővé:* szó szerint: *földbe süllyedtek.*

48 *Zárjaik:* vagy: *reteszeik; vasalásuk.*

49 *Külföldön vannak:* szó szerint: *a népek közt.*

50 *Tóra:* vagy: *tanítás.*

51 *Epét hánytam:* szó szerint: *a földre ömlött a májam.*

52 *Mit hozzak fel a mentségedre:* szó szerint: *mivel tanúskodjak melletted.*

53 *Hamisítványokat:* szó szerint: *ízetlen; sótlan [dolgokat]; kimeszelt [falat]; meszelést.*

54 *Jóslatot:* vagy: *kijelentést; szó szerint: terhet (ti. amit az Úr a prófétára helyez, rábíz).*

55 *Illúziót:* vagy: *tévtútat.*

- 16 Pocskondiázott⁵⁶ minden ellenséged; sziszegve fenték fogukat.⁵⁷ „Faljuk fel! – mondták. – Erre a napra vártunk, megértük, megláttuk!”
- 17 Régi tervét hajtotta végre az ÚR, beváltotta, amit mondott, s amit kezdettől elrendelt. Kíméletlenül rombolt. Örömet szerzett ellenségednek; Ő emelte föl elnyomóid hatalmát.⁵⁸
- 18 Szívük kiáltson⁵⁹ az ÚRhoz! Cion lányának várfala, patakként ömöljön belőled a könny éjjel-nappal! Ne adj pihenőt magadnak, ne hagyj szemednek nyugalmat!
- 19 Talpon légy éjszaka is, jajgass az első őrváltáskor! Öntsd szíved, mint vizet, egyenesen az ÚR elé!⁶⁰ Emeld felé kezeidet gyerekeid életéért, akik az éhségtől ájultan fekszenek minden utcasarkon!
- 20 URam, most nézd meg, s vedd észre, kikkel bántál el így! Miért eszik meg az asszonyok saját gyümölcsüket: féltett gyerekeiket?! Miért öldösnek az ÚR Szentélyében papot és prófétát?
- 21 Vének és fiúk hevernek a földön, az utcán; szüzlányaim és ifjaim fegyvertől hullottak el. Öldöstél haragod napján, mézáróltál kíméletlenül.
- 22 Zaklatóimat⁶¹ idehívtad mindenünnen, mint ünnepnapra. Nem volt az ÚR haragja napján menedék, se túlélő. Akiket féltőn nevelgettem – ellenségem végzett velük.

3¹ Az a férfi vagyok, aki az Ő haragos ütlegeiből⁶² tanulta meg, mi a nyomor.

² Ahol nincs fény, oda hajtott; a sötétbe, oda űzött.

³ Aznap többször is kezet emelt rám.

⁴ Bőröm-húsom elemésztette, csontomat törte.

⁵ Bekerített: mérgező gyötréssel⁶³ vett körül.

⁶ Bezárt⁶⁴ a vaksötétbe, mint az ősidők óta holtakat.

⁷ Cselekvésképtelen vagyok:⁶⁵ befalazott és súlyos béklyóba vert.

⁸ Csak lenémítja imádságomat, még ha üvöltve könyörgök is.

⁹ Csupa kőfallal zárta el útjaim, pályám⁶⁶ eltérítette.⁶⁷

16) Jób 16:9; Zsolt 35:25; 56:3; rész 3:46; Mik 4:11 | 17) Jób 6:9; Zsolt 89:43; Jer 51:12; Ez 5:11; Zak 1:6 | 18) Zsolt 119:45; Jer 9:1; rész 1:16; 3:49 | 19) 1Sám 1:15; Zsolt 62:9; Ézs 26:9; 51:20; 61:7 | 20) 5Móz 28:53-57; 2Krn 24:22; Zsolt 78:64; Ézs 3:2; Jer 19:9, rész 4:10 | 21) 2Krn 36:17; Zsolt 78:62-63; Jer 6:11; 13:14; 14:16 | 22) Zsolt 31:14; Jer 6:25 | 3. fejezet: 1) Jób 19:21; Zsolt 88:8 | 2) Jer 4:23 | 3) Ézs 5:25 | 4) Zsolt 51:10; Ézs 38:13; Jer 50:17 | 5) 5Móz 29:18; Jer 23:15 | 6) Zsolt 88:6-7; Ézs 59:10 | 7) Jób 3:23; Jer 40:4; Hós 2:5 | 8) Jób 30:20; Zsolt 22:3; 69:4; Jer 11:11 | 9) Ézs 63:17; Hós 2:5

56 Pocskondiázott: szó szerint: száját tátogatta ellened.

57 Fenték fogukat: vagy: csikorgatták fogukat.

58 Elnyomóid hatalmát: szó szerint, hebraizmussal: elnyomóid szarvát.

59 Kiáltson: vagy: kiáltott.

60 Az ÚR elé: esetleg: az ÚR arcába.

61 Zaklatóimat: szó szerint: akik megrémítenek; akiktől iszonyodom.

62 Haragos ütlegeiből: szó szerint: haragja botjából.

63 Mérgező gyötréssel: szó szerint: méreggel (vagy: keserűséggel) és gyötréssel (vagy: szenvedéssel).

64 Bezárt: szó szerint: leültetett.

65 Cselekvésképtelen vagyok: szó szerint: nem juthatok ki.

66 Pályám: szó szerint: ösvényeim.

67 Eltérítette: vagy: összekuszálta; elkanyarította; elgörbítette.

- 10 Dúvad ő, rejtekből ellenem ólálkodó medve vagy oroszlán.
 11 Darabokra tépett, miután lekergetett utamról; roncs vagyok.
 12 Domborítja iját, s engem használ céltáblának,
 13 eltalálta nyilaival⁶⁸ veséim.
 14 Egész népem csúfol, gúnydaluk is van, naphosszat szól.
 15 Eltelített keserűfűvel, megitatott méreggel.
 16 Fogaimat kővel verte ki, hamuba döngölt.
 17 Feladta lelkem a békét,⁶⁹ feledtem a jót.
 18 „Füstbe ment a jövőm,⁷⁰ s az ÚRtól vett reményem!”⁷¹ – mondtam.
 19 Gondolkodni nyomoromról és hontalanságomról? Keserű méreg...
 20 gondterhelten süllyed lelkem az emléktől.⁷²
 21 Gerjesztem hát szívem,⁷³ hogy bizakodjam:
 22 „Halni nem haltunk meg, ami az ÚR kegyelme! Tehát van még benne irgalom!”⁷⁴
 23 Ha új nap virrad,⁷⁵ megújul hatalmas hűséged!”⁷⁶
 24 „Hagyatékul az ÚR maradt nekem – szól lelkem –, ezért benne bízom!”
 25 Ilyenekhez jó az ÚR: akik várnak rá;⁷⁷ a lélekhez, aki keresi Őt –
 26 így jó csendben⁷⁸ bizakodni az ÚR szabadításában.
 27 Ilyen embernek jó, hogy fiatalon igát vett magára.⁷⁹
 28 Jól teszi, ha egymagában ül,⁸⁰ csöndesen, mert Ő tette rá.
 29 Jöhet még remény – hajtsa porig száját!
 30 Járhat ütleget – tartsa az arcát! Járhat gyalázkodás – nyelje le!⁸¹
 31 Különben sem taszít el örökre az ÚR:
 32 könyörül, mert nagyon együttérző,⁸² még ha megszomorít is;

10) 1Kir 13:24; 2Kir 2:24 11) Hós 6:1 | 12) Jób 7:20; Hab 3:9 | 13) Jób 6:4 | 14) Jób 30:9; Jer 20:7 | 15) Jer 9:15; 23:15 | 16) Péld 20:17 | 18) Jób 17:15 | 19) Ám 6:12 | 20) Zsolt 42:6,12 | 21) Jer 31:18 | 22) Neh 9:31; Zsolt 78:38; Mal 3:6 | 23) Dán 9:9; Sof 3:5 | 24) Zsolt 16:5 | 25) Ézs 25:9; 30:18 | 26) Zsolt 37:7; 40:2; Róm 8:25 | 28) Jer 15:17 | 29) Jer 31:17 | 30) Jób 16:10; Ézs 50:6; Mik 5:1; Mt 5:39 | 31-32) Ézs 54:8; Náh 1:12; Hós 11:9 | 31) Zsolt 94:14; Ézs 54:7

68 *Nyilaival*: szó szerint: *tegze fiaival*.

69 *Feladta lelkem a békét*: vagy: *lemondott lelkem a békéről*.

70 *Jövőm*: vagy: *állandóságom; stabilitásom; sikerem*.

71 *Füstbe ment... az ÚRtól vett reményem*: vagy: *elveszett... reményem az ÚR elől*.

72 *Gondterhelten süllyed lelkem az emléktől*: szó szerint: *vissza- visszaemlékszik és süllyed* (vagy: *lealacsonyodik; megalázkodik*) *ellenem* (vagy: *rajtam*) *a lelkem*.

73 *Gerjesztem hát a szívem*: szó szerint: *visszatérítem; visszaidézem ezt a szívembe*.

74 *Tehát van még benne irgalom*: szó szerint: *tehát* (vagy: *mert*) *nem fogyott el irgalma*.

75 *Ha új nap virrad*: szó szerint: *reggelente*.

76 *Hűséged*: vagy: *hited; bizalmad*.

77 *Akik várnak rá*: vagy: *akik benne reménykednek*.

78 *Csendben*: vagy: *némán*; esetleg: *megadással* (a 28. versben is).

79 *Ilyen embernek... magára*: vagy: *ilyen emberhez jó* [ti. Isten], *mert fiatalon igát vett magára*.

80 *Jól teszi, ha egymagában ül*: szó szerint: *üljön is egymagában*.

81 *Nyelje le*: szó szerint: *lakjon jól vele*.

82 *Mert nagyon együttérző*: vagy: *nagy kegyelme szerint*.

33 keseríti,⁸³ de nem szíve szerint szomorítja meg az embert,
 34 lábával tiporva az ország összes foglyán,
 35 levegőnek nézve⁸⁴ az ember igazát a Felséggel szemben,
 36 lealázva⁸⁵ az embert perében... – az ÚR ne látta volna?!
 37 Miért, ki az, aki szólt, és meglett? Nem az ÚR parancsol?!⁸⁶
 38 Mióta nem a Felséges szájából származik a rossz és a jó is?!⁸⁷
 39 Mit panaszkodik hát az ember, a férfi, ki bűnei dacára él?⁸⁸
 40 Nekünk útjainkat kell vizsgálni, s kikutatni az URat, visszatérni hozzá!⁸⁹
 41 Nyújtsuk szívünket kezébe,⁹⁰ Istenhez az égben:
 42 „Nem bocsátottad meg bűnünket és lázadásunkat!
 43 Olthatatlan⁹¹ haragba burkolóztál, úgy üldöztél és öldöztél.
 44 Oda burkolóztál, mint felhőbe, nehogy elérjen az imádság.
 45 Ocsúvá, söpredékké teszel bennünket a népek közt,
 46 pocskondiáz⁹² minden ellenségünk;
 47 pusztító uszító várt, vérfagyasztó verem.”
 48 Patakzik szememből a könny, mert népem lánya összetört.
 49 Régóta⁹³ sírok szüntelen: mindaddig, míg
 50 rám nem tekint, s meg nem lát az égből az ÚR,
 51 ránehezedik lelkemre a sírás⁹⁴ városom minden lánya miatt.
 52 Semmi okuk nem volt ellenségeimnek, de mint madárra, rám úgy vadásztak.
 53 Sorsom kútba vetették, követ is dobtak rám.
 54 Süllyedtem a víz alá,⁹⁵ mondtam: „Végem...”⁹⁶
 55 Téged szólítottalak, neveden,⁹⁷ URam, a mélységes kútból.

33) Ez 33:11 | 34) Hab 1:13 | 36) Jer 22:3; Hab 1:13 | 37) Zsolt 33:9-11 | 38) 5Móz 30:15; Jer 32:42 | 39-40) Mik 7:9 | 39) Jer 30:15; Mik 7:9; Zak 14:19 | 40) Zsolt 119:59; 139:23-24; Agg 1:5; 2Kor 13:5 | 41) Zsolt 25:1; 28:2 | 42) Zsolt 106:6; Jer 5:7-9; Dán 9:5 | 44) Zsolt 97:2; Ézs 59:2 | 45) 1Kor 4:13 | 46) rész 2:16 | 47) Ézs 24:17-18; Jer 48:43 | 49) Jer 14:17 | 50) Zsolt 102:20; Ézs 63:15 | 51) Jób 16:15-16 | 52) Zsolt 35:7 | 53) Jer 37:16 | 54) Zsolt 69:2 | 55) Zsolt 130:1; Jón 2:2

83 Keseríti: vagy: lesújtja; megalázza.

84 Levegőnek nézve: vagy: mellőzve; semmibe véve; szó szerint: elferdítve.

85 Lealázva: szó szerint: meggörnyesztve.

86 Ki az, aki... nem az ÚR parancsol: esetleg: kinek valósulna meg, amit mond (értsd: a terve), ha nem az ÚR parancsolta?

87 Mióta... a rossz és a jó is: vagy (állításként): a Felséges szájából nem származik a rossz és a jó.

88 Mit panaszkodik... él: vagy: mit panaszkodik az élő ember a bűnei miatt; vagy: mit panaszkodik az élő ember? Ki-ki a bűnei szerint [jár].

89 Vizsgálni, s kikutatni az URat, visszatérni hozzá: vagy: vizsgálni, kutakodni, és visszatérni az ÚRhoz.

90 Kezébe: szó szerint: kézhez; kézbe; esetleg: kezünkkel [együtt].

91 Olthatatlan: szó szerint: kíméletlen.

92 Pocskondiáz: szó szerint: száját tátogatja ellenünk.

93 Régóta: szó szerint: szüntelen.

94 A sírás: szó szerint: a szemem.

95 Süllyedtem a víz alá: szó szerint: összecsapott a víz a fejem fölött.

96 Végem: szó szerint: kivágtak; kiirtottak.

97 Téged szólítottalak, neveden: vagy: nevedet kiáltottam.

- 56 Te meghallottad hangomat. Ne is fogd be füled, ha segítségért⁹⁸ sikoltok!
 57 Távolról közel jöttél, mikor szólítottalak,⁹⁹ ezt mondtad: „Ne félj!”
 58 URam, te védtél peremben,¹⁰⁰ s kiváltottad életem.¹⁰¹
 59 Ugye láttad, URam, hogy bántalmaztak:¹⁰² ítélj nekem igazat!¹⁰³
 60 Unos-untalan a leszámoláson mesterkednek, ellenem, amint láttad.
 61 Valahány tervet szőttek ellenem, s ahogy gyalázkodtak, mind hallottad, URam.
 62 Vádlóim¹⁰⁴ egész nap ellenem beszélnek és gondolnak.
 63 Vedd észre: ülve-állva csak rajtam gúnyolódnak!¹⁰⁵
 64 Zsoldjukat fizesd meg nekik,¹⁰⁶ URam, tetteikért.¹⁰⁷
 65 zavarodott¹⁰⁸ szívet adj nekik, azzal átkozd meg őket;
 66 zavard szét őket haraggal, s pusztítsd ki az ÚR ege alól!

4¹ Arany *miért* értéktelen?¹⁰⁹ Nemesfém elváltozhat?! Szent kövek¹¹⁰ szanaszét, minden utcáson...

- 2 Becses gyermekeivel Cionnak, kik színaranyat érnek, miért bánnak úgy, mint agyagedényekkel, cserépholmival?
 3 Csecséhez engedi szopóskölkeit a sakálszuka is, de népem lánya rideg lett, akár a strucc a pusztában.
 4 Dajkálóskorúak szomjtól feltapadt nyelvvel, kenyérért kérlelő gyerekek... – s nincs, ki odanyújtsa nekik.
 5 Elhagyottan, az utcán, ki lakomához szokott: bíborruhában felnőtt szemétdombturkálók.¹¹¹
 6 Fölülmúlhatta népem lányának vétke Szodoma bűnét, mert az egy szempillantásban sülyedt el, kéz nem is érte.¹¹²
 7 Gyolcsfehérek voltak nazírjai, hónál is, tejnél is tisztábbak; testük pirosposzsgás, mint a korall, természetük zafirkő.

56) Zsolt 55:2 | 57) Ézs 41:10 | 58) Zsolt 34:23; Jer 50:34; 51:36 | 59) Jer 18:19-20 | 60) Jer 11:20 | 61) Jer 18:18 | 62) Zsolt 56:2; Ez 36:3 | 64) Zsolt 28:4 | 65) Ézs 6:10 | 66) Zsolt 18:38 | 4. fejezet: 1-3) Ézs 51:20 | 1) 3Móz 14:40; Ez 7:19 | 2) Jób 28:16; Ézs 64:7; Jer 48:12; 2Kor 4:7 | 3) Jób 39:16 | 4) Zsolt 22:16; rész 2:11-12 | 5) Jer 6:2; Ám 6:3-7 | 6) 1Móz 19: 24-25

98 *Segítségért*: vagy: *enyhülésért*; *fellélegzésért*.

99 *Szólítottalak*: vagy: *kiáltottam hozzád*.

100 *Te védtél peremben*: vagy: *lefolytattad; letárgyaltad peremet*.

101 *Életem*: vagy: *lelkem*.

102 *Bántalmaztak*: vagy: *gyaláztak*; vagy: *kiforgattak* [ti. a jogomból].

103 *Ítélj nekem igazat*: vagy: *ítélj ügyemben*.

104 *Vádlóim*: szó szerint: *az ellenem kelők; a rám támadók*.

105 *Rajtam gúnyolódnak*: vagy: *rólam skandálnak; rólam költenek rigmust*.

106 *Zsoldjukat fizesd meg nekik*: szó szerint: *viszonozd nekik; fizesd meg nekik*.

107 *Tetteikért*: szó szerint: *kezük műveiért*.

108 *Zavarodott*: szó szerint: *leplezett; letakart*.

109 *Értéktelen*: vagy: *fakó*.

110 *Szent kövek*: esetleg: *szentélykövek*.

111 *Szemétdombturkálók*: szó szerint: *[akik] a szemétdombot karolják át*.

112 *Kéz nem is érte*: vagy: *még a kezüket sem mozdíthatták benne* [ti. olyan hirtelen elpusztult].

- 8 Hamuszürke, feketélló alakok most az utcán, felismerhetetlenek; fakéreg bőrük csontjukra aszott.
- 9 Inkább azoknak volt jó, kiket fegyver ölt meg, mint akiket éhezés, mert őket élelemszűke sújtja, úgy sorvadnak el.¹¹³
- 10 Jólelkű¹¹⁴ asszonyok saját kezüleg főzték meg gyerekeiket – így került táplálék a népem lányát ért csapás idején.
- 11 Kiadta haragját az ÚR, kitöltötte izzó haragját. Ciont tűzbe borította, alapjáig megémesztette.
- 12 Lám, nem hitték az ország királyai, sőt az egész világ sem – de Jeruzsálem kapuin bejuthatott az ostromló ellenség,
- 13 mivel prófétái bűnösök, s papjai is vétkesek: igazak vérént ontották benne.
- 14 Nekiindultak aztán vaktában az utcának, vértől mocskosan, akiknek ruháját sem lehet érinteni.¹¹⁵
- 15 „Odébb innét, tisztátalanok! – kiáltoztak feléjük. – Tűnés, hozzánk ne érjete!” Elvergődtek onnan, de azt mondják, más népek közt sem maradhatnak.¹¹⁶
- 16 Pedig az ÚR arca az ő örökrészü¹¹⁷ – de már nem bír rájuk nézni... Pap már nem jár emelt fővel,¹¹⁸ véneknek sincs kegyelem.
- 17 Rég belefáradt szemünk, ahogy az őrhelyről hiába lessük a felmentést; a népet, mely úgysem szabadít fel.
- 18 Siethetünk, de levadásznak, az utcára kilépni sem lehet. Közel számunkra a vég, napjaink végére értünk, letelt az időnk!
- 19 Tamadóink gyorsabbak voltak a röpülő sasnál. Hegyekre hajsoltak, s lesben álltak a pusztában.
- 20 URunk fölcentje – orrunk lehelete – csapdájukba esett, kiről azt mondtuk: az ő árnyékában élünk majd a népek közt!
- 21 Vigadj csak, örülj, Edom lánya, ott Úc földjén! Hozzád is odakerül a pohár, lerészegepsz, és levetkőzöl!
- 22 Zárult bűnhődésed,¹¹⁹ Cion lánya, nem tart többé száműzetésben! De téged elszámoltat bűnödért, Edom lánya, leleplezi vétkeid!

8) Jób 30:28; Zsolt 102:4-6 | 9) Jer 15:2; 16:4 | 10) 3Móz 26:29; 5Móz 28:53-57; Jer 19:9; rész 2:20; Ez 5:10 | 11) 5Móz 32:22; Jer 15:14; Ez 22:31; Sof 2:2 | 12) 1Kir 9:9; Jer 21:13 | 13) Ézs 51:20; Jer 5:31; 6:13; Mik 3:11 | 14) Ézs 59:10; Jer 2:34; 19:4 | 15) 3Móz 13:45-46 | 16) 3Móz 19:32; Ézs 9:14-16 | 17) Ézs 20:5; 30:7; Jer 37:7; Ez 29:16 | 18) Ez 7:2-12; Ám 8:2 | 19) 5Móz 28:49; Jer 4:13 | 20) 2Sám 19:21; 2Krn 35:25; Jer 52:8-11; Ez 12:12-13; 19:4,8 | 21) Zsolt 137:7; Ézs 34:6-10; Jer 25:15,21; Ám 1:11-12; Abd 1:16 | 22) Ézs 40:2; Jer 29:10; 33:8; Mal 1:4

113 *Mert őket élelemszűke sújtja, úgy sorvadnak el:* vagy (a második mondatrészt a fegyverrel megöltekre értve): *[inkább azoknak volt jó, akik] ledőfve kiszervenvednek, [mint akik] élelemszűkétől;* szó szerint: *ők elfolytak, átdőfve a föld terménye híján.*

114 *Jólelkű:* vagy: *irgalmas.*

115 *Akik ruháját sem lehet érinteni:* vagy: *ruhájukat már maguk sem érinthették.*

116 *De azt mondják, más népek közt sem maradhatnak:* vagy: *de más népek közt is azt mondják: „Nem maradhatnak!”*

117 *Az ÚR arca az ő örökrészü:* vagy (igealakként olvasva): *az ÚR arca szórta szét őket.*

118 *Pap már nem jár emelt fővel:* vagy: *már papot sem tisztelnek; már pappal sem kivételeznek;* szó szerint (hebraizmus): *papok arcát nem emelik fel.*

119 *Zárult bűnhődésed:* szó szerint: *beteljesült; teljességre jutott a bűnöd.*

- 5¹ Emlékezz,¹²⁰ URam, mi történt velünk; figyelj ide, s vedd észre, milyen gyalázat ért!
 2 Örökségünk idegenekhez került, házaink külföldiekhez.
 3 Árvák lettünk, apátlanok; anyáink megözvegyültek.
 4 Ivóvizünket pénzért isszuk, tűzifánk fizetségért érkezik.
 5 Nyakunknál fogva hajszolnak bennünket,¹²¹ gürcölünk pihenő nélkül.
 6 Egyiptommal szerződünk,¹²² meg Asszíriával, hogy legyen elég kenyér.
 7 Apáink vétkeztek, de már nincsenek, mi hordozzuk bűneiket.
 8 Szolgák uralkodnak rajtunk; nincs senki, aki kezükből kiragadna.
 9 Életünk árán hozzuk be kenyerünket a pusztai fegyveresek elől.
 10 Bőrünk forró, mint a kemence, az éhezés miatti láztól.
 11 A nőket megerőszakolták Cionban, s a szűzlányokat a júdai városokban.
 12 A főembereket kezüknél fogva¹²³ fellógatták, a vénekre sem voltak tekintettel.
 13 Az ifjak kézimalmot cipelnek, a fiúk tűzifával rogyadoznak.¹²⁴
 14 A kapuból eltűntek a vének, s a zenélő fiatalok.
 15 Szívükből eltűnt a vidámság, táncunk gyászra fordult.
 16 Leesett fejünkről a korona; jaj nekünk, mert vétkeztünk!
 17 Emiatt lett beteg¹²⁵ a szívünk, s elhomályosodott a szemünk:
 18 a Cion hegyéért,¹²⁶ amit letaroltak, s rókák kódorognak rajta.
 19 Te, URunk, mindig trónodon ülsz, míg nemzedékek jönnek és mennek.
 20 Miért feledkeznél meg rólunk végleg?! Hosszú időre elhagynál minket?!
 21 Téríts vissza, URunk, magadhoz, s mi visszatérünk! Hozd el újra a régi szép időket!¹²⁷
 22 Vagy tán végképp elvetted minket, annyira megharagudtál ránk?

5. fejezet: 1) Zsolt 44:14-17; 89:51 | 2) Zsolt 79:1; Jer 17:4; Sof 1:13 | 3) Jer 15:8; 18:21 | 4) Ézs 3:12; 55:1 | 5) Neh 9:37 | 6) 1Móz 34:16; Hós 9:3 | 7) 2Móz 20:5; Jer 14:20; 31:29 | 8) Neh 5:15; Zak 11:6 | 9) rész 4:8-9 | 10) Zak 14:2 | 11) Jer 52:25-27 | 12) Jer 52:25-27 | 13) rész 1:14 | 14) Ézs 24:8; Jer 7:34 | 15) Jer 25:10 | 16) Zsolt 89:40; Ézs 3:12; 28:3; Jer 13:18 | 17) Zsolt 6:8; Ézs 1:5; Jer 8:18 | 18) Mik 3:12 | 19) Zsolt 10:16; 45:7; 102:25-28; Jer 10:10 | 20) Zsolt 13:2; 44:25 | 21) Zsolt 80:4; Jer 31:18 | 22) Ézs 64:9

120 Az 5. fejezet az egyetlen, amely nem ábécérendes akrosztikon, de a 22 verses terjedelmet tartja (így a könyv vers-beosztása szimmetrikus). A fejezet néhány Vulgata-kéziratban a „Jeremiás imádsága” feliratot viseli.

121 *Tűzifánk fizetségért érkezik. Nyakunknál fogva hajszolnak bennünket:* vagy: *tűzifánk fizetségért érkezik – a nyakunkon. Hajszolnak bennünket...*

122 *Egyiptommal szerződünk:* szó szerint: *Egyiptomnak adtunk kezét.*

123 *Kezüknél fogva:* esetleg: *saját kezükkel.*

124 *Rogyadoznak:* vagy: *botladoznak.*

125 *Beteg:* vagy: *gyenge.*

126 *A Cion hegyéért:* vagy: *a Cion hegyén.*

127 *Hozd el újra a régi szép időket:* szó szerint: *újítsd meg napjainkat, mint régen.*

FOGALOM- ÉS NÉVMAGYARÁZAT¹

Ammon a zsidó királyságok idején: Ammon a Jordántól keletre, Moábtól északra, a sivatag határán elterülő ország. Fővárosa Rabbat-Ammon. Izraellel rokon (vö. 1Móz 19:37–38), vele ellenségeskedő nép. Saul első nagy haditette, amely megalapozta királyi méltóságát, a város felszabadítása volt (1Sám 11). Később tovább hadakozott velük (1Sám 14:47). Dávid két hadjáratban verte le és kapcsolta birodalmához (2Sám 10; 11:1; 12:26). Valószínűleg helyi dinasztia uralkodott tovább vazallusként, mert Salamon háremében ammoni nők is voltak, akiknek áldozóhalmot is építtetett (1Kir 11:1–7). Fiának, Roboám királynak az anyja, Naamá ammoni volt (1Kir 14:21–31) – Salamon talán így akarta jobban magához csatolni az ammoni vazallus dinasztiát. Egy asszír felirat szerint önálló királyságként vett részt a 853-as karkari csatában, Izraeltól nyilván az ország kettészakadása után vált el: ismétlődő csatározásokra utal a 2Krón 20; 27:5; Ám 1:13, de ekkor már csak távolról jelent meg a bibliai szerzők látóterében.

Asera: a kanaáni (ugariti) vallásban az *Él* néven ismert főistenség felesége; egyben az anyaistennő-áldozóhelyek megnevezése. 1975-ben a Szináj-félsziget és a Negev határán fekvő, i. e. 9–8. századi (vaskori) erődben – illetve karavánszerájban –, Kuntilet Adzsrudban a Tel Aviv-i egyetem régészei két hatalmas tárolóedényen (*pithoszon*) föníciai-óhéber írással az edények falába karcolt szövegeket fedeztek fel: „*megáldalak titeket a samáriai JHVH és az ő Aserája által*”, valamint „*megáldalak JHVH a [témáni] által és az ő Aserája által*”. A feliratok talán az északi országrész heterodox vallási kultuszaira utalnak: JHVH „samáriai” és „témáni” mellénevei sehol sem fordulnak elő a Bibliában, amely egyedül a jeruzsálemi Szentélyt ismerte el legitim vallási központnak. A másik furcsaság természetesen „az ő Aserája” kifejezés, amely talán arra utal, hogy minden „áldozati magaslaton” (*bámá*) voltak kőoszlopok (*maccébák*) és valamiféle fából készült kultusztárgyak (*aserák*). A másik lehetőség, hogy itt az *Asera* nevű istennőről van szó.

Asszír a zsidó királyságok idején: Izrael és Júda népe az asszír középbirodalom idején került érintkezésbe a hódító birodalommal, aminek emlékét mind a héber Biblia, mind az asszír feliratok megőrizték. III. Sulmánu-asarídu győzelmi felirata szerint a 853-ban vívott karkari csatában Aháb izraeli király is felvonult – a héber Biblia erről nem szól, ahogy arról sem, hogy Jéhu király 842-ben adóval hódolt Sulmánu-asarídu előtt; ez utóbíróról készült egy domborműves ábrázolás a Kalah város romjai közt talált ún. „fekete

¹ E Fogalom- és névmagyarázat legtöbb bejegyzésének forrása: Bartha 1993 és Grüll 2019. Az itt szereplő Biblia-idézetek (az 1908-as Károli-revizióból) és névalakok nem konkordánsak a jelen kötetben közreadott fordításokkal.

obeliszken”. III. Tukulti-apal-ésarra idejében Izraelben politikai anarchia dúlt, királygyilkosságok követték egymást (2Kir 15:8–16). Menahem király úgy tudta biztosítani tízéves uralmát, hogy adót fizetett az asszír királynak (2Kir 15:19). Tukulti-apal-ésarra i. e. 734-ben, az ún. szír-efraimita háború befejezéseként támadt Izraelre, s megszállta az ország északi és keleti részeit (2Kir 15:29). Tíz év múltán egy újabb hadjárat során Somrönt is ostrom alá vették. Izraelt 722-ben el is foglalta II. Sarrukín, aki egész Izraelt asszír tartománnyá tette (2Kir 17:4–6). Az „asszír béke” (*pax assyriaca*) megteremtésének eszköze a deportálás, a lakosságcsere volt: a birodalom egyes tartományaiból a lakosság áttelepítése más területekre; az északi zsidó királyság lakói is ezt szenvedték el. Ettől kezdve Júda is ki volt téve a veszedelmes szomszédság következményeinek. Amikor 701-ben Ezékiás király csatlakozott egy asszír-ellenes szövetséghez, Szín-ahhé-eriba asszír uralkodó megszállta az országot: elfoglalta Júda valamennyi városát, egyedül Jeruzsálem menekült meg (2Kir 18:13–19:37). Assur-bán-apli uralkodása után Asszíria hatalma gyorsan lehangyolott. Nabú-apal-uszur babiloni király Küaxarész méd uralkodóval együtt évről évre támadta a birodalmat, s 612-ben elfoglalta Ninivét. A Háránba visszaszorult utolsó asszír király, Assur-uballit csak néhány évig tarthatta magát. Nabú-apal-uszur fia és hadvezére, Nabú-kudurri-uszur 605-ben az Eufrátesz melletti Karkemisnél megsemmisítő győzelmet aratott Asszíriával szemben.

Baál: számos ókori közel-keleti városállamban, különösen a kánaániták által tisztelt termékenységisten, akit ebbéli minőségében az eső urának is tekintettek, hiszen a termékeny talajhoz nélkülözhetetlen volt az eső. (Sémi köznévként a *baál* „gazdát”, „urat” vagy „férjet” jelent, ill. szó szerkezetben tulajdonságot, sajátosságot fejez ki, pl. *baal-knafajim*: „szárnyas” [lény], *baalé-hiccim*: „nyilasok”, vagyis „íjászok”.) Az ugariti szövegekben felhőkön lovagló Baál viharisten volt; Fönícia több városában *Baal Sámén*, „az Ég Ura” néven volt ismeretes. Kánaánban Baált helyi istenként is számos városban más-más néven imádták, s a héber Biblia is gyakran számol be egy bizonyos hely Baáljáról. Izraelben Jézabel királynő igyekezett az i. e. 9. században Jahve tiszteletével szemben a föníciai Baál-kultuszát országos szinten is meghonosítani (1Kir 18). A zsidó hagyomány szerint a babiloni fogság utáni írások (*sofrim*) többféle korrekciót hajtottak végre a mássalhangzós szövegen (ld. Berésit Rabba 49:7), s ezek egyike, hogy a *baál* szót gyakran a megvető *bóset* („szégyen”) szóval helyettesítették, az összetett tulajdonnevekben is (így került a bibliai kéziratokban Mefibóset az eredeti Mefibaál, valamint Isbóset Isbaál helyére); ld. a Jer 3:24-hez írt jegyzetet.

Babilónia a zsidó királyságok idején: Babilónia, mint földrajzi fogalom Mezopotámia déli részét, a Tigris és az Eufrátesz által feltöltött síkságot jelenti; mint történelmi fogalom az ott kialakult birodalmat, amely később uralma alá vonta az egész ókori Közel-Keletet. Az elnevezés a birodalmi székhely, Babilon nevéből származik, melynek jelentése: Isten(ek) kapuja. A héber Biblia a várost mindig Babelnek, az országot pedig néha Sineárnak (1Móz 10:10; 11:2; Ézs 11:11), néha a Káldeusok országának (Jer 24:5; 25:12;

Ez 12:13), a legtöbbször azonban szintén Babelnek nevezi. A történeti források szerint az i. e. 12. században Dél-Mezopotámiába vándoroltak – és Babilóniát is elárasztották – az „arámi őshazából” (a Biblia szerint Kirból, ld. Ám 9:7) származó arámiak (Jeremiásnál gyakori megnevezéssel: káldok, *kaszdím*); közülük került a babiloni trónra Marduk-apla-iddina (2Kir 20:12skk), majd Nabú-apal-uszur is, aki a médekkel összefogva legyőzte az asszírokat, és megalapította az Újbabiloni Birodalmat. Ennek leghatalmasabb uralkodója Nabú-apal-uszur fia és utódja, II. Nabú-kudurri-uszur (605–562) volt, aki nemcsak meghódította, hanem egyetlen politikai, gazdasági és kulturális egységgé kovácsolta a Földközi-tengertől a Perzsa-öbölhöz húzó „termékeny félholdat”. Az ő idejében épült ki Babilon – az ó- és újjvárost összekötő Eufrátesz-híddal, hatalmas erődítményfalakkal, soklépcsős zikkurat-templomokkal, pompás palotákkal, az ún. felvonulási úttal és az Istár-kapuvval – igazi világvárossá. Nabú-kudurri-uszur birodalma azonban nem volt hosszú életű. Gyengekezű utódai alatt annyira megnőtt a belviszály, hogy 539-ben a perzsa Kürosz hadicsellel foglalhatta el a jól megerősített Babilont.

Damaszkusz (Arám-Damaszkuszi Királyság) a zsidó királyságok idején: az Antilibanon keleti lábánál, bővizű, termékeny síkságon elterülő ősi város; fontos kereskedelmi csomópontja az egykori karavánutaknak, de politikailag, stratégiaileg is jelentős helyszín mind az asszír, mind a babiloni időkben. Hazáel és fia, III. Benhadád idejében Damaszkusz sikeres harcokat folytat Izrael ellen (ld. pl. 2Kir 13:3k). Jóház idejében enged végül Arám nyomása (2Kir 13:5), de csak fia, Jóás, ill. unokája, II. Jeroboám tudja visszaszerezni az elfoglalt városokat (2Kir 13:23.25; 14:25.28). A ház idejében Recin, Arám akkori királya ostrom alá veszi Jeruzsálemet is. Júda királya Tukulti-apal-ésarrához, Asszíria királyához fordul segítségért, aki el is foglalja Damaszkuszt, sok foglyot hurcol el onnan és kivégezteti Recint (2Kir 16:5kk) i. e. 733-ban. A Damaszkusz ellen elhangzott prófétai fenyegetések (Ézs 17:1kk; 7:8; 8:4; Jer 49:23.27; Ám 1:3–5; Zak 9:1) ezzel beteljesedtek – az asszír birodalom Arámot több részre osztotta, ezek egyikének Damaszkusz lett a fővárosa.

Edom a zsidó királyságok idején: Edom területe a Holt-tengertől délre, az Arava-mélyföld keleti oldalán, az Akabai tengeröbölhöz terjed. Legfontosabb hegye az 1800 m magas Széir-hegy; területe általában kopár, terméketlen, hegyes-völgyes és sziklás. Találhatóan alapítja meg az 1Móz 27:39,40: hogy a föld „nem zsíros”, nem termékeny, jobbára csak vadászatra alkalmas. Ásványi kincsekben azonban gazdag volt; réz- és vasbányák, kohók működtek a területen. Emellett az Akabai-öböl északi részén kikötővárosok is voltak, pl. Ecjón-Geber és Elát. Más edomi városok: Szela, a későbbi Petra, Máón, Sóbah és Bocra, a főváros. Az ország területe i. e. 598 – Jeruzsálem ostroma és Júda első nagyobb babiloni deportációja – után jelentősen megnövekedett, mert az edomiak behatoltak az Arava-mélyföldről nyugatra található júdai Délvidékre is, az ún. Negevbe, amely később az Arábia nevet kapta (Neh 2:19; 4:1).

Elephantinói zsidó közösség: Elephantine (az ókori Jeb) városa a Nílus egyik szigetén, Asszuán közelében feküdt. A perzsa korban egy zsidó helyőrség tartózkodott itt, amelynek arámi nyelven papiruszra írt levelezése részben fennmaradt az i. e. 495 és 399 közötti időkből. A papiruszok az 1870-es években tűntek fel a kairói beduin-piacon, majd az 1904-ben kezdődött első ásatások során is előkerültek dokumentumok. Az elephantinói papiruszok három csoportra oszlanak: Mibtahian családi archívum (11 jogi témájú szöveg i. e. 471–410 között); Ananiás családi archívum (13 jogi témájú dokumentum, i. e. 456–402 között); és a Jedaniah közösségi archívum (11 levél és 1 lista, i. e. 419–407 között). A levelek házassági és válóperes iratokat, kölcsönszerződéseket, ingatlan adásvételeket, rabszolgafelszabadítási okmányokat tartalmaznak, és az itteni zsidó közösség mindennapjaiba engednek bepillantást. A levelekből megtudjuk, hogy az ősi egyiptomi kosfejű istenség, Khnum temploma mellett a zsidók szentélyt emeltek a *Jahu* néven tisztelt JHVH-nak, amit egy 1967-es ásatás felszínre is hozott. Templomot Mózes törvénye alapján nem lett volna szabad építeniük, még kevésbé volt megengedve, hogy Anat-Jahu néven „feleséget” is találjanak az Örökkévalónak. (Valószínűleg ez lehet a Jeremiás által is kárhoztatott „Ég Királynője”, Jer 7:18.) Az ásatások szerint a zsidók elephantinói temploma II. Nektanébo fáraó (i. e. 360–343) idején szűnt meg, amikor Khnum templomát kibővítették, bekebelezve a korábbi *Jah*-templom helyét.

Esős évszak: a Szentföldön az esőzés leggyakrabban október végén kezdődik, és május közepéig tart. Erre az időtartamra utalnak a bibliai szövegek, amikor a korai (októberi) és a későbbi (májusi) esőt említik. (5Móz 11:14; Jer 5:24; Jól 2:23; Jak 5:7.)

Fémművesség: a vaskor a Szentföldön is fordulópontot jelentett: a 11. századtól – nagyjából az egységes királyság idejétől – a vasszerszámok fokozatosan kiszorították a lágyabb réz- és bronzszerszámokat. A vas előtt elterjedt réz felől – részben a fejlett vegyi elemzésnek köszönhetően – tudható, hol bányászták és olvasztották: a Szentföldön felhasznált réz jelentős része Ciprusról származott, amely a Földközi-tenger medencéje számára kulcsfontosságú rézlelőhely volt. Rezet emellett a Holt-tengertől délre is bányásztak: már a 19. században felfedezték, hogy az Araba-völgyben, kb. 30 km-re Eilat-tól északra különösen rézben igen gazdag területek találhatók. Nelson Glueck 1930-ban a Timna környéki rézbányákat „Salamon bányáinak” nevezte, bár a későbbi kutatások ezt megkérdőjelezték, azt állítva, hogy a bányát az i. e. 14–12. században főleg az egyiptomiak és az edomiták használták. Legújabban a Timnától északra fekvő Khirbet en-Nahasban fedeztek fel egy hatalmas kiterjedésű rézlelőhelyet, és egy hozzá kapcsolódó i. e. 10. századi erődöt, amelyről a kutatók azt állítják, hogy Salamon déli erődrendszerének egyik tagja volt. A vasérc származási helye ezzel szemben vitatott: izraeli ásatásokon ókori vasszerszámok maradványai is előkerültek, és néhány helyen a vasgyártásból származó salakot is feltártak, de egyelőre nem világos, hol bányászták a Szentföldön feldolgozott vasércet. A filiszteusoknak – úgy tűnik – vasmonopóliumuk volt Kánaán területén, legalábbis Saul korára így emlékeznek a Biblia történeti könyvei (1Sám 13:19–21).

Filisztea a zsidó királyságok idején: a 13. század végén, 12. század elején, a „tengeri népek” vándorlása során a földközi-tengermenti síkságon megtelepedett filiszteusok legfontosabb településeit a *pentapolisz* (öt városállam) – Gáza, Askelon, Asdod, Gát és Ekron – szövetsége fogta át. Szín-ahhé-eriba az Egyiptommal vívott harcai során elfoglalta Askelont, ugyanakkor több filiszteus város is meghódolt az asszírok előtt. Később az egyiptomiak I. Pszammetik alatt visszaszerezték hatalmukat (Jer 25:20). Nékó a megiddói csata után elfoglalta Gázát. Az Újbabiloni Birodalom és az egyiptomiak harcai során Nabú-kudurri-uszur végigpusztította Filiszteát, lakosait csaknem kiirtotta (ld. Jer 47). A babiloniak után a perzsák uralma alá kerültek.

Jehojákin és családja ékírásos táblái: Robert Koldewey 1899–1917 között Babilonban végzett ásátásain, az Istár kapunál került elő az az akkád ékírásos tábla, amely Jehojákin (*Yá'u-kīnu*) és öt fia számára kiutalt fejadagokról tudósít. A királyi család nem épp előke-lő társaságba került Babilonban: a táblán említenek még három ácsot a föníciai Arwad-ból, nyolc famegmunkálót Búbloszból, hét görög kézművest, és egy Nabuetir nevű ácsot. A fejadagok általában 1–1,5 *szila* olajat jelentettek fejenként, de Júda királya 10 *szilát*, vagyis a többieknél jóval többet kapott, öt gyermeke viszont csak 2,5 *szilára* volt jogosult, amiből talán arra következtethetünk, hogy még kiskorúak voltak. (A *szila* babiloni mértékegység egyébként nagyjából megfelel egy liternek.) Nehéz eldönteni, hogy ezek a fejadagok Jehojákin fogságának melyik korszakára vonatkoznak, de a napi 10 korsó olaj nem valószínű, hogy börtönkosztot jelentett, így inkább életének utolsó időszakára tehetjük a tábla keletkezését.

Júdeai balzsam: A júdeai balzsam, vagy modern nevén gileádi balzsam a *Commiphora gileadensis* gyantájából készült. A rendkívüli forróságot és tengerszint közeli talajma-gasságot kedvelő cserje számára a Holt-tenger környéke bizonyult legmegfelelőbb élő-helynek. A balzsamot már a növénytan iránt érdeklődő Theophrasztosz, Arisztotelész tanítványa is tanulmányozta az i. e. 4. században. A Jerikó körül elterülő, kb. száz stadion hosszán elnyúló balzsam-ültetvényeket az i. sz. 1. század elején Sztrabón is említette. A jerikói balzsamkertek legismertebb leírása az idősebb Plinius nevéhez fűződik (*Természetrész* XII. 111–124), akinek állítása szerint Nagy Sándor idejétől kezdve folyt itt a balzsamtermesztés. Plinius – valószínűleg Theophrasztoszt alapul véve – két ültetvényt említ Jerikó környékén: egy 20 *iugerum* területű nagyobbat, és egy kisebbet, amely császári tulajdonban volt, s ezért az ebből származó bevétel a császári kincstárat gyarapította. A balzsamkertek hasonló felosztását a babilóniai Talmud is megemlíti, amely a „császár balzsamjáról” és „Júda ha-Nászi házának balzsamjáról” beszél (*Berakhót* 43a). Ezek szerint az egyik kert a 3. században már részben magántulajdonba – a palaestina *patriarcha* tulajdonába – került.

Kédár (arab fejedelemségek) a zsidó királyságok idején: lakóhelyük a Sínai-félszigeten Egyiptom keleti határától terjedt Transzjordániáig (1Móz 25:18). Főként pásztorkodás-

sal foglalkoztak (Ézs 60:7), sátorlakók (Jer 49:29; 1Móz 25:16; Én 1:5), de falvakban is éltek (Ézs 42:11; 1Móz 25:16). Kereskedelmük Türoszig kiterjedt (Ez 27:21). Előbb az asszír Szín-ahhé-eriba, később a babiloni Nabú-kudurri-uszur győzte le őket (Jer 49:28). Egy Egyiptomban talált i. e. 5. századi arám kézirat szerint Kédár királya volt az a Gesem, aki Nehémiás helyreállító munkáját akadályozta (Neh 2:19; 6:1–2).

Lákisi cseréplevelek: Az ókori Lákis (Tell ed-Duweir) területén 1935-ben a James Leslie Starkey vezette ásatásokon 18 héber nyelven írt osztrakon került elő, majd 1938-ban újabb hármat találtak a régészek. A leveleket igen gyorsan, már 1938-ban publikálta Harry Torczyner. A leveleket Lákis parancsnokának, Ja'usnak írta egy másik katonai parancsnok, Hósajáhu egy közeli erődéből, talán Maresából. Az osztrakonok közvetlenül azelőtt íródtak, hogy Lákist i. e. 587/586-ban bevették a babilóniai seregek. A hármas számú osztrakon szövege különösen érdekes, mivel említ egy bizonyos Kónijáhut, aki lement Egyiptomba, és egy prófétát, akit Torczyner a Jeremiás 26-ban említett Uriással azonosított.

Lévita városok: A 4Móz 35:1–8 számol be a parancsról, hogy a honfoglalás után 48 várost különítsenek el a lévíták számára. (Ezek közül hat egyben menedékvárosként is működött, ahova emberölés elkövetői menekülhettek a vérbosszú elől.) A parancs teljesítéséről a Józs 21 számol be. Az 1Krón 6:54–81 további listát közöl. Benjámin területén Anatót a négy kijelölt lévita város egyike volt; ide száműzte Salamon a Dávid idején szolgáló Abiátárt, Éli leszármazottját, mert itt a papnak földbirtoka volt (1Kir 2:26).

Moáb a zsidó királyságok idején: a Holt-tenger keleti partja és a sivatag közötti, mintegy 40 km széles sávot elfoglaló ország. Észak felől – a zsidó királysággal – a Holt-tengerbe torkolló Arnón határolta, bár a határ a mindenkori erőviszonyok szerint változott. Az ország nagy része csapadékos fennsíkon terült el, és jó gabonatermő vidék volt; más részei juhtenyésztésre voltak alkalmasak (vö. 2Kir 3:4). A régészeti feltárások azt mutatják, hogy az i. e. 13. században sűrűn lakott ország volt, jól megerősített városokkal, különösen keleti és déli határa mentén. Anyagi civilizációját tekintve nem maradt el a Jordántól nyugatra fekvő területektől. Itt haladt át a délről északra tartó fontos karavánút, a „Királyok útja”. A zsidó királyság kettészakadása után Moáb Izrael fennhatósága alá került, vagy ellene kelt föl, s vett el tőle területeket (ld. 2Kir 3 és az ún. Mesa-sztélé szövege). Mesa győzelme után a határ visszakerült a Holt-tenger vonalától kissé északra; innen törtek Izraelbe (2Kir 13:20), de ettől kezdve Moáb gyengülni látszik, ez tette lehetővé Júda déli terjeszkedését (2Kir 14:22). Júdának érdeke volt Moáb gyengülése, ezért is vett részt annak idején ellene a hadjáratban (2Kir 3). Asszíria Moábot is legyőzte. Az i. e. 6. századra Moáb elnéptelenedett, nomád állattartók területévé vált. Sorsát – a többi szomszéd néppel együtt – megemlíti a próféták (Ézs 15k; Jer 27:3; 48; Szof 2:8–11).

Nabú-kudurri-uszur (Nebukadneccár): Babilon királya (605–562); uralma egybeesett az Újbabiloni Birodalom felívelő szakaszával. Babilon 612-ben méd segítséggel legyőzte Asszíriát, és nagyhatalomként annak örökébe lépett. Nabú-kudurri-uszur még trónörökösként fővezére volt annak a seregnek, mely 606-ban megsemmisítette az asszírok maradék ellenállását. Nékó fáraó megpróbálta megtörni erejét; 605-ben hadjáratot vezetett ellene – eközben ölte meg Jósijáhu királyt Megiddónál –, de Nabú-kudurri-uszur Karkemishnél vereséget mért rá. Győzelmét azonban Nabú-kudurri-uszur nem tudta teljes mértékig kihasználni, mert Babilonba kellett sietnie, hogy biztosítsa magának a trónt. Nékó fáraó ekkor Júdában leváltotta az időközben királlyá választott Jóáházt, s megtette királynak Jójákimot.

Nabú-kudurri-uszur 604-ben adót vetett ki Szíriára, Damaszkuszra, Türoszra és Sziddónra. Valószínűleg ekkor vált adófizetőjévé Jójákim is, a felvonuló hadsereg nyomása alatt (2Kir 23:29–24:1; Jer 46:2). 601-ben Egyiptom feltartóztatta a babiloni terjeszkedést, ekkor Jójákim – a próféta figyelmeztetés ellenére – beszüntette az adófizetést, amivel megpecsételte népe sorsát (2Kir 24:1; Jer 25:1–11; 27:9–11). Nabú-kudurri-uszur 599-ben legyőzte a kédári és Jordántól keletre élő arabokat (Jer 49:28–33), s 598-ban Jeruzsálem ellen vonul. Jójákim utódja, Jójákin megadta magát, s ezzel megmentette a várost. Őt magát, családját, főembereit, összesen hétezer embert fogságba hurcolt Nabú-kudurri-uszur (2Kir 24:10–17), aki Cidkijáhut tette meg Júda királyának. A következő évben Elám ellen fordult (Jer 49:34kk). Jeremiás minden figyelmeztetése ellenére Cidkijáhu föllázadt ellene: 587-ben bekövetkezett a város elpusztítása, kifosztása és a következő, súlyosabb fogságba vitel (2Kir 25:1–21). További uralkodásáról keveset tudunk.

Nabú-kudurri-uszur fejedelmei: Michael Jursa, a bécsi egyetem kutatója a British Museum mintegy 130 000 darabból álló ékírásos táblagyűjteményében bukkant rá egy kis szövegre (BM 114789: Ehabbar-archívum), amelyen Nabú-kudurri-uszur főeunuchjának, Nabu-sarruszu-ukinnak neve szerepelt. A British Museum apró ékírásos táblája a felsorolásban aláhúzott főeunuch fizetési bizonylata, aki i. e. 595-ben, Nabú-kudurri-uszur tizedik évében másfél *mina* (0,75 kg) aranyat kapott a kincstártól. A most felfedezett babiloni tisztségviselő-név ugyanakkor azt is megmutatja, hogy a Károli-fordításban szereplő nevek félrevezetőek. Az eredetiben ugyanis nem hat, hanem csak három személy szerepelt: „Nergal-Sarézer, a *számgár*; Nébó-Sársekim, a *rabszárisz*; és Nergál-Sarézer, a *rabmág*”, a dőlttel szedett babiloni szavak nem személynevekre vonatkoznak, hanem tisztségeket jelentenek (a tisztségeket fordításunkban megpróbáltuk feloldani).

Pecsétek Jeremiás korából: Dávid Városában 1982-ben Yigal Shiloh régész folytatott ásatásokat, ahol egy lerombolt és felgyújtott épület romjait tárta fel, melynek padlóján 51 darab agyag pecsétlenyomat (bulla) hevert szétszórva. Mivel az épületet az i. e. 6. századra lehetett datálni, kézenfekvő volt a feltételezés, hogy azt Nabú-kudurri-uszur ostromakor pusztították el a babilóniaiak: „és felgyújtotta az Úr házát és a király házát,

és Jeruzsálem összes házait és mind a nagy palotákat felégette” (2Kir 25:9). Mivel az ásatás körzete kormányzati központként működött, nem csoda, hogy egyik helyiségében nagy mennyiségű papirusztekercset tároltak, amelyek a tűz következtében elégték, csupán a lezárásokhoz használt agyagpecsétek égtek ki, így megőrizve a rájuk pecsételt neveket. Legnagyobb meglepetésre számos olyan név került elő innen, amelynek viselője személyesen ismerte Jeremiást: „*Gemarjahu, Sáfán fia*”, akinek háza a Szentélyben volt, ahol felolvasták Jeremiás írásait (Jer 36:10); „*Netánia, Elisáma fia*” apja volt annak a Jismáelnek, aki merényletet követett el *Gedaljahu* babilóniai helytartó ellen (Jer 41:1–2). Egyébként az utóbbi pecsétje is előkerült „*Gedaljahu, aki (a királyi) palota felett áll*” felirattal, még abból az időből, amikor Cidkijáhu királyt szolgálta a majordomus tisztségében. De előkerült „*Jerahmeél, a király fia*” pecsétje is, aki Jehojákim királytól azt a parancsot kapta, hogy fogja el Jeremiást (Jer 36:26). És végül nem hagyhatjuk említés nélkül „*Berekjáhu, Nérijáhu fia, az írnök*” pecsétjét sem, aki nem más, mint Jeremiás hűséges írnök-szolgája (Károlinál Báruk, Néria fia). Ez utóbbi pecsét ugyan nem ásatásról, hanem a műkincs-piacról került elő, de semmi okunk hitelességében kételkedni.

Siló: Izraelben a honfoglalás idején Silóban állították fel a Sátorszentélyt, s ott helyezték el a frigyládát (Józs 13–19); ugyanitt a Bírak korában évente szüreti fesztivált rendeztek, ahonnan a feleség nélkül maradt benjáminiták leányokat raboltak maguknak (Bír 19). A silói Szentély a Bírak korának végén, Éli főpap idejében veszítette el a frigyládát és jelentőségét (1Sám 5), bár ezt követően is működött próféta Silóban (1Kir 14:1–18).

Szentély (vagy Templom): héberül *Hékhál*, vagy egyszerűen *Ha-Bajit* („A Ház”). Fennállásának ezer éve alatt Izrael szellemi-vallási életének központját jelentette, mivel ezt a helyet választotta ki az Örökkévaló, hogy oda helyezze Nevét; itt lakott a *sekhína*, Isten hol tűzben, hol felhőben megjelenő dicsőséges Szelleme; itt áldoztak Neki az erre kiválasztott papi testület tagjai (az ároniták és a lévíták); és ide jártak fel évente háromszor Izrael fiai a Törvényben rendelt ünnepek megtartására. A jeruzsálemi Templomot Dávid szerette volna felépíteni, de az Úr csak fiának, Salomonnak engedte azt meg (Kr. e. 970 körül). A Szentély a Mórija hegyén épült fel, ahol Ábrahám majdnem feláldozta elsőszülött fiát, Izsákot az Úrnak; s ahol az ominózus népszámlálást követően Dávid megvásárolta a jebuzeus Ornántól annak cséplőhelyét, és *Jahve Salom* néven oltárt épített (2Krón 3:1). A salomoni Templom méreteit tekintve nem volt gigantikus, ám pazar kivitelezése (falait cédrus deszkák és aranylapok borították) az ókor egyik legnagyobb építményévé tette. A Templom legfontosabb része annak legbelső helyisége: a Szentek Szentje (*Debír*), egy 10 x 10 x 10 méteres, kocka alakú helyiség volt. Itt állt az „alapkőnek” nevezett szikla, amelyre a Szövetség Ládáját helyezték. E felett magasodott a két hatalmas, kiterjesztett szárnyú *kérub*. A helyiségbe csak évente egyszer, engesztelés napján (*jóm kippur*) léphetett be a főpap az áldozati bárány vérével, amelyet a Szövetség Ládájának aranyból készült fedelére öntött. A *Debírt* egy vastag függöny választotta el a következő épületrésztől, a Szenthelytől (*Hékhál*), ahol a hétágú gyertyatartó (*menóra*), a kitett

kenyerek asztala és az illatáldozati oltár állt. Ide a papok a kisorsolt rendben naponta beléphettek. Ebből nyílt az Előcsarnok (*Ulám*), amely kivezetett a Papok udvarára. Itt magasodott a hatalmas oltár, amelyen az állatáldozatokat mutatták be. A papok udvarából hatalmas kapu nyílt az Izraeliták udvarára, ahová csak zsidó férfiak léphettek be. A Hasmoneus kortól itt ülésezett a *Szanhedrin* (az ún. Faragott kövek csarnokában). A kapun kilépve a Nők udvara következett, ahol az izraelita nők tartózkodtak. Az Első (vagy Salamoni) Templomot Nabú-kudurri-uszur király rombolta le Kr. e. 586-ban, Jeremiás próféciájának megfelelően.

Szociális háló: a Tanakh szerint Izrael Istenének „minden útja igazságos” (5Móz 32:4); törvényében a szegények és a nyomorultak helyzetével való törődés és gondoskodás is hangsúlyt kap (5Móz 10:18; 24:17; 27:19). A bevándorlók, árvák és özvegyek kategóriái – vagyis azok, akik nem tudtak magukról gondoskodni, vagy nincs gondviselőjük – rendszeresen külön is szerepelnek a társadalmi gondoskodást és toleranciát előíró bibliai szakaszokban; Jeremiástól megtudjuk, hogy részben a társadalmi gondoskodás elmulasztása (pl. az adósrabszolgák felszabadításának Cidkijáhu általi visszavonása, 34. f.) volt Júda száműzetésének oka. (Megjegyzendő, hogy a ma ismert egyik legrégebb héber szövegemlék, a Khirbet Qeiyafa-osztrakon is ezzel foglalkozik.)

Tarsis: Tarsist, mint a föníciai Türosz legfőbb kereskedelmi partnerét említi a Biblia: „*Tarsis volt a te kereskedőtársad, sok különféle gazdagsága miatt: ezüstöt, vasat, ónt és ólmot adtak ők áruidért*” (Ezék 27:22). Nemcsak a Biblia, hanem az ókori történelem más forrásai is említést tettek például Tarsisról (görögül Tartésszosz), amelyet valahol Dél-Hispánia atlanti partvidékére helyeztek. Hérodotosz beszámol a szamoszi Kólaiosz hajóútjáról, akit a keleti szél kisodort az Atlanti-óceánra: „*a nem csillapuló viharban keresztülzánguldottak Héraklész Oszlopain, majd az istenek akaratából eljutottak Tartésszoszba. Ez a kikötő akkoriban még kis forgalmú kereskedőhely volt, ők azonban úgy indultak haza innen – legalábbis amennyire tudom –, hogy jobban adták el árujukat az összes hellénnél*” (IV. 152). A régészet is igazolta a Biblia és az ókori történetírók állításait. A Szardínia szigetének déli csücskén található Nora föníciai kereskedőtelepen felfedeztek egy i. e. 10. századra datálható feliratot, amelyen Tarsisba menő hajókat említenek (CIS I 144). Az 1960-as évektől megélenkülő spanyol régészeti kutatások Huelva környékén tárták fel a tarsisi kultúra központját. (Tarsis városát a modern település alatt sejtik.) A város környékén mintegy 15 millió tonna ezüstsalakot találtak a rómaiak előtti korból, de a nyomok szerint termeltek itt ólmot, rezet, ónt és aranyat is.

Tel Arad-i osztrakonok: Tel Arad erődje a Negevben található, Beérsebától 30 km-re északkeletre, egy kb. 40 m magas dombon és az alatta fekvő területen; az erődöt és a települést 1962–1984 között Yohanan Aharoni és Ruth Amiran izraeli régészek tárták fel. Az 55 x 50 m-es alapterületű, 5 m vastag falakkal és négy saroktoronnyal épített első erődöt valószínűleg Salamon építette az i. e. 10. század első felében. Az építmény – kisebb-na-

gyobb átalakításokkal – egészen a babiloni fogságig működött. Az erőd északnyugati sarkában egy 12 x 7:5 méter alapterületű szentélyt fedeztek fel, amely hármas beosztásával a jeruzsálemi Templomra emlékeztetett. A citadella területén egy 91 darabból álló osztrakon-archívum került elő, amely a Júdai Királyság utolsó évtizedeinek eseményeibe enged bepillantást. A Negev földrajzi nevein kívül a levelek megemlítik a Pashur és Merémót papi családot (Jer 20:1; Ezsd 8:33), de a legérdekesebb leveleket egy Elijásib ben Asijáhu nevű katonatisztnek írták, aki „Arad Negevjének” körzetparancsnoka lehetett. A levelek kenyér, olaj, bor és ecet fejadagok kiosztását rendelik el a katonáknak, különös tekintettel az erődben szolgáló görög vagy ciprusi (*kittim*) zsoldosokra. A 18. számú cseréplevélen valamilyen termény beküldését kéri Elijásibtól egy közvetítőn keresztül „JHVH házába”, vagyis a jeruzsálemi Templomba: ez a Templom első Biblián kívüli említése régészeti forrásban.

Tófet: kultikus központ, ahol Molok isten tiszteletére gyermekáldozatot végeztek (2Kir 23:10; Jer 7:31k; 19:6.11–14), s amelyet Jósijáhu király felszámolt (2Kir 23:10). A tulajdonnév jelentése bizonytalan; mai kutatók szerint „Kemencét” jelenthetett (s a helyszín eredetileg a város szeméttégetőjeként működött); a babilóniai Talmud (bEruvin 19a) a nevet az „elcsábít” jelentésű héber igéből eredezteti; Rási szerint pedig a kultikus dobolásról (a héber *tóf* jelentése: „dob”) kapta a hely a nevét – ami csupán népetimológiai értékű észrevétel. Az emlékezet olyan szörnyűnek tartotta, hogy a középkori héberben a *tofet* szó jelentése: „pokol”.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- BARTHA Tibor (szerk.) 1993. *Keresztyén bibliai lexikon*. Budapest, Kálvin. (Feltöltve az Arcanum Digitális Tudománytárba; *arcanum.com*, utolsó hozzáférés: 2022. 10. 29.)
- BENKE László 2020. Korsószilánk-kirakat. Szerkesztői rendezőelvek a maszoretikus Jeremiás-gyűjteményben. *Studia Biblica* II.2: 59–81.
- FEINBERG, Charles L. 1994. Jeremiah. In: Kenneth L. Barker – John R. Kohlenberger III (szerk.): *The Expositor's Bible Commentary, Abridged Edition, Old Testament*. Grand Rapids (Mi.), Zondervan, 1149–1261.
- GÖRGEY Etelka 2007. *Érc ég, vas föld. Hangok és visszhangok a Siralmak könyvében*. Doktori értekezés, ELTE Hebraisztika Tanszék.
- GRÜLL Tibor 2019. *Bibliai történelem: Ószövetség. Ideiglenes főiskolai jegyzet*. Budapest: Szent Pál Akadémia.
- HARAN, Menahem 2010. *Temples and Temple Service in Ancient Israel*. Winona Lake (Ind.), Eisenbrauns.
- HARRISON, R. K. 1973. *Jeremiah And Lamentations. An Introduction and Commentary*. Tyndale Old Testament Commentaries 21. Nottingham, Inter-Varsity Press.
- KOMORÓCZY Géza (ford.) 1964. Az ún. „Babylóni krónika” szövegei. In: Harmatta János (szerk.): *Ókori keleti történeti chrestomathia*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 217–225.
- PECSUK Ottó 2020. *Pontos, természetes, érthető. A bibliafordítás elmélete, gyakorlata és távlatai*. Budapest: Kálvin.
- RUFF Tibor 2014. A Szent Pál Akadémián készülő Újszövetség-fordítás. In: Fabiny Tibor – Pecsuk Ottó – Zsengellér József (szerk.): *Felebarát vagy embertárs. Bibliafordítások és használatuk a mai Magyarországon*. Budapest: Luther-Kálvin-HKKI, 161–164.
- SZEGEDY-MASZÁK Mihály 2013. *A mű átváltozásai*. Budapest: Kalligram.

A SZERKESZTŐSÉG ELŐSZAVA	5
TÖRTÉNETI BEVEZETÉS JEREMIÁS KÖNYVÉHEZ ÉS A SIRATÓDALAIHOZ.....	7
FORDÍTÓI ELŐSZÓ.....	17

BIBLIAFORDÍTÁS

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE	19
„MIÉRT?” – JEREMIÁS SIRATÓDALAI.....	115
FOGALOM- ÉS NÉVMAGYARÁZAT	125
HIVATKOZOTT IRODALOM.....	135

SZENT PÁL AKADÉMIA

Ára: 1650 Ft

